MDK

Zilzer Antal, festö.

Stoczek József, mellkép.

Szarvas Gábor, mellkép.

A Nagy. Tud. Akad. képei és szobrai.
Akadémiai Értesitö. 1913. évf. 8-9. füzet. 538.l.

MDK

Zilzer Antal, festöm.

Munkácsy Mihály arcképe.

Tört.képcsarnokban.

Zilzer Antal

„Szathmáry Árpád," olaj, 45x33 cm.-

Magyar kinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, kobrok, domborművek a XIX század. Budapest, 1966. katalógus, 38 l.

Zilzer Antal

„Szathmáryné Farkas Lujza", civil-
ruhás méllképe, olaj, 80x63 cm.-

Magyar színészportrék 2. Cenner
Mihály: Festmények, szobrok, dom-
bormüvek a XIX század. Budapest, 1966.
Katalógus, 381.

ZILZER ANTAL

említve – a Sárváron elhúnyt II. Lajos bajor királyt örökítette meg

Kondics József: Sárvár és a sárváriak a magyar képzőművészetben I. rész

Vasi Szemle 1983. 4.

Zilzer Antal

festő

Zilzer Gyula nagybátyja kiváló festőművész ahi Ibsent, Jókait és más híres írókat festett le.

—: Látogatás Zilzer Gyulánál
Művészet, 1970. január – 18 kép

MDK

Zilzer Antal festő

Ibsen archépe 1891.

tepsz: I. tábla

hu részeti Album · Szöveg: Horvay Gyösö. Bp. 1907

Zilzer Antal MDK

Ibsen Henrik arcképe, olf.

Mücsarnok 1891/92. téli kiáll.

MDK

Zilzer Antal festő

„Erdő nélén" c képét KT-tárlaton

a király megvette. 1889.

MDK-A-1-1/2598.

Zilzer Antal

Balassa Bálint
XVII századbeli arc-
képéről fenti kesi-
tett másolatot a
M. Tud. Akademia
számára
Ez van vepre

Gödélyi Pál

Balassa Bálint
1551–1594.
M. Tört. Elektr.
Bp. 1899. 247 l

Zilzer Antal

68. **Szarvas Gábor** r. tag, nyelvtudományi író, a Magyar Nyelvőr alapítója és szerkesztője, főgymnasiumi tanár (* 1832 + 1895.). Festette: Zilzer Antal (1861—). Mellkép. Jelzése: Zilzer Antal. Kifüggesztését elrendelte az 1896. évi nagygyűlés. (L. Akad. Ért. 7. k. 325. l.)

Divald Akad. palotája

67. l.

1/. MDK

Zilzer Antal, festöm.

Dr. Szabó Geza: Zilzer Antal 33[illegible].1.

Zilzer Antal: Pillantás a multba 335.1.

Zilzer Anta. Onarckep. Mümelleklet.
Illusztr.

Tartalamból.

Mult es Jövö. VIII. evd. 1918. szept.

2/.

Zilzer Antal, festőm. MDK

Mr. Asher. Sir Moses Montefiore titkára.
Repr. 326.1.

R. Bloch Mózes arcképe. Repr. 327.1.

Mult és Jövő. VIII. évf. 1918. szept.

3/.

MDK

Zilzer Antal,festőm.

Etetés az erdőben. Repr. 328.l.

A Dobsinit hegységből Repr. 329.l.

Mult és Jövő. VIII.évf. 1918. szept.

4/.

Zilzer Antal, testőm. MDK

Arckép. Repr. 331.l.

Az elitélt. " 332.l.

Reprodukciók. Zilzer Antal müveiből.
Mult és Jövő. VIII.évf. 1918.szept.

5/.

Zilzer Antal, festőm. MDK

"Beppo" Repr. 333.l.

"Paraszt-család" " 334.l.

Reprodukciók Zilzer Antal müveiből.
Mult és Jövő. VIII.évf. 1918.szept.

MDK

7/. Zilzer Antal, festöm.

II.Lajos bajor király. Repr. 337.l.

Szapáry István gróf. " 338.l.

Beregi oszkár mint Marc Antonius. Repr. 338. old.

Reprodukciók Zilzer Antal müveiből.
Mult és Jövö. 1918.VIII.évf. 1918.szept.

6/.

Zilzer Antal, festőm. MDK

Ibsen Henrikő	Repr.	335.1.
Miksa bajor kir.herceg.	"	336.1.

Reprodukciók. Zilzer Antal müveibül.
Hult és Jövő. VIII.évf. 1918.szept.

8/. **Zilzer Antal, festőm.** MDK

Marc Twain. Illusztr. 339.l.

Hófer András. " 344.l.

Reprodukciók Zilzer Antal műveiből.
Mult és Jövő. 1918.VIII.évf. 1918.szept.

9/.

Zilzer Antal, festő. MDK

A kis filozofus. Repr. 345.1.

Az éneklecke. " 347.1.

Reprodukciók: Zilzer Antal műveiből.
Mult és Jövő. 1918.VIII.évf. 1918.szept.

1/. Zilzer Antal, festőm. MDK

Az ifju Beregi Oszkár portréja.
/Fehér tógában/.

1918-ban a Mult és Jövö egész számmal demonstrálta Z.A. jelentöségét. müvei azóta nem gyarapodhattak . világtalan szemmel ül megszokott helyén 15 éve.

Sécundus: Látogatás egy müvész családnál.
Mult és Jövö. 1921. XI.évfo. ápr. 138- 142.l.

MDK

Zilzer Antal, festöm.

3/.

Imádkozó honvéd. Repr. 135.1.

Téli táj. Repr. 134.1.

"Látja ott azon a képen, hogy világit a hó"? Aranyérmet nyertem vele Münchenben". meséli a világtalan müvész.

Secundus: Látogatás egy müvész családnál. Mult és Jövö. 1921. XI.évf. ápr. 138- 142.1

Zilzer Antal

S.T.:„Zilzer Antal" cimmel részletes beszámolót ad a müvész pályafutásáról,-aki most harminchárom éves, felsorolja müveinek egy részét, méltatja müvészetét.
"Szülei kivánságára az épitészi pályára lépett" de ezt nemsokára otthagyta, s "...a kormány ösztöndija egyelőre megmentette az anyagi gondoktól." 1879-ben Rómába utazott tanulmányutra, s mint a beszámoló ismerteti "..müvészi fejlődéséről néhány klasszikus festménye tanuskodik."

Otthon, Bp. 1894. november hó
1o6-145. lap

Zilzer Antal

Müncheni tanulmányai után müveit az egész világon megismerték.
"II. Lajos bajor király a ravatalon" c. első nagy festményét Münchenben készitette. Ezt a képet a müncheniek nem engedték neki hazahozni, ott, ők vásárolták meg.
Hazatérte után, első, itthoni képeit a király és a Képzőművészeti Társulat vette meg. A kritika szerint a Társulat kiállitásán képei igen nagy feltünést keltettek. Különösen kiemeli arcképeit, s közöttük Erzsébet királyné atyjának, Miksa bajor hercegnek képmását.

Otton, Bp. 1894. november hó
1o6-145. lap.

3./

Zilzer Antal

A Kisfaludy Társaság számára megfestette Bajza József és Csiky Gergely arcképét. Az Egyetem bölcs kara aulája számára: Szabó József, Budenz József és Salamon Ferenc elhunyt tudósok portréit. Jedlik Ányos akadémikusról készitett arcképéről irja, hogy a tavalyi kiállitáson igen nagy feltünést keltett. Nagysikerü portréi között szerepelnek: Ibsen Henrik, Hirschler Ignácz főrendiházi tag, Beöthy Zsolt, Vaszary Kolos hercegprimásbiboros, Silberstein Ötvös Adolf, Hunfalvy János, Popper Dávid képmásai.

Otthon, Bp. november hó
1o6-145. lap

Zilzer Antal

A lap bemutatja a müvész néhány alkotását: "Öt női fej a müvész vázlatkönyvéből," "Gyaloghintó" festmény. "Női arckép", "Tél az erdőben", "Téli világ", a müvész arcképe, s a portrék közül Ibsen Henrik képmását. Repr.-ók.
Mütermből "kerülnek ki képek a szegény emberek, tüz-vizkárosultak, gyermekmenhelyek, szegényegyletek számára és javára". Végezetül megjegyzi, hogy sokat lehetne még beszélni a müvész humanizmusáról.

Otthon. Bp. 1894. november hó
1o6-1o7,113,118,121,126,129,137,139,145. lapokon.

Zilzer A.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;
beiratkozás éve 1894.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis
1945. Ungarn Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1 149 1

2/. Zilzer Antql. festöm.

annak idején a bécsi Burg számára megvásárol-
ták a kiállításon nagy érmekkel kitüntetett kép
Erzsébet királynö atyja ült neki modellt.
Mark Twain elismeréssel halmozta el az akkor
ifju müvészt.

Sécundus: Látogatás egy müvész családnál.
Multt és Jövö. 1921. XI.évf. ápr. 138- 142.l

Zilzer Antal MDK

Mária völgye Alcsuthon, olf.

Mücsarnok 19o1. tavaszi nemzetközi kiáll.

10/. MDK

Zilzer Antal, festöm.

Holdvilágos éjjel. Repr. 348.l.

A kis aranyhaju. " 349.l.

Reprodukciók Zilzer Antal müveiből.
Mult és Jövö. 1918. VIII.évf. szept.hó.

11/. MDK

Zilzer Antal, festőm.

Piroska leányom.	Repr.	349.1.
Olasz harmonikás.	"	351.1.
Tél.	"	351.1.

Reprodukciók Zilzer Antal műveiből.
Múlt és Jövő. 1916. VIII.évf. szept.hó.

M.D.K.

Zilzer Antal

"Szomoru tapasztalat" c. festményének repr.-ját hozza a lap, melyet a "Diák-Otthon" javára ajánlott fel.

Magyar Salon, Bp. 1898. ápr. hó
49. lap 29. lap

Zilzer Antal

festőnek, Szathmáryné Farkas Lujzáról készített portréját említi.

Magyar pinészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, sobrok, domborművek a XIX. század. Budapest, 1966. katalógus, 121.

MDK

Zilzer Antal

A műcsarnok téli tárlata. Vas. Ujs. 1897. 827-828.l.

MDK

Zilzer Antal

Öreg asszony, of.

Művészeti Krónika 1. sz. 1904. jan. 15.

MDK

Zilzer Antal

Tájkép

Öreg férfi, of.

Ernst Muzeum aukciói XXX. 61.l.

MDK

Zilzer Antal

A N. Szalon karácsonyi tárlata. Vasárnapi Ujság 1896. 5o. sz. 842.l.

MDK

Zilzer Antal

A Műcsarnok 1889 évi tárlatán a királyi magánpénztár megvásárolta Erdő szélén, c.olajfm.-t.

Cikk: Vásárlások az orsz.magy.képzőm.társ kiáll.-ból.

Szm KT 50-132. 1.

MDK

Zilzer Antal

Tört.Képcs.1922. 41.l.

MDK

Zilzer Antal

A Gyüjtő. 1915. 7. sz. XXIV. aukció.
170.l.

Zilzer Antal

MDK

Schlauch L. biboros arcképe, olf.

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll.

MDK

Zilzer Antal, festöm.

48-as honvéd-veterán . Olf.

A szintén világtalan müvész megható ajándéka hasonló sorsu társainak.

Katalógus: A Megvakult katonák országos segitö-bizottságához. XXIV.aukció.
A Gyüjtö. 1915. 186.l.

M.D.K.

Zilzer Antal

A müvész "festi a László emléket az alcsuthi parkban" cimmel kép a müvészről munkaközben.

Magyar Salon, Bp. 1900. szept. hó 33. kötet
1130. lap

Zilzer Antal

MDK

Ybsen Henrik arcképe, repr.

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Zilzer Antal

MDK

Arcképtanulmány, olf.

Műcsarnok 1897. tavaszi kiáll.

Zilzer A. iparművész

Szerepelt a Munkácsy-Céh kiáll.-án az Ernst Múzeumban.

M.H.932.IV.3.

Miller A. Sperandeo

Zilzer Antal MDK

Erdő szélén, olf.

Mücsarnok 1889/9o. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

Erdei magány, olf.

Mücsarnok 1889/9o. téli kiáll.

MDK

Zilzer Antal

Schlauch L. biboros arcképe. Olajfm.

Műcsarnok, 1902/3. téli kiall.

Zilzer Antal MDK

A forrás, olf.

Mücsarnok 189o. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

Erdő szélén, repr.

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

A kis filozofus, olf.

Műcsarnok 189o. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

Naplementekor, olf.

Műcsarnok 1890. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

Arckép, olf.

Mücsarnok 1892/93. téli kiáll.

Zilzer Antal

MDK

D. kisasszony miniature arcképe, olf.

Hajnalban, olf.

Műcsarnok 1891/92. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

Cux-hafen télen, olf.

Hamburg kikötője, olf.

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

Férfiarckép, olf.

Mücsarnok 1893/94. téli kiáll.

Zilzer Antal

MDK

Téli tájkép, olf.

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

MDK

Zilzer Antal, festöm.

Erdei magány. Olf.

OMKT ált.rend. Brassói Képkiáll. 189c.máj. Kat. lc.1.

Zilzer Antal MDK

Téli tájkép holdvilágitás mellett, olf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

Zilzer Antal MDK

Férfiarckép, olf.

Mücsarnok 1895/96. téli kiáll.

MDE

Zálzer Antal

Jókai emlékkiállítás. A M.Nemzeti Mus. kiáll. III.Bj
1925. 8 l.

Zilzer Antal
Csendélet, olaj

A Nemzeti Szalon első bajai kiállitása, 1906, 1o 1.

prohennium". „Az ur Istennek zent malattya mÿat el kezdet ken'nek nÿlvaban való bel ÿktatasara meg kel thvdnwnk..."

2 iniciálé és lapdíszítés.

A iniciálé (38×36 mm) zöld, kék, piros, sárga hegyes levelekkel díszített betű, keret és alap nélkül festve a pergamenre. Külső szélén két elnyujtott, körbecsavarodó kék inda, középen vörös tallérral. A betűből a lap felső szélén piros, kék, zöld sűrűn csavart fonat vezet a B hasáb felső részén elhelyezett díszítéshez, amely két-két egymás alá helyezett kék indakörből áll. Az indakörök találkozásánál, továbbá mellettük is piros, sárga, zöld kockákból álló geometriai díszítés látható. Az indakörökből, hasonló kockafonatú szalag húzódik le, melyet egy-egy keskenyebb szalag kísér; ezek alul öt sárga-piros csomós bojtban végződnek.

A díszítés alatt („In principio creavit deus celum et terram...") *I* iniciálé (85×3 mm) keskeny, színes szalag módjára húzódik le a két szöveghasáb között az alsó lapszéldíszítésig. A lapszéldíszítés közepén címerszerű motívum látható, belül üres M alakú formával. Ettől jobbra s balra dús, húsos kék levelekkel övezetten egy-egy bőségszaru van festve, amelyekből színes levelek ágazódnak el. (309. kép.)

1b lap: (Tulajdonképen az 1a lap.) Ez az egyetlen lap, ahol a szöveg nincs két hasábon írva. Tartalmazza a prológus utolsó részét „Zÿz emle kynek hw sÿrÿawal eelnek mÿnd az zentec kÿk zent zeretethben eelnec..." és Szent Jeromos levelét. „Bodogsagos zent Jeronimus doctornak Epistolaÿa Moises prophetanac ewth kenwenek Aÿanlasarol eǵ Jambor pispek barattyanak..." [A következő számozatlan levél a fol. I. és a fol. II.

1

L 8

MDK

Zilser Antal festő

Hajnal. 1904. repr: II. tábla
festette Gödöllőn

hűvészeti Album. köveg: Horvay Győző.
Bp. 1907.

MDK

Zilzer Antal festő.

A forrás. München 1900. repr: III. kötet

Művészeti Album. Köveg. Morvay Győző
Bp 1907

MDK

Zilzer Antal festő.

Öreg negyvenyolcas. 1902. repr: IV. tábla

Művészeti Album. Köveg: Morvay Györő. Bp. 1907

MDK

Zilser Antal festő

Akkony. 1903. repr.: V. tábla
festette Alcsuthon mint József főherceg
udvari festője

Művészeti Album. Közreg: Horvay Gyözö.
Bp. 1907.

MDK

Zilzer Antal festő

Kölő. 1905

Művészeti Album. Közreg.: Mossay Gyö-
rő. Bp. 1907.

Zilzer Antal festő.

Téli reggel. Olajf.

OMKT.1895.tav.

Zilzer Antal.

OMKT.1895.tav.

M.D.K.

Zilzer Antal /1860-1921/

861. Napfölkelte a Lágymányoson. Olajf.
62x49 vászon.

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 60. l.

Zilzer Antal

MDK

Ybsen Henrik arcképe, olf.

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Zilzer Antal MDK

A Bodeni tó naplementekor, olf.

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Zilzer antal festő

Pesti Hirlap. 1921. nov. 16. 6

Zilzer antal festőművész meghalt

MDK

Zilzer Antal

Munkanélküliek, of.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Mics. 1957.

MDK

Zilzer Antal

Napfölkelte a Lágymányoson, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp.1952.

Zilzer Antal (1860-1921)

Napfölkelte a Lágymányoson.
Oljf. Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

MDK

Zilzer Antal

Erdő szélén, of.

Királyi vásárlások a Mücs. tárlatain. SzmKT 5o - 133.l.

Zilzer Antal MDK

Munkanélküliek, olf.

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi művészet

MDK

Zilzer Antal, festö.

Volf György, mellkép.

A Magy. Tud. Akad. képei és szobrai.
Akadémiai Értesitö.1913.évf.8-9.füzet, 539.l.

MDK

Zilzer Antal festő

„Hajnalban"
„Végzajlás"
„Naplementekor"
„Ibsen H. archépe"
„D. kisamony" c. képeit bejelenti KT-nek
1891.

MDK-A I-1/2939

MDK

Zilczer Antal, festő.

Téli táj. Of.-

Nemz. Szal. - Karács. Kiáll. 1898-99, dec. 16 - jan. 21. - Tm.

Zilzer Antal

"Szomoru tapasztalat" c. festményét bemutatja a lap.
Repr.

Otthon, Bp. 1898. 5. füzet
721. lap

Zilzer Antaltól

Munkácsy Mihály
arckepe a
Tört. Kepcsarnok-
ban

K.

Zilzer Antal festő.

Kr. T. 1405/1897.
1897. nov. 4.

Zilzer Antal festő.

K. V. 400/1898.

1898. (é. máj. 9.)

A MEGVAKULT KATONÁK ORSZÁGOS SEGITŐ-BIZOTTSÁGÁHOZ

juttatott adománytárgyak, melyek elárverezésére felkérettünk. E felkérésnek a legnagyobb készséggel teszünk eleget, még pedig aukciónk harmadik napján, *október 3-án vasárnap, pontban déli 12 órakor*, mikor is ugy az alant felsorolt, mint az időközben hasonló célból hozzánk juttatott tárgyakat nyilvánosan elárverezzük.

801. ŐFELSÉGE A KIRÁLY ifjukori arcképe.

802. ERZSÉBET KIRÁLYNÉ ifjukori arcképe.
Mindkét kép egykoru, csaknem életnagyságu szines kőrajz. *Jamniczky Mária* urnő adománya.

803. ZILZER ANTAL: 48-as honvédveterán, olajfestmény. A szintén világtalan művész megható ajándéka hasonló soru társainak.

804—805. KÉT EZÜST BABÉRKOSZORU, egyik 560 gr., másik 180 gr. *Kalmár Piroska* urnő adománya.

806—809. NÉGY DARAB ARANY KARIKAGYÜRŰ. Mind a négy sulya 24 gr.

810—814. KÉT EZÜSTÓRA, egy ezüstóratok, egy ezüstóralánc, egy nikkelóra.

815. ARANYGYÜRŰ almandinnal.

816. ARANYKARKÖTŐ, medaillon számára való selyembetéttel, bruttósulya 65 gr. — *Putnoky Móricné* urnő adománya.

817. ARANYLÁNC. *Kun Béláné* urnő adománya.

818. ARANY MEDAILLONTARTÓ, ékkövekkel, ezüst karikával, bruttosulya 9 gr.

819. ARANYKARKÖTŐ, csavart 9 gr.

820. ARANYNYAKKENDŐTŰ kővel.

821. ARANY KARKÖTŐÓRA, sérült.

822. HESSENI KÉTTALLÉROS és osztrák két forintos, együtt 62 gr.

823. EZÜSTPITYKE, 63 darab, 195 gr.

824. EZÜSTPÉNZ, különféle, 19 darab, 62 gr.

825. ÓRA ALKATRÉSZEK, 14 darab, ezüsttörmelék.

E nyomtatott katalogusunk lezárása után érkezett anyagról gépirásos pótkatalogust készittettünk, mely kiállitási helyiségünkben látogatóink rendelkezésére áll.

Szerkesztésért felel: Dr. SIKLÓSSY LÁSZLÓ. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Üllői-ut 14. sz. :: Telefon 152—32. :: Nyomatott Pápai Ernő műintézetében, VI., Szerecsen-utca 65.

A Szent-György-Czéh tagjai nem fizetik a 10% vásárlási jutalékot. Tagul jelentkezni a kiállitás és árverés alkalmával is lehet. Blanketták a helyszinén.

RÁKOS MANÓ ☆ SZOBRÁSZ
BUDAPEST, VII., BÁLINT-UTCA 9. TELEFON 75—69.
ARÉNA- ÉS THÖKÖLY-UT MELLETT.

A Gyüjtő. 1915. 186 l.

	Kikiáltási ár
724. MELLTŰ, Vénusszal és Ámorral	10
725. PÉNZTÁRCA, ezüst, szerbiai	20
726. SÓTARTÓ, ezüst, üvegbetéttel	30
727. ANGYAL, bronz, 1700. körül	300
728—729. ELEFÁNT, elefántcsont faragvány, két darab, darabja	10
730. HARCOS, japán antimon-öntvény	30
731—732. SZOBROCSKA, kettő, japán antimon-öntvény, darabja	25
733. VÁZA, alapzattal és fedővel, japán, bronz, sárkányt, madarat és emberi alakokat ábrázoló domboru diszszel	500
734. ÁSATÁSOK, 5 régi gyöngysor és 1 karkötő, együtt	10
735. BOULE MODORU INTARZIÁS LAP, XVIII. század	12
736. BOULE MODORU SZIVARTARTÓ	12
737. »DIE WELT IN EINER FLASCHE« bányászmunka, magyar	20
738—739. EMLÉKKÖNYV DOBOZ, Biedermeier, két darab, darabja	10
740—742. KÖNYV, lengyel, három darab, együtt	10
743. SAKKDOBOZ, japán	5
744. MÉRŐEDÉNY, ón	5
745—748. MOCCA-CSÉSZETARTÓ, bronz, négy darab, együtt	10
749. POHÁR, török, fémből, vésett és szines mintákkal	5
750. TÁL, 1750 körül, ón	35
751. —, héber szertartási jelenettel, ón	—
752. TŰTARTÓ, gyöngyház, tokban	25
753—754. VÁZÁCSKA, márvány, két darab, darabja	30
755. VÁZA, egy pár, cloisonné, japán, sérült, darabja	10
756. BONBONNIÈRE, teknőc, arany intarziával	30
757. MELLTŰ, teknőc, ezüst intarziával	10
758. MELLTŰ, arany, kameóval, Biedermeier	230
759. KORSÓCSKA, üveg, ezüst foglalattal	25
760. SÓTARTÓ, ezüst, Biedermeier	14
761. SZIVARTÁRCA, filigrán ezüst	35
762. PLÉHDOBOZ, Faustot ábrázoló lakkminiatürrel	20
763—764. GOBELINSZERŰ himzés, két darab, darabja	35
765. MISERUHA, sárga, 1844-ből	45
766. —, piros	40
767. GYŐZELEM, szobrocska, ötvezet	20
768. KARL TAUFER BERN: Akt, olajfestmény	400
769. CSÉSZE aljjal, Elbogen	25
770. KÉSFOGÓ, Meissen	15
771. SZENTELTVIZTARTÓ, Frain	10
772. HEGEDÜSNÉ KIRÁLY ILONKA: Tájkép, akvarell	100
773. MORALES, LUIS DE (1510—1586): Pieta, olajfestmény	800
774. SZOBORCSOPORT, AZ ATYAURISTEN NÉGY ANGYAL KISÉRETÉBEN. Bécsi porcellán 1845	250
775. EXLIBRISEK, *eredeti rézkarcok, heliogravürök stb., körülbelül 300 darab, esetleg aukción kivül is. Darabja*	1-20

A Szent-György-Czéh XXV. művészeti aukciója 1915 november havában lesz. — Bejelentési és beküldési határidő november 1.-e. — Tessék bejelentési blankettákat kérni az igazgatóságtól, Budapest Üllői-ut 14. Telefon 152—32.

Zilzer Antal MDK

Tanulmány, olf.

Mücsarnok 1897. téli kiáll.

MDK

Zilzer Antal, festőm.
1861-?

826. Magdolna. J.l.n.: Zilzer A.
32 x 25. Vászon.

Ernst muzeum gyűjteményei. XXVIII. 64.l.

MDK

Zilzer Antal

Mária völgye Alcsuthon. Olajf.

KMT. 1901. tav. nemzetk. kiáll. 42. l.

Zilzer Antal, festőm. mDK

459. Pichler ur arcképe. Portrait.

Képzőm. Társ. 1901-2. téli kiáll. kat. 48.l.

Zilzer Antal MDK

Téli reggel, olf.

Műcsarnok 1895. tavaszi kiáll.

MDK

Zilzer Antal

Mária völgye Alcsuthon, olajfm.

KMT 1901. tav.nemzetk.kiáll. 42.lap

Zilzer Antal

l.

Műcsarnok

1901. 263. l.

Zilzer Antal

Árverési Csarnok aukció Eat.

36. n. 1927 febr.
39. n. 1927. okt.

4533. Glücklich Simon:
Sz. Bielitzben 1863 már

Alvó nő. ↳ ge

Barna hajú és piros
döbe burkolózott, ↳ haját le
takaratlanul hagyta. –
S. Glücklich.

Lemezpapir, mér. 43
Értéke 300 K.-- Gróf András
9-én (631-913).-- A Magyar
-- ~~Átvétetett 1913 április~~
1914 márczius 30-án (345-91

Zilzer Antal
festő

Törvényi Lapok 1895. ápr. b., 1091. old.
(Műrészetek.)

Kalmán

Zilzer Antal

U. 917

U. 918.

Pesti Napló.

1913. nov. 6.

(A vak festő.
Műveszek Zilzer
Antalért.)

A Magyar Képzőmű-
veszek Egyesülete
akciót indított
Z. megsegitésére
Őt leánya van. A
legidősebb Ligeti Nik-
-lós tanítványa és
szobrászchetség-

zei iskola.

ázadból.

ézussal és szent Jánossal.

lére tette, míg baljával a tér-
arolja át. Közelében, de jobb-
lkozik keresztelő szent János,
a kinek keresztje a háttért
ıkbe. Öltözete: kendő, palást
ruha.

i 23·7 : 20 cm. — Lelt. sz. 1120.
Costantinitől 300 lírán, vagyis
94 deczember 17-én (279–894).
1895 márczius 26-iki 12620 és
ıin. előadmányi ivet. — Az elszá-
nber 28-iki 4561 (635–900) és
. sz. leirat (464–901).
4. l. — Verzeichniss N°. 211.—

- 6

Zilzer Antal

l.

Perallatostéepes

631. l.

ORSZÁGOS MAGYAR
TÖRTÉNETI MÚZEUM
IPARMŰVÉSZETI TÁR

BUDAPEST IX. ÜLLŐI-ÚT 33.

Zilzer Antal

U. 931.

ivód

Az Ujság. 1913
nov. 15. (A
müveszek eg vak
társukért.)

[illegible]
kek Orsz. Bizottságának
1938/39. évi javadalmá-
ból 1000 P-t kegyeke-
dett engedélyezni.

Tisztelettel kérem, hogy
ezt az önzeget elszámolás
kötelezettsége mellett
Vál város polgármesteri
hivatalának kiutalvá-
nyozni mértoztatnék.

Budapest, 1939 febr. 9

Lt.

K. Gerezy

1939. II. 11.

Zilzer Antal

festő U-914

öt evvel ezelőtt megvakult. Segélyezése ügyében mozgalom indul.

Az Ujság

1913. nov. 4.

(Zilzer vak festő segélyügye.)

ia Settignani.

. † 1464 január 16-án.

a pusztában.

ülve van ábrázolva. Az ég
s a jobb kezében lévő csé-
fogja fel. Göndör haja vál-
g, melyet magára vetett és
derékon megkötve. A szik-
előtért patak szeli.

el. — Lelt. sz. 1121. — Vétetett
1500 lírán, vagyis 1344 K-án.
17-én (279–894). — Az elszá-
zius 26-iki 12620 és az 1895
dmányi ivet. — Az elszámolást
ki 4561 (635–900) és az 1901
(464–901).
4. l. — Verzeichniss N°. 167.—

6

Zilzer Antal
festő"

Fővárosi Lapok 1900. máj. 20., 13. old.
(Hirek. A Nemzeti Szalon tárlata.)

Kalmár

Zilzer Antal

festő

Téli tájkép, olajf.

1200 K.

Báró Nikolics Fedor

arck. olajf.

145. ZILZER ANTAL: Gödöllő télen (olajf.) Ára 200 kor.

Nemzeti Szalon

1900. tav. kiáll.

Zilzer Antal

festő

Nemzeti Szalon

1914. Modern angol grafikusok kiáll-

katalogusának végén:

A Z. A. megvakult festő részére adomá-nyozott műtárgyak megvételét ajánlfuk a nemesen érző mű-barátok figyelmébe.

A segélyző bizottság.

Nagyságos

Dr. Kentiványi Gyula

úrnak

Budapest

Lajosmányosi u. 16.

Zilver Antal

Zilzer Antal MDK

Téli táj, olf.

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Zilzer Antal, festő; szül. 1861 september 20-án Budapesten.

Zilzer Antal

Erdőben c. képe repr.

Árverési Csarnok aukció
kat. 36. sz. 1927 febr.

Zilser Antal

festő nül. 1861. Pest.

úrod

Krück II. 743 l.

Gyalókai népkst. III. 240.

Zilzer Antal

1904. tél

kiáll. Nemzeti Szalonban

Br. Bánffy Dezső arcképe, olaj

Ötvöscréh, Kassai V. 103.

Zilzer Antal

Jenő

Ind

Kkol

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

..... helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Filzer Antal

wod

M. Szalon 1892. XVI.

301. (archiv)

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enge

.....

a műhelyfőr

Zilzer Antal

Irod ertl. läsd

Müssarnok, 1901. 263

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

elyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Zilzer Antal

Pest

U. 882.

Filzer Antal

U. 914

917.

918

931

II

1310. Zilzer Antal.

Sz. Pesten 1861 szeptember 20-án.

Munkácsy Mihály arczképe.

Térden alólig, állva és szembe nézve ábrázolja a művészt, a ki jobb kezével botra támaszkodik, baljában pedig czilindert tart. Haja, bajusza és szakálla galambősz, szemöldöke őszbevegyült, szeme kék. Öltözete: fekete szalonruha kettős elejű kabáttal és oldalzsebében zsebkendővel. Jelzése alól jobbra: »*Zilzer A.*«.

Vászon, méretei 91·6 : 63 cm. — Lelt. sz. 1310. — Vétetett az 1911 április 19-iki ajánlat szerint a művésztől 400 K-án (740–911). — Kifizettetett 1911 április 20-án. — Elszámoltatott 1911 május 10-én (1356–911). — Az elszámolásra nézve lásd a 26101–911 szvsz. előadmányt.

Zilzer Antal

922. Zilzer Antal.

Sz. Pesten 1861-ben.

Wahrmann Mór.

Mellig látható, de kissé jobbrafordult. Pápaszemet visel; feje kopasz; rövid haja, bajusza és nyirott szakálla őszbevegyült; szemöldöke és szeme barna. Ingének gallérja lehajtott, kettős csokorra kötött nyakkendője és begombolt kabátja fekete. Jelzése alól jobbra: »*Zilzer Antal*«.

Vászon, méretei 83·5 : 66 cm. — Lelt. sz. 922. — Értéke 600 K. — Szumrák Pál közbenjárására (19–902) Wechselmann Ignácz ajándéka 1902 április 5-én (226–902). — Bejelentetett 1903 július 18-án (469–903).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok. 1907: IX. 28. *Zilzer Antal:* Wahrmann Mór országgyülési képviselő.

Zilzer Antal

festő

l.

Műcsarnok

1900. 264. l.

Átvettel: e

Ezennel elismer
ettől a mai napon P 1
pengőt a Orion gyár 19
előleg fejében átvettem.

Budapest, 1937. szeptember

Zilzer Antal

elismerő okl –

Közlezrkiáll

1269. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Zilzer Antal

fesso

Ujv MTsL.

974. l.

IiI. 70. Zilzer Antal, 23 éves, izr., szül. Budapesten, Magyarországon, atyja kereskedő, antik osztály, 1884 okt. 15.

Som 186-l.

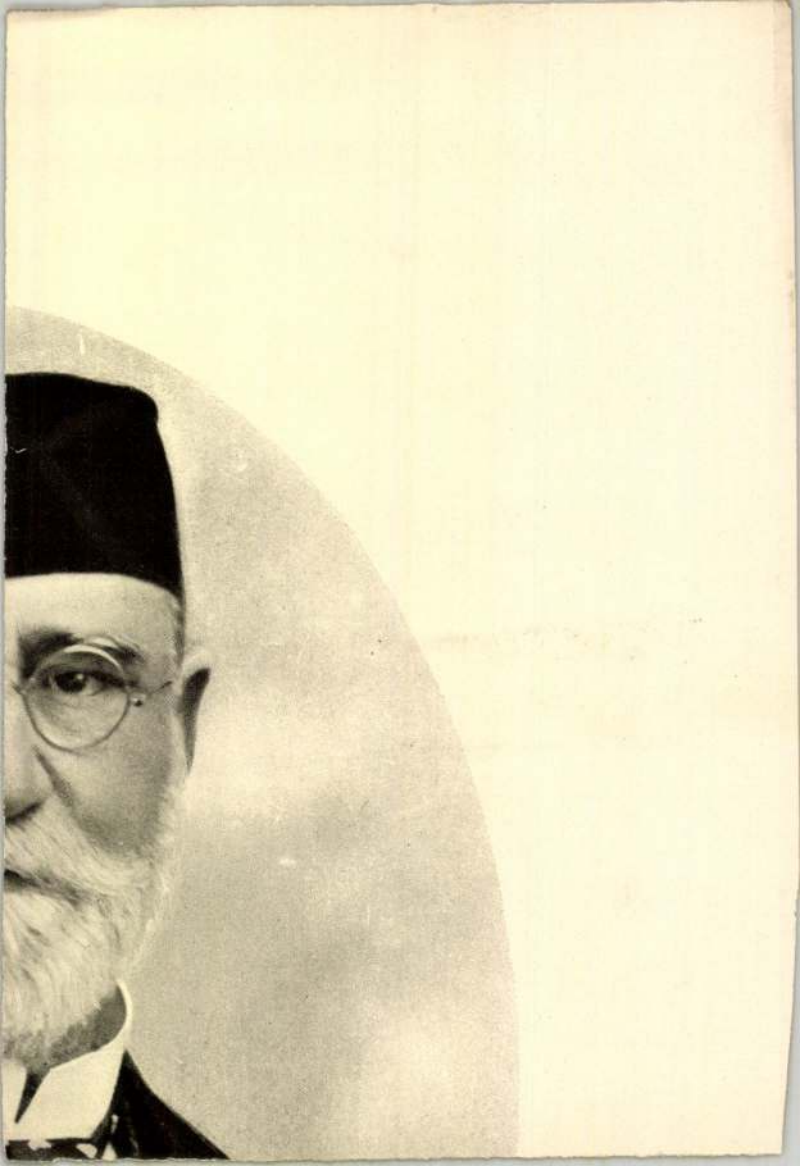

Zilzer Antal

Jókai Mór arcképe, olajf az Otthon kör tulajdona.

Jókai emlékkiállítás.
Bpest 1925. 8. l.

16684-88. Posner, Budapest.

Zilzer Antal f.

— **(Báró Bánffy Dezső arcképe.)** Az „uj-párt“ elnökének arcképét tisztelői az uj pártkör helyisége részére *Zilzer* Antal festőművészszel megfestetik. A művésznek báró Bánffy pénteken ült először.

Pesti Hirlap 1904. VII. 10.

VIII. ÉVFOLYAM
1918
SZEPTEMBER
MEGJELENIK
MINDEN HÓ
ELSEJÉN

MULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ IRODALMI MŰVÉSZETI TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

AZ OMIKE KULTURBIZOTTSÁGA KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR PATAI JÓZSEF

A „Mult és Jövő“ művészi képeslevelezőlapjai

50 darab különböző bibliai és zsidó tárgyú képeslap. A legelső magyar és külföldi művészek munkái. Régi metszetek, szentföldi tájképek, írók és művészek arcképei, kották stb. Az 50 képeslap ára 12 korona. A „Mult és Jövő“ előfizetőinek csak 6 korona és 80 fillér portó. Az ár előre küldendő be a kiadóhivatalhoz: Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6.

TARTALOM.

	Oldal
Dr. Fürst Aladár: A zsidó gimnázium ügye és a vidék	323
Kiss Arnold: Alkony. (Vers.)	325
Peterdi Andor: Mózes nyugalomba vonul	326
Patai József: Mesterek. (Vers)	329
Patai József: Bábel vizénél... (Vers)	329
Dr. Hevesi Simon: Filozófiai töprengések. (II.)	330
Dr. Szabó Géza: Zilzer Antal	330
Várnai Zseni: Egy pillanat. (Vers)	334
Zilzer Antal: Pillantás a multba	335
Lenkei Henrik: A ghettó. (Vers)	339
Dr. Hajdu Miklós: A megtérés szombatja	340
Neményi Endre: Hazafelé. (Vers)	341
Ács Mór: Hazatérés	341
Csillag Lipót: Oh jöjj velem... (Vers)	344
Dr. Vajda Béla: Asszimiláció és összzsidóság	345
Sass Irén: Valaki jön... (Vers)	346
Neményi Bella: Berel a hős	347
Dr. Schwarcz Jakab: „Az idők végén“...	350
Fantel Sándor: Tábori levél Albániából	352
TOLLHEGYRŐL. (Secundus)	
A Razzia — „Segítsenek a zsidók“ — Mindenki zsidó	353
KRÓNIKA ÉS SZEMLE.	
A „Remény“ új évfolyama. — A Mult és Jövő művészi képeslapjait — A Magyar Zsidó Irodalmi Alap. — A gyarországi cionisták országos értekezlete stb.	354
KÖZGAZDASÁG. — HIRDETÉSEK.	

ILLUSZTRÁCIÓK:

Zilzer Antal: Önarckép. (Műmelléklet.)	
Zilzer Antal: Mr. Asher, Sir Moses Montefiore titkára	326
— — R. Bloch Mózes arcképe	327
— — Etetés az erdőben	328
— — A Dolomit-hegységből	329
— — Arckép	331
— — Az elítélt	332
— — „Beppo“	333
— — „Paraszt-család“	334
— — Ibsen Henrik	335
— — Miksa bajor kir. herceg	336
— — II. Lajos bajor király	337
— — Szapáry István gróf	338
— — Beregi Oszkár mint Marc Antonius	338
Zilzer Antal: Marc Twain	339
Wachtel: Újévi üdvözletek	340
Wachtel: „Halljad Izrael“	340
Lipschütz Blanka: Jomkipur előtt	341
Zsidó istentisztelet egy katonai kórházban	342
Ros-Hasono a fronton	342
A zsidó „Feldkapelle“ Albániában	343
Eszrog és Iulow a hadikórházban	343
Zilzer Antal: Hofer András	344
— — A kis filozófus	345
— — Az éneklecke	347
— — Holdvilágos éjjel	348
— — A kis aranyhajú	349
— — Piroska leányom	349
— — Olasz harmonikás	351
— — Tél	351

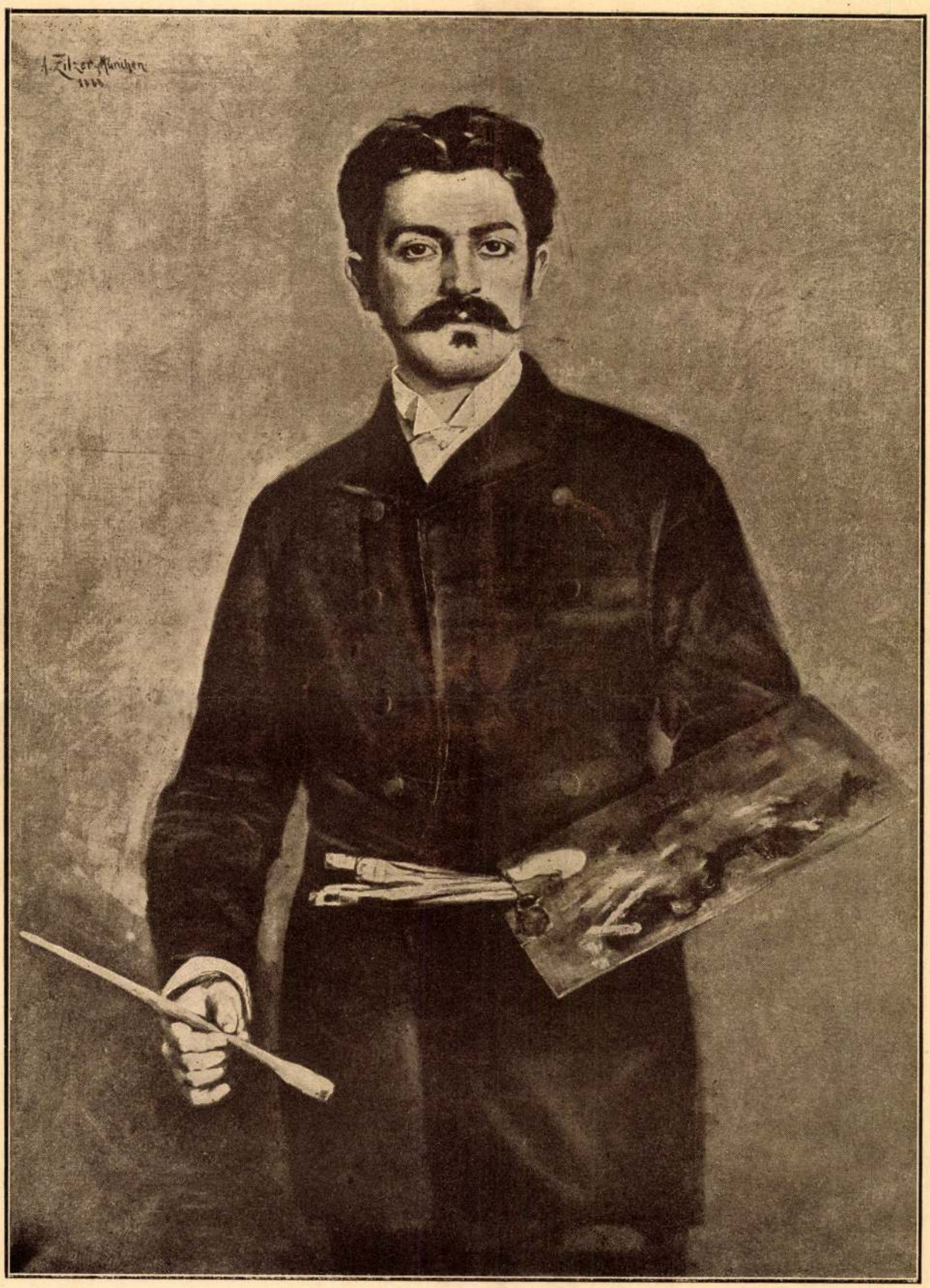

ANTON ZILZER: SELBSTPORTRAIT

ZILZER ANTAL: ÖNARCKÉP

ami megváltja őket a nyomorúságtól s talán ezért késik, egyszerre csak beállít majd vidáman, nevetve, mint egy boldog gyerek a szerencsehírrel. Azután ismét kihajolt az utcára nyíló kis ablakon s az est szürkületében leste Mózes alakját.

De ő még mindig ott feküdt a földön s elmélkedett a halálról, amely mindig titokzatos volt előtte s most hogy érezte a közelségét, látta, hogy az milyen egyszerű s könnyen felfogható s mind az a rejtelem és titokzatosság, amit benne a halál ébresztett, egyszeriben elmult.

— A földé vagyok már, a földé... Ennyi az egész, gondolta magában s a halál olyan egyszerű, mint a hervadás. Az ember meghal, a fűszál elhervad. Egyik sem titokzatos, egyik sem fájdalmas s minden rémület, szörnyűség, félelem és rejtelmesség csak az Ember agyában születik s maga az, ami az emberrel történik és történhetik egyszerű, és természetes. S Mózes többé nem félt a haláltól s nem tartotta többé titokzatosnak sem.

És türelemmel várta, míg egy halandó jön, hogy felsegítse és hazavezesse.

Végre hallotta egy ember közeledő lépéseit. Megadással várta, míg odaért hozzá, aztán megszólította:

— Jó ember, nyújtsd a kezedet, hogy felkelhessek, összeestem itt hazafelé menet s nem bírok a magam erejéből feltápászkodni.

Már sötét volt s az illető nem ismerte fel, hogy ki az a szerencsétlen, aki előtte itt hever a földön.

— Talán a jó hegyaljai vágott a földhöz? — incselkedett a jövevény s közben nyújtotta neki a kezét s fölemelte.

— Dehogy az, dehogy. Az öregség, jó ember, az öregség vett le a lábamról. Nem ittam én egész életemben annyit, amennyitől egy ember is berúghatna.

— Te vagy az Mózes? — felelt a meglepetés hangján az ember, mikor ráismert — mi történt veled, az arcod és a szakállad véres, csak nem támadt rád valami gaz útonálló?

— Nem, nem. Mondom, hogy elszédültem és elestem, ennyi az egész. Vezess most már haza, hogy lefekhessek.

És elindultak hazafelé. Kísérője karonfogva vezette hazáig.

Mózes felesége már a ház előtt állt és kétségbeesetten várta az urát. Nem tudott mit képzelni, hogy mi lett Mózessel. Soha nem ivott, nem korhelykedett és nem kártyázott. Puritán erkölcsökben élt teljes életében, csak ünnepélyes alkalmakkor, isten üdvözlésére ürített poharat a családi asztalnál s az ó-biblia tanulmányozása úgy lekötötte, hogy nem is gondolhatott soha az ördög profán bibliájára: a kártyára. Mindenképen mintaéletű ember volt, aki anyagiakban szegény, lelki erényekben gazdag is volt.

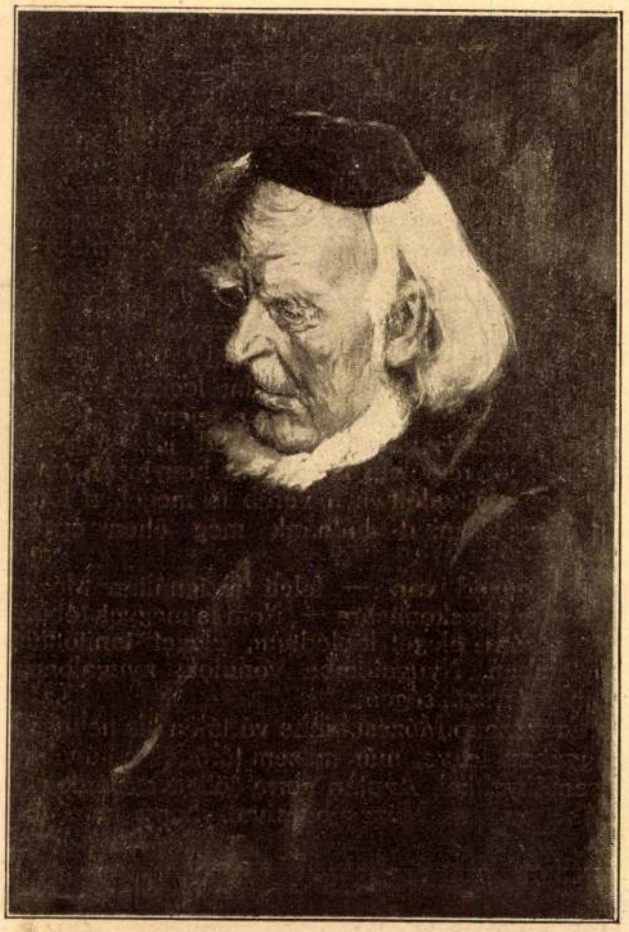

Zilzer Antal: R. Bloch Mózes arcképe
A. Zilzer: Portrait des R. Moses Bloch

Végre feltűnt az alakja az est homályában s felesége már nem tudván bevárni, míg a kapuig ér, elébe sietett s mikor látta urát vértől elborítva, piszkosan, porosan, rendetlenül, úgy megijedt, hogy most már őt környékezte a szédülés, az ájulás.

— Mi lett veled, Mózes, az istenért, hiszen te vérzel? És milyen sáros a ruhád? Csak nem támadtak meg a suhancok, az ég szerelmére.

A kísérő megnyugtatta az asszonyt.

— Csak ne ijedezzen úgy. Mózes nem verekedett. Megbotlott, elesett és egy kicsit megütötte magát, ennyi az egész.

Mózes is megszólalt:

— Bontsd meg az ágyat, fektess le és ne verd föl itt az egész utcát a kiabálásoddal. Nem kell az egész világnak tudnia, hogy mi történt Mózessel?

Azután bevezették a szobába, az asszony megvetette az ágyat, Mózes lefeküdt, a kísérő is elment s egyedül maradtak.

Mózes panaszkodott, hogy a feje fáj, az asszony borogatásokkal ápolta.

— Reggelre jobban leszel — nyugtatta meg,

amikor panaszkodott — és estefelé nem mégy többé leckeórára, általában csak délelőtt fogsz tanítani s délután pihensz és pipálsz vagy sétálni mégy.

— És miből fogunk megélni? — szólt gyönge, elhaló hangon.

Erre nem is gondolt az asszony. Természetesnek találta, hogy az ember, ha él, meg is él valamiből, ha másból nem, hát a semmiből is megél. Minek ezzel törődni?

— Miből fogunk megélni?... Valahogy csak megélünk, a fő, hogy te felgyógyulj.

— És ha nem gyógyulok föl? Mert érzem, hogy én már nem fogok tudni leckeórákra eljárni. Gyöngék a lábaim és a fejem is gyönge.

— Akkor is megélünk. Tudod jól, hogy én mindig jót remélek. Isten nem hagyja el az ő jámbor alattvalóit és a veréb is megél, a féreg is megél, miért halnánk meg éhen éppen csak mi.

— Igazad van — felelt rezignáltan Mózes felesége okoskodására —. Nem is megyek többet leckeórára, eleget kínlódtam, eleget tanítottam életemben. Nyugalomba vonulok, nyugalomra van már szükségem.

És másnap Mózest hiába várták a kis nebulók. Ágyában fekve, már mitsem törődött a külvilági eseményekkel. Azután sorra jöttek az érdeklődők: mi van Mózes bácsival, hogy nem jön már tanítani? De csakhamar híre ment, hogy végkép nyugalomba vonul s a kis nebulók örültek, hogy többé nem lesz dolguk Mózes bácsival.

Ő tehát nyugalomba vonult. Úgy érezte, hogy ehhez már joga van s ezt a kis nyugalmat becsületesen ki is érdemelte. Hetven évi lótás-futás, tanulás, küzdés és tanítás után nem vétek összetett kézzel ágyban feküdni és várni, várni az uzsonnára, az ebédre, a vacsorára és végül a — halálra. Úgy érezte szegény Mózes, hogy ezért már nem szólhatja meg őt senki emberfia és az égbeli számonkérő sem fogja érte megfeddni, ha majd eléje kerül egyszer. Ezt a becsületbeli ügyet lelkiismeretével tehát elintézte s most már boldog megnyugvással pihent. Szegényen, fáradtan pihent. Mert neki semmije sem volt, semmije a világon becsületén kívül. A kamrája üres volt, a zsebei is üresek, csak a feje volt tele, részben a bibliai tudományával és részben a gondokkal, mert azok most nagyon megszaporodtak a fejében. A nyugalom már megvolna, csak a nyugdíj hiányzik; de hát beteg ember, öreg ember, egyedül a sorsra bízhatja csak magát. Mózes is arra bízta rövid jövendőjét, amely nem terjed tovább, csak a betegségtől a koporsóig. Ez pedig rövid stáció ebben a magas korban s ezzel ő is nagyon tisztában volt. Mégis nem állhatta meg, hogy erről szót ne váltson feleségével, aki ott ült ágya mellett gondokbamerülten.

— És most mégis csak arról kellene gondoskodnunk, hogy miből fogunk megélni ezután?

Az asszony, akit ez a kérdés úgyis már foglalkoztatott, hamar kész volt a felelettel:

— Majd kérünk nyugdíjat. Fölmegyek a hitközséghez és elmegyek a tanítványaidhoz és kérek a számodra nyugdíjat. Az neked dukál és Mózes feleségétől ezt nem is fogják megtagadni. Mindjárt megyek is, hogy szükséget ne láss, amíg a szobát őrzöd.

És Mózes felesége fölkészült és elindult a nyugdíj ügyében. Először is felkereste a hitközség legfőbb előljáróját, azután sorra vette azokat a családokat, ahol Mózes hajdan és legutóbb is tanított. Mindenütt jó eredménnyel, mert megígérték, hogy havonta támogatják, sőt a legtöbb helyen az első hónaprészletet előre meg is adták neki, csak az előljáró volt egy kicsit szigorú s keményen rászólt, hogy milyen alapon kér a községtől nyugdíjat, mire ő megmagyarázta, hogy Mózes a legrégibb hitoktató és házitanító a faluban s Isten a tanuja, hogy neki jár a nyugdíj. Erre az előljáró megígérte, hogy majd a legközelebbi ülésen elő fogja ezt terjeszteni s valamit remélhet.

S így reményekkel, ígéretekkel és egy kis pénzzel boldogan sietett haza Mózes felesége.

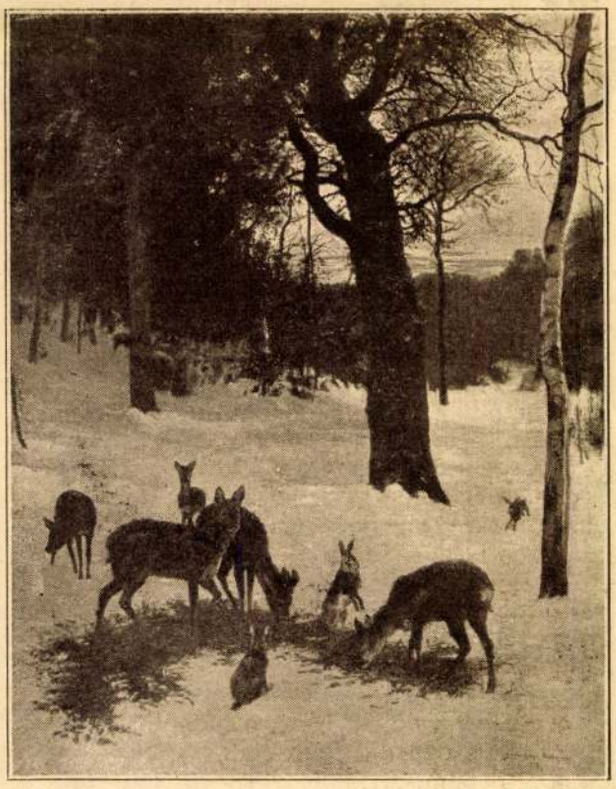

Zilzer Antal: Etetés az erdőben. (A bécsi Burg birtoka)
A. Zilzer: Die Fütterung im Walde. (Im Besitze der Wiener Burg)

Zilzer Antal: A Dolomit-hegységből
A. Zilzer: Aus den Dolomiten

Egész úton valami büszke önérzet szállta meg és siettette lépéseit hazafelé. Tehát Mózes mégsem élt hiában s nem küzdött haszontalanúl ezen a földön. Ő kap nyugdíjat, s ezután nyugodtan élhetnek öreg napjaikra, csak egy dolguk lesz havonta: a nyugdíjat beszedni. Ez pedig nem olyan munka, amibe belefáradni lehet.

Dél volt már, amikor hazaért az eredményes útról s hogy belépett a szobába, Mózes javában aludt. Nem akarta fölzavarni s örült, hogy mialatt ő alszik, elkészíthet a konyhában valami ebédfélét. Lábujjhegyen ment ki s a lehető legcsekélyebb zajjal hozzálátott a főzéshez. Egy kis levest főzött, mert Mózes szereti a levest, azt mindig megeszi s egy kis meleg leves jót tesz majd neki. Mikor elkészült vele, egy ragyogó, tiszta tányérba bevitte neki, de Mózes még mindig aludt. Azután letette a tányért az asztalra, hadd hűljön — gondolta —, úgyis nagyon forró még s most már egy kicsit hangosabban járt, kelt a szobában, hadd ébredjen, úgyis eleget aludt már. De Mózes csak nem akart fölébredni, őt már a zaj nem zavarta, tőle már csapkodhatták az ajtót, üthették az asztalt, akár ágyút is elsüthettek volna az ablaka alatt, Mózes aludt,

De az asszony már türelmetlenkedett, nem tudta kivárni, hogy magától ébredjen, odament ágyához és költögette:

— Mózes, Mózes!...

Eleinte halkan, aztán erőteljesen, majd pedig kiabálva ismételgette:

— Mózes, Mózes!

Aztán megfogta a kezét, hideg, élettelen kezét s akkor már úgy kiabált, olyan furcsa, síró, sikoltó hangon, mint aki már egy más, messzi világból szólítja az embert:

— Mózes, Mózes!...

És többé nem ébredt fel. A leves az asztalon kihűlt, mint Mózes fáradt vére s az asszony ráborult a halottra és sírt...

Mózes nyugalomba vonult.

PATAI JÓZSEF: MESTEREK

És szólt a Mester: „Lásd, kis gyermekem,
E görnyedt betűk itt e képeken
Csodákat regélnek mindannyian,
Egykor megérted te is majd fiam,
Ha szertefoszlik, eltünik a játék
S az élet útja tüskés lesz talán,
Megállsz, hol apád s apád apja állt még
S üdülve üdülsz mesterek szaván.
Megérted majd a zokogást, a könnyet,
Miről regélnek oh e szent betűk,
S ha vállad bú-gond terhe alatt görnyed,
Erőt és vigaszt adnak mindenütt . . .“

Felejtett idők, elfelejtett álom.
S a mester emlékét még áldva áldom.

És szólt a Mester: „Ifjú, érzed-e,
E szent sorokból lelkek tüze árad,
Próféták szava, zsoltár éneke,
Hogy telezengi sötét éjszakánkat.
Nagy látomások, égi szózatok,
Hang, mely csüggedni, késni sohse hagy.
‚S mondám: Oh Uram, még ifjú vagyok.
‚S felelt az Úr: Oh, ne mondd, ifjú vagy.
‚Im vasoszloppá, erős várrá teszlek,
‚Szitok, gúny, átok, ostrom nem ijeszt meg,
‚S nem rendülsz meg, ha néped megkínoz.
‚Jer, küldlek Izrael fiaihoz' . . .“

Felejtett idők, elfelejtett álom.
S a mester emlékét még áldva áldom.

S szólt a Mester: „Ember, ez itt az Élet!
Törpe csatázás porló sírhelyen,
Hagyd vissza, ki belépsz, minden reményed,
Hisz besározza a rút küzdelem.
Viaskodj, harcolj, menj a többivel,
Jutalmul rád is vár egy jó falat.
Hajolj meg, koldulj, hazudozz, ha kell,
Míg összeroskadsz bús igád alatt.
Hiú ábrándok, lázas dőre álmok
Csak meggyötörnek, óh ne higyj nekik.
Az ember fia hordja mind a jármot,
Míglen egymást a sírba kergetik . . .“

Ezer démon incselkedik velem,
S keresem búsan régi Mesterem . . .

PATAI JÓZSEF: BÁBEL VIZÉNÉL . . .

Bábel vizénél ültem én és sírtam,
Hol bús füzeken hárfák csüngenek,
Fogoly leviták aggatták a fákra,
S olykor viharzó, zordon éjszakákba
Meg-megpendítik kóbor bús szelek.

Bábel vizénél ültem én és sírtam
És zokogtam a fájó éneken...
És egy kábult fekete pillanatban
A legszomorúbb hárfát leragadtam,
S szomorú dalát tovább pengetem.

DR. HEVESI SIMON: FILOZÓFIAI TÖPRENGÉSEK. (II.)

Ismeretes dolog, hogy Kant kritikai (ismeretelméleti) bölcselkedésének célzata és lényege az emberi megismerőképesség határvonalának megállapítása, egy demarkacionális vonalnak leszögezése, amelyen túl az emberi elme spekulatív megismerőképessége nem haladhat, vagyis annak a szerinte minden ellentmondást kizáró igazságnak megvilágítása, hogy pozitív elméleti megismerésünk birodalma véges; így hozza ezt magával elménk berendezése, organizációja, belső természete, struktúrája. A legnagyobb zsidó bölcselő, Majmonides erről a kérdésről így nyilatkozik (Mose I. 31): „Tudd meg, hogy az emberi értelemnek vannak megfogásai, melyek erejében és természetében vannak, hogy megfogja (megismerje) őket, viszont vannak a létben létezők és dolgok, melyek nem állanak az emberi értelem természetében, hogy megismerje őket semmiképen és pedig nem holmi speciális okból, hanem egyszerűen azért, mert fölfogásuk kapui be vannak zárva előtte... az emberi értelemnek kétségtelenül határa van, melynél meg kell állania, elannyira, hogy vannak dolgok, melyeknél világossá lesz az ember előtt felfogásuk lehetetlensége és hogy nincs kapu, melyen át behatolva elérhetne hozzájuk... és nem áll az emberi értelem erejében, hogy *bizonyítékot* hozzon az ilyen dologra (noha vágyik megismerésére)... Ne gondold azonban, hogy amit az emberi értelem korlátozottságáról mondottunk és arról, hogy határa van, melynél meg kell állania, a *tóra* (vagy vallási tudomány) szempontjából mondottuk volna, ellenkezőleg, olyan dolog ez, amit hasonlóképen rég kimondottak a bölcselők és felfogták biztos felismeréssel, nem pedig valamely vélemény vagy rendszer felé hajlás okából és ez beigazolt dolog, amihez kétség nem fér, csak olyan embernél, aki rosszul fogja föl a rég bebizonyított dolgokat."

Megismerőképességünk határait magának az emberi észnek és értelemnek boncolása, analízise révén megállapítani — ez volt a nagy tett, ami a königsbergi bölcs örök érdeme. Ebben őt nem haladta túl a mai napig senki. Rendszerének egyik, talán legfontosabb tétele, hogy pozitív biztos tudás, megismerés csak ott keletkezik, ahol szemlélet és fogalomalkotás összeolvad, ahol az érzéki felfogás nyujtotta szemlélet az értelem alkotta fogalmak sugaraival át lesz világítva. „Fogalmak szemléletek nélkül üresek, szemléletek fogalmak nélkül vakok!" A mértannak és a matematikának alapja is a szemlélet. Ahol nincs a tapasztalásból eredő szemlélet, ott nincs tudás. A szemléletek megalkotásához pedig csakis a tér és idő képzeteinek alkalmazásával juthat érzéki felfogásunk, tér és idő rejtett formái észlelésünknek és érzéki felfogásunknak, mindenütt jelen vannak, nélkülük nincs megismerés, a tér és idő formáinak precíz alkalmazása: a matematika; minden tudomány csak annyit ér, amennyi matematika van benne; ahová a tér és idő mint felfogóképességünk állandója el nem ér, ott nincs pozitív emberi tudás. Tehát nincs tudás az olyan jelenségről, amelyet matematikai elemeire és vonalaira, matematikai vázára redukálnunk nem sikerül. Ezért van tudásunk a testről, a természetről, a mechanisztikus történésről, az anyagról, az energiáról, de nincs tudásunk a szellemi életről, mindarról, amiben szabadság és spontaneitás uralkodik; már az *universumról* (ellentétben a természettel), a *lélekről* és *Istenről* tudásunk nincs és nem is lehet, mert a tér és idő segédeszközei el nem érik és nincsenek alávetve a matematikának; *Universum, lélek* és *Isten* — ezekről csak *ideáink* lehetnek, tudományosan nem lehet állítani, hogy *vannak* és tudományosan nem lehet állítani, hogy *nincsenek*, mert megismerőképességünk nem láthat túl a maga határain. A spekulatív ész nem is illetékes ezekben a magasabbrendű kérdésekben dönteni, mert nincs képessége reá. „Ich musste also das *Wissen* aufheben, um zum *Glauben* Platz zu bekommen," mondja Kant 1877-ben írt előszavában.

Néha néha el-elábrándozik Kant egy olyan értelmi erőről, amely „intuitive" és nem „discursive" tudná a jelenségeket felfogni, az ilyen értelem, amely képes volna *tér és időtől függetlenül* megragadni a dolgok lényegét, másként látna mindent és túl tudna menni azon a kérlelhetetlen határon, melyet érzéki felfogásunk elmaradhatatlan formái, a tér és idő skémái elménk szemei előtt magasra emelnek. Van egy terület azon a határon túl, a *megismerhetetlennek területe*, melyről Kant megállapította, hogy emberi értelmünknek megismerhetetlen, talán nem is a maga természetéből, hanem megismerőképességünk természete folytán. Ha valaki keresztül tudna tekinteni azon a tiltó falon! Kant lenézi a régi metafizikát, valamint lenézi a nyers és dogmatikusan tagadó materializmust és joggal teszi. Ha végig nézek az emberi bölcselkedés történetén, mennyi erőlködés, mennyi töprengés, mennyi éleselméjű kínlódás: matematikailag megismerni a matematikailag megismerhetetlent!

Túlpillantani a magas határfalon! Felfogni tértől és időtől függetlenül, nem a kenyér színe és a bor színe alatt, nem a tér színe és az idő színe alatt, hanem látni sub specie aeternitatis, az örökkévalóság színe alatt, mily nagyszerű volna. Tér és idő képzete alatt látni a dolgokat annyi a bölcsészetben, mint a mitológia a val-

lástanban, mert mi a mitológia voltaképen? — nem más, mint formákba burkolása (sokszor félreértésre vezető módon és károsan) az abstrakt eszmének, a tiszta *ideának* tér- és időtől függő képzetekbe ruházása és azon kénytelenség kihatása, hogy csak térben és időben tudunk felfogni.

Túlpillantani a magas határfalon! Talán a zsidó szellemnek volt ehhez némi képessége. Kant maga a zsidó nép örök dicsőségének és büszkeségre jogosító érdemének mondja, hogy az ige megtiltotta néki az istenségnek véges alakban ábrázolását és követte is ezt az igét változatlanul. Másrészt meg a *nyelv* bizonyos fokig a néplélek fotográfiája. A héber nyelvben ennek a fogalomnak: *tér* nincs is megfelelő törzsszava, alig van rá kifejezés, csak egy előképző, az מ praefixum, maga a szó מקום, mint azt Albo József olyan mélyen és bölcsen mondja, csak a principiumot fejezi ki, amiben minden megáll és előáll és ezért nevezik az Istent is — mondja Albo — ezzel a tért jelentő szóval. A héber nyelvnek ebbeli szegénysége valami belső gazdagságot takar. Azt szokták mondani a nyelvészek, hogy a héber nyelv nem elég finom műszer az igeidők, az időviszonylatok kifejezésére sem, mert míg a görög nyelv rendkívül gazdag az időváltozatok formáiban, addig a héber nyelv a maga nehézkesen konstruált jelenidejű alakjával, multat és jövőt egyformán jelző aoristosával szegényes benyomást tesz, nincs benne se imperfectum, se plusquamperfectum, se futurum exactum. Ellenben annál gazdagabb a héber nyelv és annál gazdagabbak a sémi nyelvek az igemódokban, mintha szélesen látó és sub specie aeternitatis felfogó szelleme előtt a cselekvések substanciálitásokká változnának, melyeknek inkább (spinozai értelemben vett) módusai vannak, semmint időbeli határoltságai, mintha a cselekvés kabbalisztikus értelemben továbbható létvalósággá válna, melynek a módusai fontosak és érdeklik a jelenségre irányuló szemléletet. Valóban a héberben alig van igeidő, de mintha ez a szegénység felsőbbrendű gondolkodás kelléke volna; valóban a héber nyelvnek alig van szava a tér fogalmára, de mintha ez tárgyi kinyomata lenne annak a transcendens erőkifejtésnek, mely tértől és időtől független megismerésre tör és túl akarja szárnyalni az anyagi megismerés határvonalát. Ez a lelki alkat szüli a prófétákat, akik a vallási igazságokat kinyilatkoztatják és megteremti a hitet, az ultramatematikai valóságszférák iránt kialakuló intuiciót, érzéket, fogékonyságot és klasszikus képességet.

A zsidó fajnak ez a speciálizáltsága tette meg Izrael népét azzá a világtörténelmi hivatással felruházott nagyjelentőségű népegyeddé, mely emelkedett vallást hozott az emberiségnek. Eljutott a zsidó gondolat a nemzetekhez és vallás

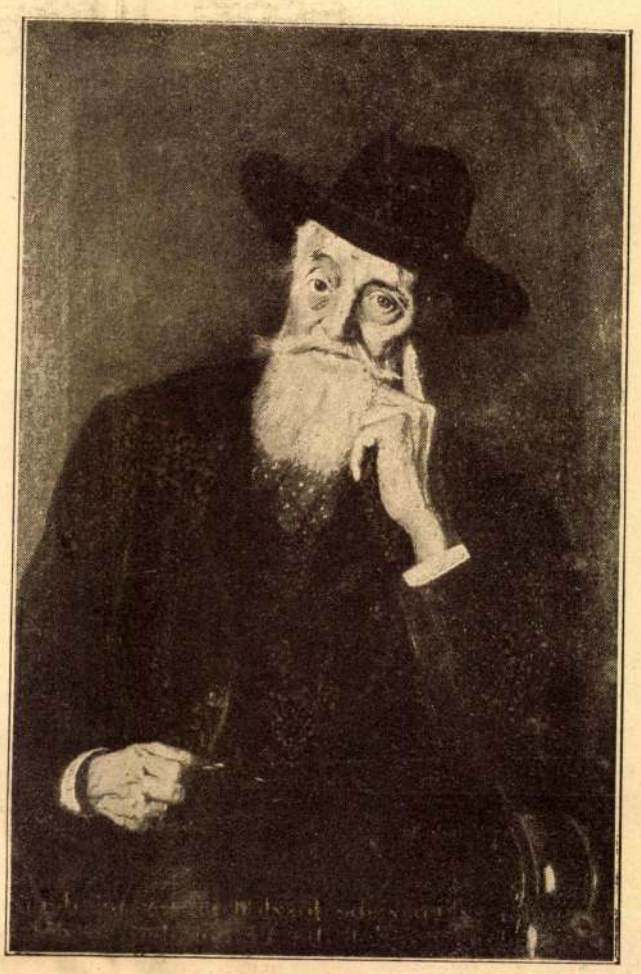

A. Zilzer: Portrait

Zilzer Antal: Arckép

és filozófia terén forrongást váltott ki, hatást gyakorolt. A zsidó gondolat találkozott a görög gondolattal és azt a csodálatos fájdalmas vivódást idézte fel, amely a görög megismerés pozitív módszerét akarta alkalmazni a zsidó intuició kincses birodalmára: matematikai pozitívitással felfogni azt, ami a tér és idő formáinak fölötte áll. Nem követem ezt a hatást a vallási bölcselem terén, noha Augustinus De Civitate Dei művének 22 könyve a zsidó gondolat nélkül meg nem születhetett volna, csupán a tiszta filozófiai törekvés két történelmi momentumára akarok egy-egy pillantást vetni, amelyekben a zsidó és görög szellem egymásbafogózó kölcsönös vívódásának egy-egy jelenségét láthatjuk; az egyik az Újplatonizmus korszaka, a másik a skolaszticizmus. Az utóbbinak nem volt teljes sikere. Az Aristotelizmust akarta a vallási tanokkal összeegyeztetni. Részt vettek benne keresztény, de arab és zsidó bölcsészek is. Végkifejlésében az emberi értelem túlságos hangsúlyozásával egyoldalúvá lett és nem tudott túlnőni belső ellentmondásain. A másik, az Újplatonizmus, mikor az előző görög filozófia

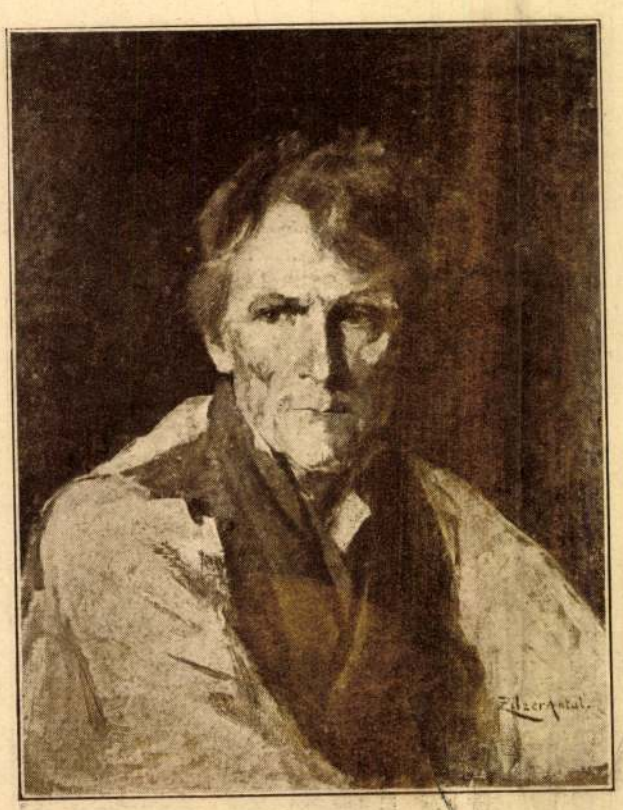

A. Zilzer : Der Verurteilte — Zilzer Antal : Az elítélt

summája szkepszisbe foszlott szét és mindenütt bizonytalanság állott be és minden ondolatmenet végén mint végső konzekvencia a kétség fojtogatott: felvágyódást jelentett az intuitív igazságok után, az abszolútnak a spekulatív elme határain túl való keresését, az önmagától megszabaduló embernek önmagán át való kitekintését, belső látását a lényegek világa felé, a belső élet spektrumát az univerzalitások magasságaiból.

Kant is önmagából tekint a létbe a praktikus ész bírálatában és önmagában tapasztalati úton is felfedezvén és megállapítván az erkölcsi szabadságot, abból következtet, ha nem is bizonyít, mert a bizonyító elme azon a határon túl már nem úr — és saját erkölcsi énjén, erkölcsi autonómiáján és erkölcsi szabadságán át megnyitja a *postulatumok kapuját és útját*, a legfőbb jó, a szabadság világa, a lélek és Isten felé. Theoretice és speculative eljutunk a tiszta ész-szel az ideákhoz, de csak azért ideák, mert antinomiák között lebegnek; ám mikor magamba tekintek és ott az etikumot megtalálom, ez olyan mint egy szemlélet, mely a metafizikai fogalmakhoz megadja a Kant által igényelt tapasztalati objektív alapot. Ha az embernek egyszer Selbstbestimmungja van erkölcsi cselekedetei tekintetében, akkor ez áttöri a természet rendjét. A tiszta ész előtt az ember egy külső okok és hatások által determinált lény; a praktische Vernumft, az erkölcsi ész előtt az ember Selbstbestimmunggal bír. Ennélfogva a tiszta ész előtt az akaratszabadság, a lélek, az Isten csak problematikus, csak áhitott és a gondolkodás csúcsán feltündöklő *ideák;* ellenben az erkölcsi ész előtt, ha nem is a *reine Vernunft* eszközeivel és módszereivel megismert létezések, hanem igenis múlhatatlanságok, *posztulátumok*. Ez kevesebb mint tudás, de több mint indokolatlan puszta hit. Ez alapot teremt. Ez jogosult benső meggyőződésre vezet. Ez tapasztalati tényből indul, belső öntudati tényből. Mások szellemi életünk öntudatából indultak ki, Kant és Plato erkölcsi énünk öntudatából.

Kant megfosztotta illetékességétől a végső kérdésekben a kutató tiszta észt és ez az ignorabimus megszünteti a tagadást azzal a területtel szemben, mely tudásunk szféráján túl van, mert fölötte van a tér és idő koordinátarendszeréhez kötött megismerésnek és matematikailag nem formulázható, mint a szellemi élet titka, vagy mint az élet lényege maga, amit se kémiai, se matematikai képlet ki nem fejez. Posito sed non concesso, lehet, hogy az agnosticizmus téves és az emberi elme annyira csodás, hogy mindent megismerhet, lehet, hogy az okság törvénye érvényes a Ding an sich világában is és így igazuk van azoknak a vallásbölcsészeknek, akik Isten léte mellett az első ok érvével bizonyítanak, lehet, hogy Kantnak csak oly értelemben van igaza, hogy elménk illetékessége az általa megjelölt határon túl csupán-csak *nem bizonyítható*, de mégis megvan — (elvégre az ember nagyon csodás komplikált lény), mindezt föltéve — maga ez az agnosticizmus, mely a metafizikai dolgokat nem akarja bizonyítani, de az erkölcsi öntudat világán át azokat meggyőződésbe felveszi és posztulálja, nagyon bőven elég ahhoz, hogy gondolkodóba ejtse a szkeptikust és atheistát és az ember tulajdonképeni lényegének megítélésében új perspektivákat nyisson neki. Hiszen a tények maguk ellentmondanak minden materialista világfelfogásnak — és sok dolog van túl megismerésünk, vagy megismerőképességünk körén. Kitagadni a létből azt, amit nem is ismerünk, vagy meg nem ismerhetünk, a létnek bárgyú megcsonkítása volna. Az életet hiába azonosítjuk a mozgással vagy a vegyi processzussal, a szellemi életet hiába kémiai eredményekkel, az erkölcsi ítéleteket, cselekedeteket és eredményeket hiába mechanisztikus hatások következményeivel, ezzel nincs semmi magyarázva. Vannak területek túl a már megismert körön. Valamikor azt vélték a filozófusok, hogy minden, ami gondolatban lehető, a valóságban megvan (valahol). Most ne essünk az ellenkező hibába, azt állítva, hogy amit meg nem ismerhetünk, vagy aminek területére véges elménk megfogó hatalma egykönnyen el nem ér: az nincs! Töprengéseim közben is úgy érzem, hogy én nem adtam fel

és nem vesztettem el az intelligibilis világot, mely annak a világnak is gyökere, melyet felfoghatok és megismerhetek. Az, amit Kant az erkölcsi lét öntudatából eredő postulatumnak tekint, az anyag fölött való szellemi lét, mely örök és szabad, az egyszersmind az erkölcsi lét alapja is és annak hite minden erkölcsi nagyság forrása. Annak hitéből van jogom és módom az erkölcsöt tanítani.

Viszont azonban nem vagyok barátja annak, ha a filozófiai alappal visszaélünk és arról, ami az empiria vonalát meghaladja és a metafizikai megismerés vágyának tárgyát képezi, többet akarunk állítani és tanítani, mint amennyi filozófiai gondolkodásunk igazságkereső rendszerével összefér; aki itt többet tanít — legyen metafizikus, vagy vallási tanító —, fantáziával dolgozik és a vakmerőség és megbízhatatlanság bűnébe dűl. Eszményem az a vallás, melynek tanítása a filozófiai gondolkodás tengelyvonalai között marad, az a vallás, mely szigorúan filozófiai.

Amire érzésünkkel áhitunk, annak alapot találtunk introspektív és intuitív filozófiánkban és ez több mint archimedesi pont. Ez szilárd alap. Nem csavargépekkel dolgozunk, hanem tiszta és világos egyenes gondolatokkal és nem emelünk ki sarkaiból egy világot, hanem megszilárdítunk meggyőződésünkben egy világképet és ezzel közelebb jutottunk ahhoz, ami *van*. A matematikai tudás birodalma csak egy *rész*, az intuitív felfogás birodalma a csodás *egész*.

Kant azt véli: jobb, hogy Istenről, lélekről, halhatatlanságról, erkölcsi szabadságról, az universumról tiszta ész szerint való pozitív tudásunk nincs, mert így megmarad erkölcsi elhatározásunk önzetlen rugója, az istentudat által nem ellenállhatatlan erővel kikényszerített, hanem csak fölébresztett és ébrentartott alapjában autonóm emberi vonzódás az örök szép és jó felé. Jobb ez így, véli Kant. Zárókőül idehelyezem a Kritik der Praktischen Vernunft befejező szavait: „Also möchte es auch hier wohl damit seine Richtigkeit haben, was uns das Studium der Natur und des Menschen sonst hinreichend lehrt, dass die unerforschliche Weisheit, durch die wir existieren, nicht minder verehrungswürdig ist in dem, was sie uns versagte, als in dem, was sie uns zu teil werden liess".

Max Verworen úgy véli, hogy az emberi megismerőképesség határtalan; ezt úgy érti, hogy végül az emberi elme materialisztikus és mechanisztikus alapon meg fogja érteni és meg fogja ismerni önmagát. Kant (és Du-bois Raymond) másképen ítélik meg a dolgot. Pedig kár az okság törvényének érvényességét feláldozni a transcendentális gondolkodás mezején. Hiszen az egész emberi értelem, az egész emberi szellemi munka az okság elve körül forog. A magyar nyelv géniusza például azt az embert

Zilzer Antal: „Beppo". (Alberliny János felvétele)
A. Zilzer: „Beppo"

nevezi okosnak, aki az okokat megtalálja és az értelem szó azt az erőt jelenti etimon szerint, amely erő meg*érti* a dolgok mi*értjét*. Töprengeni csak kettő fölött lehet, van-e az emberi megismerésnek határa, vagy nincs, el fog-e érni az emberi tudás oda, ahová forró ábrándja és vágya vezérli, mindenek felfogásához, vagy nem? Ha igen, akkor az emberi szellem oly csodás, hogy csodás voltával supranaturális világfelfogást posztulál. Ha nem, akkor áll Kant tétele, hogy tiszta ész szempontjából a metafizikai ideák reális létét se bizonyítani, se tagadni nem lehet, ellenben a praktikus észen át azoknak valóságát megtaláljuk és posztuláljuk. Kant azt mondja vallási tanulmányának elején: ha az ember a tudás fáján felfelé kúszik, a sűrű lombok eltakarják előle az eget, de ha a sudár tetőre ér, ismét megpillantja maga fölött az égnek tiszta boltozatát. Akademos kertjeiben ha járunk és a gondolatok boszkettjei között zúgról zúgra végigmegyünk, nem csak úgy kerülünk ki belőle, mint Akiba mester, békében és sértetlenül, hanem annak labirintusait a vallás legmagasabb igazságainak hitében megerősödve és így erkölcsi érzületünkben megújulva és megifjodva hagyjuk el.

Küldesse a Mult és Jövőt a harctéren levő hozzátartozójának. Tudassa velünk tábori postai címét és pontosan küldjük neki.

ZILZER ANTAL

Világtalanul tapogatózva jár tíz év óta régi képei között és elsötétült szemei visszamerednek a multba, ragyogó sikerek, tündöklő emlékek közé, melyek boldog családi életével, nagytehetségű művészgyermekeivel együtt széppé, fényessé varázsolják fénytelen napjait is. Művészi pályafutásának legérdekesebb epizódjait, uralkodókkal és a szellem fejedelmeivel való találkozásait maga mondotta tollba a Mult és Jövő számára. Itt csak a biografiai adatokra szorítkozunk.

1861-ben Budapesten született. Már zsenge gyermekkorában sokat rajzolgatott, 9—10 éves korában már festegetett is. Ebből az időből való a „Parasztcsalád" című festménye. Munkácsy Mihály egy véletlen által tudomást szerzett tehetségéről, magával akarta vinni Párisba, hogy ott kiképeztesse, de szülei nem helyeselték művészi hajlandóságát, ennélfogva reáliskolai tanulmányai után édesanyja különös kívánságára a műegyetem műépítészi szakosztályait végezte. Mindennek dacára művészi hajlama oly erővel tört magának utat, hogy mindent abbahagyva Münchenbe ment, ahol az akadémián Piloty, Raupp, Reitz, Hackl, Herterich és Löfftz tanárok vezetése alatt végezte tanulmányait. Innen Párisba majd Londonba ment. Külföldön nagy sikereket ért el. Münchenben 1887-ben Miksa bajor herceg arcképével a nagy aranyérmet nyerte el. 1895-ben Velencében a „Primo premiot" a „Forrás" című képével.

Zilzer Antal: „Paraszt-család". (Kilenc éves korában festette)
A. Zilzer: „Bauernfamilie"

Amidőn itthon elsőízben kiállított Őfelsége két képét vásárolta meg, a „Képzőművészeti Társulat" szintén egyet. 12 esztendei külföldi tartózkodása után hazajött. Itthon mint tájkép- és különösen mint arcképfestő működött. Egész arcképsorozatai vannak a Tudományos Akadémián, ú. m. Bajza J., Csiky Gergely, Szarvas Gábor, Szily Kálmán, Stoczek J., Erdélyi stb.; a Tudományos Egyetem bölcsészeti aulájában Budencz J., Szabó József, Jedlik Ányos, Wolf M. stb.; a közoktatásügyi tanács dísztermében Berzeviczy Albert, Wlassics Gy., Beöthy Zsolt; a keresk. minisztériumban Baross Gábor; az Otthon-Körben Jókai Mór legutolsó élet után készült képe, Makai Emil és Horváth Gyuláé. A Poliklinikán József főherceg és Szapáry István gróf arcképei.

A pesti izr. hitközség számára Hirschler és Wahrman M. képei; az izr. nőegyletben Bischitz Dávidné és az új leányárvaházban Herzl Mária arcképeit festette. A terézvárosi körben Tenczer Pál; az erzsébetvárosi körben Márkus József; az új párt számára miniszterelnöksége idejében báró Bánffy Dezső arcmásai függnek.

Nagy munkálkodásának érett, leszűrődött művészi tudásának, véget vetett a kérlelhetetlen sors kegyetlensége, férfikorának delén 1907-ben, teljesen megfosztotta őt szemevilágától, ezzel kiütve kezéből mindörökre az ecsetet, szívének és érzéseinek leghívebb tolmácsolóját.

Dr. Szabó Géza.

VÁRNAI ZSENI: EGY PILLANAT

Mily furcsa, ahogy itt ülök magam
S fejem alátámasztja a kezem,
Hogy szenvedek, azt tisztán érezem,
Arról tudom, hogy élek és vagyok.

Reám merednek tenger tegnapok,
S jövendők, melyben újra nem leszek,
Nem voltam és majd újra elveszek
A végtelenben, kis parány, szegény.

A horizontról csillagom lemén,
Szétmorzsolódik múló életem,
Mint habfodor az örök tengeren
S a végtelen mély vizekbe símul.

Az Időből egy pillanat kimúl.
S fejem fölött a mult és a jövő
Ölelkezik, mint két bús szerető,
Kiket holt magzat sírja egyesít.

ZILZER ANTAL: PILLANTÁS A MULTBA

Nagy reményekkel és telve ambicióval indultam neki — mint a nagy és szent művészetért rajongó ifjú — művészi pályámnak.

Sok szépet és jót, de sok roszszat is tapasztaltam az évek hosszú során. Emlékeimből nehány epizódot kiragadok, amelyekről azt hiszem, hogy a t. olvasót érdekelni fogják.

MEGISMERKEDÉSEM IBSENNEL.

Münchenben 1882-ik őszén, mint fiatal festőakadémiai növendék, a „Karlsthor" nevű kávéházba tértem be, ahol egy sarokban meghúzódva egy kávét ebédeltem és magyar újságokat olvastam.

Az ebédutáni feketére gyülekező vendégek között feltünt nekem egy hófehér hajú és szakállú, világos szemeivel a vesékig átható tekintetű, szigorú arckifejezésű öreg úr, ki, úgy látszik, megszokott helyére a szomszédságomban lévő asztalhoz igyekezett, ahová a pincér az ő megszokott újságait készítette, amelyekbe ő azonnal beletemetkezett. Helyemről nagyon jól láthattam s rendkívül érdekességű oroszlánszerű feje annyira izgatott, hogy nem tudtam ellentállani vágyamnak és tüstént lerajzoltam, még pedig a fehér márványasztalra. Minden feltünést kerülve, csöndben a legnagyobb élvezettel dolgozgattam, a fehér márványasztalra ceruzával jó fekete hátteret csináltam a fejen a fénypontokat, úgynevezett „Lichter"-eket és a hófehér hajat, szakállt késsel kivakartam, a rajz kedvemre sikerült és én kielégített munkakedvvel távoztam. Másnap újból oda tértem be. A pincér mindjárt azzal fogadott, hogy micsoda kavarodás volt itt tegnap. Miután elmentem, észrevették a rajzot a márványasztalon. A vendégek odasereglettek és oly hangosan adtak elragadtatásuknak kifejezést, hogy az öreg urat is megzavarták olvasásában, ő is odament, megnézte s annyira megtetszett neki, hogy arra kérte a kávéház tulajdonosát, vágassa ki számára az asztalból a rajzot.

A pincér elbeszélése közben jött az érdekes fejű öreg úr egyenesen felém, bemutatkozott: „Ibsen" és meghivott az asztalához.

Élénken érdeklődött munkám, törekvéseim iránt, milyen nemzetiségű vagyok s nagyon megörült, mikor azt hallotta, hogy magyar. Mindjárt megemlítette, hogy jól ismeri irodalmunkat és nagy tisztelője Petőfinek. Ezután hónapokon keresztül mindennap asztalánál ültem. Ha beszélő kedvében volt, sok rendkívül érdekes témát fejtegetett a zseniális, minden emberi szenvedést, szenvedélyt és gyarlóságot olyannyira ismerő és megértő nagy szellemű iró. Ha morózus hangulatban volt, akkor szívesebben sakkozott. Felejthetetlen órákat töltöttem társaságában! Mikor arcképét festettem — amely sok nagy tárlatot megjárt, most a dán trónörökösnő tulajdona — az éppen akkor színre került „Hedda Gabler"-e adott sok heves vitára alkalmat München irodalmi köreiben. Ez akkor oly nagy hullámokat vetett, hogy egy időre be is tiltották a darab előadását, amit a nagy iró nagyon zokon vett. Az ő korát meghaladó nagy szellemét sem tudták a „kortársak" megérteni! Kedvenc szórakozásai közé tartozott, engem, ha a szabadban dolgoztam, munka közben felkeresni, különösen télen, amikor a müncheni „englischer Garten" óriási kiterjedésű parkjában téli tájképeim vázlatait készítettem. Órákig állott mellettem és elmélyedve nézte, hogy hogyan dolgozom.

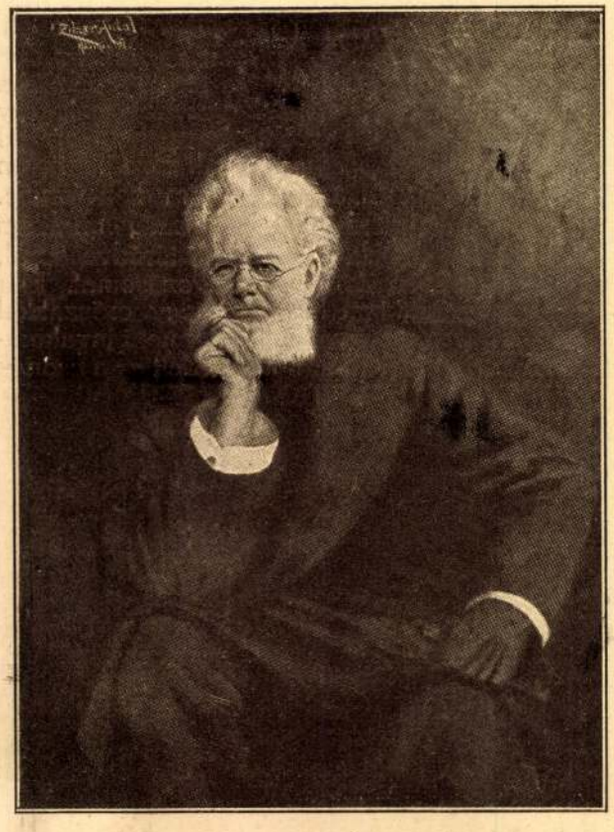

Zilzer Antal: Ibsen Henrik. (A dán trónörökösné tulajdona)
A. Zilzer: Henrik Ibsen. (Im Besitze der dänischen Kronprinzessin)

NÉHAI ERZSÉBET KIRÁLYNÉNK ÉDESATYJÁNÁL.

Pünkösd hétfőjén volt 1886-ban, amikor Hirsch bárónak, a nagy zsidó mecénásnak, vendége voltam Tegernseeben, ahová több művész kollegámmal ebédre meghivott. Ott ismertem meg Lenbachot, korának legnagyobb arcképfestőjét, aki ott tartózkodott huzamosabban, mert a bárónő arcképét festette. A kép itt van Budapesten, a pesti izr. nőegylet tulajdonában.

Ebéd után a tó partján sétáltam, gyönyör-

ködve a táj szépségében. Ez annyira fokozódott, hogy elöszedtem mindig magammal hordott festőszereimet és egy ott veszteglő csónakba ülve „skizzelni" kezdtem. Egyszerre csak egy parasztfiú durván felszólít, hogy hagyjam el azonnal a csónakot, mert annak gazdája rögtön itt lesz és azt neki a tulsó partra kell vinnie. Én egy kis türelmet kértem, amíg munkám befejezem, ő azonban mit sem törődve azzal, mind erősebben követelte távozásomat. Már éppen fenyegetődzni kezdett, hogy erőszakkal távolít el, amikor egy magas termetű javakorabeli paraszti viseletű férfi közeledett — a csónak

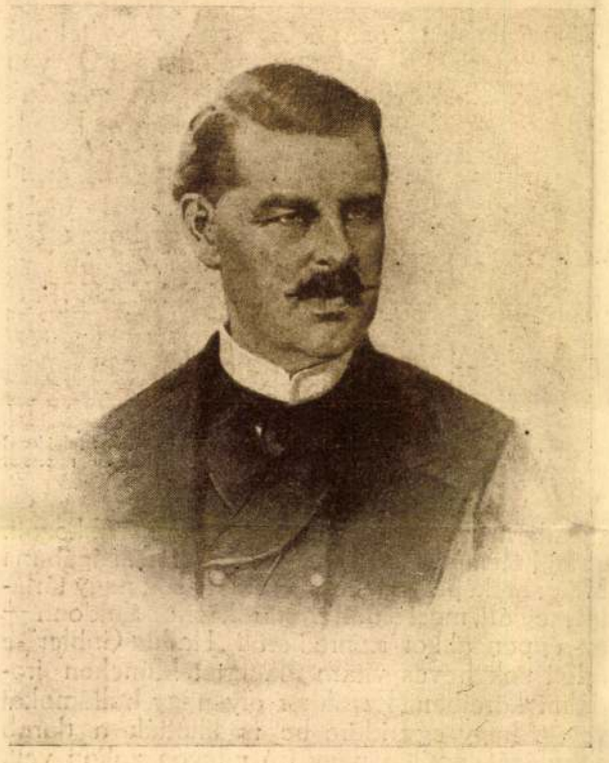

Zilzer Antal: Miksa bajor kir. herceg. Néhai Erzsébet királyné édesatyja
A. Zilzer: Maximilian, Herzog von Bayern. Vater der verstorbenen Königin Elisabeth

tulajdonosa —, aki megtudakolta a lárma okát. Odajött hozzám, mert még mindig a csónakban ülve dolgoztam, bemutatkozott, a nevét azonban nem értettem meg, nem is találtam fontosnak. Mialatt a parasztfiú élénk taglejtésekkel magyarázta felindulása okát, az ismeretlen megnézte vázlatomat és csöndesen megjegyezte, hogy csak fejezzem be nyugodtan. Éppen olyan dialektusban beszélt, mint a többi tegernseei paraszt. De én már készen voltam s bocsánatkéréssel a tartóztatásért, ki akartam szállni a csónakból, amidőn ő azt mondotta, hogy ha nincs más dolgom és kedvemre van, maradjak vele, ő áteveztet Rottachba. Én örömmel egyeztem bele, mert így alkalmam nyílt a tó másik partját is megláthatnom. Útközben élénken beszélgettünk. Feltünt nekem a közönséges paraszti dialektus és kifejezések dacára a gondolatok és beszédének választékossága. Azt hittem, egy városi iskolákat járt s magasabb képzettséget nyert parasztgazda, „Grossbauer", vendége vagyok. A csónak fenekén citera hevert, a környékbeliek kedves hangszere, ő utána nyúlt, ölébe fektette és gyönyörű bariton hangon népdalokat énekelve, kísérte dalait a citerán. Elragadtatva hallgattam. Azután elkértem a citerát s néhány magyar népdalt játszottam. Nagyon tetszettek a dalok s nagy meglepetésemre azt mondotta, hogy több magyart ismer s tudja, hogy a magyarok között milyen sok a tehetséges, zseniális ember.

Rottachba érve, a nagy vendéglő felé tartottunk. Pünkösd ünnepe lévén, a környékbeli nép nagy számban özönlötte el a vendéglő helyiségeit. Mikor bennünket megpillantottak, kitörő lelkesedéssel, de egyben különös tiszteletteljes örömmel fogadták társamat, aki mindnyájukat szívélyesen üdvözölte. Bementünk az ivóházba, ahol a sarokba az ablak mellett álló asztalhoz ültünk. Sörözés közben hirtelen hozzám fordul és azt mondja: nézzen ki gyorsan az ablakon, ott megy „Enterottach" plébánosa, egy túlságosan vígkedélyű páter, rajzolja őt, ha lehet, hamarosan ide a falra. A papot meglátni, karikatúráját szénnel a falra vetni, pillanat műve volt. Pohárral kezében, egy ballerinával koccintva és alatta e felírással: „Prosit, Kinder, wir sind alle Sünder". Vendéglátóm jóizűen kacagott és nagyon mulatott a sikerült tréfán. Egész délután a parasztok az előttünk levő nagy ivóban citerázás és „Schnadahüpflik" éneklése mellett táncoltak. Közben Cenci, a korcsmárosné egy nagy golyvájú, csúnya, kövér asszony mínduntalan kíváncsian dugta be a fejét az ajtón, hogy ránk bámészkodhasson. Vendéglátóm megunva a kitünő szeretetreméltóságot, elkért egy citerát és a parasztok nagy gaudiumára egy Schnadahüpflit énekelt:

Die Vögerl ham Kröpferl, da singen's damit.
Die „Cenci" hat a an Kropf, aber singen kann's nit.

A délután nagyon kellemesen és hamar mult el. Nekem azonban este nyolcra a vasuti állomáson kellett lennem, hogy visszautazhassam Münchenbe. Mikor ebbeli aggodalmamnak adtam kifejezést, hogy hogyan is juthatnék idejében oda, ő megnyugtatott és behivatta a parasztot, ki csónakon idáig hozott, valamit odaszólt neki s az tíz perc mulva jelentette, hogy már készen áll a kocsi, amely engem az állomásra visz. Én megnyugtatva köszöntem meg szívélyes vendéglátómnak —, akinek nevét még mindig nem tudtam — kedves figyelmét és szeretetreméltó vendégszeretetét, amelyben egész délután részesített. Nevemet és müncheni lakásom címét

elkérte s feljegyezte és azt mondotta, amint legközelebb Münchenbe jő, hallatni fog magáról.

Néhány nap mulva egy reggel takarítónőm azzal ront be hozzám, hogy egy libériás inas kíván velem beszélni. Kimentem hozzá és átvettem az üzenetet, hogy gazdája, akivel Tegernseeben együtt voltam, azt kérdezteti, mikor küldheti értem még ma délelőtt kocsiját, hogy ő hozzá vigyen, nagyon örülne, ha meglátogatnám. Tíz órára kértem a kocsit s érthető felindulással tekintettem az elkövetkezendők elé. Még mindig nem tudtam ismeretlen vendéglátóm nevét. Inasa, mintegy utasításra, szintén elhallgatta azt. A kocsi pontosan ott volt, én beültem és határtalan meglepetésemre a Wittelsbach hercegi palota előtt állott meg. Belépve, a kapus egy terembe vezetett és azt mondotta, itt várjak, Miksa herceg azonnal itt lesz. Néhány pillanat mulva belép egy magas termetű, javakorabeli férfiú, az én tegernseei vendégszerető „Grossbauerem". Most már tudtam a nevét, Miksa wittelsbachi herceg, boldogult Erzsébet királynőnk édesatyja. Megindultságomból alig tudtam magamhoz térni. A herceg elmosolyodott s zavaromból az ő végtelen szeretetreméltó tapintatával kisegített, érdeklődve hogylétem és munkáim iránt. Körülményesen meghallgatott mindent és többek között megjegyezte, hogy szeretné arcképét megfestetni, vajjon vállalnám-e? Elképzelhető boldogsággal vállaltam e mindenképen gyönyörű és rendkívül megtisztelő megbízatást. A fenség ritka szép és érdekes modell volt.

Az arcképet a müncheni Glaspalastban 1887-ben állítottam ki s azzal a nagy arany érmet nyertem el. Miksa herceg megelégedésének úgy adott kifejezést, hogy engem II. Lajos bajor királynak ajánlott, akinek szintén megfestettem arcképét s több más festményt, amelyeket a „Berg"- és „Herrenchiemsee"-i kastélyokban helyeztetett el. Nem feledkezett meg Miksa herceg a tegernseei kirándulásról sem. Egy csodaszép gyöngyházzal kirakott paliszanderből készült citerát küldött ezekkel a sorokkal: „Köszönet a szép magyar népdalokért".

MARK TWAIN.

Amikor Mark Twain az „Otthon" írók és művészek körének vendége volt és három napig időzött itt Budapesten, én szegődtem mellé tolmácsnak, amit ő nagy örömmel és hálával fogadott. Folyton azt hangoztatta, mivel tudná ő az én fáradozásomat viszonozni. Az aranyhumorú, végtelenül szeretetreméltó mesternek azt mondottam, hogy ritka érdekességű feje engem annyira lelkesít, hogy szeretném azt megörökíteni.

E beszélgetésünk az utcán, hideg, zuhogó esőben történt. Ő ravaszul hunyorgatva azt felelé: „jó, húsz percet kiszakítok az időmből, ha ennyi elég, akkor ülök." Meg volt győződve arról, hogy ez lehetetlen, de kívánságomra nem akart elutasító választ adni. Én azonban szaván fogtam és azonnal műtermembe vittem, ahova, úgy amint az utcáról kerültünk, ültünk le. Ő felöltő és sárcipőben, mert nem akart azzal sem időt veszíteni, én palettát, ecsetet ragadva rögtön vázolni kezdtem. A mester órával kezében mosolyogva nézte szerinte hiábavaló buzgóságomat, mert ily rövid idő alatt azt úgy sem lehet megcsinálni. A húsz perc elteltével, rápattantotta az óra fedelét, felállt és azt mondotta: „én megtartottam, amit ígértem, de lássuk mit ért el ön?"

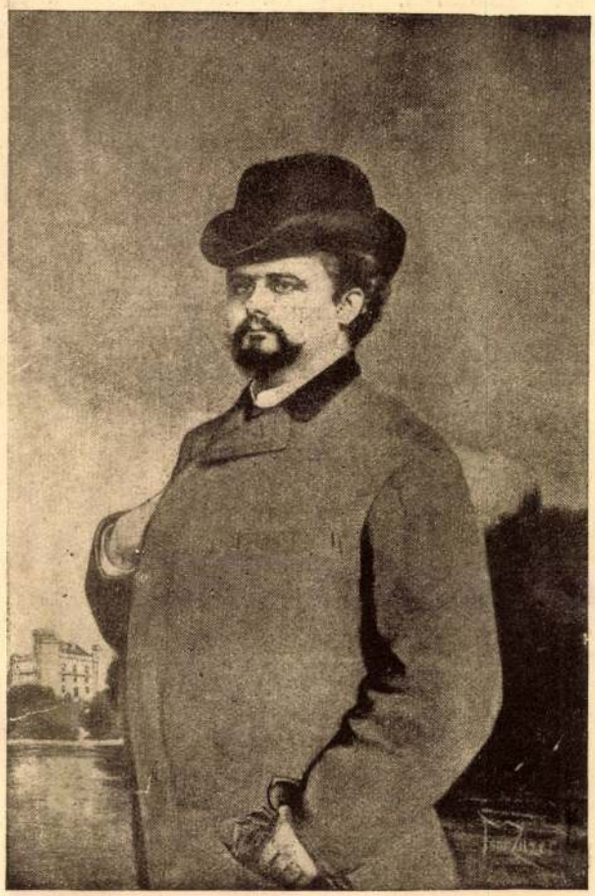

Zilzer Antal: II. Lajos bajor király
A. Zilzer: Ludwig II. König v. Bayern

Elámult, mikor a vászonról visszamosolygott rá az ő érdekes karakterű hófehér hajhullámokkal övezett feje. „Gratulálok," — mondotta, „az én tréfám nem sikerült, de az ön arcképe annál jobban!"

NÉHAI JÓZSEF FŐHERCEG MINT MODELL.

Körülbelül 16 éve lehet, hogy abban a kitüntető megbízatásban részesültem, hogy a budapesti poliklinika számára néhai József főherceg arcképét lefessem. Minden művészre nézve kiváló érdekkel bír ily magasrangú személyeket portretírozni, nekem is volt többször alkalmam

fejedelmi személyeket élet után lefesthetni. Ennek a megbízásnak különösen örvendtem, mert a nimbusz, mely a mi legmagyarabb főhercegünket mint embert és műbarátot egyaránt körülvette, azzal kecsegtetett, hogy oly feladat vár reám, melynek sikeres megoldása még a legnagyobb művészi ambiciót is kielégítheti.

A meghatározott órában, Mária Dorottya főhercegasszony pazar fénnyel és művészi izléssel berendezett alcsuthi műtermében izgatottan vártam a fenséges urat, azon jóakaró figyelmeztetésre gondolva, hogy az üléseket lehetőleg rövidre szabjam.

Ő fensége nyájas mosollyal fogadott és a bemutatkozás alól feloldott ama megjegyzésével, hogy „Örülök, ha az én arcképem is úgy sikerül, mint a gróf Szapáryé. Ahhoz gratulálok."

Ezzel a már előre elkészített karosszékben foglalt helyet és az ő szokott kedvességével eldiskurálgatta azt a kis félórát, mely alatt az arckép első vázlata elkészült. Az ő leereszkedő nyájas modora elfelejttette velem, hogy előttem egy királyi vérből származó főherceg ül és csak a művészetért rajongó mecénást láttam magam előtt.

Zilzer Antal: Szapáry István gróf
A. Zilzer: Graf Stephan Szapáry

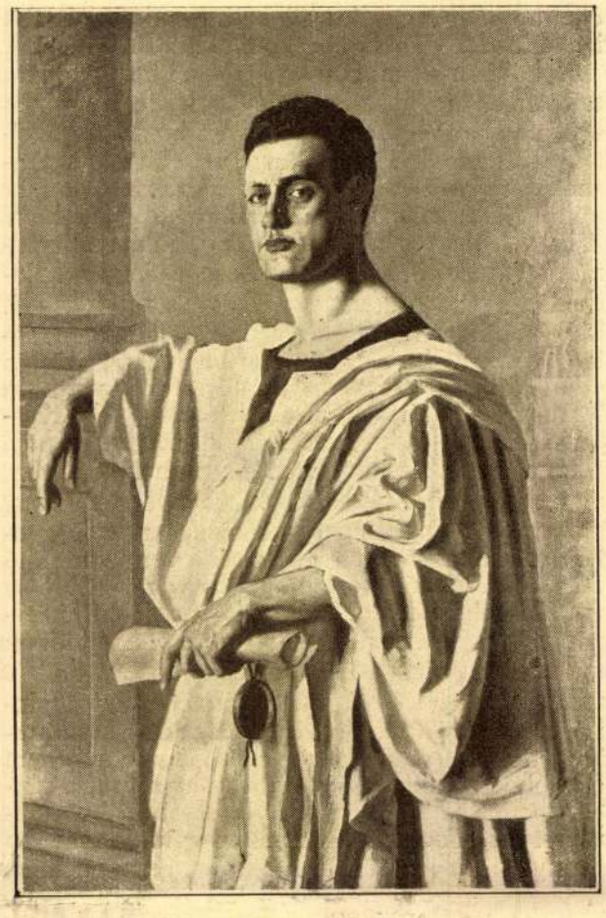

Zilzer Antal: Beregi Oszkár mint Marc Antonius
A. Zilzer: Oscar Beregi als Marc Antonius

Többek között a poliklinikáról beszélt, mely őt meg akarja örökíteni, és csodálatos szerénységgel jegyezte meg, hogy Schlauch biboros képe inkább oda való, mert az ő érdemei valóban elévülhetetlenek. Midőn megjegyeztem, hogy a kardinális arcmása is meg van már nálam rendelve és elkészíthetése csak azért késik, mert ő eminenciája vonakodik az ülésektől, mivel reá nézve — mint mondani szokta — valóságos tortúra.

— Ejnye, pedig nagyon szeretném, ha Schlauch arcképe még az enyém előtt volna már ott! Nemsokára Nagyváradra megyek, akkor majd személyesen kérem meg, hogy üljön önnek.

Mikor Ő fenségének ezen ritka kitüntetés számba menő ígéretét meg akartam köszönni, ő azzal hárította el: Nincs mit köszönnie, a művészetért mindig szívesen teszek, amennyit csak lehet.

Csodálkozását fejezte ki a gyorsaság felett, amellyel az arckép olajfestésű vázlata elkészült és azzal fejezte be az első ülést:

— Ez már most is pompás, pedig csak egy félórája, hogy ülök.

Eszembe jut, hogy fiatal koromban Angeli, a híres festő akkoriban még kezdő, egy nagy vasuti állomáson, ahol két órai pihenőnk volt, úgy kért fel ülésre: „Hoheit, jetzt könnten wir die Pinsel gerade noch ausschmieren" és a váróteremben egy kis óra alatt lefestett. Ez a legkedvesebb arcképem.

Miután a fenséges úr megígérte, hogy szívesen ül még néhányszor, kezet fogott velem és távozott. Elgondolható, hogy az első ülés ily kedvező lefolyása után mily munkakedvvel használtam ki szabad óráimat. Az óriási park egyes szép festői részleteiről, a csaplári erdőben felállított László-emlékről, a jó magyar képű és viseletű szolgaszemélyzetről készítettem tanulmányokat. Nagy meglepetésemre József főherceg elkérte megtekintés végett e vázlatokat. A főherceg, ki reggel három órakor szokott fölkelni és Kneipp kosztümjében megkezdi reggeli sétáit, ezen szórakozása közben pillantott meg munkámnál és ez keltette fel érdeklődését.

Az arckép befejezése után ennek ünnepélyes leleplezése a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében történt az egész főhercegi család jelenlétében. Az ünnepi beszédet Schlauch biboros tartotta, aki — amint az ünnepély befejeződött — melegen gratulált a nagy sikerhez és azt mondotta, hogy most már nemcsak Ő fensége interveniálására, hanem saját meggyőződéséből is szívesen ül a saját arcképéhez. Igéretét hamarosan tett is követte és még azon év őszén készült el a biboros arcképe, ki mindig a legszeretetreméltóbb módon beszélgette végig az üléseket. Képe, mely a tárlaton Őfelségének is feltünt, a nagyváradi püspökség birtokába került.

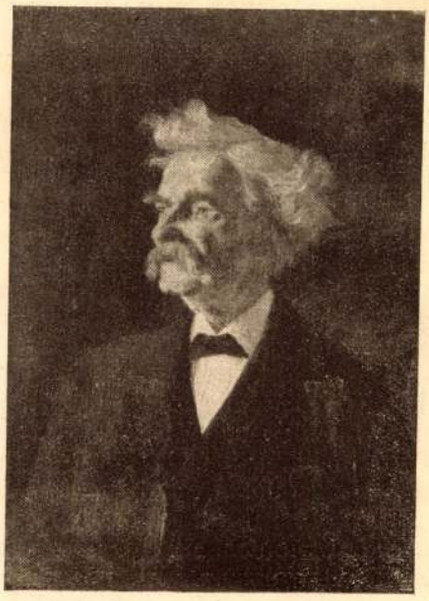

A. Zilzer: Marc Twain — Zilzer Antal: Twain Mark

LENKEI HENRIK: A GHETTÓ

— Előhang egy költői elbeszélésből —

Őseim szűk fészke, Ghettó ódon képe,
Hányszor tünsz borongó emlékem elébe!
Hányszor tapad hozzád lelkem szomjúsága!
Hányszor ösztökélsz új feszülő tusákra!

Lágy családi körnek ragyogó szép napja
Hitetlen hitemet virulásra kapja,
Fény, ki dúsan áradsz börtöni sötétbül,
Roskadó eszményem rajtad újjá épül!

Zajgó világtenger körülzárt szigetje
Hozzád menekülök mint egy szent ligetre,
Bár Balság hulláma zordfagyosan rázott,
Érzésid világa dél tüzén pompázott!

Anyai gyöngédség bújában hol termett?
Hol csüngött szorosban szülején a gyermek?
Biztosban hol trónolt apa tekintélye?
Rokoni részvétnek hol volt nagyobb mélye?

A mi szenvedést rótt zsidóra az élet,
Az otthon sugarán páraként elszéledt!
Ami sebet vágott a gyűlölet ölyve,
A négy fal gyógyirján menten letörölve!

Hasztalan békózta fenyegető bástya,
Fajunk nemes kincsét sírba mégsem ásta.
Ezernyi forrásból táplálkozott telje,
Hogy ezer bajának balzsamát meglelje.

Péntek esti csendnek halk derengő mécse,
Szombati nap ihlett, áldott pihenése,
Purim piros kedve, szukosz-sátrak bája,
Jom-kippur fensége, széder hagadája!

Magasra a pálma teher alatt nő fel,
Állva dacol a tölgy a sujtó mennykővel,
Elejti salakját az arany a tűzbe,
Naggyá lőn Izrael a világba űzve!...

Lapozva a multat, ha pereg is könnyem,
Ezer csudát látok a vad vérözönben:
Mily pazar dicsőség! Hány hihetlen hőstett!
Ó nemes elődink, ha buktak is, győztek!

Nem volt emberszívnek büszke hevületje,
Mely zsidó talajon fává ne születne!
Hatalmas őserdő, tele színnel, fénnyel,
Mérhetlen titkait ó hogy zengeném el?

Tenger egész árját kagylóba hogy merném?
Égbolt messzi kékjét festeni hogy merném? —
Hajdani időknek büszke fejezetje,
Im tükörcserépben nyujtom kezetekbe...

DR. HAJDU MIKLÓS: MEGTÉRÉS SZOMBATJA, MEG AZ ÉN PESTI TEMPLOMOM

Van egy kis mesém, és egy kis interpellációm. Sietek vele, hogy meg ne késsem.

A mesét tán ismerik. Nekem gyerekkoromban az apám mondta el, magyarázván: miért kell jomkipur után való hajnalban a rendesnél is korábban templomba menni. Hát csak azért, mert ha a nagy-nap vezeklése után sokáig szunnyad az ember, biz' odaáll a sátán az Úr elé és vádaskodik:

— Látod, Uram, a te jámbor, böjtölő, bűnbánó nyájadat! Tegnap verték a mellüket, tegnap sanyargatták a testüket, imádkoztak napestig, — de ma már, mintha mi sem történt volna, édesen alusznak...

Úgy illő, hogy a sátánnak ne legyen igaza. Se jomkipur után, se jomkipur előtt.

A kis mese után hadd jöjjön már most az interpelláció.

Pár évvel ezelőtt csütörtökön és pénteken volt újév. Rendes és régi szokásom szerint egyik díszes intézeti templomunkban voltam istentiszteleten. Este — már mint a második nap roshasónót követő, a megtérés szombatját, a sabosz

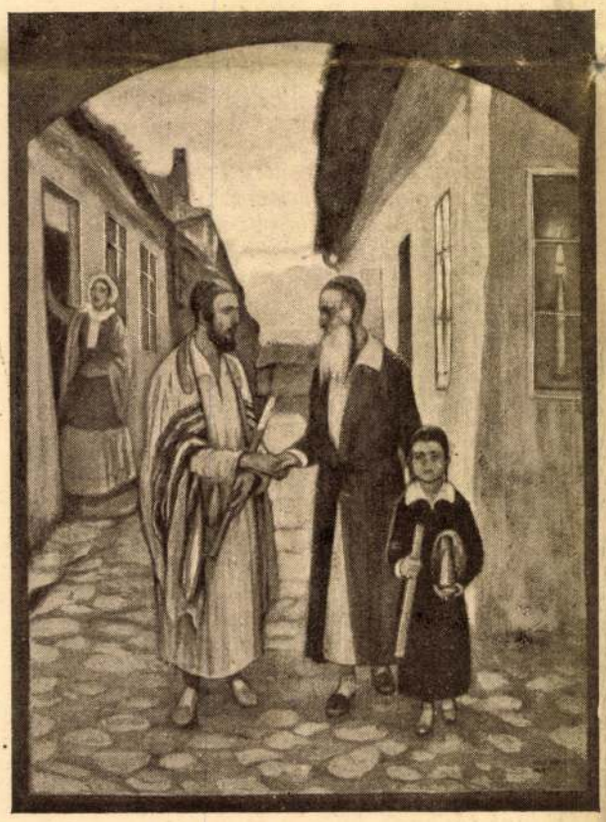

Wachtel: Neujahrswünsche

Wachtel: „Höre Israel"

Wachtel: „Halljad Izrael"

süvot köszöntő péntek este — mondom: már csak a genius loci kedvéért is az én szép templomomba megyek.

Voltunk még páran, akik ilyen szándékkal jártunk. Bemegyünk az intézetbe, de a templomot zárva találjuk. Az iskolaszolga jelentette:

— Ma este, pénteken, nincs itt, kérem, istentisztelet!

Így történt.

Szóval, ahol két napig minden jóra fogadkoztunk, ott már a megtérés szombatját nem köszöntötte se orgona, se énekkar, se minjan, se két gyertyácska.

Nem hirdetik itt a próféta szózatát, hogy térjetek vissza, térjetek vissza gonoszok útjairól...

Nincs ez így rendjén.

El is mondtam ezt annakidején egy dunaparti sétánkon az én mindent megértő miniszteremnek: Hevesi főtisztelendő úrnak. Sok egyéb gondja és gondolata mellett neki nagy érzéke van a belmisszió iránt és úgy ítélte, hogy rekriminációmban igazam van.

Őt is kérem tehát, szóljon az illetékeseknek és emlékeztesse őket arra, hogy az újév két napját követi egy ugyancsak fontos nap: a sabosz suvo. (És fontos nagy nap minden szombat. Nem lehetne ezt az iskolát, ezt a templomot megszentelni a rendes péntekesti és szombatnapi istentiszteletekkel? Ahol az árvákkal

feledtetik árvaságukat, a templomot miért hagyják árvaságban?) A mi díszes szép pesti templomunk, szeretettel kérem, ne feledkezzék meg a megtérés szombatjáról.

Hogy meg ne szólhasson bennünket a sátán... No meg a saját lelkiismeretünk.

NEMÉNYI ENDRE: HAZAFELÉ

Két hazám van nekem is, mint
A vándor fecskének.
S ha a multból álmodozva
A jövőbe nézek
Szőke Duna partja mellől
Napkeletre szállok
S napkeletről visszahívnak
Magyar földre régi kedves
Ifjúkori álmok.

Ha a fecskék késő ősszel
Napkeletre szállnak,
Átölelem a lelkemmel
Régi őshazánkat,
Én is, én is, velük szállok
Napkeletre, messze
S velem száll sok régi ősöm
Haza vágyó lelke.

Hallgatom a magyar róna
Csöndes álmodását,
Judeából szálló szellő
Szíve dobogását,
A lelkemben felcsendül egy
Régi, régi ének
S érzem, hogy az ősök földje
Új életre ébred.

Ha a Jordán vize mellett,
Álmaim közt járok,
A lelkemben őrzöm én a
Magyar rónaságot.
Egy bánatos magyar nóta,
Apám, anyám sírja,
A lelkemet magyar földre
Mindig visszahívja.

Két hazám van nekem is, mint
A fecskemadárnak
S ha tavasszal vándor fecskék
Magyar földre szállnak,
Velük együtt álomszárnyon
Én is visszatérek.
A lelkemet visszahozza
Egy bánatos magyar nóta,
Két drága sír és a régen
Elszállt gyermekévek.

ÁCS MÓR: HAZATÉRÉS

Fáradtan, a roncsolt, agyonrobotolt idegek lázától gyötörve tévedt be Mihály, a híres zeneköltő és hegedűművész a kis falusi templomba. Kis gyermek volt még, mikor elment innen, s most, mint meglett, csalódott és életúnt vándor látja ismét viszont e kis hajlékot. Senki sem ismerte már, mindenki idegen volt számára, csak az őt környező élettelen tárgyak: a némán sorakozó, roskatag padok, a hideg kőkockák és az erőlködő, pókhálós oszlopok, ezek voltak az ő ismerősei, ezek voltak az ő jóbarátai...

Az őszi napsugár bágyadtan, erőtlenül omlott alá az ablak zöld, piros és kék üvegein és színes foltakat rajzolt a kopár, fehérre meszelt falakra. Künn, a templom előcsarnokában, lassacskán gyülekeztek a hivők, a jámbor templomozók, az újév, a Megemlékezés ünnepének hajnali istentiszteletére. Fáradt nézésű férfiak voltak, kik bánatosan, magukbamerülve vették föl a halotti köntöst, hogy mint töredelmes bűnbánók lépjenek be Isten hajlékába és apró, ártatlan gyermekek, a hónuk alján aranyszegélyű imakönyvekkel, melyekben a szomorú, mindig szomorú apák sóhajai és könnyei vannak eltemetve... És ebben a lázas várakozásban senki sem vette észre Mihályt, ki a templomnak egy félreeső helyén gubbaszkodva figyelte az imára készülő hivőket.

Lipschütz Blanka: Jomkipur előtt
Blanka Lipschütz: Am Vorabend des Versöhnungstages

Gottesdienst im Feldspital

Zsidó istentisztelet egy katonai kórházban

Mihály ült és nézett. Úgy tetszett, mintha megbénultak volna egyszerre összes érzéki orgánumai és egy apró, szellemkönnyűségű madár az, mely a holt massza fölött lebeg: az ő lelke... Finom zenei gyöngédséggel, gyermeki hiszékenységgel támadtak fel bensejében a lefolyt jelenségek és megelevenedtek, lelket kaptak körülötte a régen nem látott tárgyak:

— Így, így, eljöttél hát Mordchele; de régen nem láttunk, szegény Mordchele!... — szóltak hozzá az aranyos kérubok a frigyszekrény fölött; és a százéves, penészvirágos gyertyatartók kinyújtották gyenge, aszott karjaikat és melegen, szeretettel ölelték magukhoz...

Az előimádkozónak fejezetkezdését jelző hangos szava riasztotta fel Mihályt merengéséből. A kis templom megtelt már a hivőkkel. Hét gyertyaszál égett az előimádkozó polca előtt s lángjuk vékonyan, halványan pislákolt, mint valami eltévedt, fáradt és agyoncsigázott lélek... A hivők magukbamerülve, lesütött szemekkel zokogtak az ezüstpikkelyes szalaggal szegélyezett, megsárgult lepel alól, mintha félnének felnézni a bűnök és az erények mérlege miatt, mely láthatatlanul ott lebeg a templom bánattal telt levegőjében. És e zokogás csakhamar csodálatosan fájdalmas szimfóniába olvadt. Roskadozó öregek imába felejtkező és imában enyhülő, reszkető hangjai egyesültek kis gyermekek ártatlan turbékolásával és erős, reményteljes, de mégis bánatos, életért esdeklő férfihangok ölelkeztek gyönge asszonyi sirámokkal. És e mély áhitatban senki sem vette észre a padsorokban kuporgó hosszúfürtű idegen jövevényt. Senki sem látott, senki sem eszmélt. A földről távozó, a bűnös testből kivetkőzött tiszta fehér álomképpé varázslódott az egész község, mely csillogó könnyek hömpölygő áradatából emelkedik a magasba...

És átrezdült a kis templomon az emberi gyarlóság örök szózata.

— Ki az életé és ki a halálé?... Ó, az ember törött cseréphez hasonlatos!...

Mihálynak idegenek, érthetetlenek voltak ezek a szavak, de zenéjük, misztikumuk mélyen benne feküdt még a szívében. Ó, hisz ezekben a fájdalmas akkordokban rejlik életének tragikus története!... Bűnbánó, keserves gondolatok töltötték el a lelkét eme évezredes imák hallatára és különös, fantasztikus képek lopództak belé fölvert pillájú szemén át, amelyeket a mámor hirtelen tűnéssel gombolyogtatott tovább a multba, aztán gyorsan előre, a jövőbe, a titkos, kételyekkel átszőtt ismeretlenbe...

Rosch-Haschono im Felde

Ros-Hasono a fronton

Otthon volt. Apjának, a nótáslelkű reb Zisenak, ahogyan apját az egész vidéken hívták, a házában időzött. És fakuló emlékeinek ködbeborult virányain egy-egy szelíd péntekest illatos virága tolta, tologatta föl bájos fejecskéjét. És eszébe jutottak apjának szent, malaszttal telt melódiái, melyek, mint csillagok fénylő aranyszálai szőtték körül a kedves, kis családot: az ő testvérkéit, Trajnet és Szórelet, és anyját, a csipkefőkötős, szelídlelkületű Hannát...

Egy szombat este aztán — egy lanyha, holdvilágos tavaszi éjszakán — ott ült a dróttal összerótt, egylovas szekérkén apjával az országúton. A félhold átlátszó volt az égen és ingatag, mint a feldőlt kupa, melyből fényes ezüstfolyadék omlik kifelé; s úgy tetszett, mintha kis kocsijuk úszott volna a habzó, fehér áradattól elöntött országúton, mely abba a városba vezetett, amelynek chéderjébe az apja most vinni akarta. Ismeretlen, idegen tájakon mentek és a fekete lombok az út mentén szomorúan, de mégis barátságosan, hivogatólag köszöntötték:

— Béke veled, kis Mordchele, béke veled!

A női karzat felől hangzó fáradt asszonyi sóhaj szakította félbe Mihályt gondolataiban, egy pillanatra csupán, hogy azután élesebbre fenje a hitetlenség villogó tőreit, melyek annyi éven át szúrták, sebezték véresre a lelkét.

Érzett. Érezte a mély barázdákat, melyeket a nehéz fájdalom apja szívén hasított, mikor az őszi ünnepekre a chéderből hazavárta — és ő nem jött meg... Maga sem tudja, hogy történt. Egy nap csak eljöttek az előkelő, idegen urak, akik fölismerték benne a nagy zenei tehetséget, amit apjától, a nótáslelkű reb Zisetől, örökölt és ő követte őket, a nagy, végtelen nagy, lármás városba utazott velök és dicsőségének és a csakhamar elért babéroknak mámorában teljesen megfeledkezett otthonáról, míg aztán meg nem jött a nagy átalakulás... Egy nap, éppen egy udvari koncertre készülődött, amikor hírt kapott kis gyermekkori falujából — szüleinek haláláról... Megdöbbentő, összeroppantó volt reája nézve a gyászhír. Érezte, hogy elmulasztott valamit. Valamit, ami pótolhatatlan, ami jóvá nem tehető. Egész lénye összezsugorodott, parányivá, semmivé lett azzal a nagy, megbocsáthatatlan bűnnel szemben, mely lelkét nyomta. Idegennek, elhagyatottnak érezte magát az ő egész, elsajátított tudománya és tehetsége közepette. Érző, költői lelke olyannak tűnt föl benne, mint a pompában úszó, előkelő termek csillárai, melyeknek világa hideg, lángtalan... Mikor aztán este, a délszaki növényekkel díszített, fényesen kivilágított teremben éppen az udvari páholyal szemközt helyet foglalt, hogy sikerével művészi pályáját megkoszorúzza, még gyöngébbnek, erőtlenebbnek érezte magát. Ahogy sápadt, vértelen fejét a hegedűn altatta, mindinkább világosabbá lettek előtte a tájak, melyekbe tulajdonképen tartozik. A régi, a szelíd otthon káprázata vonta, vonzotta nyájas köreibe. És ezt az ő kis falusi otthonát mámorában a hajdankori tömjénillatos Szentfölddel cserélte föl. Szelíd olajfák berkei váltakoztak képzeletében a saaroni rózsáktól piruló rétekkel, enyhe lejtésű lankákkal, hol aranycsengetyűs birkák legelték a gyengeszálú füvet. S látta a piros alkonyi fényben fürdő Templom képét... Látta elvonulni előtte a nyolc aranyos ruhában öltözött papokat, kiket a leviták, zeneszerszámokkal a kezükben, követtek... Majd, mint egy álomkép, a félkörben ülő szinhedrion libegett elé... Az ábrándozás mámora részeggé tette a lelkét. Eleinte kisimultak, megnemesedtek a vonásai; de aztán annál erősebben mutatkoztak kifejezéseiben kínszenvedései, az érzet, hogy ő voltaképen nem az, aminek látszik. Most fedezte csak föl, hogy honnan merítette szívének bő költői forrását. Melegszívű őseinek péntekesti dallozásaiból támadt a csira, melyek aranyszálú nótacsemetékké fakadoztak

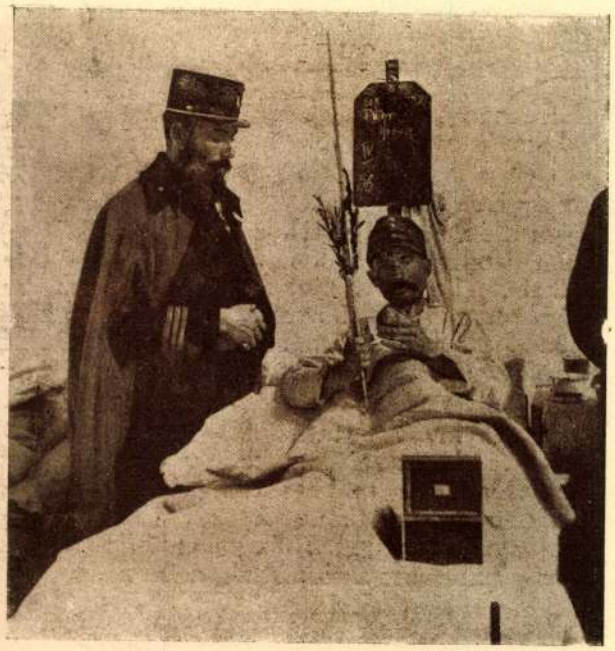

Eszrog és Iulow a hadikórházban
Esrog und Lulow im Feldspital

A zsidó „Feldkapelle" Albániában
Die jüdische „Feldkapelle" in Albanien

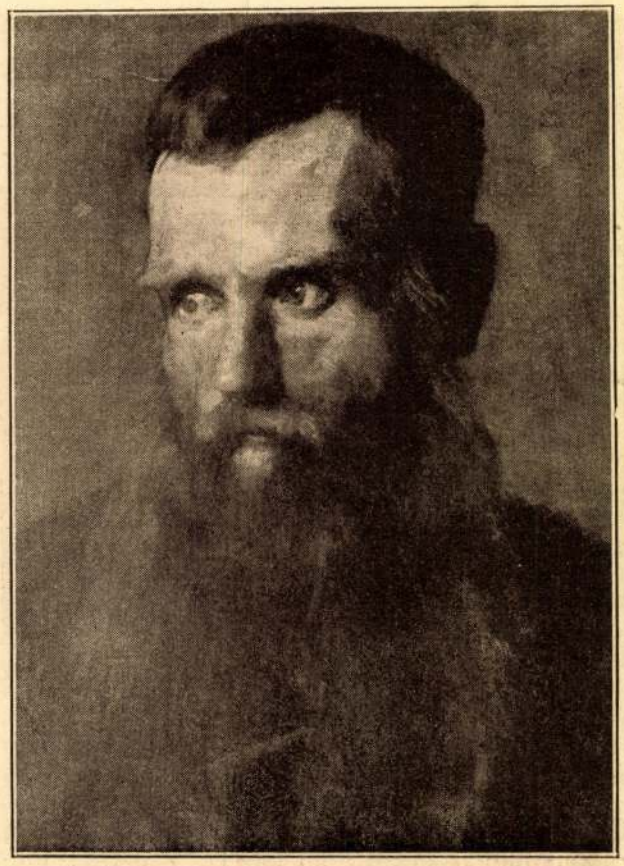

A. Zilzer: Andreas Hofer — Zilzer Antal: Hofer András

szívében. És ő mégis sajátjának tekintette művészetét! Igen, megcsalta a világot. Idegen formát, idegen köntöst adott érzéseinek. Most el kell buknia. Félt és rettegett a csúfos, a kiábránduló végtől... A legszebb ária közben ellankadtak karjai, kihullott kezéből a vonó és állt, tétován, tehetetlenül állt, üveges szemeit az elképedt, visszahőkölt közönségre meresztve.

... És Mihályt, kinek esetét az újságok másnap, mint „az előadás közben megőrült költő tragikus sorsá"-t hozták, nem látta többé a főváros ...

Mire ehhez a ponthoz jutott, már nem volt ébren. Álombamerült a kemény padon, melynek széle élesen, fájón vágott be sápadt arcába. Összefüggéstelen, zűrzavaros képek váltakoztak most Mihály elméjében és nyugtalanították az amúgy is fölkorbácsolt idegeit.

A kis templom, a szürke falaival, aranyos kérubokkal és a benne hajlongó jámbor emberkékkel úszni kezdett vele együtt az ezüstfolyadékkal elárasztott országúton. A templom boltozata kék volt, mint az ég, mely fénylő csillagokkal van kirakva és az örökmécses helyett ott libegett a méla, sápadt félhold... És ők mentek, mentek... Az apja a hideg kőküszöbön ült, hosszú ostorral a kezében és szomorú szombatesti melódiákat danolt...

Egyszerre csak hideg őszi szél zúgott végig a templom pókhálós falai közt, megrázogatta a rongált, szürkésfehér oszlopokat és — a tünemény hirtelen eltűnt körülötte... Ott állott a nagy áradat közepette egyedül, elhagyatva, egy kopár, meredek sziklaháton... Fázott és reszketett a félelemtől és torkából rekedten, kísértetiesen jött elő a szó:

— Miért hagytatok el? Miért hagytatok el? — kiáltott teljes erővel, de kiáltására senki sem felelt...

— Segítsetek! Segítsetek! — ismételte hördülésszerűen s szava visszhangtalanul halt el a néma pusztaságban...

*

... Mikor Mihály felnyitotta fáradt pilláit, ott látta maga előtt az egész községet. Szánakozva és tanácstalanul állták körül a taliszos emberek a kuszált hajú, réveteg nézésű, verejtékes homlokú férfiút, ki lármás kiáltásával fölverte a hivőket mély ájtatoskodásukból.

— Egy őrült, egy őrült van a templomban! — fordultak a hivők rémüldözve az ősz rabbihoz, de a rabbi lecsillapította a jámbor férfiakat:

— Nem őrült ez — mondotta —. egy szent, egy mártír, kinek a szívét körülfonják a paradicsom illatos virágai... és aki hangos szavával áttépte a bűnök szürke egeit, hogy kegyelmet kérjen értünk, asszonyainkért és gyermekeinkért. Mutassátok meg, hozzátok ide a mártírt!...

... De a mártír nem volt sehol sem. Mikor észrevette kínos helyzetét, kitépte magát a hivők közül s nehogy reája ismerjenek, kimenekült a zuzmarás, hideg őszi tájba...

CSILLAG LIPÓT: OH JÖJJ VELEM...

Dr. Hevesi prédikációja után

Oh jöjj velem, oh jöjj, testvér, a nagy kórházba,
Hol mozdulatlan hevernek a csonka emberek...
Eltorzult arcuk, vádló szemük mint ijesztenek,
Nem kérnek többé kenyeret, halálért esdenek.

Oh jöjj velem, oh jöjj, az új nagy temetőbe,
Oda, hol hevenyészett kopár sírdombok felett
Új árvák s özvegyek ontanak tengerkönnyeket,
Bús, vértelen ajkuk átkot mormol ima helyett.

Oh jöjj velem, oh jöjj, testvér, a szent templomba,
Hol szívszaggatón zokognak az aggok s gyermekek,
A békéért, az életért mily forrón esdenek...
Oh jöjj velem... és dobd el véren szerzett pénzedet!

DR. VAJDA BÉLA: ASSZIMILÁCIÓ ÉS ÖSSZZSIDÓSÁG

Újra és újra halljuk e szót, mint a zsidóság ellen elkövetett összes bűneink kvintesszenciáját. Általában elfogadott jelző ez ma már ama vádra, melyet másokra is, de legsűrűbben és leghangosabban mégis a magyar zsidóság ellen emelnek.

Hát igaz! Mi rászolgáltunk e vádra. Egy ország zsidósága sem művelt annyit az asszimiláció terén, mint mi.

Egy nemzedékkel ezelőtt, amikor mi egészen fiatalok, vagy éppen még gyermekek voltunk, magyar zsidóság, úgyszólván, még nem is létezett. Akkor nyílt meg a Rabbiképző, melynek teológiai korában többen voltak, kik magyarul egyáltalán nem tudtak, de olyan nem volt egy sem — még a nagy Bacher sem —, ki azt tökéletesen beszélte volna. A fővárosban dr. Kohn Sámuel volt az egyetlen magyar zsidó hitszónok, de ő is gyakrabban szónokolt németül, mint magyarul.

Volt már magyar zsidó intelligencia, de ezekről általában elmondhatjuk, hogy semmiről sem tudtak kevesebbet, mint a zsidóságról. Annak belső értékeiről, tudományáról, irodalmáról halvány fogalmuk se volt. Kint a vidéken még a saját hitközsége ügyeivel sem törődött, sőt — ez szinte hihetetlenül hangzik ma — még a hitközségi elnökséget is restelte vállalni. Bent az Alföld szívében több hitközséget tudok, hol e tisztséget akkortájt németül beszélők töltötték be, mert a magyar műveltségűek nem reflektáltak rá.

A. Zilzer: Der kleine Philosoph — Zilzer Antal: A kis filozófus

A magyar zsidó irodalom a kezdet legkezdetén volt. Dr. Kohn „Zsidó története" volt az egyetlen számottevő mű. A Rabbiképző értesítőjében mindjárt eleinte hatalmas, nagyjelentőségű tudományos művek jelentek meg, de ezek németül lettek megírva, német szellemben és fölfogásban s csak utólag fordították jól-rosszul magyarra, de rendesen inkább roszszul, mint jól.

Több mint harminc évvel ezelőtt, külföldi tanulmányutamról hazatérőben felkerestem dr. Güdemann bécsi rabbit. Beszélgetésünk közben feltártam előtte a célt, mely az ifjú magyar zsidó gárda előtt lebeg. Fölháborodással hallgatta.

— De az Isten szerelméért, mit akarnak Önök elérni azon a nyelven, melyet a külföldi zsidóság nagyjai, a zsidó tudomány vezérei nem értenek.

— Főtisztetendő Uram! — feleltem, — mi 100,000 zsidó számára akarunk írni.

— Hiszen azok nem olvassák!

— De olvasni fogják, mert olvasniok kell,

— Sovinisták! — kiáltott az ősz mester, mert akkor még ez a szó járta az asszimiláns helyett. Maga a zsidóság egyik legnagyobb gondolkodója, Steinthal ezzel a szóval szidott le engem és én természetesen nem felelhettem neki, hogy ő esik a sovinizmus hibájába, midőn e szót reám alkalmazza.

Álmunk valóra vált! Eleven, tartalmas, tekintélyes magyar zsidó irodalom alakult ki hazánkban egy emberöltő alatt, mely a hazában mívelt összes tudományszakokkal kiállja a versenyt és amelyről a külföld is kénytelen tudomást venni.

Mindennapi eset, hogy irodalmunk egyes termé ei, melyek előbb magyar nyelven jelentek meg, külföldi nyelvre fordíttatnak.

Természetesen nem a sorrend itt a fontos, hanem az, hogy e művek magyarul, magyar felfogásban és gondolkodásban lettek megalkotva. Vegyünk kezünkbe zsidófelekezeti folyóirataink, vagy szépszámú Almanachjaink bármelyikét és meggyőződhetünk, hogy azok túlnyomó része úgy van megírva, ahogy azt csak magyar zsidó írhatta meg.

A külföld tudomást vesz róla, mert kénytelen vele, de belenyugodni még ma sem tud. Nem tudja még ma sem megérteni, hogy nekünk ugyanolyan jogunk volt magyarokká válni, mint a nyugati zsidóság többi részének

németekké, angolokká és franciákká. Ami azoknál természetes, az nálunk bűnös asszimiláció.

Pedig bizony ennek az asszimilációnak egyformán behódoltak nálunk a neológok, ortodoxok, sőt — ez a legérdekesebb — *még a cionisták is*, mert hiszen ők is magyar nyelven, magyar lélekkel írnak, közülük sokan a magyar irodalomnak nagy szolgálatot tettek, még neveik is ősmagyarul hangzanak.

Ezt az asszimilációt tehát, melyért az egyes külföldi, de különösen az osztrák zsidó lapok legújabban ismét kikelnek ellenünk, itt e hazában senki sem fogja komoly vádnak tekinteni. Ugyanabból a légkörből ered ez, melyben még ma is a Gesammtmonarchie és a Centralreich eszméi élnek és kipusztulni nem tudnak, de melyekkel mi ma már még vitába se szoktunk bocsátkozni.

Ha a támadók minket azzal gúnyolnak, hogy hát mit értünk el a nagy asszimilációval, a zsidógyűlöletet az országból még sem tudtuk teljesen kipusztítani, erre mi azt feleljük: Mi megtettük, mert meg kellett tennünk hálára és elismerésre való számítás nélkül. Megtesszük, mert kötelességünk volt hazánk iránt s aki ezt nem érti, azzal szintén nem vitatkozunk.

Ezen asszimiláció műveletét az előző nemzedék fényesen végrehajtotta és úgyszólván teljes befejezéshez juttatta. Már pedig az a cél, melyet egy előző emberöltő már elért, az új nemzedéknek kellő táplálékot a lelkesedésre nem nyújthat és azt eléggé nem hevítheti. Egészen természetesnek találjuk tehát, hogy az ifjabb gárda, mely az előbbinek eredményeit készen kapta, új célokat választ, új célokat tűz ki maga elé és ez nem lehet más, mint a mai asszimilált *magyar zsidóság méltó elhelyezkedése az összzsidóságban* és ama kötelékek megszilárdítása, melyek minket külföldi testvéreinkhez fűznek.

Hatalmas munka várakozik itt, mert kétségtelen, hogy nagy mulasztások terhelnek minket e tekintetben. Nem egyes külföldi lapoknak ama vádját akarom ezzel beismerni, hogy Galíciából menekülő hittestvéreinket most a háború alatt szeretetlenül fogadtuk. Hibák történtek itt, amelyekhez hasonlók más országokban éppen úgy előfordulhattak, azonban a testvéri vendéglátásnak százszor annyi példáját tudnám fölsorolni, mint amennyit ők az ellenkezőre felhoznak. De fájdalom, teljes joggal illeti a külföld a magyar zsidóságot ama váddal, hogy az összzsidóság munkájából nem veszi ki részét.

Legfőbb ideje, hogy e mulasztásokat pótoljuk. A békének bekövetkező korszakában az a legfőbb feladat várakozik reánk, hogy a magyar zsidóság beilleszkedjék az összzsidóságba és elfoglalja ott az őt megillető helyet.

Az egyetemes Izrael nagy munkájából reánk eső és reánk háramló kötelességeket vállalnunk és teljesítenünk kell, de úgy, hogy ezen új törekvés a már elért eredményeket ne veszélyeztesse. Az egyetemes zsidóság közös céljaiért, örök törekvéseiért kell nekünk külföldi hittestvéreinkkel együtt és egyesülve munkálkodnunk, de mégis úgy, hogy a közös munkának mi külön szerve, az egész zsidóság szervezetének önálló tagja maradjunk.

Mi a német, vagy éppen az osztrák zsidóság appendixe ott nem lehetünk és ama elfogultsággal, mely magyarrávállásunkat vádként használja ellenünk, mereven szembe kell helyezkednünk.

A jövő feladata, hogy az összzsidóság valamennyi törekvéseiből kellőképen kivegyük részünket. Nem hibáztathatjuk tehát mi öregebbek sem, ha az ifjú gárda nálunk a cionizmusért hevül, de tudjon ő is ott kint a magyar zsidóság elleni elfogultsággal úgy megküzdeni, mint ahogy a magyar zsidó tudomány magát az egyetemes zsidó tudományban recipiáltatni tudta.

Rémületes boszorkánytáncot jár szemünk előtt most a nemzetek egymáselleni féltékenysége, de azért látja minden gondolkodó, hogy ez már végső erőfeszítése az embergyűlöletnek, melynek összeomló uralmát a világ népeinek szövetsége fogja felváltani és ennek kebelében valamennyi országban lakó zsidók testvéri egyesülése. Megkezdődik a zsidóság munkájának új korszaka az emberiségért és természetesen önnönmagának érdekében is. Ebből a munkából részt fogunk kérni és részt fogunk kapni létszámunk és belső értékünk súlya arányában mi is, de mindig mint jellegzetesen önálló, „*asszimilált*" külön magyar zsidóság.

*

Bár nem értünk mindenben egyet a szerzővel, helyt adtunk érdekes és tanulságos fejtegetéseinek, melyek mindenesetre hozzájárulnak a kérdés tisztázásához. Az asszimiláció problémájáról különben kifejtettük nézetünket a Mult és Jövő 1917 szept. számában. *(Szerk.)*

SASS IRÉN: VALAKI JÖN...

Valaki jön, megy, hoz, visz, szül, temet...
s a zagyvaság, amely felém nevet
s a kábulat, amely akár a téboly
vad és félelmes — szédít engemet.
— — — — — — — — — — —
Úgy fájnak foltok — akkordok úgy fájnak
és változása szép, nyugalmas tájnak.
— — — — — — — — — — —
Oh változás!
Az arcon ránc lesz, pókháló a szíven,
makacs csomó, szent, vágyakozó íven,
a szájról szó kél, sóhaj nő az ajkon,
a homlokra gond tágul, mint egy balkon...
A hajra hó hull, túlérett lesz a kéz
és minden izgató félsemmi, rossz egész...
— — — — — — — — — — —
A fiú férfi lesz, letört asszony a lány...
oh változás!... sok, zord, bolond talány.

NEMÉNYI BELLA: BEREL A HŐS

I.

Megmondtam neked, úgy-e, Cipóra, hogy az a szilvórium nem „bóvli", te csak mindig bízzál bennem, fiam. Amit egy férfi tesz, az asszony nyugodt lehet, hogy helyesen van cselekedve. És megfordítva...

Hát hallgass meg. Én veszem a szilvóriumot 8 forintjával literjét és örülök, hogy kapom. Te ugyan nem szólsz, de én látom az arcodról, hogy haragszol és nem helyesled. Mit tesz Isten? Most küld egy csomó katonaságot, kik fizetni fognak, mint a köles. Ugyanis ahogy máma jövök a templomból, találkozom a jegyzővel.

— No, Berel — mondja —, hát jó üzleteket fog csinálhatni. Kapunk ötszáz embert, tisztekkel, önkéntesekkel, őrmesterekkel és minden hozzávalóval. Itt fognak feküdni.

— Feküdni? — kérdeztem én ijedten.

— Csak úgy mondják — nyugtatott meg a jegyző.

Nagyon finom ember... Ha csak 12 forintjával adom is kicsibe, akkor is keresek — mit mondjak — ezer forintot. Ez már valami. Mi? Ezzel már lehet valamit kezdeni. Teszem azt, veszek érte bort és eladom a télen... Ej, Cipóra, ide sem hallgatsz, akár a falnak beszélnék.

Cipóra asszony fehér arcán egy izom sem mozdul, sötét szemeinek bársonya ugyanoly szomorú merengéssel függ a távolban, valóban úgy látszik, nem is hallja Berel örömteljes zsongását, ki ritkás vörös szakállát huzogatva nagy léptekkel méregeti a szobát.

— Egy szót csak szólhatsz.

— Mondok kettőt: hagyj békén!

Berel rámered. Harag szikrázik kancsal, zöldes szemeiben, az erek kidagadnak a nyakán. Valami nagyot, retteneteset akar mondani, de hirtelen eszébe jut a bölcs szava: „A legnagyobb hőstett az, midőn saját indulatunkat legyőzzük". És Berel ezúttal is hős akart lenni. Oh, már méltán megérdemelné az arany medáliát, hisz már évek óta gyakorolja magát a hősiesség ez ágában, soha nem tévesztve szem előtt, hogy az az okos, aki hallgat, már pedig szégyenére válna, ha asszony bizonyulna okosabbnak a férfinél... Kimegy. A harag még berzenkedve ágaskodik benne, mert elvégre is mivel különb nála az Ábris? És lám, náluk megfordítva van, a felesége beszél és Ábris mind a két kezét a fülére szorítja, hogy ne kelljen hallania. Igaz, az Ábris felesége — az Isten ne vegye bűnül — rút, mint a vétek, de mégis csak asszony... Hogy is vehette el az az Ábris? Igaz, az asszonynak üzlet volt a kezében, aztán az is igaz, hogy nem nagyon tanácsos a szépet keresni, mert sokszor ebből támad a legnagyobb veszedelem. Ezt még — Isten nyugosztalja — a nagyapjától hallotta, ki szintén igen okos ember hírében állott.

Hát ő nem is kereste, csak úgy véletlenül rátalált. Egyszer véletlenül átment a másik faluba egy bizonyos ügyben reb Sájehoz, a metszőhöz. Meglátta Cipórát és azt mondta:

— Hallja, reb Sáje, elvenném a leányát. Pénz sem kell vele. Van egy nagyon jó korcsmám, meg egyébbel is keresek...

Reb Sáje majd elájult az örömtől. Könnyű volt neki. Maradt még otthon vagy hat darab. Mint az oroszlánok... Neki a Cipóra tetszett a legjobban, hát neki adták. Persze mást remélt Berel. Máskép képzelte el az életüket. Például arra egyáltalában nem gondolt, hogy az asszony többre becsüli a regényeket a pereknél, meg más hasznos és szent olvasmányoknál. Szombaton, ahelyett, hogy elmenne a többi asszonyok közé pletykálni, mint az már szokás, leül és olvas. Ha olykor megkérdezi Berel, hogy mit olvas, hadd tudja meg ő is, hát még csak alig felel, sőt nem is felel.

Ez olyan dolog, ami méltán sért egy férfit. Miért ne tudja az is, mit szív az asszony oly mohón magába? Lehet az egy rossz, ártalmas könyv is...

Más asszonynak hoz az ura egy tyúkot, vagy pénteken egy halat, majd kiugrik a bőréből. Cipóra nem is örül. Valami szomorú betegsége van. De majd elmulik. Szimhele, a

A. Zilzer: Die Gesangslektion — Zilzer Antal: Az éneklecke

jó zsidó legalább azt mondta: „Mihelyt az asszonynak megszületik az első gyermeke, mindjárt megjön a jókedve". No jó, de miért nem születik meg a gyermek, miért nem jön már a gyermek? Ezen töpreng sok álmatlan éjszakán Berel. Bizonyára ennek is az asszony az oka. S szomorúsága. A szomorúság bűn, amikor nincsen rá ok. Mert mi oka lehet? Nincsen mit ennie. nincsen hajléka, nincs meg a tisztelete?! Minden, minden van. Akkor hát miért elégedetlen, miért feketíti be az ő életét is a szomorúsággal? Jomkiperkor meg pláne úgy zokog, hogy az egész templom nem tud tőle imádkozni.

— Ez a Berel felesége egy boldogtalan asszony lehet, — gondolják némelyek.

— Vagy nagyon bűnös, hogy úgy kínozza magát, — gondolják mások.

Most az a fő, hogy én mit gondoljak . . . Mint az egyszeri zsidó mondta, mikor bolondos fiát kinevették: „Én is nevetnék, ha a bolond nem az enyém volna".

Elmenne mégegyszer Szimhelehez, de minek? Megmondta egyszer egész világosan, hogy az asszony nevetni fog, tehát boldog lesz, mihelyt az első gyermeke megszületik, csak menjen nyugodtan és békével haza, Isten kegyelme végtelen . . .

Sokkal jobb volna ugyan, ha meddő várakozás helyett egyszer megkérdezné szépen, mi bántja a szívét, lelkét, dehát szótlan az asszony és csak annyit mond: hagyj békén. És ő a béke kedvéért békén hagyja.

II.

— Berel — mondja egy nap a jegyző, ki igen finom ember volt —, igazán nagyon sajnálom magát, maga egy igen tisztességes zsidó, ami, ne vegye rossz néven, elég ritkaság maguk között — a hazának szüksége van magára . . . Eddig megvoltak maga nélkül, de most lejött a szolgabírótól, hogy Süs Bernát sürgősen, 24 óra alatt, bevonuljon. Ebből láthatja, hogy magára ott nagy szükség van . . .

Berel riadt szeme Cipórát kereste. 24 óra alatt. Nagy Isten! Itt hagyjon mindent. Az asszonyt, a korcsmát, a szilvóriumot, a reményeit . . . Az arca eltorzult a rémülettől. Mi lesz most? Eddig itthon tudták hagyni és éppen most van rá szükség. Miért éppen ő rá? Hát itthon nem kell ő? Ott annyian vannak, hogy egy meg sem kottyan, viszont itt nincsen senki . . . Mit fog csinálni az asszony nélküle? Tönkre fog menni a korcsma, a ház és . . . Itt megakadt. Vajjon az asszony bánkódik-e majd, vajjon várja-e majd remegő aggodalommal a rózsaszínű lapokat? És ha majd azok egyszer megszünnek, ha ő már lent fog pihenni kihűlt szívével, dermedt agyával, vajjon fogja-e kínozni a lelkiismerete, hogy így bánt vele. Vele, ki a megtestesült jóság, áldozatkészség volt. Hisz pénz nélkül vette el, amiről hat faluban beszéltek...

— Isten veled, Cipóra, vigyázz a kis szegénységünkre! — Ezzel vette a cók-mókját és útnak eredt. A kapuból még visszafordult. Mégegyszer végigsiklott szeme az asszony fehér arcán, mely most olyan keménynek és hidegnek látszott, mintha márványból faragták volna. Berel szeme mohón függött rajta...

— Milyen gyönyörű asszony! A felesége és mégsem az övé. A lelke az idegen, csak a teste, csak az volt az övé és talán az sem lesz . . . Érezte, hogy a szemei megnedvesednek.

— Egy szavad sincs hozzám, Cipóra?

— Hagyj békén, ne érzelegj, úgyis visszaküldenek, ha nem holnap, hát holnapután. Biztosan valami tévedés van a dologban. Nagy szükség van ott az ilyen emberekre . . .

— „Ilyen"? Fájó nyilalást érzett a szívében. Ő csak ilyen ember az asszonya szemében. No jó. Majd megmutatja, hogy ő nem ilyen-olyan ember. Már ha valaki pénz nélkül vesz egy leányt, az sem akárki, akit pedig a haza olyan sürgősen behivat, meg pláne nem mindenki. De ő még külön is megmutatja . . .

A. Zilzer: Mondscheinnacht

Zilzer Antal: Holdvilágos éjjel. (Albertiny János felvétele)

A. Zilzer: Die kleine Blondine — Zilzer Antal: A kis aranyhajú

A. Zilzer: Meine Tochter Piroska — Zilzer Antal: Piroska leányom

III.

Múltak a napok, a hetek, a hónapok. A derűs ünnepek után jöttek a sáros köznapok, a szeles, viharos esték. Cipóra asszony fehér arca még fehérebb lett, fekete bársonyos szemei még feketébbek, még nagyobbak, még bársonyosabbak, mert az a kis selymes fény, ami oly vakítóvá tette, mintha eltűnt volna. Legalább a gerendáról lecsüngő kis petróleumos lámpa fényében ilyennek látszik. A szél zörgeti az ablakot, rázza a kopasz fákat a ház előtt, melyeknek tar gallyai, mint csontkezek, kaparásznak a háztető töredezett cserepén. Cipóra asszony nagyot sóhajt. Kinyújtja finom, keskeny fehér kezét, melyen csak az apró, kemény körmök viselik a munka nyomait és merengve nézi a rózsaszínű tábori lapot, a kusza betűket, a görbe sorokat. Nézi, nézi, talán olvassa, vagy csak mintha a lapon keresztül az íróját akarná lelkiszemei elé hívni. „Sokat szenvedünk, de férfiak vagyunk és elviseljük. Tegnap nagy ütközet volt, de az Isten, legyen áldott az Ő szent neve — velem volt. Semmi bajom sem történt. Hát te hogy vagy? Most boldog lehetsz, mert mindig békén hagynak . . .“

Két nagy könny gördül ki a Cipóra éjsötét szeméből. Lesiklik az arcán a ruhájára, ott marad, mint két ragyogó gyémánt. Ráhajtja fáradt, elgyötört fejét síma, fehér karjára.

— De mennyire boldog. Mióta Berel elment, mintha sivatag lenne a ház, oly üres. És pusztul minden, mintha átok nyomná. Az ólnak beszakad a teteje és agyonüti a tehenet, feltörik a pincét és ellopják a szilvóriumot. Persze a magányos asszonyt még az Isten is bünteti.

Nézi a rózsaszínű lapokat, sorba rakja őket, majd legyezőt csinál belőlük. Mennél tovább bámulja a formátlan betűket, lelke annál jobban megtelik melegséggel, szeretettel. A legutóbbiban meg azt írja: „Nem vagy rá nagyon kíváncsi, de azért megírom, kis ezüsttel tüntettek ki“.

— Berelt, a kis, görbelábú, vörös Berelt kitüntették. Hát mégsem olyan utolsó ember. Nem, határozottan nem. Most már érzi, tudja, hogy ki ő, hogy mije volt neki, hogy mi egy férfi a házban, hogy pusztánál pusztább a ház férfi nélkül . . . Jaj annak, százszorosan, ki nem tudja megbecsülni.

Forró áradozások fakadnak Cipóra asszony lelkében. Lassan odamegy a szekrényhez, megsimogatja a Berel prémes télikabátját. Holnap okvetlen kiszellőzteti. Hátha az Isten hamarosan hazasegíti . . . Csak még egyszer jöjjön, soha többé el nem bocsátja.

Felsrófolja a füstölgő lámpát és könnyfátyolos szemekkel írja: „Berel, lelkem, én hősöm, csak még egyszer gyere haza és felőlem sohase hagyjál békét, csak itthon legyél . . .“

DR. SCHWARCZ JAKAB: „AZ IDŐK VÉGÉN" . . .

Zsidó vallás felfogása a történeti fejlődés irányáról prófétáinknak a messiási korszakról szóló hirdetésében találja legszebb kifejezését. E prófétai hirdetés, mint a zsidó közösség vágya és reménye, helyet foglal újévi és engesztelőnapi imádságunkban is.

E fönséges ima rövidített alakban, csak vázlatszerűen bemutatva, így hangzik:

„Ezidőben terjeszd ki félelmedet, óh örökkévaló Istenünk, minden teremtményedre, hadd boruljanak le előtted teremtményeid és váljanak mindnyájan egy szövetséggé, hogy akaratodat őszinte szívvel teljesítsék."

„És ezidőben adj dicsőséget félőidnek, reményt a Téged keresőknek, örömet országodnak és hatalma sarjadását szolgádnak, Dávidnak."

„Az igazak lássák ezt és örvendezzenek, a jogtalanság némuljon el, a gonoszság, mint a füst, enyésszék el, midőn Te eltávolítod majd a rosszszándék uralmát a földről."

„És akkor uralkodni fogsz, óh örökkévaló, egyedűl minden teremtményeden, amint írva van Szentírásodban: Az Örökkévaló uralkodik minden időben, a te Istened, Cion, nemzedékről nemzedékre. Halleluja."

*

Milyen nagy volt eleink hite az ő eszményeikben, hogy mikor a pogányság töltötte be a földet, prófétáink azt a büszke álmot látták és hirdették, hogy a parányi Kanaánnak Egyistenhite hódító útra fog kelni és meghódolnak előtte a pogány népek milliói. És később is, amikor az ókor zsidósága Róma hatalmában a pogányság erejét s a görög szellem hódításában a pogányság varázsát látta, akkor is kétkedés nélkül, szilárd bizalommal várta, hogy a hatalmának, anyagi és lelki hatalmának teljében levő pogányság mégis meg fog dőlni és győztes nem lehet más, mint az alig ismert Izrael Egyistenhite. Amikor vérengző háborúkban pusztították egymást a nemzetek. Izrael nem kételkedett, hogy a gyűlölködő népek egykor testvéri szövetségben fognak egyesülni. S mikor egy megdönthetetlennek látszó rend keretében ezreknek lelketlen zsarnokságát látta milliók fölött, a tényekkel mit sem törődve, szilárdan hitte, hogy a jogtalanság biztos megsemmisülésre van ítélve, „a gonoszság, mint a füst, elenyészik" és a „rossz szándék uralma" eltűnik a földről.

Valóban csodálatos nagysága hitnek és bizalomnak.

Azóta sokat próbált Izrael. De a szenvedések özöne sem tudta megrendíteni a jó győzelmébe vetett hitét és bizalmát. Újév és engesztelés ünnepén imádságának zsengéje ennek az áldott kornak szólt, hogy „csakhamar, napjainkban" legyen ez a föld egy testvériesen egyesült, a jónak szelíd uralmában boldogságot lelt emberiség otthona; így imádkoztak akkor is, amikor ugyanez az emberiség vérfürdőket rendezett közöttük és a gettó oduiba kergetve őket, elrabolta tőlük a napot, a levegőt, a természetet, Isten szép világát.

Milyen lelki nagyság! Amire mások egyetlen példát tudnak említeni imádó megilletődéssel, arra a zsidó népnek milliói, emberek milliói mutattak fenkölt példát: imádkoztak ellenségeikért, áldást kértek üldözőikre.

*

Prófétáink a jobb jövőről szóló hirdetésüket nem szánták elméleti tanításnak; a zsidóság is célkitűzést látott bennük, irányt és programmot a haladás számára. Megértette, hogy e nagy kijelentések valóraválását nem bízhatja a történeti erők játékára, magának is a haladás szolgálatában kell állnia, mint cselekvő tényezőnek. A nemzeti elemek, melyekkel átszőtte ez általános vonatkozású reménységet, szintén az egyetemes célnak vannak alárendelve. A zsidó nép is, mint minden más, csak a nemzeti élet talajából meríthet erőt nagy alkotásokra. Ezért várta és várjuk mi is a szentföldi zsidóság nemzeti megújhodását.

Megértette tehát, hogy dolgoznia, sőt küzdenie is kell a szent ügy érdekében. Mint a vallási üldözés idején élő tiltakozás volt Izraelnek, a lelkiismereti szabadság e szenvedő, de meg nem hajló hősének hithűsége a szellemi elnyomatás ellen, ekkép tiltakozás volt a társadalmi osztályelnyomás ellen a gettó községének mintaszerű demokráciája.

Zsidó örökségünk az, hogy minden rend, mely elnyomáson és jogfosztáson alapul, az ellenzéken lát bennünket a jelenben épp úgy, mint a multban. Zsidóember nem lehet az elnyomás segítője, a jogfosztás támasza.

Nekünk prófétáink és imádságunk által belénknevelt eszményünk az a rend, amelyben nem gazdasági okból egymásratörő népek vannak, hanem testvéri frigyben egyesült nemzetek szövetsége szolgálja az emberi egyetemesség nagy közös érdekeit; az a rend a mi eszményünk, amelyben nem a jogfosztás viszi a hangos szót, hanem „a jogtalanság elnémul" benne; az a rend, amelyben nem az erőszakosak, hanem „az igazak örvendezzenek".

És ezért mi rokonérzéssel és megértéssel nézünk minden törekvésre, mely azt a célt szolgálja; tudjuk, hogy ahol a haladásért dolgoznak akármilyen jelszóval, akármilyen zászló alatt, ott zsidó munkát, vallásos munkát, Isten-

Zilzer Antal : Olasz harmonikás. (Albertiny János felvétele)
A. Zilzer : Italienischer Harmonikaspieler

nek tetsző munkát végeznek és szomorú tévedést látunk abban, hogy mások éppen Isten nevében, a hit nevében támadják és akadályozzák ezt a munkát, a haladásért folytatott küzdelmet. Mi áldó imádsággal kísérjük. Nem félünk tőle. Minden haladás a mi eszméink diadalát hozza el, a mi reményeinket váltja valóra. Akik dolgoznak érte, nem tudják, hogy bibliai ügyért dolgoznak, de ha eljön e boldog korszak, csodálattal fogják látni, hogy modernneknek hitt eszméikben a biblia ódon szavai keltek életre, hogy haladásunk voltaképen visszatérés a bibliához.

Nekünk pedig boldogságot ad majd az a tudat, hogy mi őriztük az emberiség számára viszontagságos korokon át egy szebb jövőnek munkára serkentő reményét. Elismeri-e az emberiség a soha nem méltányolt zsidósággal szemben a neki tett szolgálat nagyságát? Nem tudjuk. Nem is fontos. „Az igazak látják és örvendeznek", önzetlenül örvendeznek a jó ügy diadalának.

*

A béke és igazság kora nem végcél, csak előkészítés. Amit addig megteszünk, csak haladás, a fejlődés azután következik. A szociális igazság és béke korában az anyagi létért való küzdésnek és gondoknak nyügétől megszabadult ember nem sejtett gyorsasággal fog haladni az emberi tökéletesedés útján egy magasabb lét, egy tisztultabb lelkiség állapota felé.

Ha képességének java nem fog anyagi célok szolgálatában elpazarlódni, hanem a saját lelki megmunkálásának szentelheti erőit, egy nagyszerű fejlődés fogja őt szárnyára kapni és ragadni messze a föld rögétől szabadabb, tisztább táj felé. Új emberiség keletkezik majd, melynek lelkiélete a maiénál mélyebb, gazdagabb lesz.

Mi a magasabbrendű ember megjelenését várjuk e földön — és ebben is találkozunk a tudomány állításával —, aki ura lesz és nem rabja az érzéki életnek. Engesztelési ünnepünk előképét mutatja az érzékiség bilincseiből kiszabaduló embernek. Azt az újembert várjuk, aki önmagát a lelkiéletben látja és ebben akar emelkedni és nemesülni, tudja, hogy sehol másutt, csak a lelkiélet terén van számára végtelen út nyitva a fejlődésre. Azt az újembert várjuk, aki előtt ismeretlen lesz a mai átlagember érzéketlensége s szubtilisabb lelkihatásokkal szemben, hanem a művészi lélek finom rezdülései, finom megérzések és hangulatok közt fogja kiélni életét.

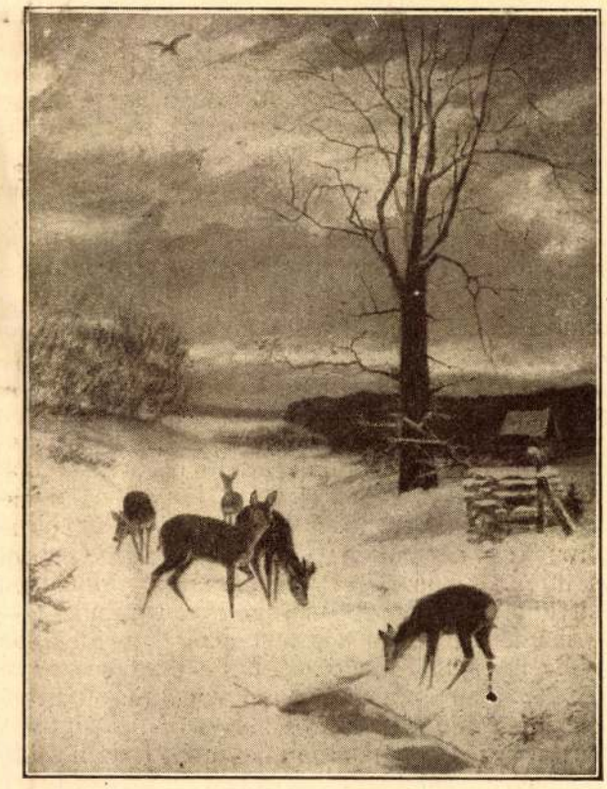

A. Zilzer: Winter — Zilzer Antal : Tél

TÁBORI LEVÉL ALBÁNIÁBÓL

Délalbánia, 1918.

Ebazáron keresztül visz útunk. Az egyik fabódéban piros fezes, törökösen guggoló alakot látok, a kezében mintha héber betűs újság volna. Visszafordulok, hogy közelebbről megnézzem. Nem tévedtem. A napsütötte arcú, csillogó szemű kereskedő, komolyan belemélyedve az olvasásba, a „Hamicpeh"-t, a Krakkóban megjelenő héber újságot tartja kezében. Viszszahívom a fiúkat. Magyar zsidó gyerekek, érdekelni fogja őket is a dolog... Salom adóni, köszöntöm. Meglepetésében nem tud szólni. Egynéhány pillanat mulva, felragyogó szemmel, két kezét elém nyujtva fogadja a köszöntést. Salom! Salom! Tiszttársaim ezer kéréssel ostromoltak, hogy ezt meg azt kérdezzem tőle és én az örömtől repeső, boldogan mosolygó bácsitól apróra kikérdeztem mindent.

Gyönyörűen beszél héberül, ugyanazon zengő szefárd kiejtéssel, melyet Jeruzsálemben sajátítottam el. Olyan boldog voltam, hogy ebben a vadországban egy zsidó testvéremmel hozott össze a véletlen, hogy nem is tudtam, mit is kérdezzek tőle hamarabb. Úgy tudtam, Albániában nincsenek zsidók, no meg pláne itt ennyire távol minden nagyobb várostól, kereskedelmi gócponttól, kétszeresen meglepett ez a találkozás. Büszkeséggel vegyes örömmel vette tudomásul, hogy az előtte levő tisztek (öten voltunk) szintén zsidók, csak azt sajnálta, hogy nem tudnak vele beszélni, kért, hogy tolmácsoljam nekik szívből jövő üdvözletét, és hogy mindnyájunkat szombatra meghív a házába.

Igen érdekes dolgokat tudtam meg az életmódját, családját illetőleg, amikről az alábbiakban számolok be.

Tizenöt éve van itt B.-ben „üzlete". Háború előtt minden évben 1—2 hónapra szokott idejönni Janinából (Görögország). A felesége, gyermekei állandóan ott laknak. Itt van még két öccse, akik békében felváltva tartózkodnak itt. A raktárát Janinából meg Valonából szokta kiegészíteni és személyesen ideszállítani. A háború most a három testvért ittmaradásra kényszerítette, azóta nem voltak odahaza, nem látták feleségüket, gyerekeiket. „De ha Isten is úgy akarja" (Im jirce hasém), bízik sóhajtozva az öreg „és *nemsokára* (boldog hívő!) véget ér a háború, ő is véget vet ennek a kóbor életnek, visszamegy Janinába, nyugalomba vonul."

Kérdem tőle, mi késztette arra, hogy idejöjjön ebbe a vigasztalan országba, otthagyva szeretteit? „Sokan, nagyon sokan vagyunk ott, tizenötezren, Janinában (Harbeh! Harbeh!), de munka az... kevés! itt azonban összesen három zsidó boltos van és megtudjuk keresni a kenyerünket, jól, szépen." El is tudom képzelni ezt. Ha végignézek ezeken az albán meg török kereskedőkön, akiknek „árúraktára" egy halom dohányban, vagy néhány porcellánedényben — mely előtt egész nap kuksolnak, belebámulva a semmiségbe — kimerül és összehasonlítom az én okosszemü, értelmes emberemmel, akinek, mint mutatta, berlini, bécsi, budapesti cégekkel van összeköttetése, cseppet sem csodálkozom rajta, hogy amazokkal szemben verhetetlen konkurrens. Néhány faállványból álló boltjában levélpapírtól kezdve, selyem harisnya meg vaskályháig mindenféle valenciennes-csipke, double, pikésszalag meg egyéb finomságok, ahogy az öreg büszkén felsorolta és megmutatta őket.

— Hogy viselkednek az albánok meg törökök veletek szemben? Tudják-e, hogy zsidók vagytok? Nem gyűlölnek benneteket? kérdem. „Persze, hogy tudják, hogy zsidók vagyunk és dehogy is gyűlölnek minket, sőt!" ezzel rámutat egy kis fiúra „lám ezt is hozzám adta tanulónak egy albán szomszéd kereskedő és a fiú igen derék, jóravaló tanulónak mutatkozik; a „businessen" kívül (sic!) szorgalmasan tanul héberül. Van már itt vagy egy tucat albán (keresztény) és török (mohamedán), akik többé-kevésbbé beszélnek héberül. És az öreg reámutatott a cégtáblájára, amely így fest ב"ה (Beezrasz Hasem, Isten segítségével rövidítése) חנות דוד אברהם קלף (Dávid, Ábrahám, Kalef kereskedése). Alatta törökül és latin betűkkel ugyanaz.

Érdeklődtem, hogyan élnek vallási szempontból itt. „Van egy közöttük, aki a rabbit meg saktert képviseli" (valószinűleg improvizált), csak *minjanunk* nincs. Nyolcan vagyunk összesen és így nem tudunk soha „minjant" képezni, bizony nagy szerencse volna ránk (suttogja félénken, szemlesütve, mint egy kis diák), ha egyszer megtisztelné még egy másik barátjával szombaton a házunkat, hogy minjanben imádkozzunk. Megígértem neki, hogy elmegyünk mint „minjankiegészítők" legközelebb. Elmondta még, hogy péntek délutántól vasárnap reggelig zárva tartja az üzletét, úgyszintén minden ünnepen.

Tudomása szerint két család él még Durazzóban és négy-öt familia Valonában. Ez — úgymond — Albánia egész zsidó lakossága, pedig kár így elhanyagolni, jó ország, termékeny ország ez."

Esteledett. A fiúk már előbb elmentek. Búcsút mondok én is az öregnek, „Löhitráot bökárov" (a közeli viszontlátásra). Megindultan szorongatja a kezemet. Hajlong, két kezét a szívéhez szorítva. Elfátyolosodik a szeme a jó öregnek. Vagy tán csak én látom úgy. Lehet, mert az enyém is olyanfélekép van. A nap utolsó sugarai is búcsúznak. A hóborította Tomor csúcsán aranysárgából ködös halványlilába megy át a rezgő éter...

Fantel Sándor,
gyógyszerésztiszt.

kvótát illeti, a kormányok szerepe csak akkor következik be, ha a kvóta-deputációk egyezkedése megtörik.

Megismétlődnek a 48 eseményei.

— A roppant bonyolódott helyzetből egyik kivezető ut lenne az udvarra nézve — tette hozzá Falk — *az uralkodó lemondása.* Elvégre a király öreg ember, egyike a leggazdagabb embereknek, nem volna csoda, ha a sulyos gondokat otthagyná. Ám a király kötelességismerete mellett ez az eshetőség körülbelül ki van zárva.

— Előbb-utóbb azonban mégis csak a trónörökös lesz a monarchia politikájának a vezetője. Ferenc Ferdinándot kevéssé ismerem. Az ezredéves kiállitás idején több hivatalos személyiségen kivül három más politikust is magához hivatott: *Apponyit, Horánszkyt* és engem. Ekkor mintegy másfél órát töltöttem nála és rendkivül meglepett a magyar ügyekben való nagy tájékozottsága. Bucsuzáskor melegen megköszönte „érdekes" közléseimet.

— Egy öreg, unalmas politikus előadása nem igen lehet érdekes fenséged részére, — jeleltem én szerényen.

— *Akkor nagyon helytelen véleménynyel ... én kötelességtudásom felől,* — volt a ...kös jellemző és érdekes válasza.

Bármint forduljanak a dolgok — vé ...kiváló publicista nyilatkozatát — én ...agyarország életképességében. Nincs ...*ogy a trón örököse is keresztül fog ...on a keserü iskolán, amelyet elődje* Ez Magyarországra ujabb huszesztendőt és anyagi vérzést jelenthet, de Ferdinánd csak oda juthat el, ahova az ... eljutott, ami egyjelentőségü a nemzet ...vel.

Parasztlázadás a választói jogért.

Szervezik a zendülést.

Vér, erőszak és fölfordulás.

1514 — 1908-ban.

— Az *Aradi Közlöny* távirati értesülése. —

Arad, szeptember 23.

Minél jobban közeledik a parlament összeülésének napja, annál lázasabban folynak a szociáldemokraták előkészületei az országos sztrájkra. Sajnos, e munkálatok közben ugy látszik teljesen elvész a nagyméretü tüntetésnek eredeti jellege és békés demonstráció helyett valósággal *ütközetekbe viszik a mozgalom vezérei a tömegeket.* Egybehangzó jelentések szerint a szociálisták nem érik be a tüntetéseknek elérhető mértékével, hanem ott, ahol a hatóságok megtiltják a fölvonulást és gyülekezést, *erőszakkal ki akarják küzdeni a demonstrációhoz való jogot.*

Ez a törekvés *Aradon* és általában a vidéken okvetlenül sulyos bonyodalmakhoz és a hatóságokkal való konfliktushoz fog vezetni, amivel természetesen nem szolgálják sem a munkásság érdekét, sem a szép eszmét, az általános választói jog előbbrevitelét. Komolyan veendő akció keretébe nem is illik az olyan kevés bizalmat gerjesztő kijelentés, amilyen most hangzik el a szociálista vezérek részéről, hogy a vér, erőszak, fölfordulás és *parasztlázadás* eszközeitől sem riadnak vissza, ha az október

A vidéken előreláthatóan másképp lesz. Ott a hatóságok már most is ugy meg vannak ijedve, hogy félelmükben a legostobább rendszabályokhoz nyulnak. Minden valamire való vidéki városban népgyülést és tüntető felvonulást fogunk tartani. Valószinü, hogy a hatóság mindkettőt megakadályozza. Elhatároztuk, hogy ha ez bekövetkeznék, *vér fog folyni, mert az egész tüntetés zendülésszerüen van szervezve. Velünk tartanak a nemzetiségiek is,* akikkel most teljesen párhuzamosan folytatjuk politikánkat s meg fognak lepődni, ha látni fogják, hogy egyedül Debrecenből 300 kisgazda fog a sorainkban haladni. A dolgokkal nem foglalkozó ember előtt szinte hihetetlen a kormány ellen a vidék elkeseredése, mely a népet természetesen a mi táborunkba hajtja. Tévedés azt hinni, hogy a magyar parasztban még most is izzik a hazafiság. A magyar vidékek azok, melyek leginkább a hatalmunkban vannak. Ezt a hatalmat fel fogjuk használni az általános választójog kiküzdésére.

Ha most nem lesz lázadás — pedig *a vidéken sok kilátás van arra, hogy lesz — majd csinálunk forradalmat a télen,* hiszen a szegénység óriási s mi minden nekünk nem tetsző ... törvény ellen *készek vagyunk zendü...* választói jog a mi

ványokat kobozza el és azoknak terjesztőit állitsa elő.

Az aradi szervezett munkásság ma este hét órakor az Ungureán-féle vendéglőben népgyülést tartott, amelyen különösen vaggongyári munkások vettek részt nagyszámban. A népgyülés szónokai: *Demján-Sztrengár* Száva, *Szilágyi-Kiss* István és *Csillag* Ferenc az általános választói jogról és ezzel kapcsolatban az október 10 iki általános munkaszünetről beszéltek, amelyhez az aradi munkásság is csatlakozik.

A népgyülésen a hatóságot *Berecz* Ferenc alkapitány, *Moldován* Ernő rendőrhadnagy és *Riedt* István rendőrfelügyelő képviselték. A népgyülés a legnagyobb rendben folyt le.

Makóról táviratozzák: Egy hirlapiró ma megkérdezte a makói szervezett szociálista földmunkások elnökét, *Szakács* Márkot, hogy milyen álláspontot foglalnak el a makói szociálisták az okt. 10 iki munkaszünettel szemben. Az elnök kijelentette, hogy elvileg támogatják a központ felhivását, tekintve azonban, hogy Makón sok függő helyzetü kismunkás van, kikre a 10-iki általános sztrájk kedvezőtlen következményekkel járna, mert a munkások a kukoricatöréssel vannak elfoglalva, ennélfogva 10 én általános sztrájkot nem rendeznek, azonban nincs kizárva, hogy egy csoport népgyülést és tüntető felvonulást tart, de azt is akképen, hogy annak semmiféle sztrájk jellege ne legyen.

Ruttkáról jelentik, hogy a ruttkai és turócszent-mártoni munkások tegnapi gyülésükön elhatározták, *hogy október 10-én munkájuk szünetetni fog.*

A bajnokvivó balesete.

Má

akadtak Mészáros Ervinre, aki vérbefagyva, a kiállott halálos rettegéstől elaléltan feküdt a sinek között.

A főhadnagy sebeit a vonaton levő kötszerekkel bekötözték s Mészárost beszállitották a fővárosba. A szerencsétlenül járt katonatisztet, akinek sérülései felette sulyosak, most a lakásán ápolják.

Egy festőművész tragédiája.

Zilczer Antal megvakult.

Családja nyomorban.

— Az *Aradi Közlöny* tudósitójától. —

Arad, szeptember 23.

A magyar festőművészetet sulyos veszteség érte. Egyik kiváló képviselője, *Zilczer* Antal, aki mindig igaz hivatottsággal és lelkesedéssel áldozott a mesterségének, nemrégen elvesztette a szemevilágát és most, hogy a sors kiütötte kezéből az ecsetet, nagy családjával, — feleségével, meg öt apró leánygyermekével — tehetetlenül és kétségbeesetten áll a fenyegető jövő előtt.

A megdöbbentő sorscsapás által sujtott művész Budapesten született és az épitési pályán indult utnak, de a szivevágya a festőművészethez huzta. Egy szép napon ott is hagyta a kenyérkereső pályát és beiratkozott a münchen festőakadémiára, ahol az akkori idők nagy német mesterei irányitották tehetségét. A művész hamarosan kitünt és első sikerei II. Lajos bajor király arcképe és a *II. Lajos a ravatalon* cimü festménye gyönyörü utat nyitottak meg előtte, melyen lépésről-lépésre haladt előre és Magyarországba térve, egyik legjobb arcképfestőnkké fejlődött. A nagyközönség a Képzőművészeti Társulat kiállitásairól jól is-

hogy az orvosok szeptember 3-án megtartott konziliumukon kimondották. Az orvosi bizonyitvány ezeket mondja a szomoru eseményről:

Ezennel bizonyitom, hogy *Zilczer* Antal, 46 éves festőművész mindkét szemén látóidegsorvadásban szenved és *teljesen megvakult.* Állapota javulni nem fog, tehát *munka- és keresetképtelen.*

Budapesten, 1907. szeptember 12 én. *Fejér* Gyula dr.

A szinek mesterének örök éjszakájába a jóbarátai és tisztelői szeretete és részvéte világit be, akik — köztük *Beőthy* Zsolt, *Goldziecher* Ignác és közéletünk sok más jelese — számosan keresik fel Baross utca 1. szám alatti lakásán.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* **Ferrari Budán.** Az aradi Nemzeti Színház jeles olasz tenoristája: *Ferrary d'Albaredo* szombaton a budai szinkörben vendégszerepelt. A *Traviata* ban lépett föl, Germond Alfréd szerepében. A fővárosi kritika dicsérően emlékszik meg Ferrari vendégjátékáról, kiemelve szépen csengő, meleg tenorját és ének módját.

Lukács László

a közösbank föntartása me

Magyarország elveszti Ausztria

Wekerle is a bankközöss

— Az *Aradi Közlöny* táviratí értesülé

Arad, szep

A bécsi *N. F. Pr.* mai es *Lukács* László volt pénzügymi hosszabb nyilatkozatát közli, a Lukács az osztrák-magyar bank föntartása mellett foglal állást.

Zilzer Aranka /itt Aranka, másutt Hajnalka nevet ir./

Medgyessy Ferenc, Siklódy Lőrinc, Orbán Antal, Körmendi-Frim Jenő, Andrejka József, Zilzer Aranka, Horvay János, Essö Erzsébet művészeket sorolja fel Tövis a Műcsarnok kiállitásán a plasztikai részből, mint figyelemre méltó művek alkotóit.

A HÉT, Bp. 1917. nov. 18.
XXVIII. évf. 46. sz. 732-733. lap.

ZILZER 1. *Antal*, festő, * Budapest 1860 szept. 20, † u. o. 1921 nov. 16. A bpesti mintarajziskolában és külföldön tanult. 1889-től eleinte táj- és életképeket (Erdei magány, Naplementekor, A kis filozófus, Téli tájkép stb.), utóbb főleg arcképeket állított ki a Műcsarnokban és a Nemzeti Szalónban (báró Bánffy Dezső v. miniszterelnök arcképe stb.). Művei közül Munkácsy Mihály képmása a M. Tört. Képcsarnokban, Jókai Mór arcképe az

1391

Otthon-kör tulajdonában van.

ZILZER *Antal*, festő, * Budapest 1861, † u. o. 1921. Münchenben tanult festeni s szülővárosában arcképfestéssel foglalkozott (Budenz, Wahrmann).

K-Gy. II 627 l

legendák hangulatát árasztó Szt. György, amint megszabadítja a királyleányt (S. Anastasia). Néhány függő képe: az állatoktól körülvett Szt. Eustachius az erdőben, továbbá jelzett képe, a sötét fák háttere előtt álló Szt. György és Szt. Antal apát, a levegőben látomásszerűen megjelenő Madonna a gyermekkel (mindkettő London, National Gall.). Két arcképe is maradt fenn: Ginevra d'Este (Louvre), Leonello d'Este (Bergamo, Múz.). Gazdagabban képviselik az éremművészet megalapítóját érmei, melyeket életének utolsó szakában készített, burgundi-flamand hatás alatt. Az érmeket maga öntötte és cizellálta. Mintegy 24 jelzett és 12 biztosan neki tulajdonított érme ismeretes, egyik oldalán kora kiválóságainak és fejedelmi személyiségeinek arcképével, a másikon pedig erényeiket dicsőítő finom szimbolikus ábrázolással. Leghíresebbek: Johannes Palaiologos bizánci császár, Sigismondo és Novello Malatesta, Cecilia Gonzaga, Vittorino da Feltre, I. Alfonso nápolyi király, Inigo d'Avalos és Leone Battista Alberti. E téren egész iskolát nevelt. Veronában Matteo de'Pasti, Milánóban a római Gian Cristoforo és Caradosso voltak követői. — Irodalom: *Spaventi* S. M., Vitt. Pis. (Verona, 1892). *Müntz* E. (Párizs, 1899). *De Forille* J., P. et les médailleurs italiens (Párizs, 1908). *Hill* (London, 1905). *Venturi* A., Gentile da Fabriano e P. (Firenze, 1896).

PISANI (ejtsd: *pizáni*), *Giuseppe*, olasz szobrász, * Carrara 1757, † Modena 1839 dec. 27. Bécsben tanult, 1821-től a modenai akadémia igazgatója volt. Egyik főműve Károly Ambrus főherceg, esztergomi érsek síremléke az esztergomi székesegyházban (1824).

PISANO, 1. *Andrea* (1290 körül—1349), igazi nevén *Andrea d'Ugolino*

Zilaer nohán
keramikus
8 órai Ugyág
1925 máj. 31. H. l.

Filzer.

A párisi Salon czéri ősi tárlatán
három festménye szerepel.

Magyarság, 1927. nov. 9.

Zilzer Antal

— **Zilzer Antal meghalt.** Hősi lélekkel türt tragikus sorsot váltott meg további testi és lelki szenvedésektől a jóltevő halál. Zilzer Antal, kiben a lélek világossága is elaludt ma, a legtragikusabb sorsu emberek egyike volt. Müvészi ereje javában, sikereinek évadján oltotta ki szemevilágát a kérlelhetetlen végzet. Mintegy husz éve ennek. Azóta Zilzer, ki mint arczképfestő külföldön is nevet szerzett s itthon a legkiválóbbak arczvonásainak megörökitője lett, világtalanul töltötte életét képeivel beboritott falu lakásában és hivő lélekkel várta a hosszu csöndesség után müvészi hirének föltámadását. Szomoru sorsában vigasztalói voltak heroikus lelkü hitvese és széptehetségü leányai, kiknek egyike szobrászmüvész, másika a zongorának hivatott müvésze.

Zilzer Antal Pesten született, 1861-ben. Épitésznek készült, de Münchenben, a hová tanulni ment, a festésre tért át. A müncheni akadémián Raupp, Hackl, Seitz és Herterich voltak tanárai. Mint kész müvész is éveket töltött Münchenben, a hol a kiállitásokon sürün szerepelt. Nevét ott II. Lajos bajor királyról festett arczképe, azután pedig II. Lajost ravatalán ábrázoló festménye tette ismertté. 1887-ben aranyérmet kapott II. Miksa bajor herczegnek, Erzsébet királynénk apjának képmásáért. Itthon is, a hol 1892-ben telepedett meg végképpen, szép sikerei voltak. Csakhamar felkapott arczképfestő lett belőle, ki egymásután festette meg Budenz, Salamon Ferencz, Hunfalvy Pál, Baross Gábor, Wahrmann Mór és mások portréját. Körülbelül husz évvel ezelőtt szemidegsorvadás következtében mindkét szeme világára megvakult. Temetése pénteken délelőtt fél tizenkét órakor lesz a rákoskereszturi zsidó temető halottasházából.

Az Ujság 1921 XI/16.

Menyasszonyi
kelengyék
STANIOL

Zilzer Antal

Stul. Budapesten 1860
szept. 20. 4-ik förcält
járja. Izr.
1876/7 I. esti tanfolyam
a muntarajtanodában -
1876/7. II. esti tanfolyam -

Marosvásárhelyi ötvösrend pecsétje XVII. sz.

VI. 293

— — XVIII. sz. VI. 293.

Zilzer Antal

festő

1889. München.

(205) Erdei magaj. 2000 frt Olajf.
(255) Erdő télen. Olajf. 1000 frt

Téli kiállítás 1889/90.

1890. München

(59) A forrás. Olajf. 1000 frt.
(107) Naplementekor. Olajf. 2000 frt.
(302) A kis filozofus. Olajf. 650 frt.

Téli kiállítás 1890

1891. Budapest.

(301) Ibsen Henrik arcképe. Olajf 1000 frt.
(336) D. Kisasszony miniature arcképe. Olajf.
(337) Hajnalban. Olajf. 450 frt

Téli kiállítás 1891/92

1892. Budapest.

(7) Arcképe. Olajf. Magenitul.
(127) Cux-hafen télen. Olajf. 250 frt
(129) Hamburg Kikötője. Olajf. 250 f
(320) Téli tájkép. Olajf. 600 frt

Téli kiállítás 1892/93

Zilzer Antal Budapest

Műtsarnok

1893/94. téli kiáll.
1894. tavaszi kiáll.
1894/95. téli kiáll.
1895/96. téli kiáll
1896. mill. kiáll.
1897/98. téli kiáll.
1898. tav. kiáll.
1901. tav. kiáll.
1901-2. téli kiáll. 459
1902. tav. kiáll. 142
1902-3 téli kiáll. 619

AFITTN · M. római farekasbélyeg

VIII. 134.

ÜVEGFESTÉSZETÜNK cím alatt a *Technologiai Lapok* f. évi 15. számában egy cikk jelent meg, melyet szó nélkül hagyni nem akarunk. A névtelenség homályába burkolódzó cikkiró azzal az örvendetes hírrel lep meg bennünket, hogy a „chicagoi anglikán templom művészeti kivitelü üvegfestészeti munkáit Budapesten élő jeles hazánkfia, Zilzer Antal, 37 pályázó közül elnyerte". Egyben elpanaszolja, hogy nálunk az üvegfestészet terén a „tényleges tudás, művészi ízlés és képesség s a tervrajzok kitünősége nem dönt a munkák odaitélésénél, hanem a protekció. Ezért nálunk még most is közönséges mesterembereket, e téren teljesen járatlan „üvegeseket" bíznak meg nagyszabású munkákkal". Ezután könnyedén átlejtve az üvegfestészet történetén, utal a 20 év előtt felfedezett úgynevezett antik üveg szépségeire, a mely üvegnemet szerinte nálunk nem használják. Ezzel az üveggel éri el Zilzer az ő csodás hatásait, főleg az által, hogy ólomrudakkal illeszti össze (!). Sőt Zilzer itt meg nem áll, hanem hideg úton is festi meg remekműveit, olyképen, hogy rendes olajfestéket használ, s ezt átlátszó kötőanyaggal teszi az üveglapra. Cikkíró szerint a külföld ilynemű legszebb dolgait Zilzer készítette. „Hazánkban azonban — úgymond — nem tud érvényesülni, mert az üvegesiparral foglalkozók harácsolják el tőle a megrendeléseket".

Mélységesen megütközünk azon, hogy egy egyébként komoly és számottevő szaklap helyt ad ilyen közönséges reklámízű közleménynek, mely nem éri be azzal, hogy képtelen dicséretekkel magasztalja pártfogoltját, hanem merészen

ajtón; előtte vízben az érkező Leander, gazdag tájképi háttérrel (400×315 cm). III. Leander vízben áll, Heró a parton búcsúzik tőle. Heró előtt és fölött Amor lebeg égő fáklyával. (400 × 315 cm.) IV. Leander úszva távozik az innenső parttól; Heró imádkozva emeli kezét ég felé; a tulsó parton torony és templom. (265×300 cm.) V. Heró Leander holttestére bukkan. (400×315 cm.) VI. A gyászoló Ámor (265×300). E képeket bordürök övezik 45 cm. szélességben maszkaronok, fesztonok s más díszítő elemekből komponálva. Itt-ott olajfestéstől és molytól meg vannak támadva a gobelinek. Restaurálás után ki lesznek állítva az Iparművészeti Múzeumban is, a mely alkalommal művészi méltatására még vissza fogunk térni. Az egyelőre még meghatározatlan gyári jegyük e műveknek: fehér pajzsban vörös kereszt.

FŰTŐTEST BURKOLAT. E cím alatt egy kedves kis magyar virágot mutatunk be olvasóinknak, amely — Berlinben fakadt. Egy ott munkálkodó lelkes építész hazánkfia, akinek ezerféle alkalma van tehetségét érvényesítenie, tervezeteiben sokszor egészen magyaros inspirációkat dolgoz fel. Így történt az itt bemutatott fűtőtest burkolatban is. A fűtőtest faburkolattal van borítva; ennek a közepéből vágták ki ezt a 0·60 m. széles, 1·20 m. magas üreget és a meleg levegő áteresztése szempontjából takarták be azt erősen átlyukasztott bronztáblával. A jó németeknek tetszett az üreges és telt részeknek jól egyensúlyozott játszi elosztása, az ornamentika csinossága, finomsága és tökéletes kivitele. Minket emellett a kompozicióból kisugárzó magyar lélek

Zielzer Antal

Ujság 1913. okt. 26.

** **Művészek jótékony mozgalma.** Zielzer Antal megvakult festőművész felsegélyezésére a Magyar Művészek Körében akcziót inditottak. Ma volt az intéző bizottság első ülése, a melyen Telcs Ede szobrászművész elnöklésével a következő művésztagokból álló bizottságot alakitották meg: Basch Gyula, Déry Béla, Istók János, Katona Nándor, Kézdi-Kovács László, Kató Kálmán, Ligeti Miklós, Róna József, Stetka Gyula, Sándor Antal és Zádor István. A bizottság elhatározta, hogy felhivást intéz a magyar művészekhez és művésznőkhöz, hogy egy kiállitás czéljaira festményeket, illetőleg szobrokat adományozzanak. A festmények és szobrok eladásából befolyt összegekkel és egyéb adományokkal fogják a szerencsétlenül járt művészt és családját támogatni. Az intéző-bizottság a jövő héten pénteken, e hó 31-ikén, délután a Nemzeti Szalonban folytatni fogja ülését.

849. NEGY TANYER ES EGY TAL, kemé
Holics, 1800 k. — Vier Teller un
Schwarz. Holics, um 1800.

850. ALVINCI KORSÓ, fajánsz, ónfedővel,
Krug, Fayence, mit Zinndeckel, auf d

851. ALVINCI KORSÓ, fajánsz, ónfedőv
sz. — Alvincer Krug, Fayence, mit
Josef Siebenbürgen. XVIII. Jh.

ık. Gmunden, XVIII. sz. — Krug, Fayence, darauf drei

Szent Miklós és Sz. Sebestyén. Gmunden, 1787. — Krug, Heilige. Gmunden, 1787.

, zöld, piros, sárga és mangánbarna épületekkel. Német, ndeckel, Fayence, mit Gebäude. Deutsch, A. XVIII. Jh.

gidom, közepén magyar cimer. Magyar, XIX. sz. — Feld- ung. Wappen. Ungarisch, XIX. Jh.

ép, domboru diszitéssel. Magyar, XIX. sz. e. — Tabak- Reliefdekor. Ungarisch, A. XIX. Jh.

FEDŐVEL, fajánsz, gerezdes alak, stilizált szines virág- osse Suppenschüssel mit Deckel, Fayence, gerippt, darauf

tilizált virágcsokorral. Magyar, 1817. — Habaner Krug, Ungarisch, 1817.

ényecserép, kék mázzal, kigyóalaku füllel. Angol, XIX. hälter, Steingut, mit blauer Glasur. Englisch, XIX. Jh.

JAL, keményecserép, szines mázzal, domboru levelekkel és század. — Zwei grosse Blumenbehälter mit Untersatz, lumen. Englisch, Minton, XIX. Jh.

Zilzer Gyula, festő, grafikus 1

A huszas évek elején hagyta el Magyarországot. Franciaországban vált teljes értékűvé művészete. Litográfia-sorozata a Kaleidoszkóp még itthon készült.

Világnézete egyértelműen humanista (Akrobaták, Történelemóra, Parádé stb). Ilyen a Romain Rolland előszavával kiadott Gúztásnadás c. körajzsorozat is.

P. Szűcs Julianna: Zilzer Gyula emlékkiállítása 7.

Népszabadság, Bp. 1971. jul. 13.

Zilzer Gyula, festő, grafikus

2

1932-ben az USA-ban telepedett le.

Díszlettervezőként is dolgozott. Lényegében megmaradt expressionista európai művésznek: (Bírókely, Várlat a Háború című falfestményhez.) A háború után elszigeteltsége tovább fokozódott.

R. Szűcs Julianna: Zilzer Gyula emlékkiállítása 7.

Népszabadság, Bp. 1971. júl. 13.

Zilzer Gyula, [ ]

. Emlékkiállítását jún. 26.-án
nyitják meg. (Nemzeti Galéria.)

—: Közlemények 8.

Népszabadság, Bp. 1971. jún. 26.

Zilzer Gyula grafikusművész

Az alant említett kiállítássorozatot a Magyar Nemzeti Galéria, elsőként a két világháború közötti sokszorosító grafika vérkarcanyagának bemutatásával – a művész művei szerepelnek a kiállításon.

Sarkantyú Mihály: A magyar grafika múltja.
Békéscsaba, 1979. jún. 1.

Zilzer Gyula. [ ]

Emlékkiállítása nyílik meg
a Nemzeti Galériában.

— : Kiállításuk. 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 24.

Lilzer Gyula
munkáiból nyílik emlékkiállítás a
Magyar Nemzeti Galériában.

Magyar Hírlap 1971/174 10 old.

Zilzer Gyula 5

1939-től Hollywoodban dolgozott Korda Sándor, Lubitsch Ernő és mások mellett, mint művészeti tanácsadó. Az ötvenes évek során a két New-Yorki televíziós adóállomás munkájában vett részt. Két izben látogatott haza, 1965-ben kisebb kiállítása is volt Budapesten. Az 1969-ben elhunyt Zilzer Gyula emlékét idézi a kiállítás

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hirlap 1971/179 6 old.

Zilzer Gyula 4

A Usa-ban készített alkotásain mai más témakör jelentkezik: a kisemberek, a hatalmas ország természeti szépségei, a monumentális hegységek sziklámak zordsága és a kikötők forgalmas élete. Expressziv stilusa csupán az új háború kitörésekor ujult fel: az óvóhelyen életükért és vagyonukért rettegő embereket s belső feszültségeiket mutatja be.

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hirlap 1971/179 6 old.

Zilzer Gyula 3

Átütő sikert aratott 1932-ben publikált, Romain Rolland előszavával megjelent Gáz cinü albumával. Ebben döbbenetes erővel, düreri fantáziagazdagsággal és fanyar gúnnyal leplezi le az imperialista nagyhatalmak háborús mesterkedéseit, s rettenetes víziókban mutatja be egy elkövetkező háboru borzalmait. Az album sikere nyomán meghívták Zilzer Gyulát az Egyesült Államokba, hogy ott rendezzen kiállításokat müveiből.

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hirlap 1971/179 6 old.

Lilzer Gyula

Alkotásai azonban nem a francia, hanem a német művészek hatását tükrözik, kivált képp a német expresszionistákét. Klaserellel és Georg Grosszal együtt rendezett kiállítását Párizsban. Munkásságával Lilzer az antimilitarista erők oldalán állt; sikereinek titka a lendületes, képszerű kifejezésmód, a fontos motívumok aláhúzott hangsúlya.

Lajos Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/179 6 old.

Zilzer Gyula 1

emlékkiállítása a Magyar Nemzeti Galériában mutatja be ezt, a magyar közönség előtt kevéssé ismert életművet. Az 1898-as születésű Zilzer Gyula Budapesten, majd Münchenben, Hans Hofmann maganiskolájában tanult. ~~Kl~~ Kaleidoszkop című 1924-ben megjelent albumának litográfiáin a gond, a nyomor és a gép témakörének szimbolikus megjelenítésével próbálkozik. Az album jövedelméből ment ki Franciaországba, ahol 1932-ig dolgozott.

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra

Magyar Hírlap 1971/179 6 old.

Lilrer Gyula
festő-

Lilrer Gyula Csók István és Vaszary
János tanítványa volt itthon.
1926-ban Párizsban Edgar Allan Poe
műveit illusztrálja

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....
Müvészet, 1971.november - 38.oldal

Tibor Gyula
festő.

1919-ben részt vesz a Tanácsköztársaság szakmai, társadalmi mozgalmaiban. Majd a Horthy Magyarországról emigrációba kényszerül.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után...
Művészet, 1971.november - 38.oldal

Zilzer Gyula
festő

Az Ujfu Zilzer az első világháború
előtt Mémöknek készül Budapesten.
A világháború alatt a képzőművészet
felé fordul.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után...

Müvészet, 1971.november - 38.oldal

Zilzer Gyula

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

MAGYAR NEMZET

1971 JUL 17

sabb lesz.

⊙

Zilzer Gyula emlékkiállítása a Nemzeti Galériában vasárnap este 7 órakor zárul.

4021

Zilzer Aranka

Thomán István zongoraművészről készitett művészi plakettet huszonöt éves jubileumára a művész.
A lap bemutatja a dombormü repr.-ját.

A HÉT, Bp. 1914. márc. 22. XXV. évf.
12. sz. 190. lap.

Zilzer Aranka

l.

Magyar Iparművészet
1925. 20. l.

VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
M. KIR. MINISTER

108.559-1912.szám.

A Meiszner M

sz.a. kelt fölterjeszt

vonatkozó javaslata al

tartozását a Nagyméltó.

jelentendő időközökben

ben törleszthesse.

Értesitem eg

Zilzer Aranka

Vas. Ujs. 1918. 699. l.
(Z. A. fényképe kiállítása.)

Zillertal

Neuwied 1911. 133
– 1912. 186

Cserépfőredék VII. 242

Zilver Aranka

U. 2001

Genova l. n. V. 203.

— i provincia V. 203, 204,

Zilzer Antal

Somogyi Miklós: Magyarok a münchemi képző-
művészeti akadémián. Művészet. 1912. 186. l.

Zilzer Antal

Divald Akad. palotája

64. l. 66, 67. l.

50. **Stoczek József** másodelnök, ig. és r. tag, természettani író, műegyetemi tanár és rektor, főrendiházi tag (* 1819 † 1890). Festette Zilzer Antal (1861—). Mellkép. Jelzése: Zilzer. Kifüggesztését ~~elrendelte az~~ 1891. évi nagygyűlés. (L. Akad. Ért. 2. k. 364. l.)

Zilzer Antal

Divald Akad. palotája

66-l

63. **Volf György** r. tag, nyelvtudományi és pædagógiai író, a Nyelvemléktár szerkesztője, a budapesti gyakorló főgymnasium igazgatója (* 1843 † 1897). Festette Zilzer Antal (1861—). Mellkép. Jelzése: Zilzer Antal. Kifüggesztését elrendelte az 1898. évi nagygyűlés. (L. Akad. Ért. 8. k. 578. l. és 9. k. 310. l.).

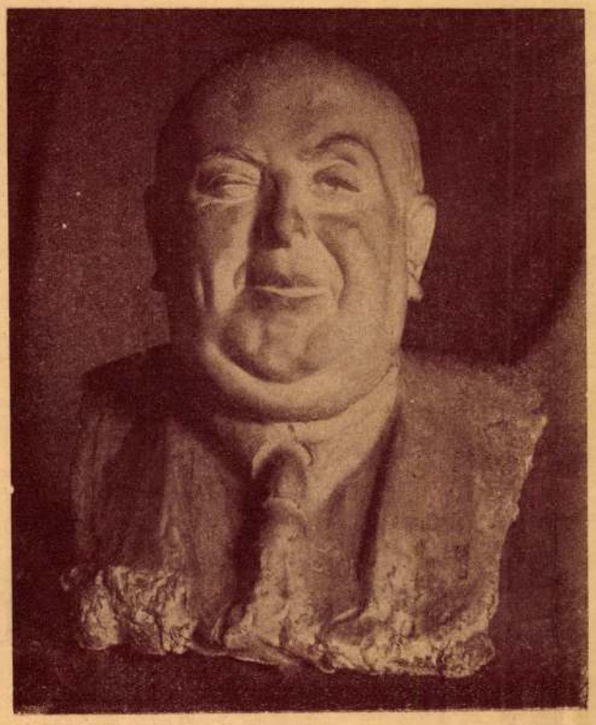

Zilzer Hajnalka: Gyárfás portrait.

táborkarával a klassikusokat és a modernebket Ibsent a Kammerspielben.

Tényleg a heroizmus az, amely a klassikus művet, legyen az szobor, festmény vagy költői alkotás, tőlünk elválasztja. Hőseposzok, madonnaképek, a Mediciek Florenzéjének letűnt gyémántja.

A mi lelkünk a paysage intime, a lira vagy legfeljebb családi dráma; Ibsen, Gerhardt Hauptmann, a franciák mind, a Kammerspielbe kívánkoznak, festett falak illuziójába.

Aristophanes felhőtlen attikai derűjét, Shakspere géniuszának magas páthoszát — az élet realizmusa enyhíti. Reinhardt közelebb hozza őket hozzánk. Ott lépdelnek közöttünk a félkörös piacon, velük együtt játszuk a tragikomikus szerepet, együtt nevetünk, együtt sirunk, szavalunk, hajszoljuk az ideálokat — szélmalmokat.

Most Velence bukkant ki a sötétből; lagunák városa, gondolás szerelmek romanticismusa, muzsika ölelget. Bassanio és Lorenzo fecsegnek a dallamos kékségben, a zsidó alakját Lancelot Gobbol cigánykerekes mókái enyhítik.

A nagy monológokban mégsem tud szabadulni a tradicióktól, *Iványi*, *Schildkraut* pózoló szavalásaitól. Ezek a nagy renaissance színészek történelmet préseltek a darabba. A megtépett nép fájdalmát láttuk, a gyülölet keserves sebeit. *Werner Krauss* alakja nem a gyáva zsidóé. A talpán állva *emberi jogát* kéri, Velence törvényén csorba ne essék! És itt ismerünk a pozsonyi zsidófiu éleslátó tekintetére. Reinhardt igazságot szolgáltatott a Marchend of Venesienek, ha fájó eleven vonatkozások vannak, ez a jelen vetülete csak a történet síkján.

A műalkotás esztétikai értékelésénél helyén van a históriai milieu és immanens kritika. Shylokot nézhetem a történet szemüvegén át, de nem szabad meghamisitani a darabot. Ahogy Skakspere az ódon londoni negyedben a Globbeszinház tábláival, a maga színészeivel előadta, mulattatni akart, a közönség pedig mulatni egy vigjátékon.

És az Elisabethkorszak izlése nem bocsátotta volna meg Shyloknak a kitérést. Egy Shaksperehős elbukik megalkuvás nélkül, mégha zsidó is. Shylok sorsa bizony nem a drámai hősé. Ember ő, a ghetto embere, kinek szakállas fejét Shakspere humora simogatja. Nevet rajta, azért állította vigyázba az alakját, de jó lélekkel, elfogultság nélkül, bukásában talán sajnálja is, mint egy apát, kinek gyermeke, egyetlen gyermeke megszökik az aranyaival.

Shakspere sohasem látott zsidót, hisz Cromwell alatt jöttek Angliába. A Gesta Romanorumban olvasgatta az arany-ezüst-vasládikák meséjét, a tüzes marokkoit, és az arragóni herceget. Olvasta a Máltai Zsidót, ezt a lelketlen ördögöt, ki kését a keresztény husára feni, de nem hitt a rémeknek, egy vigjátékba dugta be staffagenak, megaranyozván mély szententiáinak némelyikével.

A modern színésztől nem várhatjuk, hogy Antokolskyt, Bialikot, az ujheber renaissanceot méltányolja, de ha nem tudja, mi a zsidóság, tanuljon Reinhardtól!

Ó, hadd élvezzük a bűbájos megejtően szép Velenzét, kékvizű lagunák városát, a forróvérü nótás népet, suhanó gondoliérek románcait, a simatükrű tengert, melyen remegve jár a napsugár. Veneziát, a kéjes forró tavaszt, fuvolahangu édenkertet, ragyogó ég boltozott kékje alatt. Az eastsheapi csapszék kacagó derüje, a szentiványéji álom virágpora, egy szemernyi a menyországbeli ambrósiából, ahogy az avoni hattyú megálmodta.

A X. szin, melyről *Brandes* mondja »csupa muzsika és holdfény« Reinhardnál egy édes álom, a szavak énekelnek, a természet ujjong, emberek, ezt nem tudjátok elrontani!

Ungvár Zoltán. (Berlin)

KÉT ÚJ POÉTA.

Baló Elemér: Vizió az arénában (Versek). Boross Elemér: Abel. (Versek.)

Az elmult esztendők viharának elültével csend borult a poézisre. Az irtózatos impressziók még a lelkek mélyén feszültek és háborogtak. Idő kellett hozzá, mig kiforrottak és teremtő, művészi alkotássá megérlelődtek. A világégés fanyar visszhangja most kezd halk ütemekben felzendülni ifjú költőink húrjain és az a lélekpusztító, dekadens leromlás, hittépés, illúzió szétomlás, kiábrándulás, az a szörnyü lelki járvány, amelyet az emberségéből kivetkőzött ember okozott, most mutatkozik csak meg a maga ijesztő méreteiben.

Baló Elemér is a háboru lelki rokkantja, akinek minden hitét, életkedvét és örömujjongását megfojtották azok a szörnyü dolgok, amiket látnia megadatott. A háború erkölcsi pusztítása komoran jelentkezik, ebben a zordon poézisban, amelynek csak egyetlen színe van: a legsötétebb, a legtompább éjfekete. A századvég finom szkepszise után lirája és epikája egyaránt az abszolut tagadás mélységeihez érkezett. Fokozatokról itt már szó sem lehet: ebben a poézisban minden derű és fény kilobbant, itt csak a halál különféle variációit halljuk és látjuk. S az út a teljes erkölcsi felbomláshoz nyilvánvaló. Elindult a dekadens lirától, amely már az első pillanatban is halálparfőmöt árasztott s egy őrült forgatagban végigszáguldott az ősemberi vadság rémületes infernóján, amelyet háborúnak neveztek. Látta a háború irtózatos igazságtalanságait, a halálba rogyó, végsőkig csigázott, csapzott és esett kimarjultakat és látta ugyanakkor azokat is, akik mohó élvezéssel habzsolták az élet felfokozott lázát, a vérrel megtrágyázott arany dús folvamát. Vad lázadó, hitetlen pogány lett belőle. Minden szélsősége mellett is igaz emberi hang ez, fekete elborulása, zordon világszemlélete lélektanilag teljesen indokolt és sokkal őszintébb, emberibb emléke a véres esztendőknek, mint a harci üszítók biztos helyen kelt üres rimpuffogása. Formai szempontból Petőfi erős hatását mutatja, nyers, szabad verselése sokszor Az apostolra emlékeztet.

Boross Elemér ezzel szemben précieux költő, aki különös gondot fordít a rimek gondos csiszolására, a versek csinos megfésülésére. De a csiszolt formák nem üresek, hanem sok szép és igaz költői értéket tartalmaznak. Ő is dekadens költő, akinek szeme és füle csak az élet

KRÓNIKA ÉS SZEMLE

ZSIDÓ FESTŐK KIÁLLITÁSA.

A Műcsarnok, mely a multban sem kedvezett a fiataloknak, a mostani irányzat alatt kétszeresen őrködik azon, hogy valamikép szabad levegő ne érje az öregek tanyáját. Csupán azoknak a »fiatalok«-nak kegyelmeznek meg, akik nyolcvan év ernyedtségével és megalkuvásával kezdték meg műcsarnoki pályájukat. De a műcsarnoki képbirálók nemcsak a vásznakat nézik meg kivülről bevülről, hanem a keresztlevélre is kiváncsiak és ha történetesen születési bizonyitvány fityeg a kereten és nem keresztlevél, a zsűrizés néhány fokkal máris szigorúbb. Ezt nem szemrehányásképpen mondjuk, mert ez még aránylag egyik legenyhébb módja a numerus clausus alkalmazásának, viszont a zsidó festőktől se tessék rossz néven venni, ha kiállítást rendeznek és a zsidóság művásárló kedvére apellálva igyekeznek — éhen nem halni. — A most megnyilt második kiállítás anyaga sajnos kevés olyan művet tartalmaz, mely eseményt jelentene. Van két-három nagyon jó kép (de az se olyan, mely kimagaslana) vagy tiz-tizenöt jó kép, a többi selejtes anyag. Ez nagyon rossz taktika. Mindegyik kiállító igyekezzék a legjobb művét a közönség elé vinni, hogy a vásárlók a komoly törekvést, a magas szinvonalat látva felkeressék és megbecsüljék e kiállításokat. Azonkivül olyan nevek is hiányoznak a művásárról, kiknek nem szabadna hiányozniok; teszem azt Fényes Adolf. Viszont a fiatalok mellé állt több beérkezett művész is, de sajnos nem mindegyik a nevéhez méltó művel. Beck Ö Fülöp szittya nyilasa és két plakettje a világ bármelyik kiállításának dísze lehetne, de a Mestertől kevéssé ismert vagy ha lehet, uj alkotást vártunk volna.

Zilzer Hajnalka: Portrait.

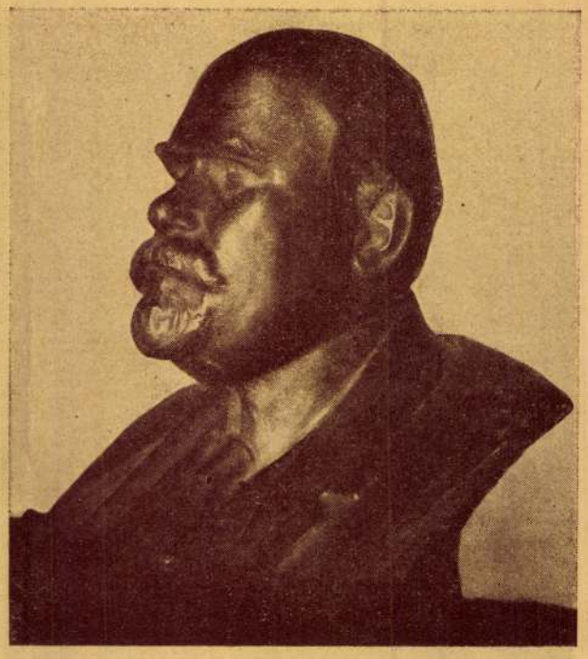

Zilzer Hajnalka: Benedikt Henrik professor portréja.
Hajnalka Zilzer: Portrait des Professors Dr. Heinrich Benedikt.

A művásár legjobb képe kétségkivül Schönberger Armand erőteljes »Rózsadombja«. Gedő Lipót kompozicióiban nagy készültség, kiváló formaérzék mutatkozik. Bálint Rezső két aprósága az első látás frisseségét leheli ki magából. Gellért Imre leányfeje meglepően jó. Asszonyos gyengédség, kifinomult dekorativ érzés nyilatkozik meg E. Karinty Ada szines rajzaiban. Diner Dénes Rezső 89. számmal jelzett tájképe, Kádár Béla Millet-re emlékeztető nagyon erős figuralis képe, Erdei Viktor győri városrészlete, Róna József barok gazdagsággal felépitett Saul és Dávid cimű szobra, úgyszintén Cser Károly stilizált szobrai, Bokros Dezső női aktja, Widder Félix felfokozott szinskálájú tömör tengerpartja, Magyar-Mannheimer Gusztáv három szubtilis tájképe egytől-egyig komoly értéket reprezentálnak. A többiek? Lehet, sőt valószinü, hogy a közönség az ő képeiket részesíti előnyben, de ez keveset jelent.

Még egyet! A művásáron néhány keresztény művész is részt vesz. Nagyon helyes. A zsidóságnak e terén is meg kell mutatni, hogy emelkedettebb szellem vezérli cselekedeteiben, mint ellenfeleit. Viszont elvártuk volna, hogy olyan keresztény művészeket hívnak meg, kiknek jelenléte a művásár szinvonalát emelte volna. Nem így történt. Talán félnek a másvallású kollégák fölényes versenyétől? Ne féljenek. Nincs rá okuk!

B. A.

REINHARDT SHYLOKJA.

A berlini arénában Reinhardt századunk szinpadát alkotta meg. A hatalmas vörösfalu épületóriás egyszerű merevenfutó cirádáival, dísztelen ridegségben fogadja a fáradt nagyváros népét, mely csöndesen ömlik a kapukon át.

A Nagyszinházat stilusában klassikus példák formálták. A görög amphiteatrumra emlékszünk ívesen a hegyoldalba vájt szelid lejtőjü nézőterével, amelynek hátterét kék tenger tükre simogatta.

A római theatrumot, a középkori vándorcirkusz romantikus ponyváit az idő sebes szele formálta át Reinhardt szinházává. Az illuzió a modern gépember életszükséglete lett.

Max Reinhardt két helyen dirigál, a Nagyarénában

hogy mihez ragaszkodom, nincsen kincs, mely engem hitemben megingasson.«

Jámborlelkületű atyjának halála után, özvegy édesanyja arra törekszik, hogy leányának méltó élettársat találjon. *Sullam Jákob*, egy műveltlelkű, előkelő zsidó családból származó ifjú volt a gondviselés által kiszemelt férfiú, akinek Sára 1614-ben lett hitvesévé. A jámbor, szüzieslelkületű, művelt szellemű zsidó hitvesek mintaképe volt Sára házas életében is. Gyöngéd, szerető hitves, aki kötelességeit férje iránti szeretete (gyermekekkel nem áldotta meg frigyüket az ég) és a tudományok és a poézis iránti vonzalma között osztotta meg. Nevét csakhamar úgy említik az olasz irodalomban, mint a sonett legkiválóbb képviselőjét s költői munkássága mindenütt nagy méltánylásra talál.

Sarah Copia Sullam rajongó, minden szép, minden kiváló költői alkotásért könnyen lobbanó természet volt. Ez a lelki tulajdonsága zuditott feje fölé házas életének, irodalmi sikereinek delelőjén olyan nem sejtett viharfelhőket, amiket egyedül rendíthetetlen jelleme, kiváló szellemi képessége tudott eloszlatni, de a melyek mégis végtelen sok fájdalmat, lelki gyötrelmet okoztak neki.

Egy Génuából származó, beteg és szenvedő, arisztokrata származású diplomata és költő, a Sáránál 35 évvel idősebb *Ansaldo Ceba*, aki később papi reverendát öltött a diplomata köpeny helyébe, végzetes sors gyanánt vetődik a szép Sára életutjába. Céba, abban az időben, a mikor Génuát spanyol uralom igyekezett leigázni, lelkes bajnokává lett hazája szabadságának, s abbeli elkeseredésében, hogy diplomata pályája nem termette meg számára a remélt babért, katholikus világi pappá lett, s azontúl aztán csöndes visszavonultságban papi hivatásának és költői munkásságának élt. Első irodalmi kisérletei, még diplomata korában, triviális munkálatok, de később megirja »*Furio Camillo*« cimű művét és néhány pedagógiai munkálatot. Elsajátította a héber nvelvet is, s legbüszkébb a bibliai Eszter királynéról irott költeményére volt. A korabeli kritika azonban nem igen osztotta Ceba elragadtatását műve fölött. Sok támadás, sok fullánk érte a különben szép, lendületes költői nyelven megírt poémát. Sarah Copia Sullamnak, a személy szerint ismeretlen, de neves költőnek is beküldte Ceba költeményét. Sára Sullam el volt ragadtatva a költemény szépségeitől, s az ismeretlen szerzőnek, az őt jellemző rajongó hangon csodálattól áradozó levelet írt. Önfeledt irásában azt hangoztatja, hogy a költemény olyan hatást gyakorolt rá, hogy mindig arra gondol, arról álmodik, éjszaka vánkosa alá teszi a verset, hogy ébredéskor első olvasmánya az legyen. Legélénkebb vágya — irja Sára — hogy Cébával baráti levelezést folytathasson. A hiú és mellőzött poétára rendkivül hatással volt, kora legszebb asszonyának, az általa megénekelt Eszter királyné hitsorsosának szellemtől szikrázó irása.

A könnyenhevülő poéta plátói rajongással gyullad fel a hires Sára iránt. De elsősorban is a katholikus pap térítői buzgalma ébred föl benne. Meg akarja téríteni a katholikus vallás számára a szép és hires zsidó asszonyt. Ám ilyen tartalmú levelét Sára fölháborodva utasítja vissza: »aki ezt elköveti — irja Sára — úgy megcsalja önmagát, hogy egész élete nem elegendő e csalfaság megbánására.« Ceba tovább ostromolja kérésével barátnőjét. Arra kéri, engedné meg neki, hogy megtéréséért Máriához imádkozhassék. Sára felelte: megengedi oly feltétel alatt, ha Cébának sincs kifogása, hogy ő viszont Cébának a zsidóság hitére való áttéréséért imádkozik. Ez a levélváltás eleintén a barátság korlátain belül marad hangban és stilusban. De Céba csakhamar elveszíti önuralmát. Bár szinrül-szinre sohasem látta Sárát, beteges állapota nem engedte meg, hogy Génuát elhagyja, mégis rajongó szerelemre gyullad az annyira szépnek ecsetelt zsidó nő iránt, a kinek sorra küldi a latinnyelvű térítő iratokat, természetesen eredménytelenül. Sára az izzóhangú szerelmi

Pészach. Régi frankfurti Hagadából.
Pessach. Aus der alten Frankfurter Hagada.
D'un Hagada antique de Francfort.

ömlengéssel telt levelekre nyájasan, de józanul felel. A vitairatokra mély szellemmel telt irásokban válaszol. Kijavítja Céba hébernyelvbeli botlásait, a bölcsészekre s Arisztoteleszre hivatkozik a teologiai érvekkel szemben. Egy levelére Sára: Cébának egy szelencét küldött ajándékba, a melynek fedőlapjára az emberi erények symbolumait festette. Erre Céba, *Marco* nevű hű szolgáját küldte Génuából Sárához déligyümölcscsel telt kosár ajándékkal. Azonkivül egy hozzáintézett ódát és térítő iratokat is küldött szolgájával. A szolga Sára szépségétől és szeretetreméltóságától elbűvölve tért vissza urához. Egy levél, telve mély bölcsészeti érvekkel, szellemes fordulatokkal volt Sára visszautasító válasza. Céba most belátta, hogy minden térítő buzgalma megtörik a zsidó asszony állhatatosságán és kedélyére igyekszik hatni, a midőn a Mária kultuszra hivatkozva, lelki üdvösségért imádkozik. Sára férjét törekszik szintén megtéríteni, mind hiába. Mystikus exaltátióval írja Sárának, hogy a dupla »p« betüs *Coppia* név arra utal (miután Coppia azt jelenti = egy pár), hogy a túlvilágon Céba és Sára egy pár lesznek. Ezentúl Sára megváltoztatja családi nevét s egy »p« betüvel *Copiának* írja azt. Sajnálat, szánakozás s részvét diktálja másik levelét Sárának, a mikor Céba egy fivére elesett a török háborúban. Vigaszul Sára arcképét küldte barátjának. Ez a vigasz ujra lángbaborítja Cébát. Ezt a baráti viszonyt csakhamar megzavarja a Sullam család atyai barátjának, a hirneves *velencei* rabbinak, *Leon de Modenanak* intelme, a ki »Usque Salamon Eszter« cimű spanyolnyelvű drámájának olasz forditását Sárának ajánlja, s figyelmezteti a Cébával való barátság félreértésekre alkalmat adó kellemetlenségekre; Céba ezt meghallja s azt írja Sárának: »a csillagok is ki vannak téve rágalomnak, s mégis örök fénnyel ragyognak.« Hiába rágalmazzák hát Sárát a saját hitfelei, hogy megszegi a zsidótörvényt, s hogy percig is megtántorodott volna hitéhez való hűségében. Céba nemsokára ezután halálos ágyon feküdt. Utolsó szavai Sárát emlegetik, utolsó tekintete Sára arcképére esik.

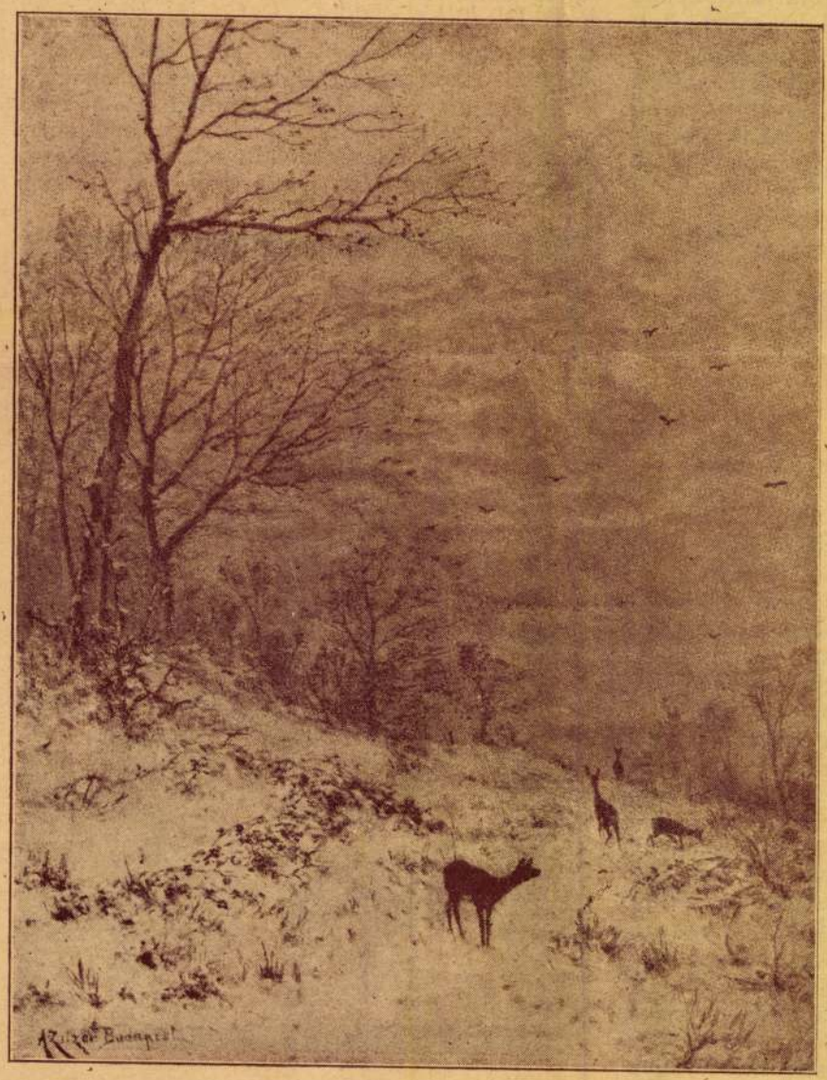

Zilzer Antal: Téli táj.

Anton Zilzer: Winterbild. A. Zilzer: Paysage d'hiver.

De komoly veszedelem fellege gyűlt ezek után Sára feje fölé. Majdnem a leskelődő inquisitio kezeinek szolgáltatta át egy esemény. Az 1621. évben a rovignoi *Baldassare Bonifaccio*, aki később *Capo d'Istria* püspöke lett, egy értekezést adott ki a lélek hallhatatlanságáról, s ez iratban azzal vádolta Sárát, hogy tagadja a lélek hallhatatlanságát, a mely eszme szent úgy a kereszténység, mint a zsidóság előtt. Sára érezte a veszedelmet, mely karmait feléje nyujtá. Komoly, véres idők jártak akkor az eretnekekre. A legkisebb gyanú is vérpadra vihet. Két nap alatt megírta Manifesto cimű válaszát, a melyben bámulatos tudással cáfolja meg pontról-pontra Bonifaccio vádjait. Fényesen megkapó dialektikával bizonyítja hitét a hallhatatlanságban. Az irat bevezetésében elhalt apja szelleméhez fordul:

»Azzal a kevés dicsőséggel, a mit nevemnek szereztem, a te lelked üdvösségét akarom megszerezni. Vigasztalni akarlak drága apám, hogy fiút nem hagytál hátra, s irántad való végtelen szeretetemet akarom bizonyítani. Neved és az én nevem eggyéfonva szálljon át az utókorra.« Megható hangon imádkozik Sára ez iratában Istenhez, »az örök lényhez, a ki látod lelkemet úgy égni mint az engesztelő áldozat lángját, a ki elveszed a fátyolt, a mely sötét lelkekre reáborul, hogy az istentelen ne dicsekedhessék az igazságon aratott győzelmével. Oh ujjítsad meg nagy ősömnek Ábrahámnak példáját az én számomra, a kinek a porból teremtettél hatalmas sereget ellenséges fejedelmek ellen és add, hogy a tinta, amely tollamból ömlik, a te fenséged dicsőségére váljék.« Iratában a régi filozofusokra, Iosefus Flaviusra, az evangéliumra, Horaciusra hivatkozik és így fejezi be fejtegetéseit: »Isten Önnel! a hallhatatlanságban, óh Bonifaccio püspök, Önnek csakúgy része lesz mint nekem, ha keresztény hitének tanaihoz Ön ép oly híven fog ragaszkodni, mint én az én hitemhez.« Bonifaccio erre egy szonettet írt Sárához, a melyben azt mondja: »Sára, a te vakmerő szépséged olyan mulandó, mint a falevél sír az a te számodra, a melyben az eredendő bűn által bemocskolt lelked van eltemetve. Siess a keresztelő medencéhez, a honnan az élet ered.« Sára is szonettben válaszol ilyen formán: »Jól tudom, hogy a szépség mulandó virágszál, de bármilyen szép lenne is porhüvelyem, lelkem azzal nem törődik. Égető szomjúságtól meggyötörve, csak egy forrásra vágyom, hogy nevem tisztán jusson az utókorra. Van egy harmat, a mely a lelket üdvözítve viszi át a túlvilágra, de ez nem a keresztelő medence vize, hanem az igazi istenbizalom könnyáradata és az én szivem sohsem fukarkodott ezzel a harmattal és így lesz ez nekem halálomig.« A vita Sára javára dölt el. Kortársai Sárának adtak igazat. Céba ekkor még életben volt, de már oly elgyöngült állapotban, hogy alig vetett ügyet az irodalmi tusára.

50 éves korában 1641-ben halt meg Sára, a hitéhez hű, hős zsidóasszoy, a kiváló költőnő akit nemcsak férje, hanem kortársainak legkiválóbbjai is meggyászoltak, mint a zsidó hithűségnek örök fényben ragyogó, lángszellemű, hóditóerejű példaképét. Hű maradt Sára Copia Sullam ősi hitéhez, bár térítői közül sokan szerették volna az utókorral elhitetni, hogy mégis áttért a katholikus hitre. Ám sirjára ráakadtak és síremlékén a velencei rabbi Leon de Modena által irott sírfeliratra.

A halálangyal vértezetten jött el,
És nyila Sárát hű szivén találta,
A bölcsességnek diadémját hordta,
Azt vésznek hősen ő kitárta.

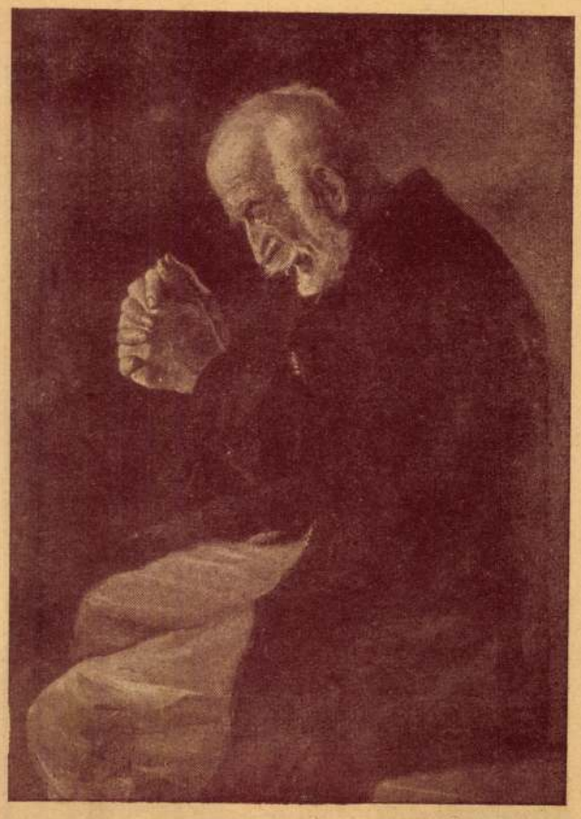

Zilzer Antal: Imádkozó honvéd.
A. Zilzer: Betender Soldat. A. Zilzer: Soldat priant.

Szelid volt, jó volt, asszonyoknak éke,
Ki örök fényben sugárzik az égben,
S ha nincs erény, mely megválthatná testét
Haláltól ott lenn siri, sötét éjben:
Majd jönni fog a megváltás sirjához,
És inteni fog Isten hívó ujja,
És harsogni fog harsonás riasztó:
Jöjj vissza, jöjj óh Sulamith, te ujra!

És örökké halhatatlan példaképe gyanánt a női hűségnek eszembe ötlik a velencei Lidó temetőjének romokban heverő sirhantjai között egy csöndes sírkő: rajta elhamvadt, halvány, alig olvasható sírfelirat: »Jöjj vissza, jöjj vissza óh Sulamith, te ujra!« Igy hangzik a rövid sírfelirat. A sírkő alatt Sarah Copia Sullam nyúgszik, akinek bűbájos szépségéről szárnyas legendák röpködnek halk duruzsolásával az álmodó mesének, szerte a forrópárázatú olasz földön, aki előtt fejedelmek és királyok szerettek volna énekes hárfát pengetni vándor trubadur gyanánt a meghallgattatás egyetlen szaváért és ő hű maradt hitéhez és szelleme a költészet szelleme volt, telve égető tűzzel, telve emésztő szenvedéllyel. Pásztorifja után vonzódott Copia Sullam, »hajtja a nyáját le a völgybe, s utána van az én vágyódásom. Oh az én kedvesem piros és

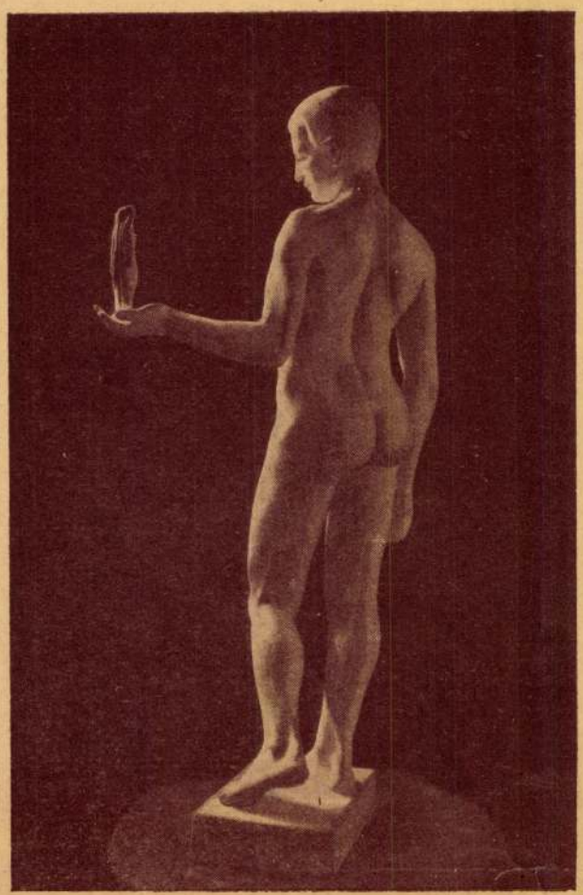

Zilzer Hajnalka: Gyönyörködés.
Zilzer Hajnalka: Das Ergötzen. H. Zilzer: Le plaisir

fehér és az ajkain tűz omlik el sokszor!« S a szürke pásztorifjú, akinek királyok előtt előnyt adott Sarah Copia Sullam; hitéhez való szent szerelme.

Borongó nyári alkony száll le a velencei régi temetőre; és a tenger messze hullámai lágy csobogással álmodnak esteli időben esti regéket. Aranyat önt a bucsuzó nap a szikrázó hullámfelületre, s amint a barcarolla epedő melodiája végigring a csöndes vizáradaton, mintha amott lengő aranyhajával Sarah Copia Sullam, a hű, evezne látomásszerű fehér csolnakban, s az oldalán az ő hárfás pásztora. Ütemben csapdossák a habok árját a gyorsan forgó evezők; s lágy ütemben hangzik az »Énekek énekének« dallama: »Eladtam a szivemet néked, légy az enyém Sulamit. Fügefa hántja a levelét, illatot ont a hársfa nem megyek hozzád királyi kérőm; a hegyek alján vár az én pásztorom. Ajkadról klárisban perg a szózat, szemedben galambok, kedvesem, fejedelmek fogva vannak a te fürteidnek bársonyhálójában, olyan a tekinteted, mint a Libanoné. Hadd haljak meg az ajkadon, ott édes a halál is nékem.«

S im az est sötétje árnyakkal megtelik. A tenger felett borongó harangszó omlik el tompán. Zúg tőle a lég, mint mesék után az álmodó gyermek sejtelmes lelke. S egy hirtelen villanással Sára Copia Sullam csónaka besurran a Lidó egyik kicsiny közébe, s utána ur lészen a nagy csöndesség. S mintha láthatlan gnómok vágyódó szellemhangjai sirnának utána a habok felett, fölhangzik a sóhaj: »Jöjj, vissza, jöjj vissza Sulamith te ujra«. Asszonyok magasztos fensége, szent hithűsége, igaz lelkesedése, ölelj benünket által, jöjj el hozzánk elhagyott pásztorifjakhoz, akik vágyódnak te utánad.

A velencei Lidó temetőjén romok között hever egy sirkő. Hárfák, citerák pengenek róla. És zengik a női hűség változatlan erejét bűbájos melodia énekével.

»Óh jöjj vissza, jöjj vissza Sulamith te ujra.«

MANUELLO: MI A VILÁG?

Rozoga hid a világ ingó, roskatag
Alatta zúgó örvény, zajgó forgatag
Beléje lógnak vásott, tépett kötelek,
Melyekkel lomhán életet merítenek,
A veder roncsolt, s ha kezed utána nyul,
Szétloccsan, mint a buborék és szertehull.

Zilzer Hajnalka:

Zilzer Hajnalka: Keramia figurák.
Keramie. Figures de porcelaine.

Zilzer Hajnalka: Kut. (Vázlat.)
Brunnen. Fontaine.

A tervei után korongozott és a legkülönbözőbb célokat szolgáló diszedényeket ez a destruktiv tehetség a *legtőzsgyökeresebb magyar* motivumokkal ékesiti, melyek számtalan ötlet és változat alakjában buzognak elő ujjai alól. Márkáját a gyüjtők jól ismerik és már a külföldiek is igen gyakran keresik.

Bemegyünk a „muzsika szobába." Ott ül a szobrásznő egy fotelben és elmerengve hallgatja nővére játékát. Az egyik sarokban, a zongora mellett, szinte diszhelyen Lhewinnenek, a világhírű zongoraművésznek pompás mellszobra, amelynek feje, tekintete, kifejezése nagyszerü finomságokkal szólaltatja meg a mester egész jellemét. Lhewinne szegény orosz zsidó család gyermeke. Véletlenül játszani hallotta Konstantin nagyherceg és annyira el volt ragadtatva, hogy minden „numerus clausus" dacára behozta a moszkvai cári zeneakadémiára. És ettől kezdve Lhewinne pályája az egész világon átvezető diadalut volt.

— Hogy ült önnek modellt Lewin? — kérdem a szobrásznőtől?

— Amikor Budapesten volt a hangversenyen. A mester szerette hallgatni a Piroskát, akinek művészetét már is igen nagyra tartja. Legutóbb Amerikából irt, hogy ott is nagy siker vár a hugomra, csak jöjjön ki.

A testvérek valamenyien büszkék egymásra, mindegyiknek másmás a metierje, nem is merülhet fel ok még a művészi féltékenységre sem. Szinte önkéntelenül az agyamba villant a régi zsidó zsoltár, a zarándokok megható éneke: »Mily szép és mily gyönyörűséges, ha testvérek egységben lakoznak. Mint az illatos olajkenet a fejen, mint Hermon harmata, mely leszáll Cion hegyére. Mert odaparancsolja az Úr az áldást, az életet mindörökké.«

KISS ARNOLD: ELJÖN . . .

Az erdők avar útszegélyén által
Riadtan szökik, menekül a szarvas,
A kopófalka ott törtet nyomában,
És kürt riad, kegyetlen, diadalmas.

Ifjonti hévvel, vágybanégő szemmel,
A vadász űzi zsákmányát lihegve,
S az űzött vad, halálos gyötrelemmel
Rohan vadonba, sűrű rengetegbe . . .

Akik ma űzünk, kergetünk, csatázunk,
És ifjak vagyunk: nem gondolunk arra,
Hogy jő idő, s többé mi nem vadászunk,
De minket űznek szilaj viadalra.

Megfújja kürtjét vadászunk: a sors majd,
S utánunk törnek kopói: a gondok,
Kerget a végzet, útvesztőkön át hajt,
S vérünk: a könny, amit szemünk kiontott.

Eljő számunkra majd egy alkonyóra.
Leroskadunk, a hajszát már nem álljuk,
S vadász kürtök győztes riadója:
A mi szomorú, lihegő halálunk. . .

koznak egymásmellett műterembe illő szép összevisszasággal. A művésznő nincs benn. Édesanyja fogad, aki épen ott foglalatoskodik, hogy rendet csináljon, vagy talán, hogy rendcsinálás ürügye alatt titokban, zavartalanul gyönyörködhessen leánya munkáiban. Tizenöt év óta folytatja a heroikus küzdelmet, hogy magára hagyatva, önerejéből, öt leányának utját egyengesse. És most láthatja a sikert. A másik szobából zongora ütemei zendülnek be, Zilzer Piroska egy Beethowen-szimfóniát játszik, amelyet legközelebbi hangversenyén fog bemutatni. A tulsó oldalról Zilzer Ibolyka hegedű szólamai szüremlenek be. Milyen harmónikus összecsendülései az akkordoknak és milyen kedves drága hangok az anyai fülnek!

— Szeretnék valamit hallani Hajnalka művészi fejlődéséről — mondom szinte félénken, hogy a művészet áhitatát meg ne zavarjam.

A felelet mindjárt kész:

— Tehetsége már gyermekkorában mutatkozott. A mintázás iránti érzéke és hajlama akkor jutott először kifejezésre, amikor a „havdolé"-król, a szombati színes fonatu viaszkgyertyákról, leszedte a viaszkot és virágokat formált ügyes kis ujjaival. Később édes apja reliefjét mintázta plasztilinből természet után. Soha-

Zilzer Piroska zongoraművésznő.
Die Klavierkünstlerin Piroska Zilzer. Piroska Zilzer artiste de piano.

Zilzer Hajnalka: Salomé.

sem látott mintázni, még csak szobrászművészt sem ismert, igy tehát technikai készségről még csak sejtelme sem volt. Modelláló szerszáma egy fogpiszkáló és az ujjai voltak. A relief oly meglepően hasonló lett és annak helyes arányai oly feltünő formaérzékre vallottak, hogy szükségesnek bizonyult e kis művet szakavatott szemek birálata alá bocsátani, vajjon itt tényleg „oroszlánkörmök" mutatkoznak-e? Strobl Alajos mondott véleményt és kijelentette: ha csakugyan a leányka maga, idegen segitség nélkül csinálta a reliefet, akkor e tehetséget minden körülmény között ápolni és fejleszteni kötelesség. Igy került be az „Oroszlán-utcai iparrajziskolá"ba egy esztendőre és miután éppen ez időben nyilott meg az „Iparművészeti iskola" leányok számára is, ezt az intézetet látogatta két esztendeig. Már az első év végén rendezett kiállitáson feltünt és első dijat nyert. Ambiciója azonban itt nem nyert kielégülést, az intézetet elhagyta és Ligeti Miklósnál a kitünő szobrászművész műtermében folytatta tanulmányait.

— És mikor állitott ki először?

— A nyilvánosság elé „Salome" cimü kompoziciójával lépett 1916-ban a műcsarnok téli kiállitásán. E reliefet ő maga faragta márványba.

A szobrászművészetnek ezzel a technikai készültségével még a férfiszobrászok közül is kevesen rendelkeznek, nőknél egyáltalán ritkaság. Első bemutatkozása óta minden kiállitáson képviselve volt. Plasztikái között a portréi művészi kivitelük mellett különösen nagy hasonlatosságukkal tüntek fel. Körülnézek. Ráismerek számos művészünk és egyéb kiválóságunk gipszportréira. Majd megakad a szemem az érdekes humoros apróságokon.

A művésznő a szobrászat egy speciális ágát különösen s nagy előszeretettel míveli, a *kerámiát*, amelylyel már igen nagy sikereket ért el.

VÁRNAI ZSENI: ÉNEKEK-ÉNEKE.

Oh kedvesem keveset szóltam rólad
Hangos beszéddel pompázatos szavakkal,
Nem öltöztettem szinek bársonyába
Hivalkodón erényeid és a zengő
Dús szivedet, sohasem emlegettem.

És sohasem, sohasem tettem hirré,
És semmi jellel nem küldtem világgá
Mi vagy Te nékem Kedvesem, az első
Anyaságom, a mély titoknak tetsző
Volt csak ily drága rejtelme szivemnek.

Nem szólok rólad, nincs szavam oly ékes
Sem olyan lágy, mint fűnek selyme, inkább
Fákról dalolok, hegyekről s a nagy erdőt
Énekelem s a messzi szálló felhőt,
Rólad hallgatok, mint a tenger, mélyen.

De ha a vihar vad fönségét érzem,
Amint az ősi tölgyeket tépi és ha
Fölnézek magános bús hegyekre
S lerévedek üdítő szakadékba,
Téged gondollak Kedvesem, hogyha zengem
E zord szépséget s mikor királyi röptü
Sasok lehullnak, szememben fényes könnyü
Árulkodik Terólad Sasom, Drágám.

Ó bánat, öröm, orkán és szivárvány
Apám, gyerekem, szivem virágos kedve,
Tenger, őserdő, napfényes déli tájék,
Ahova lelkem csak szárnyalni szeretne,
Minden Te vagy, de csak magamnak vallom,
Mikor szivem csordultig tellett akkor
S az éneklés gyötrelmes, égi kéje
Vad kényszerrel szakad föl a szavamból.

Csak akkor vallom Kedvesem, hogy szeretlek,
Sírva vallom alázkodással s mintha
Ajkam az öröklét véréből inna,
Olyan a csókod, olyan a csókod, oh Kedves!

ECHOD MI JODEA. PÉSZACHI DAL.

Ősrégi motivumok után átirta Grünwald Sámuel pesti főkántor.

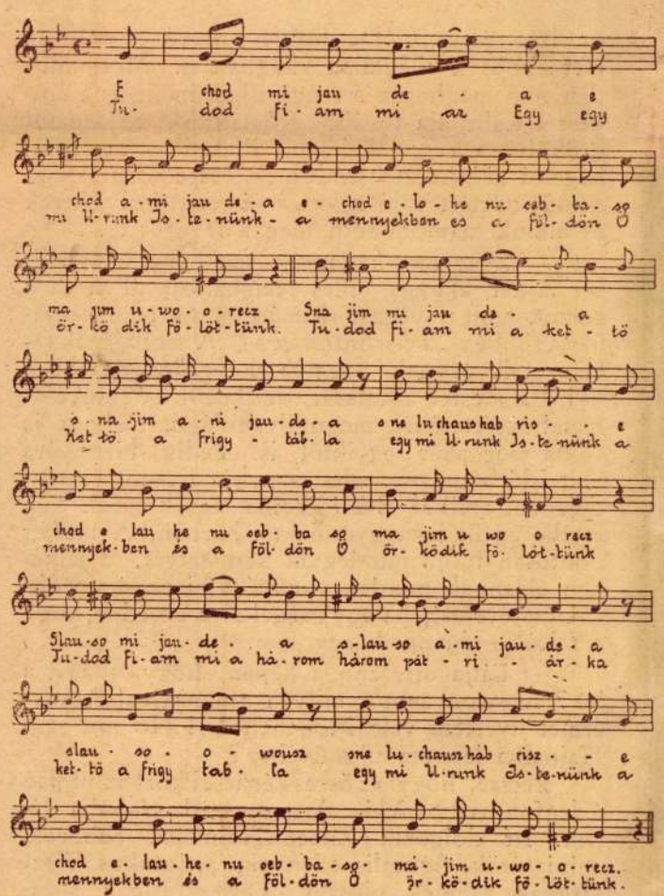

BRÓDY LÁSZLÓ: MICRÁJIM GULÁI ALATT.

Az egyik ősöm, lantos ősöm,
Micrájim földjén ballagott
s az eget nézte éjjelenként,
hol könnyeztek a csillagok.

A gúlák alatt, mint egy árnyék,
osont a csöndnek szőnyegén,
a bánattal, menyasszonyával,
surrant a sápadt vőlegény.

Sötét szemében barna titkot
villódzó fénye villan át
s érezte messzi kertbe nyiló
gránátalmáknak illatát.

Valami forró, furcsa szellő
csókolja ajkát meg vadul,
a lánca csörren és remegve
az izzadó homokra hull.

Valami láz lobog szivében,
valami roppant tűz ropog,
valami dal dobog szivében,
valami angyal üt dobot.

Héber dalok buzognak ajkán,
héber helóta-énekek.
A fáraónak ablakánál
a szabadságról énekelt.

SECUNDUS: LÁTOGATÁS EGY MŰVÉSZ CSALÁDNÁL.

Ahogy belépek az előszobába, elém ötlik egy hatalmas fehér-tógás alak, amint impozáns római viseletben, de a modern kultúrán lággyá finomodott tekintettel lenéz a képekkel telezsúfolt falról: Az ifjú Beregi Oszkár portréja.

És mellette és körülötte más nagy művészek és családbeliek szinte beszélő arcképei, szines tájképek, téli erdő, havas mező, min átfut a fürgelábu őzike, egy öreg honvéd, aki imára kulcsolja a kezeit. És amint a szinekben tobzodó falra nézek és a fény és árnyék művészi játéka felém vibrál, szomorún és megindultan gondolok arra, hogy az, aki ezeket az alkotásokat vászonra varázsolta, odabent ül csendesen a szobában és világtalan szeme tizenöt év óta nem tudja megkülönböztetni a fényt az árnytól.

Hogy milyen értéket jelentett *Zilzer* Antal a mi pikturánkban, azt a Mult és Jövő egy egész számmal demonstrálta néhány évvel ezelőtt. A mester művei sajnos nem gyarapodhattak, azóta is ott ül megszokott helyén a kályha mellett és visszagondol régi nagy sikereire, amikor királyokat, világi és egyházi fejedelmeket festett, amikor a bécsi Burg számára megvásárolták a kiállításokon nagy érmekkel kitüntetett képeit, amikor Erzsébet királynő atyja ült neki modellt és Mark Twain elismeréssel halmozta el az ifju mestert. De mégis változó és szép az élet ebben a világtalan világban is. Mert minden nap meghozza a maga uj örömeit és a művészet kultúrája tovább folytatódik az apától örökölve a gyermekekben. Plasztika, zongora, hegedű akkordjai csendülnek össze körülötte és a művészetért való rajongás és művészi sikerek és álmok mámora tölti meg a levegőt . . .

Zilzer Antal legujabb arcképe.
Der Maler Anton Zilzer. Le peintre Anton Zilzer

Zilzer Hajnalka szobrásznő.
Die Bildhauerin Hajnalka Zilzer.

— „*A viszont-hallásra!*" szokta mondani Zilzer Antal, aki egy bölcs rezignációjával viseli a sorsot, amit a végzet reámért, hogy nem mondhatja többé: „a viszont*látásra!*" A szobájának falai is tele vannak aggatva képekkel, legtöbbnyire a mester alkotásai, de közöttük művésztársai szeretetének megnyilvánulásai. Dehogy is válna meg akár egyiktől is. Pedig bizonyára volt idő a megpróbáltatás nehéz tizenöt esztendejében, amikor elkelt volna egyik-másik kép értéke az öt leánygyermekes házban. A mester pontosan tudja mindegyik kép helyét, a lelkében él annak minden vonása és bizonyára azonnal észrevenné, ha egy reggel arra ébredne, hogy a falról — hiányzik egy kép.

— Látja ott azon a képen, hogy világit a hó? És azon amott, milyen a napkelte! Aranyérmet nyertem vele Münchenben! No mit szól Hajnalka lányom uj művéhez?

Persze, hogy az összes kérdései közt az utolsó a legfontosabb neki. A szomszéd szobába lépek. Itt dolgozik Zilzer Hajnalka. Szobrok, miniatürök, figurális edények, artisztikus disztárgyak, reliefek, gipszek és agyagpróbák sora-

Múlt és Jövő
1921. XI. évf. ápr. hava

Zilzer Gyula
festő

Festmények, akvarellek, rajzok, grafikák, közel két és félszáznyi műalkotás ez Zilzer Gyula gardag kiállítási anyaga.

Berecz Miklós: Kiáltás a hara után...
Művészet, 1971. november – 38 lap.

Zilzer Gyula
festő-

Absztraktba hajló, de az elvontságot
az expresszióval harmonikusan ötvöző
olvasható grafikai közeg a „Keresztre feszí-
tés" és a „New-Yorki utca" fametszet a
legjobb.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállítás.....
Művészet, 1971. november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő

A kiállításon szereplő grafikai részek legszebb lapjai az „Álom" és az „Úsió" c. sűrűes fametszet.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállítás.....
Művészet, 1971. november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő

1950-ben festette a „La Tourette"
francia kisváros hedves hangula-
tú héjet. Ez a kép a béke idilljé-
nek gyengéd szeretet mintázza.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállitás.....
Művészet, 1971. november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő.

Gaitarmadás c. grafikai albuma mintegy előjáteka a későbbi alkotásoknak az „Óvohelyek", a „Várlat" a „Háború" c. falfestményhez c. művének.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállitás.....

Müvészet, 1971. november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő

A „Kikötő" párászurhe tó ínusu és mozgalmas szerkeretű kép. A tiaj egyéni varázsat vetíti a néző elé.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállítás....

Művészet, 1971.november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő

1926-ban jelent meg Zilzer Gyula Gáttalanadás című grafikai albuma Romain Rolland előszavával.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállitás.....
Művészet, 1971. november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő-

A kiállítás első képei a 20-as évekből való és még a francia fauve-ista ihletésből való. E korszakának legjellegzetesebb munkái normandiai és olasz tájakat mutatnak.

Póthy János: Zilzer Gyula emlékkiállítása....
Művészet, 1971.november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő-

Festői látásmódja úgy fejlődött,
hogy a magyar hagyományokra
építő festőiség hirdetését soha
sem tagadta meg.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállítás....
Művészet, 1971.november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő

Zilzer Gyula életműve igen gazdag és sokrétű. Az életmű kiterjed olaj-festményekre, akvarellre és a grafika minden ágára.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállítás....
Művészet, 1971.november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő

A művész özvegye, Zilzer Gyula úgy-
szolván teljes életművet elhozta ha-
zájába és 1971-es évben a Nemzeti
galeriában bemutatták azt.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállitás....
Müvészet, 1971.november - 37.oldal

Zilzer Gyula
festő

„Halászhajó" (repro)

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállítása.
Művészet, 1971. november – 37 lap.

Zilzer Gyula
festő

Zilzer Gyula 1932-től 1969-ig haláláig New-Yorkban élt és alkotott. A művész Párizsban, Londonban és Amsterdamban is kiállított.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállitás...
Művészet, 1971. november - 37. oldal

Zilzer Gyula
festő

1927-ben Moszkvában volt nagy sikerű kiállítása. A szerjet hozmany a kiállítás után tölb festményét vásorlta meg.

Fóthy János: Zilzer Gyula emlékkiállitás...
Müvészet,1971.november - 37.oldal

Tibor Gyula
festő

A tehetséges magyar festő 1969.
IX. 21-én New-Yorkban meghalt.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....
Művészet, 1971.november - 38.oldal

Zilzer Gyula
festő

Zilzer Gyula 1939-ben készítette a
dobbenetes kompozicióját az „Ovókelyé"-et,
Élményanyagában egyetemes, népi él-
ményanyag tükröződik.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....
Művészet, 1971.november - 38.oldal

Libros Gyula
festő-

Kiállításán bemutatta a bretagni hajóépítőhet, a connecticut-i part-ot, a vermonti farmert, New-Yorkot a Hud-son hiddal, normandiai, toscanai tájakat.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....

Művészet, 1971.november - 38.oldal

Zilzer Gyula
festő-

Hollywoodban mint díszlettervező
nevesfelnek munkágában vaz részt
a tőlíz hőzt Dorian Gray archipé "ben is.
Ő készítette Bernard Shaw szindarab dísz-
leteit is.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....

Müvészet, 1971.november - 38.oldal

Librer Gyula
festő

1932-ben harajon egy hi állítása a,
melyet az Ernst Múzeumban ren-
dernek meg. 1965-ben állít hi lépa
itthon az Egressy Klubban.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....

Művészet, 1971.november - 38.oldal

Librer Gyula
festő

A harmincas években Librer Gyula Amerikába költözik. Hollywoodban mintegy 10 évén át dolgozik díszlet tervezőként.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....
Müvészet, 1971.november - 38.oldal

Zilzer Gyula
festő-

„Gártámadás" cimi albumához
Romain Rolland ír elősiot, 1927-
ben Moszkvában állít ki, a Szoiget
lemio festményt vásárol tőle.

Berecz Miklós: Kiáltás a haza után....

Művészet, 1971.november - 38.oldal

Zilzer Gyula
fedő

A cikk szerzője felfogása szerint Zilzer Gyula meg az amerikai farmerekét megörökölve Munkácsyra és a Tisza meati parasztokra emlékeztet.

Berecz Miklós: Gyermeki hittel.....

Müvészet,1971.november - 42.oldal

Zibrer Gyula
festő

Június 26-án nyílt meg a Magyar
Nemzeti Galériában Zibrer Gyula
emlékkiállítása.

Művészet, 1971. július – 48 lap.

Zilzer Gyula, festő

Zilzer Gyulanak kiallitasa volt a Magyar Nemzeti Galériaban 1971-ben.

Kiallitások 47 .old

Múzsák, Muzeumi Magazin, 1971. 2.sz. Bp.

GYULA ZILZER

ETCHER - LITHOGRAPHER and ARTIST PAINTER

Vermont farmer —*Etching*

Exhibited New York Worlds Fair Contemporary American Art, also Art Institute of Chicago International Exposition of Etchings

Portrait *Drawing*

MUSEUMS AND ART GALLERIES

Available a wide range of his oil-paintings, pastels, etchings, drawings and lithographs for exhibition purposes.

ART SCHOOLS

Teacher of:

Oil Paintings	Water Colours
Pastels	Tempera Paintings
Drawing	Portrait Technic
Etching	Wood-Cuts
Linoleum-Cuts	Illustrations
Cartoons	Lithographs

Mural Paintings

NEWSPAPER MAGAZINE AND BOOK PUBLISHERS

Political Cartoons, Illustrations, Cover designs.

THEATRES AND FILM PRODUCTIONS

Stage settings — Theatrical designs.

ARCHITECTS

Creation and execution of mural-painting.

LECTURES

Modern art, Graphic art, History of Political Cartoons.

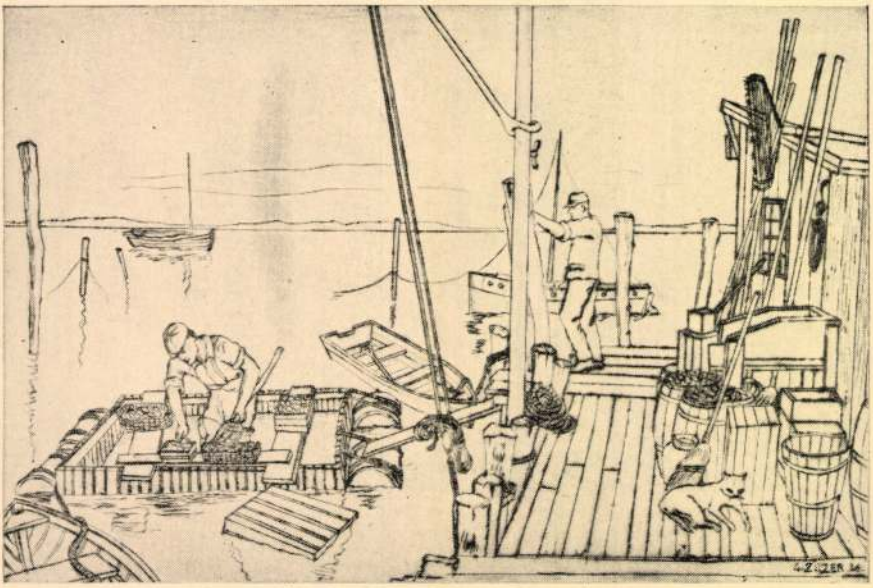

Waterfront—Clinton, Conn. *Etching*

Born in Budapest. Now American citizen.

Graduate of the Royal Hungarian College; the Royal Joseph Polytechnic University; School of Decorative Arts; and the Royal Academy of Arts, Budapest.

GYULA ZILZER

1920—Trieste. Worked as mechanical engineer; created many industrial designs and inventions. Executed several murals.

1923—Munich. Studied at Hans Hoffman School of Art and at School of Decorative Arts.

1924—Published series of lithographs.
This reached 9 editions.

1925—Paris. Made researches in various academies. Made special study of etching and color etching. Worked under the universally recognized Maitre Imprimeur, Charles Leblanc.

1926—Illustrated in lithographs the works of Edgar Allen Poe, published by Picart, Paris. One of his drawings was purchased by the French Government and exhibited in the Musee Galliera with a letter of approval from Marshal Joffre.

1927—Exhibition at the International Exhibition at Bordeaux. Received Honorary Diploma.

1928—Received scholarship from the French Government for a year's study of French etching, lithography and illustration.

1932—Published a folio of 24 lithographs, entitled "Gas-attack" with preface by Romain Rolland. Edition du Phara, Paris.

EXHIBITIONS

Salon d'Autome—1925, 1926, 1927, 1928.
Salon d'Araignee—1926, 1927, Salon des Independents 1925, 1927, 1928.
Salon Galerie Devambez, 1926.
Galerie Billiet, 1926.
International Exhibition, Moscow, 1927. Ten paintings bought by State.
Kunst Zaal Van Leer, Amsterdam, 1931.
Bloomsbury Gallery, London, 1931.
Chicago Art Institute, 1932, 1937, (International Exhibition of Etchings.)
Ernst Museum, Budapest, 1932.
Mellon Galleries, Philadelphia, 1933,
New School of Social Research, New York, 1932, Associated American Artists, New York, 1937.

Stage Fright —*Lithography*

Beside numerous private collections, the following museums have Zilzer's work:
Luxembourg Museum and Bibliotheque National, Paris.
Graphische Cabinet, Munich.
Musee de l'Art d'Occident, Moscow.
Museum of Modern Art, Budapest.

What the Critics Say:

The London Times, Oct. 28, 1931.

. . . the pastels, drawings and engravings by Mr. Gyula Zilzer, strike one as being truly original. Mr. Zilzer has a very keen sense of character, human and landscape with a leaning toward the grotesque and he is the most excellent designer . . . With his imagination and vigour Mr. Zilzer is a welcome discovery.

The Observer, Nov., 1, 1931, London.

. . . As a graphic artist, Mr. Gyula Zilzer possesses a technical competence and power well above the average. His etchings and drawings show a virtuosity of draughtsmanship . . .

Daily Mail, Oct. 30, 1931, London.

. . . Mr. Zilzer is a draughtsman of outstanding talent and interprets with the same technical ease and with unfaltering intensity of emotion landscapes, faces, figures-subjects and still life . . .

From the Folio of Gas-attack Published in Paris, 1932
—Lithography

The Art Digest, May 1, 1937, by Helen Boswell, New York.

. . . Zilzer feels that America gives him a certain peace for creating landscapes which he could not find in Europe. And so he has turned from his tales of blood and death to the rural beauty of a green New England. The vigorous vitality in his draughtsmanship is abetted by his management of linear design and his rather rugged patterns . . .

The Public Ledger, Philadelphia, May 14, 1933.

. . . One is carried back in spirit of intent to the scorching satires of a Goya, for Zilzer possesses a purposefulness and a dramatic fire which, coupled with his imaginative grasp of composition, brings to his work an emotional intensity that stirs men deeply . . .

Philadelphia Record, May 14, 1933.

. . . Zilzer is an artist of high originality, a painter and etcher of distinction.

L'homme Libre, 24. Mars, 1927. Paris. (Piere Very.)

. . . Zilzer se moque des formules. Il est d'avis qu'on ne doit pas mettre a macerez les talents, sous des etiquettes comme d'autres conservent dans l'alcool des serpent crevés. Zilzer vit. Vivre, c'est marchéz. Lui demandez de se stabiliser de se fixer; autant lui demander de jeter les pinceaux . . .

Monde. 1932, Juin, Paris

. . . Nous connaissons le talent vigoureux de cet artiste sensible et nous suivons depuis des années l'evolution de son art inquiet, toujours tendu vers des voies nouvelles . . . Ces dessins sont d'une sureté remarquable et d'une rare puissance expressive . . .

La France, 8 Mars. 1930, Nice. (Georges Avril).

. . . ses oeuvres, fusains magnifiques de souplesse et de modelé pastels d'une sobriété et d'une vérité étonnantes, eaux fortes incisives, lithographies d'un imaginations aussi riche que suggestive . . . elles y sont les témoins de la sincerité et de la puissance de ce bel artist . . .

Cat. No. 11.—Boy With Red Cap —Courtesy The San Diego Union

Representative Criticisms:

Paris "Monde," 1932: "Nous connaissons le talent vigoureux de cet artiste sensible et nous suivons depuis des années l'évolution de son art inquiet, toujours tendu vers des voies nouvelles . . . Ces dessins sont d'une sureté remarquable et d'une rare puissance expressive . . ."

The Public Ledger, Philadelphia, 1933: "One is carried back in spirit of intent to the scorching satires of a Goya, for Zilzer possesses a purposefulness and a dramatic fire which, coupled with his imaginative grasp of composition, brings to his work an emotional intensity that stirs men deeply."

New York "Art Digest," 1937: "Zilzer feels that America gives him a certain peace for creating landscapes which he could not find in Europe. And so he has turned from his tales of blood and death to the rural beauty of a green New England. The vigorous vitality in his draughtsmanship is abetted by his management of linear design and his rather rugged patterns."

CATALOGUE

Paintings and Pastels:

1. Three Chums from Plainfield
2. Sam's Barnyard
3. Doorway in Virginia
4. Laguna Beach
5. Riverside, Plainfield, Vermont
6. Sam, the Mechanic
7. Blacksmith in Plainfield, Vermont
8. The Fire Chief
9. Westbrook Cove, Connecticut
10. Vermont Farmer
11. Boy with Red Cap
12. Pownal Center, Vermont
13. Old Church, Pownal, Vermont
14. Flower Garden, Massachusetts
15. Summer Day, Connecticut
16. Lone Pine, Vermont
17. Marshallburg, North Carolina
18. Bath Tub, Vermont

Etchings, Lithographs and Drawings:

19. Port in Brittany
20. Two Hoboes
21. Carpenter
22. Nocturne in Trieste
23. Monkey Man
24. Connecticut Waterfront
25. Breton Fisherman
26. Parade in Brussels
27. The History Lesson
28. Night Scene
29. Men and Machines
30. The Organist
31. The Cycle
32. Destructive Time
33. Men and War
34. Vermont Farmer
35. The Chemist Prepares for War
36. Gas Attack
37. Hitler as Wotan
38. Hitler as Lohengrin

An Exhibition of Art by GYULA ZILZER

A Vermont Farmer —Courtesy The San Diego Union

THE FINE ARTS GALLERY
OF SAN DIEGO, CALIFORNIA

During January, 1943

GYULA ZILZER

Born in Budapest, Gyula Zilzer was graduated from the Royal Hungarian College, the Royal Polytechnic University, The School of Decorative Arts, and the Royal Academy of Arts, Budapest. He pursued his studies further at Munich, at The Hans Hoffman School of Arts, and at The School of Decorative Arts.

Mr. Zilzer's success as a graphic artist dates from 1924, when he published a series of lithographs which reached nine editions. Following further researches in the print field in Paris, he illustrated the work of Edgar Allen Poe in lithographs, published by Picart, Paris. In 1932 his folio of 24 lithographs, entitled "Gas Attack," with a preface by Romain Rolland, appeared, (Edition du Phare, Paris), rendered with a fire and conviction that succeeded in communicating the incommunicable. While his lithographs and etchings doubtless constitute his most expressive and mature achievement, many of his paintings and pastels share the poetic quality common to his prints, marked even in such a forbidding subject as "The Chemist Prepares for War."

Zilzer's painting seems remarkably free from formula. His work has the distinction of sincerity rather than facility. While his color and composition may not always be equally successful, in many works, such as "Boy with Red Cap," "Fire Chief," "Virginia Doorway," there are passages of such refreshing rightness as come only from the hand of the intuitive artist.

EXHIBITIONS:

Salon d'Automne—1925, 1926, 1927, 1928.

Salon d'Araignee—1926, 1927; Salon des Independents, 1925, 1927, 1928. Salon Galerie Devambez, 1926. Galerie Billiet, 1926.

International Exhibition, Moscow, 1927. Ten paintings bought by State. Kunst Zaal Van Leer, Amsterdam, 1931.

Bloomsbury Gallery, London, 1931.

Chicago Art Institute, 1932, 1937, (International Exhibition of Etchings).

Ernst Museum, Budapest, 1932.

Mellon Galleries, Philadelphia, 1933.

New School of Social Research, New York, 1932. Associated American Artists, New York, 1937.

COLLECTIONS:

Private collections; also the following museums: Luxembourg Museum and Bibliotheque Nationale, Paris; Graphische Cabinet, Munich; Musée de l'Art d'Occident, Moscow. Museum of Modern Art, Budapest.

GYULA ZILZER
27 West 96 Street
Tel. RI-9-1846
New York, 25 N. Y.

Production Designer for Films and Television.

Set Designer. Production Supervisor.

Quality Control.

Worked as Designer and Production Assistant on the following films:

FRANCE	Nice (Documentary) Directed by Jean Vigo	
	David Golden Directed by Julien Duvivier	
HOLLYWOOD	Know your enemy, Germany (Army Documentary) Directed by Ernst Lubitsch	20th Century Fox Studios
	Life of Jack London	Sam. Goldwyn Studio
	Picture of Dorian Gray	M. G. M.
	Sahara Directed by Zoltán Korda	Columbia Pictures
	Counter Attack Directed by Zoltán Korda	Columbia Pictures
	The Other Love Directed by André de Toth	Enterprise Studio
	The Macomber Affair Directed by Zoltán Korda	United Artists
	The Miracle of the Bells Directed by Irving Pichel	R. K. O. J. Lasky Prod.
Stage Settings:	A bell for Adano (Actors Lab. Theatre John Garfield Prod.) Androcles and the Lion (Actors Lab. Theatre)	

Gula Zilzer

GOUACHE

1. Ein Geddi
2. Street in Meah Shearim
3. Road to Nazareth
4. Flight Over Israel
5. Workers in the Field
6. After the Sabbath in Katamon
7. Before Landing at Lydda
8. Carrying a Melon
9. View of Nazareth
10. Working on the Road
11. Road to a Kibbutz
12. The United Nations
13. Towards the Queensborough Bridge
14. Reflections of the City
15. Queensborough Highway
16. The City at Night
17. West Side Highway
18. Riverside Drive
19. Madison Avenue
20. Haifa Harbor-Early Morning (pastel)
21. The Artists Studio (chalk)
22. The Storm (chalk)

COLORED WOODCUTS

23. Albany Georgia
24. The Women
25. The Miracle
26. Glass Canyons
27. Men and Horses
28. New York Harbor at Night
29. Pigeons
30. Moses

The exhibit will be open to the public until January 27, 1963

Hours: Daily 10 A.M. - 10 P.M.
Fridays 10 A.M. - 4 P.M.

NEW YORK TO ISRAEL

PAINTINGS BY

Gyula Zilzer

at the

THEODOR HERZL INSTITUTE
515 Park Avenue
New York City

ABOUT Gyula Zilzer

If I were asked to define Gyula Zilzer, the artist and the man, I would, unhesitatingly, reply: he is a humanist. All his drawings, paintings and prints, including those inspired by vistas of uninhabited land, appear to cry out: All that matters is Man, what Man has built or what Man has destroyed. Man may not show up in a given picture, yet he has been there, he has seen, felt and, through his very presence, given meaning to what, before he had acknowledged it, did not exist at all. For Zilzer, humanity is not an abstraction, but the prophets of the Bible, the makers of bridges, the tillers of hard stony soil.

Zilzer would gladly accept this definition. But he might frown at the idea- suggesting itself to the superficial observer of his rich and varied work - that he should be called a Realist. Today, does the term, that was revolutionary and strong a century ago, have any content whatsoever? Zilzer would not be the painter that he is, would not be a painter at all, if he did not walk around with his eyes wide open, drinking in with delight the colors, shapes, rhythms which contain our Universe. But he would not be an artist if he did not treat nature as a mere scaffold around which to fashion, with a free hand, the facades he carries in his mind. Thus, he painted the images of Israel long after he had returned from a fruitful journey to the new state. Manhattan-dynamic, surrealist, romantic - comes to the solitude of Zilzer's studio to remain there, a chaos fitted into significant form, losing in topographical verisimilitude what it gains in aesthetic veracity.

For the past forty years, Zilzer has been doing just this. In his native Budapest, thereafter in Trieste, Munich, Paris, and finally in New York and Los Angeles, Zilzer transformed the phenomena of nature - Man, his activities, his habitat - with a stupendous skill, and with a sense for good design.

To say that this artist translates the factual data of reality into a poetic language of his own runs the risk of obliterating the borders between literature and the plastic arts, for if the realm of the poet is Time, the painter moves and performs in space. It may be a huge wall that is at his disposal - or simply a small sheet of paper. Zilzer has the admirable gift of being able to create, on a sheet not much larger than a folio volume, the illusion of an infinite landscape. There is something monumental about the workers firmly footed in a field although measured with pedestrian eyes, these figures may appear only a few inches high within the framework of the drawing. They are woven into the microcosm of a painting by Zilzer with the convincing truthfulness with which he incorporates everything that strikes his eye, from the deep red of a melon to the mysterious glow of the sun, and from the praying attitudes of humble Jewish worshippers to the sculpturesque grandeur of Moses.

In the works that we are proud to exhibit at the Herzl Institute, Zilzer demonstrates powerfully his talent to give visual expression to his humanist outlook on life. He propounds it with the same subtlety that characterizes the hues of his pigmentation, and he pleads with the same disarming restraint that disciplines the contours of his forms. Since his output is vast and his versatility indescribably alive, the present show can acquaint the public only with a small segment of Gyula Zilzer's creation. Nonetheless, there is enough to convey an idea of the total oeuvre, as Zilzer's personality reveals itself unbrokenly even in the smallest woodcut, chalk drawing, pastel or gouache painting that is produced by his inspired hands.

Alfred Werner

GYULA ZILZER

WATERCOLORS · · · PASTELS

JANUARY 13 - FEBRUARY 2, 1957

ART OF TODAY GALLERY

GREAT NORTHERN HOTEL · 118 WEST 57 ST., NEW YORK CITY

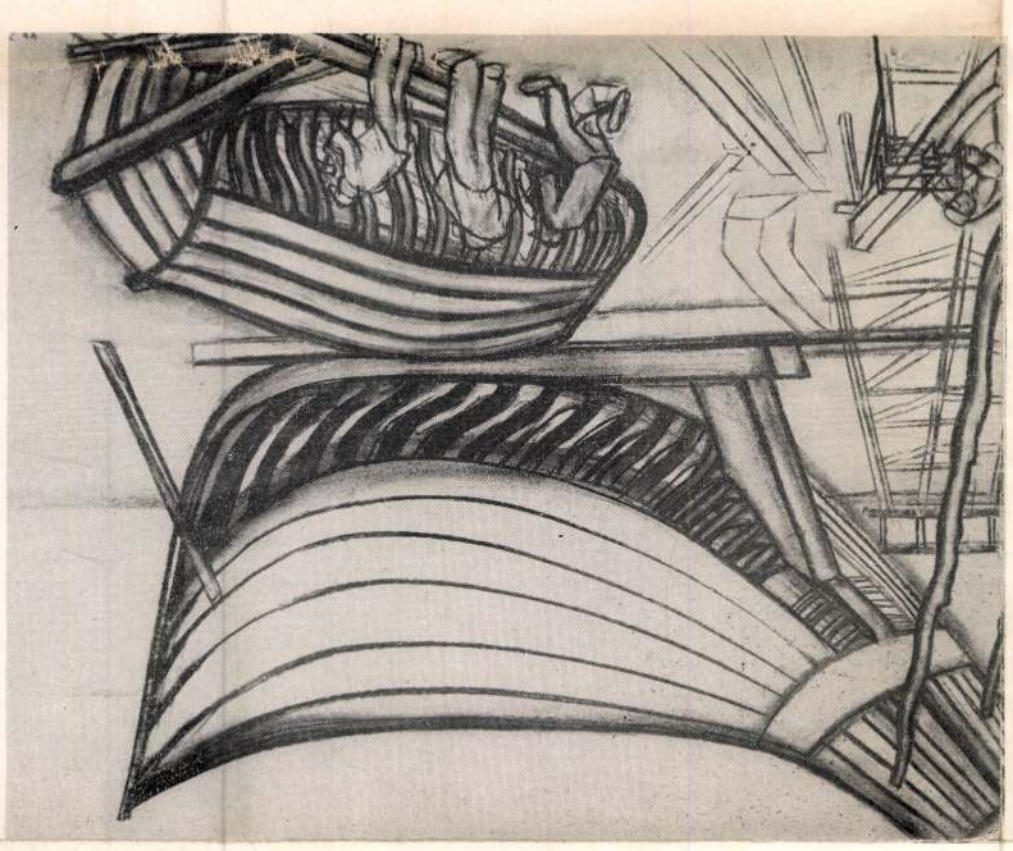

OPEN DAILY 1 TO 6 P.M.; CLOSED SUNDAY

Circle 7-1900

ART OF TODAY GALLERY

118 WEST 57 STREET · NEW YORK 19, N.Y.

We are indebted to Mr. Hazard Reeves, President and Mr. Grant Leenhouts, Vice-President of Cinerama, Inc., for permission to show a selection of the production designs by Mr. Zilzer of the forthcoming Cinerama film about atomic power for peace, entitled "The Eighth Day."

GYULA ZILZER, born in Budapest, is now an American citizen. A graduate of the Royal Hungarian College, the Royal Joseph Polytechnic University, School of Decorative Arts, and the Royal Academy of Arts, Budapest.

Worked as mechanical engineer; created many industrial designs and inventions. Executed several murals. Published a series of lithographs, which reached nine editions. He was engaged in research work in various academies in Paris. Made special study of etching and color etching. Worked under the universally recognized Maitre Imprimeur, Charles Leblanc. Illustrated the works of Edgar Allen Poe in lithographs, published by Picart, Paris. One of his drawings was purchased by the French Government and exhibited in the Musee Galliera with a letter of approval from Marshal Joffre. Exhibited at the International Exhibition at Bordeaux and was granted Honorary Diploma. Received scholarship from the French Government for a year's study of French etching, lithography and illustration. Published a folio of 24 lithographs entitled "Gas-attack" with preface by Romain Rolland. Edition du Phara, Paris.

EXHIBITIONS:

Salon d'Araignee, Salon des Independents, Galerie Billiet, Kunst Zaal Van Leer (Amsterdam), Bloomsbury Gallery (London), Chicago Art Institute, Ernst Museum (Budapest), Mellon Galleries (Philadelphia), New School for Social Research (New York), Associated American Artists (New York), The Fine Arts Gallery of San Diego, Cal., De Young Memorial Museum (San Francisco), Los Angeles County Museum. His works are included in the permanent collections of the following museums: Luxembourg Museum and Bibliotheque National (Paris), Graphische Cabinet (Munich), Museum of Modern Art (Budapest).

GYULA ZILZER EXHIBITION

THE LONDON TIMES:
. . . The pastels, drawings and engravings by Mr. Gyula Zilzer strike one as being truly original. Mr. Zilzer has a very keen sense of character. . . . With his imagination and vigour Mr. Zilzer is a welcome discovery.

THE OBSERVER:
. . . As a graphic artist, Mr. Gyula Zilzer possesses a technical competence and power well above the average. His etchings and drawings show a virtuosity of draughtsmanship.

THE LONDON DAILY MAIL:
. . . Mr. Zilzer is a draughtsman of outstanding talent and interprets with the same technical ease and with unfaltering intensity of emotion landscapes, faces, figure-subjects and still life. . . .

THE PHILADELPHIA PUBLIC LEDGER:
. . . One is carried back in spirit of intent to the scorching satires of Goya, for Zilzer possesses a purposefulness and a dramatic fire which, coupled with his imaginative grasp of composition, brings to his work an emotional intensity that stirs men deeply. . . .

THE ART DIGEST:
. . . Zilzer feels that America gives him a certain peace for creating landscapes which he could not find in Europe.

THE PHILADELPHIA RECORD:
. . . Zilzer is an artist of high originality, a painter and etcher of distinction.

L'HOMME LIBRE (PARIS):
. . . Zilzer does not care for ready-made formulas. . . . His happy color-symphonies are astonishing. . . .

MONDE (PARIS):
. . . We know the vigorous talent of this sensitive artist and we follow the evolution of his restless art, always searching after new horizons. . . . His works possess a remarkable sureness and a rare expressive power.

LA FRANCE (NICE):
. . . Gyula Zilzer is a rare artist. . . . His paintings possess sobriety and surprising truthfulness . . . his etchings are incisive and rich . . . which prove the sincerity and power of this great artist.

ROTTERDAMISCHE COURANT (HOLLAND):
. . . His portraits are outstandingly good. He paints only the essential, the depth of character.

ARTS (PARIS):
. . . When Gyula Zilzer—who brought us his paintings from America, where he is a scrupulous observer of life—returns to the U.S.A., Paris will miss a very great draughtsman.

1 Rain (watercolor)
2 Vineyard (watercolor)
3 Boats at Sundown (watercolor)
4 Fishing (watercolor)
5 Early Morning (watercolor)
6 Fisherman's Shack in Menemsha (watercolor)
7 Condemned House (watercolor)
8 Summer (watercolor)
9 Demolished Houses (watercolor)
10 Skyline (watercolor)
11 Dunes (watercolor)
12 Clam Diggers (watercolor)
13 Late Afternoon (watercolor)
14 Old Boats (watercolor)
15 View on the Lake (watercolor)
16 Wellfleet Harbor (watercolor)
17 Construction (watercolor)
18 Wharf in Menemsha (watercolor)
19 Poultry Farmer (watercolor)
20 The Useless One (drawing)
21 Boat-building in Brittany (drawing)
22 Harbor at Noon (pastel)
23 Sand Dunes and Beach (pastel)
24 Roof Tops (pastel)
25 View from Window on Rue de Four (pastel)
26 Windows at Night—Paris (pastel)
27 Rockport Harbor (watercolor)
Loaned by Dr. Sidney Rosen
28 Seagull (watercolor)
29 Swimming Hole—Vermont (pastel)
30 Pownal Center—Vermont (pastel)
31 Street Musicians (watercolor)
32 Old Bretton Fisherman at Home (drawing)
33 Fishmonger (oil)
34 Shelter (oil)

ART OF TODAY GALLERY GREAT NORTHERN HOTEL 118 WEST 57 ST., NEW YORK **JANUARY 13–FEBRUARY 2, 1957**

KIVONAT

AZ AMERIKAI MAGYAR SZÓ 1964 NAPTÁRÁBÓL

Zilzer Gyula.

Festő a Művészetről

Zilzer Gyula Budapesten, 1898 feb. 3-án született. Családjában hires festők voltak, mint Zilzer Antal, a bajor király udvari festője (portréi Jókai Mór, Mark Twain, Ibsen, stb.), Frank Frigyes, a ma is Budapesten élő modern festő, Zilzer Hajnalka, keramikus szobrászmüvész. Vannak családjában zenészek és egy operaénekes is.

Gyermekkora óta találmányokkal foglalkozott és a gépek érdekelték. 13 éves korában Upton Sinclair és Jack London könyveinek hatása alatt a hires Galilei klubnak lett a tagja. 1917-ben egy zseniális magyar osztálytársának, Trotzer Zoltánnak, találmányán kezdtek el dolgozni hármasban, egy Münz nevü osztálytársukkal. Ez egy rádióhullámokkal dirigált torpedó volt, ami titkos német szabadalom lett. A háboru végén a diadalmas Egyesült Államok ingyen kapott meg minden háborus szabadalmat. Ezen a találmányon alapszik a mai modern telefontárcsázás, továbbá a mai rakéták guidance szisztémája.

A 19-es forradalomban a vörös hadsereg átvette ezt és egy ujpesti gyárüzemet adtak a három fiatalembernek, hogy nagyszerüen müködő modeljüket torpedónaszádok részére megépitsék. A forradalom bukása ezt meggátolta.

Egyetemi tanulmányait nem tudta folytatni a Numerus Clausus és a nyilas fasiszta terror miatt. Barátai szöktették meg tehervonaton, iróasztalok közé zárva, télidőben. Triesztbe került, ahol fiatal feltaláló barátaival Problema Werke néven egy mechanikai üzemet nyitottak. Itt kezdett festeni és rajzolni. 1922-23-ban Münchenbe ment festészetet tanulni a hires Hans Hoffman szabadiskolájában. Itt kezdte első igen drámai sorozatát megrajzolni, melyben ilyen cimek vannak: Nyomor, A gép és rabszolgái, Forradalom, stb., stb.

1924-ben visszament Budapestre, beiratkozott az Akadémiára, de rövidesen kidobták, mint tehetségtelent, miután kiderült, hogy zsidónak született. Kiadta a Kaleidoszkop c. litográfiai albumát, amelynek óriási sikere lehetővé tette, hogy végleg otthagyja Magyarországot. Párizsban élt 1924-től 1932-ig. Henry Barbusse barátja lett és a nagy forradalmi lapban, a Clartéban dolgozott és a L'Humanitéban. Protestáló rajzát a Sacco-Vanzetti kivégzés miatt egy teljes oldalon reprodukálták. 1929-ben kezd antifasiszta rajzokat készíteni Hitler és Mussolini ellen. 1932-ben háboruellenes albuma jelent meg Romain Rolland szövegével.

Egy sikeres amszterdami és londoni kiállitás után, 1932-ben Amerikába jött. Abban az évben kiállitást rendezett a New School of Social Research-ben és a Philadelphiában lévő Mellon Galleryben. Dolgozott a W.P.A.-nek falfestményeken és rézkarcokon és illusztrált. Egy éves ösztöndijjal beutazta az Egyesült Államokat és közben festett. 1939-ben Hollywoodon telepedett le és a filmiparban dolgozott, mint müvészeti vezető. Ezerszámra rajzolta a terveket fontos filmekhez, közben önálló kiállitásai voltak Los Angelesben, a County Museumban és a De Young Memorial Museum-ban San Franciscoban, stb., stb.

1945—50-ben Budapest és Párizs. 1950-ben New New Yorkban telepedett le. Dolgozott az NBC Televiziónak és a Cinerama, Inc.-nek, közben fest, s szines fametszeteket kezd csinálni. 1960—63-ban önálló kiállitásai voltak.

Forradalom (litográfia, 1922)

Az emberiség históriája a földön kb. 50,000 évre nyulik vissza. Ebből 6,000 évre mennek vissza a látható emlékek. Az archeológusok nagy szorgalommal vizsgálják a kőszerszámokat, összetört agyagkorsókat, s más használati cikkeket s ezekből akarják visszaidézni az akkori életformát és az eszközök használóinak tipusát. Az ősember életéről ép olyan keveset tudnánk, mint amilyen keveset tudunk a Marson való életformáról, ha nem lett volna őseink között egynéhány, aki más volt, mint a többi. Ezek talán lustábbak voltak a többinél, talán gyávák is voltak, nem akartak részt venni az öldöklésekben, sem a vadászatokban és nem volt kedvük főnökökké válni. Ezek a tüz mellett, a barlangokban a megégett csontokkal jeleket és figurákat, állatokat vadászatokat rajzoltak a meszes falakra; mammut-vadászatot, szarvasokat kergető csoportokat s amit szépnek tartottak: kövér és terhes nőket, mindent, amit érdekesnek találtak. Egyesek tenyerüket a nedves vörös agyagba tették és rányomták a barlang falára, mint egy 20,000 éves üdvözletet a jövő nemzedékek müvészei részére; ezek kezük és agyuk munkájával szint adnak egy különben igen szürke világról.

Minden korszak müvésze külön felfedezi a világot saját örömére, saját stilusában. Nem lehet a haladást megállitani, az emberiség fejlődik és ez a fejlődés meglátszik a müvészetben is. Igy a müvész mindig a saját korát fejezte ki.

Viszont az uralkodó osztályok minden korban kihasználták a müvészt a saját önző céljaikra, saját hiuságaikra. Isteneik megnagyitására és indirekt a tömegek megfélemlitésére, butitására.

A müvészet nagyjában lázmérő, ami megmutatja, milyen foku volt az egészségünk vagy betegségünk egy bizonyos korszakban.

Mindenesetre a müvész fontos szerepet játszott az emberiség történetében. Nélkülük vak volna emlékezésünk. A zsidóság sajnálhatja azt a törvényét ami tiltotta istent vagy embert ábrázolni; gyönyörü bibliai korszakáról nincsen képes maradvány. Milyen érdekes volna papyrus festményeket látni Mózesről, vagy a sok csodáról, ami a zsidósággal történt. A fáraók és a papság 4,000 éven át tartották a müvészeiket és müvész iparosaikat elnyomásban.. Látták, hogy milyen fontos a müvészet, milyen suggesztiv hatása van a képnek; kiformálták a müvész kasztot és megszabályozták hogy mit, hol és hogyan kell dolgozni. Ezekkel az óriási, müvészkézzel formált, szimbolikus fafaragásokkal és gépekkel tartották sakkban a népet.

Az eredmény remek volt és minden időben csodálatot vált ki a nézőkből: 4,000 év emlékalbuma kőbe faragva. Egy diktatura müvészete, amiben az egyéni kifejezés teljesen feloldódott. A legtöbbje ennek az óriási emléktömegnek a halált szolgálta. A diadalmas halált, amiben a faraók s más nagyok tovább élnek haláluk után.

Csakis a görög demokráciában virágozhatott a müvészet szabadabban. Az emberi test szépségét a legmagasabb fokon fejezte ki sportban, játékban. A müvészi erő letünt a görög nép hanyatlásával. A korrupt romai kultura átvette a görög müvészet elemeit, de degenerálta azokat. A keresztény egyház sokáig volt a müvészek pártolója és kihasználója. Misztikus csodáit századokon át festették a templomok falaira. Nagy müvészek sora müködött a renaissance századaiban, a kereszténység és a gazdag, korrupt pápák szolgálatában. Volt közöttük olyan óriás is, mint Leonardo Da Vinci és Michelangelo, akiknek zsenialitása áttörte koruk megszokott stilus formáit és a misztikum mögött az embert festették. Ezek visszaadták Krisztus képét emberivé, Mária meg az örök anyaság szimbóluma volt.

Sok század mult el nagy müvészekkel; német, hollandus, flammand, francia, angol. Itt ott felcsillan egy-egy közöttük, aki nem tartozott bele korának stilusába, sem az egyház, sem az uralkodó rendszer kulija nem volt.

Ilyen volt Franciaországban Jacques Callot, aki a 16-ik században élt rövid 42 évet. Ezen idő alatt 1500, rézkarcot és fametszetet készitett el, melyekben a szegény nyomorult emberiséget, nyomorékokat és a háboru borzalmait mutatja be. ő volt talán az első, akit az egyszerü ember sorsa érdekelt, aki saját idejét, társadalmát, osztályait disszektálja és megmutatja. Véres korszak volt az, a háboru normális kondiciója az életnek. Kivégzések mindennapiak. Városok romokban, kol-

A gond (litográfia, 1922)

dusok, háborus nyomorékok mindenütt — ezeket látta ő meg. Ezek voltak a témái.

Ugyanakkor a ködös Hollandiában alakul Rembrandt az ő sajátos fény és árnyék-festészetének virtuozitásával. Ő is a szenvedést adta viszsza koldusaiban. Breughelt a parsztok élete, örömei érdeklik. Angliában ugy 1740 körül egy nagy festő és rézkarcoló mester igen erős szatirában ostorozza a felső osztály pazarló kilengéseit, a prostituciót, a bolondok házainak, börtönöknek rettenetességeit a gazdagok üres életét, a birók hiuságait. Hogarth olyan volt, mint egy prédikátor a képein keresztül.

A francia festészet a 18-ik századig szolgálja az uralkodó osztályt, nem lát mást mint a léha, gazdag, degenerált életet és nem akarja észrevenni a nagy tömeg nyomorát. Valahogy ez kiparfümözött festészet, ami Watteauxban és Fragonardban kulminál.

Az 1800-as évek elején Spanyolország legnagyobb festő géniusza, Francisco Goya, megdöbbentő erővel festette és rézbekarcolta a spanyol nép szenvedéseit, amikor Napoleon seregei dulták rabolták és ölték a népet. Ugyancsak sorozataiban a papság és az inkvizició ellen is dolgozik.

Igen sok nagy művészt hagytam ki, amig Goyáig jutottam, de nagyjában csak azokat akartam megemliteni, akikben igaz érzés volt az emberiség szenvedéseivel szemben.

Aztán a 18. század vége felé egyszerre tömegesen érnek ki nagy művészek: David, Ingres, Delacroix, Courbet. Talán a legnagyobb festő rajzoló ugy 1850 körül Daumier aki hihetetlen erővel ostorozza a korrupt politikusokat, birákat, ügyvédeket.

A 19. század végén a modern festészet megalapitói nyomorogtak Párizsban. Ugyanakkor egy másik csoport volt a hivatalosan elfogadott. Ezek állitottak ki a nagy képtárlatokon, ezeknek a munkái keltek el, ezek kaptak dijakat. Ma eltüntek, mintha sohasem lettek volna. Ellenben az ugyanabban az időben küzködő Manet, Monet, Gauguin, Seurat, Cezanne, Renoir és ne felejtsük el a magyar származásu Munkácsit, igen fontos nevek a művészet történelmében.

Igy változik meg az izlés. A mi időnkben Franciaország volt a művészet központja. Matisse, Braque, Picasso és még sok nagy festő, szobrász dominálta a világ izlését. Köztük egy maroknyi csak, akik humanisták. A német Kathe Kollwitz, George Grosz, a belga Franz Masereel pacifista, antifasiszta művészek.

Az amerikai kontinensen a mi időnkben Mexikoban indult virágzásnak a humanista művészet. Állami segitséggel rengeteg óriási falfestmény jött létre. Diego Rivera, Orozco, Siqueiros erőben és tehetségben a legjobb példái a forradalmi művészetnek.

Az Egyesült Államok művészei közül kevés a humanista. Kevés érte el közöttük a nagy európai vagy mexikói művészet nivóját. A legjobbak Ryder, Eakins, Homer.

A leghiresebbek: Whistler, Sargent Londonba emgiráltak innen, mert nem birták el az amerikai élet keménységét. Egy ország, melyben a kommerciális materializmus dominált mindig, nem teremtett ki magából egy nagy művészt sem. A fotografikus stilus uralkodott a 30-as évekig. Ittott kicsillan, aki talán nagy lett volna, ha Európában élt volna. A Roosevelt éra az állam által a depresszióban sinylődő művészek segitségére jött munkatervekkel: falfestészettel, posta, iskola, kórházak részére. Festmények, rézkarcok, fametszetek, litográfiák készültek ezerszámra, amelyeket állami intézmények ingyen kaptak, mint dekorációt üres falaikra. Negy fellendülés vette kezdetét, köztük sok szociális irányu. Amikor a reakciós kongresszus megölte a WPA-t, a sok művész ujra az utcára jutott és elvesztette azt a mágneses egységet amivel valami igen fontos originális és emberi alakult volna ki.

Öreg halász (1927)

Talán a kemény hajsza az életért, az óriási kompetició tette, hogy sokan az amerikai müvészek közül eltértek az emberi müvészettől. Talán a müvészek izolációja, talán elkeseredés tette, hogy ujat kerestek, uj stilusokat, ujabb kifejezési formákat szinben, vonalban. Mintha evvel akarták volna kifejezni a sok kommerciális, hazug, édeskés hirdetési módszer elleni undorukat. Talán a zajos izléstelen, brutális és mégis annyira sikeres jazz, bougi-wougi, twist tette, hogy a müvészek egy része az ugynevezett absztrakt expresszionizmushoz került. Ez talán reakció az élet fotografikus ábrázolásával szemben. Mindenesetre uj forma volt mikor Jackson Pollock nem ecsettel festett, hanem egyenesen a kannából festéket fröcskölt a földön fekvő óriási vásznakra. Gondolat nem volt benne, nem is akart lenni. Szabadság a pazarlásban. Ez kifejezte a MAI Amerikát.

A degenerált gyüjtők, homosexuális képkereskedők, beteges hajlamu muzeumdirektorok felkapták ezt az uj irányt boldogan, annak a tudatában, hogy végre egy igazán amerikai müvészet fogja elhomályositani a francia müvészeti horizontot. Felkapták az absztrakt müvészeket. Ilyen nem fordult elő a világtörténelemben, hogy élő festők életükben ilyen üres és minden tehetség nélküli munkával annyit értek volna el, mint itt sokan a müvészek közül. Egyszerre gazdagok és hiresek lettek. Ez az absztrakt betegség végig ment az egész ugynevezett "szabad" világon. Párizs beadta a derekát ép ugy harc nélkül, mint tették a nácik ellen. New Yorkban még mindig nehéz egy nem absztrakt müvésznek kiállitási helyiséget találni.

Az absztrakt müvészet különben nem amerikai

Háboru (litográfia a Gáz-sorozatból, 1932)

Halász felesége Bretagneban (1927)

Hopi Indián Rezervációban, Nevada (1940)

eredetü — akármilyen furcsának látszik. Ennek a formának apja az orosz eredetü Kandinszky, aki az 1910-es években festett absztraktot. Az amerikai ettől abban tér el, hogy a vásznak nagyobbak és kevesebb bennük a rajzi elem. Általában az itteni absztrakt alapja, hogy véletlenül se legyen gondolat benne... Igy természetesen a festő-gorilla volt a legjobb absztrakt festő. A bárányszerü, jóindulatu amerikai publikum mindent bevesz, amit beadnak neki. A müvész élete Amerikában a teljes izoláltság. Főleg azoké, akik nem akarnak behódolni a divatnak, sem pedig kiszolgálni a kereskedelmi müvészetet.

Oroszországban a multban nem voltak nagy festők a bizanci Ikonok festőin és Repinen kivül. Legtöbbjük a gazdag arisztokrácia lakája volt és utánozta az európai divatos festészetet. A forradalom kezdetén egy igen érdekes modern csoport, akik konstruktivistáknak hivták magukat, geometrikus tipusu munkát csinált. Amikor a szocialista realizmus lett a hivatalos festészeti vonal, ez teljesen elnyomta ezt a modern irányt. A müvészet teljesen fotografikus és anekdotikus lett. Szomoru, hogy egy nép, amely a legnagyobb irodalmat, szinházat, filmmüvészetet, zenét, balettot adja a világnak, ilyen közepes, minden müvészi képzelettől mentes festészetet produkál. Viszont könyveik, illusztrátorjaik, karikaturistáik nagyszerüek.

Magyarországnak mindig kiváló müvészei voltak. Különösen a mi századunkban.

A mai nemzedék festői, rajzolói között igen magas nivóju modern müvészek vannak, akik mindenütt megállnák a helyüket. Ugyancsak remek szobrászok és nagyszerü iparmüvészek. Gyönyörü és igen magas nivóju havonta megjelenő müvészeti folyóiratjuk van, amiben nagyszerü cikkekben, kiváló szines reprodukciókkal ismertetik a müvészeket és munkáikat; okos cikkekben a külföldi müvészeket és nagy müvészi eseményeket.

Ezen a nyáron tiz napra Magyarországon voltam feleségemmel együtt látogatóban. Tizenöt évvel ezelőtt szintén ott jártam pár hónapra. Volt tehát pont, amihez a mai viszonyokat hasonlithattam. A legfontosabb változás a teljes szabadság érzése és optimizmus: ahogy a megmaradt pár barátom, ismerösök és idegenek beszéltek életükről és reményeikről. Különösen a müvészek helyzete érdekelt.

Egy müvésztelepet látogattunk Nagymaroson. Itt egy nagyon szép villában a Duna mellett dolgoznak és pihennek feleségestől a festők, iparmüvészek. Koruk 25-től 75-ig terjed. Hihetetlen olcsó áron, 50 centnek megfelelő magyar pénz értékben, naponta pompás ellátással, nagy, világos balkonos szobákkal, müterem használattal. Láttam egy 60 év körüli festőt igazán jó absztrakt képeket festeni. Egy gyönyörü szőke fiatal festőnő egy nagy

Fiatal néger leány (olaj, 1947)

Halászok (aquarell, 1955)

formátumu képen dolgozott az egyik müteremben megrázóan szép dunai tájképet festett. Egy másik fiatal magyar szépség szőnyeg-terveken dolgozott. Olyan jó munkái voltak, hogy nagy sikere lenne velük bárhol. Itt beszéltem egy pár müvésszel a közös nagy ebédlőben. Nagyon szépen megteritett asztalok, virággal rajtuk. Halászlé és turós csusza. A müvész velünk ült, most jött vissza egy tanulmányutról Finnországból, ahova az állam küldte ki. Visszafeléjövet Németországban egy autót vett magának, egy német station wagont, ebben jár ki festeni. Ő mondta el: minden festőtől a magyar állam havonta egy vagy két festményt vesz meg 1,000 forintért darabonként. Müteremért vagy lakásért olyan minimális a havi bér, hogy nekünk, a mi itteni házbérünk mellett, majdnem semminek tünik. Ingyenes kórház, orvos, ingyenes kiállitási lehetőség.

Lehet, hogy 10 nap nem elegendő arra, hogy az ember teljesen belelásson mindenbe, hiszen én, itt már 32 éve élek s 27 éve vagyok polgára Amerikának, annak ellenére, hogy ismerem ezt az óriási földrészt majdnem teljesen, ha beszélek róla, csak a magam nevében beszélhetek, nem mondhatom, hogy mindenki elégedetlen, mint én. Minden müvész izolálva van, mint én. Hogy valami hiányzik, ami egy konstruktiv müvész munkáját neheziti; ez csak az én személyes tapasztalatom. Viszont nézzük meg az eredményt: fel tud-e Amerika ma olyan jó müvészeket mutatni, mint amilyeneket én a kis Magyarországon láttam? Erről van szó!

Igen büszkén néztem a kiállitásokat a Nemzeti Galériában, melyeken kortársaim, régi barátaim müveit láttam kiállitva sok szeretettel és jó izléssel. Éreztem, ha a sors nem üzött volna ki hazámból (a sorsot Horthy és fasiszta bandája képviselte), akkor az én képeim is itt lennének közöttük. Igen jó érzés, ha egy ember munkáját szeretettel nézi egy ujabb generáció, sok évvel azután, miután eltünt a földről. Székesfehérváron egy gyönyörü Csontváry kiállitást látogattunk meg. Ez a majdnem elfelejtett nagy müvész 1919-ben halt meg, 44 év mult el a halála óta és én most láthattam először megrenditő munkáit. Aztán egy ugynevezett Keresztény Muzeumot Esztergomban. Sehol a világon ilyen pompás gyüjteményt vallásos festményekből egybegyüjtve nem láttam. Magángyüjteményekből, az egyházak, templomok sötét falairól megtisztitva, restaurálva. Bizánci, renaissance-korabeli, német, spanyol, flamand és magyar ismeretlen müvészektől remekmüvek. És milyen nagy tömeg zarándokolt oda ezeket megnézni. A müvész Magyarországon büszke lehet, tudja miért él, emelni, szépiteni a nép lelkét. Itt a legjobb esetben, ami elég ritka, csak a saját zsebünk nivóját emelhetjük.

Egy kis napsugár (rajz, 1957)

Viharban (rajz, 1961)

Az Egyesült Nemzetekben minden csendes (1962)

Földmunkások a kibutzban (1963)

Zilzer Gyula

Jestő

1.

Szabad művészet

1949. 260 l.

262. l.

Budapest IX. Högyes Endre-u. 10
Telefon: 186-556
418/1949

Az utóbbi napokban bev
latban kérem a Minisztériumc
nek és dr. Dercsényi Dezső el
adni szíveskedjenek.

Nevezettek hivatalos ü
nisztériumban, hogy jelentős

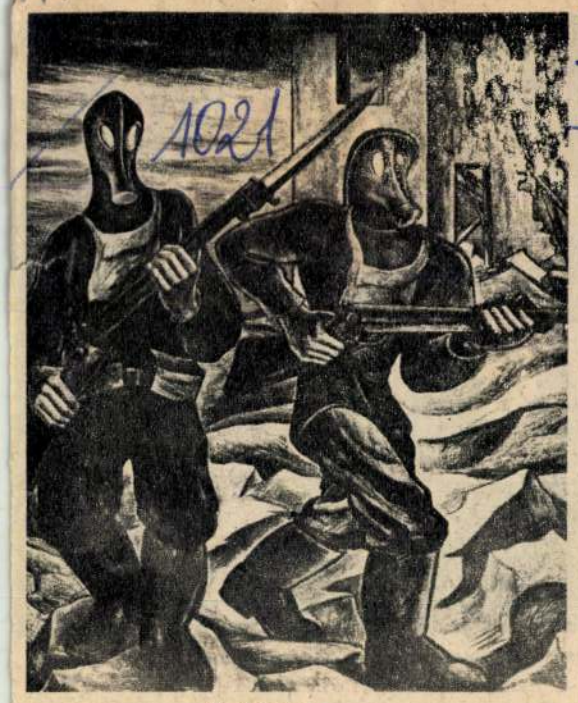

Gázháború

Akt

Zilzer Gyula

FORRONGÓ, eleven ember

Zilzer Gyula emlékkiállítás a Nemzeti Galériában

Amikor a Nemzeti Galéria széles lépcsős, méltóságteljes bejáratán szemembe ötlik a plakát: „Zilzer Gyula emlékkiállítás" egyszerűen nem tudom azonosítani ezt az „emlék" szót — amely az elhunyt művész alkotásaira vonatkozik — az én emlékeimmel. Én az eleven Zilzer Gyulát látom. Szenvedélyes, robbanékony-lobbanékony egyénisége, túlfűtött gesztusai élnek bennem, látom amint a nagymarosi művésztelep felé tartva egyszercsak Verőce körül rácsap szépen formált nagy kezével a gépkocsi sofőrülésének támlájára s harsány hangon megálljt vezényel: „Itt ki kell szállnunk! Pontosan ez a táj, pontosan ez a kis szöglet az, ahol ifjúkoromban is megálltam! Még a fákra is emlékszem! És lefestettem! Újra le fogom festeni!"

Pattogó, kijelentő mondatokban beszélt, karját kitárta, mintha átölelné az ismerős tájat, vagy mintha egy széles ecsetmozdulattal rákenne még egy kis kéket az égre, még egy kis szürkészöldet a Dunára... Később egy levélben azt írta, hogy az a vidék ott van vele, benne, emlékezetéből is megcsinálja.

Vajon valóban lefestette-e újra? Kétszázharmincnyolc műve szerepel a kiállításon. Ha azt a bizonyos Duna-parti képet nem is, de az eleven, lobogó Zilzer Gyulát minduntalan felfedezem. Azt a Zilzer Gyulát, aki huszonegy évesen részt vett a Tanácsköztársaság művészi, társadalmi mozgalmaiban, Csók István s Vaszary tanítványaként nagy hazai ígéretnek látszott, de a Tanácsköztársaság bukása után külföldre emigrált.

Kitárult előtte a világ, s ő kitárta lelkét, művészetét a világnak: jött München, Párizs, New York, kiállítások tömege Franciaországon, Anglián át az Egyesült Államokig. És mégis, a látszólagos sikerek ellenére, örökösen küszködő művész volt. Küszködött az anyaggal a kifejezés tehetségéért, s küszködött a külvilággal, a puszta megélhetésért. Tíz éven át film- és díszletterveket vállalt, nem csupán az újdonság varázsáért s fiatalos vállalkozókedvből, amely egyébként oly jellemző rá, hanem azért, mert amit igazán megfesteni, elmondani akart — az nem volt mindig „üzlet".

Már 1926-ban izgatja az emberiség önpusztító őrülete, így születik a Gáztámadás című album, amelynek előszavát Romain Rolland írta. Műveiben később is szinte rögeszmeszerűen visszatérő motívum a görcsös aggodalom és kiáltó figyelmeztetés. A Nemzeti Galéria falain függő képeiben az élet s az ember szeretetét éppen ez a csodálatos változatosság tükrözi: egy szelíd toszkán vagy normandiai táj s mellette — vázlat a Háború című falfestményhez, vagy az Óvóhelyen című alkotás. Az óvóhelyen riadtan összebújó alakok, a fojtogató sötét pincemélyből a semmibe meredő tekintetek: sikoltó fájdalom és tiltakozás az embertelenség ellen. Az embertelenség pedig ott csörtet a másik vásznon, a Háború című festményvázlaton, amelyen a gázálarcos, szuronyos, csizmás szörnyetegek valóban nem emberek, hanem szurony-karmokat, csizma-patákat növesztett, gyilkos fenevadak.

S mintegy ellenpólusként bukkan föl itt is, ott is a tenger, csónakok, sirályok, dolgozó emberek, rakodómunkások, halászok, hajóépítők vagy — a finomabb irónikus New York-i utcarészlet-en — az egyszerű emberek pihenő, bámészkodó semmittevése.

Az élet teljessége — amelyet Zilzer Gyula nemcsak érzett, hanem nagy erővel ki is fejezett. Ezt a teljességet, a szabadabb élet örömét fedezte fel, amikor hazalátogatott s az amerikai sajtóban sűrűn hangoztatta a magyar művészek nagy kibontakozási lehetőségét. Minden vágya volt egy hazai kiállítás. Csak részben érhette meg, 1964-ben az Egressy Klub műveiből kisebb bemutatót tett lehetővé. Az igazi nagy reprezentatív kiállítás, amelyből Zilzer Gyulát itthon méltóképpen megismerhetik, emlékkiállítás lett, postumus bemutatkozás. Kétszázharminnyolc kép — mint a kiállítást rendező N. Pénzes Éva művészettörténész elmondja — s a 238-ból huszonöt a Galéria tulajdona.

Vajon megfestette-e azt a bizonyos Duna-parti tájrészletet, amikor visszatért a te... Nem tudni, de az bizonyos, hogy az it... ket, színeket, levegőt magával vitte, ha... ban hordozta.

Most pedig tiszta, szublimált szín- é... ban tért vissza hozzánk. Műveiből mégi... a forrongó, eleven embert ismerheti m...

S

Kikötő. Alsó kép: Férfi arckép

Romos Párizs (1948). Lent: Óvóhelyen

Rakodómunkás

Utcakép New Yorkban

TULAJDONOS VAGY MUNKAERŐ

„Helyzetünk hasonló a tudathasadáshoz" — gy szakszervezeti ember nemrégen így foglalta ssze az állami vállalatok munkásainak való- an különös álapotát. Lehet-e valaki *egy sze- nélyben tulajdonosa és alkalmazottja* ugyan- nnak a gyárnak. Ilyesmi átmenetileg előfor- ulhat egy családi kézben levő nagyvállalat- nál, ahol a tulajdonos atya beteszi fiát — a övő tulajdonost — inaskodni és tanulni. A ökés korporációk kialakulása óta azonban ez is egyre ritkább.

Szocialista országokban viszont ez a helyzet — jó is hogy ez. Persze rendkívül nehéz megszokni és a mindennapok gyakorlatában aszerint élni, hogy a dolgozók egyben munkáltatók és munkavállalók. A népgazdaság korábbi irányítási szakaszában ez még nem volt annyira szembetűnő, hiszen a centralizáltság egyben azt is jelentette, hogy az igazgató, csakúgy mint a különböző rendű-rangú beosztottak, a minisztérium terveit és utasításait hajtották végre, a lényegi kérdések nem vállalati szinten dőltek el. Ez az állapot gyökeresen megváltozott az új irányítási rendszer bevezetésével. A vállalatot *nagyfokú önállósággal* ruházták fel, igen széles keretek között maga dönthet beruházásairól, új termékfajták bevezetéséről, racionalizálásról, piackutatásról, reklámról, tevékenységének középpontjában a gazdaságos, nyereséges termelés áll, mindezen túl a nemzetközileg ismert nagyvállalataink megkapták az önálló külkereskedés jogát is. A vállalat jó vagy rossz munkájában egyszeriben *mindenki messzemenően érdekeltté vált*, hiszen a gyár prosperitásától függött az órabér, a jutalom, a nyereségrészesedés.

Az első ellentmondás éppen az érdekeltségnél jelentkezett s rögtön igen összetett formában. Ebben az igazgató és általában a gyárvezetés érdeke megegyezik a munkások érdekeivel. A gyár dinamikus fejlődése, a piacok szélesítése, az értékesíthető termelés növelése egyaránt érdeke a gyár egészének. Csakhogy — s itt kezdődnek a nehézségek. Csakhogy a gyár korszerűsítése, új technológiák bevezetése, modern üzemszervezés a munkaerő átcsoportosításával s logikailag végigvive, a fölösleges munkaerő elbocsátásával jár. Az üzem, amely nem követi ezt az utat, óhatatlanul lemond nyereségének egy részéről.

Mit mondjon erre a szakszervezeti ember, akinek feladata a munkásság érdekeinek képviselete? Természetesen nehezen beszélheti rá az üzem munkásait, hogy keressenek maguknak más állást, más munkahelyet, mert az üzem racionalizálása ezt követeli. És mit szól tulajdonosi minőségben az a munkás, akinek felmondanak — élesebben fogalmazva —, aki felmondott önmagának?

A *következő ilyen kérdés* a munkaidő csökkentése. A szocialista gazdasági-társadalmi rend küzd a munkaidő csökkentéséért és a szabad idő növekedését, az ember önmegvalósításának nagy szocialista programja csakis úgy valósítható meg, ha a dolgozók egyre növekvő szabad idővel rendelkeznek. De a munkaidő csökkentésért küzdenek a tőkés országok munkásai is. Már most hazánkban jelenleg körülbelül kétmillió ember dolgozik rövidített munkaidőben, ötnapos munkahétben. A munkavállalók egy része még hat napon keresztül dolgozik, és teljes mértékben jogos az igénye, hogy az ő üzeme, vállalata is áttérjen a rövidebb munkahétre. Ennek jelenleg számos munkahelyen a feltételei még nem teremtődtek meg, mindezen túl az immár országosan jelentkező munkaerőhiány is akadályozza a munkaidő megrövidítését, mert ez a jelenlegi technikai felszereltség mellett a termelés csökkenéséhez vezethetne. A vállalatok vezetőségének ilyenformán nem áll módjukban teljesíteni a dolgozók jogos kérését. Mi legyen ebben a helyzetben a szakszervezet ál- [illegible]? Természetesen meggyőző munkát

A kérdést szándékosan éleztem ki a végletekig, hiszen minden munkás nagyban és egészében tudja, hogy munkahely változásánál általában *három érdekfajta — az egyéni, a csoport és a társadalmi — kapcsolódik össze.* A vállalattól távozó munkások az esetek nagy részében azért cserélnek állást, mert 1. számukra anyagilag előnyösebb; 2. megfelel a vállalat racionalizálási tervének; 3. egyezik a munkaerő-átcsoportosítás népgazdasági követelményeivel. A hármas érdek természetesen nem jelentkezik mindenkor párhuzamosan és egyidejűleg. Ezért beszélünk vándormadarakról, akik saját anyagi érdekeiket mindenek fölé helyezve sűrű egymásutánban változtatnak munkahelyet, vagy beszélünk extenzív, korszerűtlen gazdálkodásról, amikor a termelésben feleslegesen sok az „élő" munka. Nem említem itt a hanyagul dolgozókat, mert ők tulajdonosnak éppoly gyengék, mint munkaerőnek.

A tulajdonosi és munkavállalói ellentmondás az öntudatos munkás szerint *csak látszólagos.* Mint az ország gazdája tudja, hogy tulajdonosi mivolta nem kapcsolódik kizárólag egyetlen üzemhez, hanem az sokkal általánosabb, kollektív jellegű, s magában foglalja az állam valamennyi vállalatát. Az alkotmányban biztosított munkához való jogot nem is szűkíti le egyetlen, meghatározott vállalatra, de még iparágra sem, mint ezt a szénbányászok esetében láthattuk, hanem a népgazdaság egészét tekintve értelmezi. Ott dolgozik, ahol a legnagyobb szükség van rá, ez a közösségi érdek, ugyanakkor a kereslet-kínálat törvényének megfelelően számítását is ott találja meg legjobban.

A munkaidő rövidítésének is két oldala van még jelenleg. A rövidebb munkaidő nem járhat kevesebb termeléssel, következésképp kisebb jövedelemmel. Ahol csak ilyen módon lehetne csökkenteni a munkaidőt, ott a munkás úgy is mint tulajdonos és úgy is mint bérből élő dolgozó ellenzi az áttérést. Hozzátéve persze, hogy mindent elkövet gyárának korszerűsítéséért, gépi felszerelésének megjavításáért, egyszóval az ötnapos munkahét feltételeinek mielőbbi megteremtéséért.

Mindez szorosan kapcsolódik az *üzemi demokráciához.* Az üzemi demokrácia a szocialista demokrácia alapfeltétele. Nincs sok értelme szocialista demokráciáról beszélni, ha az üzemben nincs valóságos demokrácia. Ez pedig nem más, mint a *gondok megosztása,* más szóval az, hogy a munkás megtanuljon gazdálkodni a sajátjával. A gazdálkodás ugyanakkor a *megfelelő informáltság* kérdése is. Ezért közösségi, csoport- és népgazdasági érdek, hogy a munkásság a szakszervezeten és egyéb képviselőin keresztül mind teljesebben betekinthessen a vállalat ügyeibe, részt vehessen a döntések előkészítésében, konzultáljon meghozatalukban.

Mi tehát a megoldás? Annak az érzésnek kell országos méretekben felülkerekednie, hogy a dolgozó ember nemcsak termelőerő, valamiféle tartozéka az üzemnek, hanem mint a munkásosztály tagja, tulajdonosa is a gyárnak. Foglalkozott ezzel a kérdéssel a májusi szakszervezeti kongresszus, és legutóbb a parlamentben *Fock Jenő* miniszterelnök, amikor kijelentette: *„Munkahelyén minden dolgozónak ismernie kell a legfőbb népgazdasági és vállalati célokat, feladatokat. Látnia kell saját szerepét, helyét a vállalati együttműködésben, éreznie a másoktól való függőséget és a másokért való felelősséget egyaránt."* Majd hozzátette: *„A dolgozó ember nemcsak termelőerő, hanem a néphatalom birtokosaként az üzem, az ország gazdája is".* Tény, hogy a kérdés ilyen élesen csak az új gazdasági irányítási rendszer bevezetése óta jelentkezik. Ennek három és fél éve. Azóta is tanúi vagyunk a [illegible]

Ludvík Svoboda a parlamentben. Balról: Losonczi Pál, Jan Marko külügyminiszter és Ludvík Svoboda

A CSEHSZLOVÁK SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE MAGYARORSZÁGON

Magas rangú vendége volt Magyarországnak, hazánkba látogatott Ludvík *Svoboda* hadseregtábornok, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság elnöke, kíséretével. A vendégeket a repülőtéren *Losonczi* Pál, az Elnöki Tanács elnöke fogadta.

A csehszlovák delegációnak igen gazdag volt a programja. Svoboda elnök megkoszorúzta a Hősök terén a magyar hősök emlékművét, városnézés közben megtekintette az új metrót. Találkozott *Kádár* Jánossal, az MSZMP Központi Bizottsága első titkárával és *Fock* Jenő miniszterelnökkel is. Az első nap délutánján nagygyűlést rendeztek a vendégek tiszteletére a csepeli munkások. A Csepel Vas- és Fémművekben Ludvík Svoboda beszédében ismertette a Csehszlovák Kommunista Párt feladatait, elképzeléseit, majd üzemlátogatás közben beszélgetett a gyár dolgozóival.

A következő napon az elnök és kísérete megtekintette az Agárdi Állami Gazdaságot. A látottakról nagy elismeréssel nyilatkozott. Felesége, Irena Svobodova a Fóti Gyermekvárost látogatta meg. A vendégek jártak a budai Várban is, megnézték a „Fővárosunk ezer éve" című kiállítást.

Köztudomású, hogy a második világháborúban Ludvík Svoboda az I. csehszlovák hadsereg tábornoka volt. Nagyon sok magyar partizán harcolt vele együtt. Ezért különösen megható volt, mikor az elnökké lett tábornok ellátogatott egykori harcostársaihoz, a Magyar Partizán Szövetség székházába.

A Svoboda elnök látogatásáról kiadott közlemény hangsúlyozza, hogy a hivatalos tárgyalások *a két fél teljes nézetazonosságát* fejezték ki a megtárgyalt kérdésekben.

Ludvík Svoboda és kísérete a négynapos látogatás végeztével repülőn elutazott a magyar fővárosból. Az ünnepélyes katonai búcsúztatáson megjelent Losonczi Pál, valamint a magyar kormány több tagja.

Dr. Mahmud Riad Budapestre látogatott

A magyar—egyiptomi tárgyalások. Középen, egymással szemben a két külügyminiszter: Mahmud Riad és Péter János

Péter János külügyminiszter meghívására Budapestre látogatott dr. Mahmud *Riad,* az Egyesült Arab Köztársaság miniszterelnök-helyettese, külügyminiszter, kíséretében [illegible] ponti Bizottságának első titkára, *Losonczi* Pál, az Elnöki Tanács elnöke és *Fock* Jenő miniszterelnök. A hivatalos megbeszélések után Mahmud Riad a Balatonra utazott [illegible]

Zilzer Gyula
festő

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Kis Ujság

Megjelent: 1[illegible] APR. 30

KIÁLLITÁSOK

Zilzer Gyula

grafikai műveit mutatja be *Berend Ilona* rendezésében a *Fészek Klub*. Zilzer hosszú évekig élt Amerikában s csak nemrégiben tért haza. Első nagy gyüjteményes kiállításán elsősorban amerikai élményeiről ad számot. Mint művész harcos humanistaként élt odaát. Szívében és munkáiban nem az „amerikai" imperialistákat képviselte, de a dolgozó nép Amerikáját. A dollárkirályok helyett a Jeffersonok, Lincolnok, Henry George-ok emberségesebb Amerikáját, melyet ma az amerikai dolgozó milliók békevágya és kultúréhsége testesít meg. Az igazi művész az igazi néphangulatot és közvéleményt szólaltatja meg. S minthogy Zilzer Gyula igazi művész, aki képtelen affektálni s „szerepeket eljátszani" — amerikai élményképeiből megragadóan érzékletes képet kapunk az amerikai nép igazi hangjáról, mely bizony, egészen más, mint az „Amerika Hangja" — vagyis a háborús érdekeltségű monopoltőkések bérszónokainak embertelen uszítása. A *Két világ, New-York éjjel, Matrózlanya, Farmerek, Amerikai csavargóélet és a többi rajza szuggesztiv erővel* villantja meg a kétféle Amerikát s híven érzékelteti, hogy a két „amerikánizmus" egymásközti küzdelmében melyik oldalon van a valódi erő, az igazság. A mesterségbeli tudás határozott fölényével komponált rajzremekelések oktatói jellegét s nevelő tartalmát lehetetlenség elvonatkoztatni a kifejezés formai kellékeitől, annyira szervesen összefonódott e kettő. Egyik-másik rajza monumentálisabb igényű: a szabványosnál terjedelmesebb utcai plakátnak vagy nagylermi freskórajznak kívánkozik. Zilzer Gyula grafikai művei a magyar nagyközönség számára hitelesen igazolják, hogy a monumentális igényű művészet szociális tartalma és általában a művészi újrealizmus nemcsak Európában s nemcsak Kelet-Európában jelent biztos irányt, válságokból kivezető utat, hanem az egész világ művészei számára. Igy az amerikai művészet számára is ez a továbbfejlődés útja.

(n.)

(n. t.)

Meghalt a Szovjetúnió Legfelső Tanácsa elnökségének helyettes elnöke

Moszkva, április 28

A Szovjetúnió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága, a Szovjetúnió miniszterlanácsa és a Szovjetúnió Legfelső Tanácsának elnöksége mély gyásszal közli Mir Basir Fattah Ogly Kaszumovának halálát. Kaszumova, a Szovjetúnió Legfelső Tanácsa elnökségének helyettes elnöke, az Azerbeidzsán Szovjet Szocialista Köztársaság Legfelső Tanácsa elnökségének elnöke, a Bolsevik Párt egyik kiváló tagja és a szovjet állam tevékeny építője volt

Kinevezések

A közoktatásügyi miniszter dr. *Indics* Margit *Karikás* Frigyesnének egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyóan tudomásul vette. — *Fedor* János iparművészeti

GYULA ZILZER kiállitása Párisban 1951.május 4-ig,saját mütermében.

A kritika megemliti,hogy magyar származásu.Jelenleg Észak-Amerikában él és amerikai képeit állitotta most ki.Chicagoban,az Institut international d'art-ban volt rajzkiállitása.Tartósan Hollywood-ban telepedett le.

A R T S . Paris. 1951.ápr.20-i szám
4.old.

Zilzer

MAGYAR RÉGÉSZETI MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT.
MÜVÉSZETTÖRTÉNETI SZAKOSZTÁLY
Budapest, Üllői-ut.33-37.

M E G H I V Ó

a Szakosztály 1951. május 25.-én, pénteken d.e. 9 órakor az Eötvös Lóránt Tudományegyetem Érem- és Régiségtani Intézetében (VIII.,Puskin-u.3.II.em) rendezendő

f e l o l v a s ó ü l é s é r e .

jó kívánságait
...mánolja.
Fogadja Mgod
Bp. 911 VI/1 v. ülés...

Zilzer Gyula

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Magyar Nap

Megjelent: 1[illegible] MÁJ. 4

Zilzer Gyula festőművész rézkarcait és rajzait látjuk kiállítva a Fészek másodikemeletti társalgójában. Ezekre a grafikákra nagyon ráülepedett a két háború között eltelt húsz esztendő. Zilzer víziőinak előadásmódja bizony eléggé porlepte. Még akkor is, ha esetleg egy-egy témája közel állana mai életünkhöz. Legsikerültebb darabjai azok, ahol nem lép fel nagyobb követelményekkel, hanem csak a napi élet jeleneteit karcolja rézbe vagy rajzolja, jegyzi fel. Talán ha hosszabb időt töltött itthon és a mai életünk lázas építésének tempója megihleti, közelebb kerül a dolgozó emberekhez és művészete is közelebb kerül a mai életünkhöz.

ert pk. rbert ekla	
FŐ 9 bert bert odót	Lahó Ernő 3. Újhold
D 8 rd pk. dárd or cs.	Tolnainé 2 Izr. R. Kh. Sivan
DA s és F. élix és A.	Aradémia utca 12 Fabinyi E. Lux
TÖK 0 királyné rgit ador	Lux hivja 127-699 Bárcy 3 Nőnégyfár D. Ujhalyi
EK 1 bás ap. nabás bás ap.	Tolnainé (2) Ujhalyi ismét kéri hogy menyen ki a Nőnégyfárba
BAT 2 z. János illő ufriusz	Róczayne (1) Izr. S Bamidbar

ket hoz nekünk.Hamarosan visszatér Hollywoodba.Hiányozni fog nekünk egy a párisi iskolában kialakult festő és egy nagyon nagy rajzoló.

" ARTS"1951.ápr.20.

Kiállitás a festő müteremében május 4-ig.

Repr.: La jeune américaine./Rajz./

Zilzer Gyula

Gyula Zilzer

festő

Jean Bouret: Gyula Zilzer et les images de la vie américaine.
20 év óta Z.Gy. neve szinte elválaszthatatlan barátaiéX: R.Rolland George Grosz, Maserel nevétől. Két utóbbival együtt állitott ki Billiet-nél, litográfiákat közölt a pacifista iró szövegei mellé, rajzokat helyezett el ujságokban, melyek a katasztrófát megjósolták. Ezenkivül az utca képét festette.- Letelepedett az Egyesült Államokban. Napi 18 órát rajzolt, bejárta az országot kelettől nyugatig, kikötői és mezei munka-témákat dolgozott fel. A vermonti majorokban ugyanazokat a parasztokat találta meg, mint magyar szülőföldjén. A chicagoi nemzetközi müvészeti intézet kiállitást rendezett rajzaiból. Z.végül Hollywoodban telepedett le. Elsősorban fest és sikereket ér el, majd a mozi problémáihoz kapcsolódik. Ezerszámra készit rajzokat, melyek egy nálunk ismeretlen filmkészitési módszert készitenek elő. - Ma amerikai képe-

Zilzer Gyula

Haladás. 1949. máj. 19.

FRANCIA POSTÁS VASÁRNAPJA

(Zilzer Gyula rajza)

Remek rézkarcokat láttunk a »Fészek« kiállítási termében: Zilzer Gyulának, a Franciaországban élő s most Pesten vendégeskedő grafikus munkáit. Zilzer egyike a legkomolyabb, legelmélyültebb grafikusoknak. Döbbenetes erővel, kiforrott rajztechnikával ábrázol embereket és gondolatokat. Első grafikai kötetéhez Romain Roland írt előszót. Világlapok állandóan közlik rajzait. Aki szereti a grafikát, nézze meg Zilzer Gyula kiállítását.

, a melyek a postahivatal hibájából
ezt a körülményt a szállitó levél-

re való vissza- vagy utánaküldése
/ pontok alatt foglalt korlátozá-
ll felszámitani.
g alárendelt hatóságokkal, hivata-
lés végett azzal az utasitással ér-
aikat minél előbb hozassák el a pos-
tett határidők letelte után azok

zeptember hó 28-án.

vedelme valakinek, hogy ab-
ból öt százalékot vagy akár
csak egy százalékot is meg
ne tudna takarítani.

VII.

A Szovjetunióban például
óriási arányú a betétgyüjtés.

A legtobb áruban.
És a legfőbb árukban.

X.

Nem részletezzük az ada-
tokat, mert a meggyőzés leg-
jobb módja és eszköze, ha
mindenki maga számol.

Zilzer Gyula

Világ. 1948. ápr. 28

ZILZER GYULA ötven grafikából álló gyűjteményes kiállítása Berend Ilona rendezésében péntek délután nyílik a Fészek Klubban.

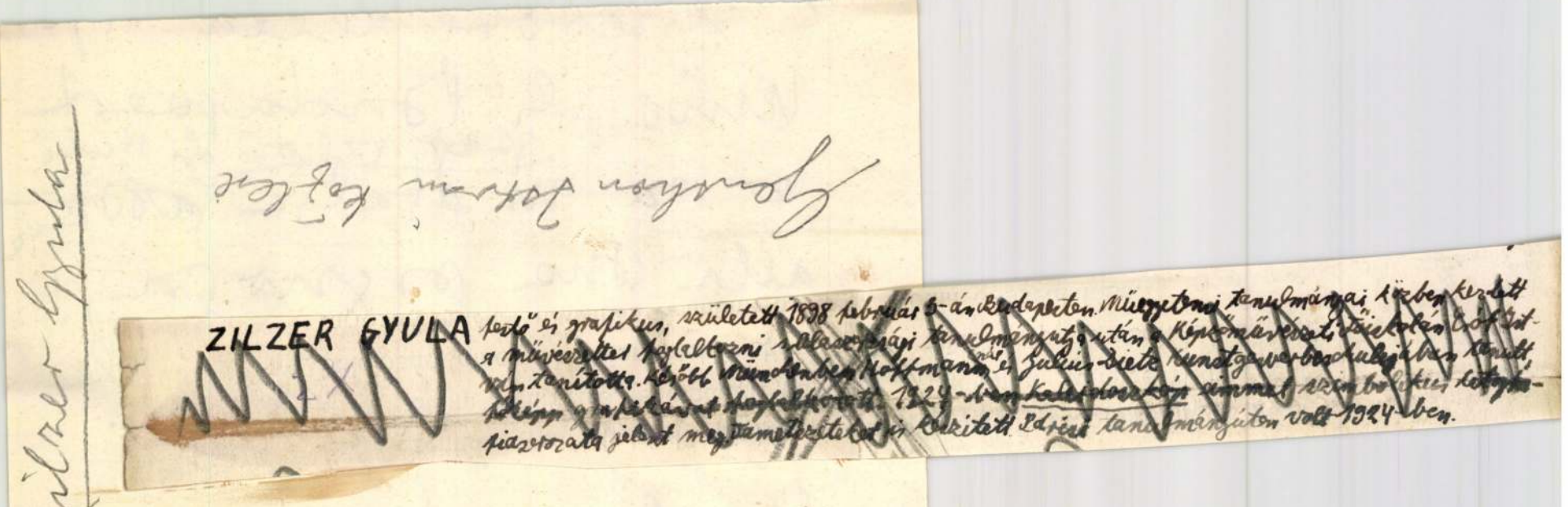

Zilzer Gyula

Genshon István közlése

ZILZER GYULA

[illegible]

ik annak a tagtársnak arczképét,
ugalomba vonulás vagy esetleg
mindenképpen csak az együvé-
um összeállítása.

Zilzer Gyula

Gentchen István kőrlése

21.)

ZILZER GYULA 1898 február 3-án Budapesten született. Műegyetemi tanulmányai közben kezdett művészettel foglalkozni s olaszországi tanulmányutja után a Képzőművészeti Főiskolára került, ahol Esók István tanította. Később Münchenben Hoffmannál és Julius Dietz Kunstgewerbeschule-jában tanult s ezidőben érdeklődését főképp a grafikai technikák kötötték le. 1924-ben Kaleidoszkóp címmel 14 lapból álló litográfiaszorozata jelent meg, amelyekben a fogalmak mögött rejlő szimbolumokat (Idő, Gond, Zámpolár, Tarsang) megragadó erővel és kitűnő rajztudással eleveníti meg. Tametszetei is vannak. 1924 nyarán párisi tanulmányútra indult.

oktatásügyi minisztertől.

...sz. Bizottsági

...ly.

BUDAPEST.

IX. Rákos u 10

...erreuter'sche Buchdruckerei (M. Salzer) in Wien.

Zilzer (Paris) : A gázbombavető

tam le Antibes-ba. Egy hallatlanul nagystílű ember; teljesen autodidakta; maga készíti a cipőket a kis műhelyében, de lakásán felhalmozva a legritkább könyvek, néger szobrok, metszetek, képek. Egész Anatol France-féle regényalak... Ő ismertetett meg egy másik, igen originális emberrel. A „Saint-Paul" helységben, valóságos paradicsomi tájon levő „Colombe D'Or" nevű vendégfogadó tulajdonosával. Ez az ember, a művészek rajongója és mecénása, a vendégfogadó mellett, külön épületben atelierokat rendezett be, ahol vendégül látja a művészeket... egy-egy kép ellenében (A „*Mult és Jövő*"-ben legutóbb fölvetett gondolatnak megvalósítása ez).

Zilzer Gyula hangjában még érződik a lelkesedés, amikor ezt az időt evokálja. De rögtön tárgyilagos lesz, mikor saját, egyéni sikereiről kellene beszámolnia.

Helyette azonban beszélnek azok a kritikák, melyeket sikerült fölfedeznem és melyek bizonyítják, hogy Zilzer Gyulát, aki ismeretlenül indult el Magyarországból, 1930 decemberében Amsterdamban rendezett gyüjteményes kiállítása alkalmával a holland sajtó mint egy kivételes, nagyszerű tehetséget mutatja be a műértőknek.

1931 novemberében Londonban tartott kiállításával se kérkedik Zilzer. De a „Daily Mail", az „Observer" és egyéb művészeti lapok, meg a „Times" is olyan bírálatot írtak róla, mellyel pedig valóban dicsekedhetne. „Human Documents" (emberi dokumentumok)-nak minősíti Zilzer rajzait. Mint egy „Balzac"-i írás (writing of Balzac) jelzi egyik kitételében. „All the vigorous vitality of his race finds expression in his work" (fajának erőteljes vitalitása talál művében kifejezést) állapítják meg róla.

És most jön majd egy újabb étape Zilzer életében: Amerika. Egy műpártoló meghívása folytán Canada határához, az Ontario tóhoz készül. Télen pedig New Yorkba, ahol kiállítást rendez.

— Mennyi igéret egy ilyen út, — mondja a művész örömével Zilzer. — Mert Amerikáról egy nagy sorozatot akarok készíteni. De nemcsak a nagy városokról, mint ahogy eddig leginkább csinálták. Hanem farmokat, kis helyeket, típusokat akarok megrögzíteni. Úgy ahogy én látom. Az ottani életet a maga leplezetlenségében...

És Zilzer Gyula tekintetében már ott tükröződik egy elképzelt és hamarosan valóra váló világ képe, — mialatt a már átélt szépségek színes dokumentumait, az olaszországi pasztelleket — féltő gonddal csomagolja el.

Ambrus Balázs: Péntek este

Ha jött a péntek este
S kigyulladtak a lángok,
A két kezét kitárta
És engemet megáldott.

De jött egy péntek este,
Elmondta még a szent dalt,
A két kezét kitárta
S apám szelíden meghalt.

Azóta péntek este,
Ha ég a gyertya lángja,
Két kéz jön fel a sírból
S a fejemet megáldja.

Zilzer (Paris) : Iön a gáz — Aus dem Cyklus : Gas

KISS ARNOLD: AZ AVAS TEMETŐJÉBEN

Szép szomorú, bánatosan mosolygó miskolci zsidó temető ott az Avas dombján, benne két régi, hallgatag sírdomb — üzenek néktek. — A kis Mayer már nem jön hozzátok.

A kis Mayer, aki esztendőről-esztendőre, amikor a szelichot-hajnalok hűvös szellői mélabús nótáikat dúdolni kezdték csöndesen szállingózó sárga lombfurulyáikon: meghallotta ezt a csodálatosan mélabús hivást, és elzarándokolt messze földről hozzád, szép, szomorú miskolci zsidó temető, ott az Avas dombján, elvándorolt hozzátok: két régi, hallgatag sírdomb, imádkozni előttetek, sírni fölöttetek.

A kis Mayer eljött hozzátok évről-évre, eljött betegen is, fáradtan is, ősz fürtökkel is, eljött az ifjúság bűbájos városába, hogy az ifjúság varázsitalából igyék a szinvaparti álmatag városkában, hogy gyermekké legyen újra az édesapja az édesanyja sírhalma előtt. És milyen tüzesen forró, milyen tiszta, gyermeki, áhitatos imádságokat hozott magával hozzád, szép, szomorú miskolci zsidó temető, a kis Mayer.

Senki sem tudott úgy imádkozni, úgy-e, szép szomorú avasi zsidó temető, ti tudjátok? mint a kis Mayer.

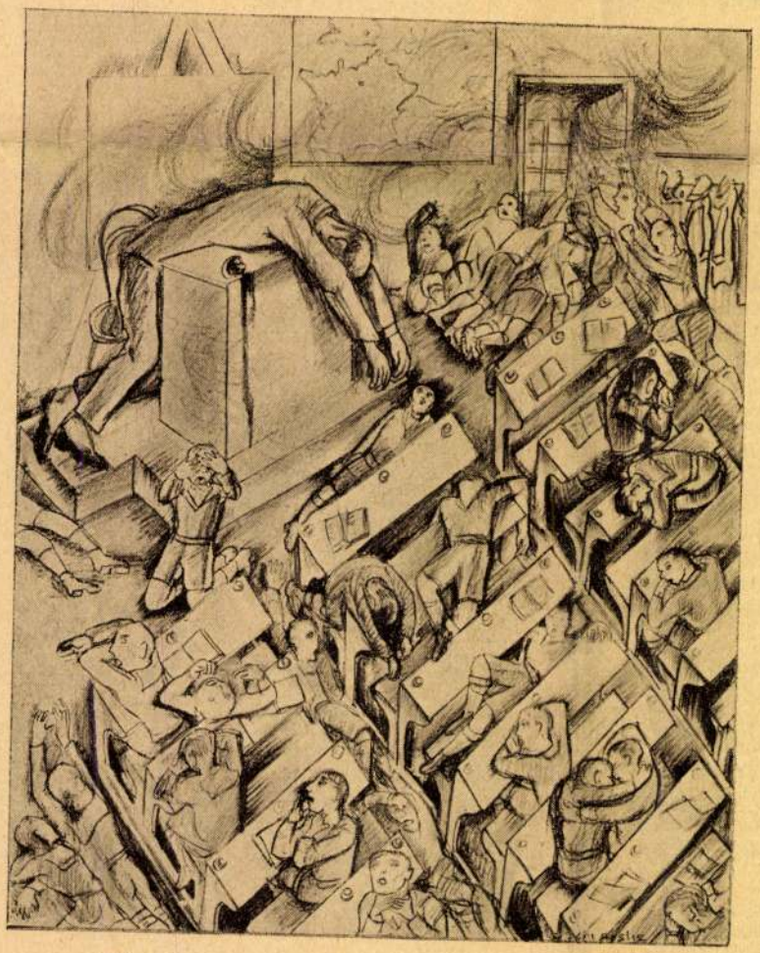

Zilzer (Paris): Gázháború c. ciklusból. Az iskolában

Ájtatnak borongó felhői laktak a szíve mélyén és a könnyek, amelyek abból hullottak: fohásszá váltak. S ha oszlott a felleg, napsugár áradt a lelkében és annak a fényéből szövődött a halálig rendületlen reménység imádsága. Az ő hitét, az ő imáit maga az Isten csókolta a lelkére.

Szép szomorú miskolci zsidó temető, benne két hallgatag, régi sírdomb, úgy-e, hogy tudjátok, ki volt ő?!

Emlékeztek, úgy-e, a kis Mayerre, aki itt játszadozott a porban, a lábatoknál fekvő városka utcáin, akit úgy szerettek, akit olyan féltő gonddal neveltek az élettel küzdő, jámbor szülők, akire olyan nagyon büszkék voltak, s akiért tüzes oltárra tették a legsúlyosabb áldozatokat is, csakhogy valóra váljék az álom, amit egyetlen, édes, jó, lángszívű fiúgyermekükhöz fűztek, hogy valamikor Izrael papja, Izrael rajongója, Izrael szerelmese legyen a kis Mayer.

Emlékeztek, úgye a kis Mayerre, akit a zsoltáron neveltek, akinek a szívébe a próféták tüzét öntötték, akinek a lelke fölé annyi reménykedő, annyi álmodó, annyi remegő péntek esti, ünnepi áldás hullt, akinek gyermekfeje fölött úgy reszketett az apai áldó kéz, akinek gyermekágya mellett olyan bánatos melankóliával zöngött virrasztó éjszakák édes anyai, ősi szomorúságú zsidó énekének bölcsődala.

Emlékeztek, úgy-e a kis Mayerre, az álmodószemű, gyönge kis fiúra, aki a miskolci kollégium nagy tudós mesterei elibe járt és szent akaratával, hogy beváltsa a szerény apai hajlék álmodásait, töretlen buzgalmával, lángoló tehetségével az elsők közé emelkedett. A kis Mayer, a szegény, igénytelen zsidó tanuló: mesterei csodálatát vívta ki magának.

Emlékeztek-e reá, a kis Mayerre, aki a nappali szorgalom órái után hosszú, hallgatag éjszakákon át a szent könyvek lapjai fölé borult, a talmud fóliánsait bujta gyerekfővel már, és az öreg miskolci rabbinus Izráel jövendő ragyogó csillagát látta benne.

Emlékeztek-e reá, aki ott kergetődzött a régi templomudvaron színes szárnyú lepkék után s azután ott állott a kopott, ősi templompadban, a jámborszívű édesapja oldalán, körülhalmozták zsongó imádságok borongó melódiái, a szószék fölött kigyulladtak a szent gyertyaszálak s a kis Mayer a jövendőnek tündérpillangóit látta a gyertyafény körött: amikor majd ő fog ott állani azon a szószéken lángoló szavakkal, röpülő hittel — ő, Izrael tanítója.

Szép, szomorú miskolci zsidó temető, benne két hallgatag, régi sírkő, emlékeztek-e reá? a kis Mayerre, aki elkerült ifjan a jámbor szülői hajléktól, s elment

Zilzer Gyula

festő

1929. Párisban.

A szociális élettől vett
témákat fest.

Literatura

1929. 161. l.

ját ábrázoló

rajok

réke

Zilzer Gyula

festő

alábbi litografia-albumát ismertetik a cikk.

cvod

Hevesy Iván: Zilzer Gyula: Kaleidoszkóp. Nyugat 1924. máj. 16.

Az évek ereje alig hagyott [illegible] mot külsején. Mozgékony, fürge, fiatalos ma is. Hangjának frisseségét, erejét és hajlékonyságát csodáltuk. *Bámulatraméltó mestere a tökéletes énekbeszédnek.* Ebben egyedülvaló! Biztos, fölényes, nagyszerű színész. Olyan kiváló, hogy ha elvesztené a hangját, akkor is büszkesége lenne bármelyik drámai színpadnak.

Pisában született, ahol fiatal korában vasesztergályos volt s az üllő mellett sokat énekelgetett. Rendszeres énekmestere sohasem volt, a barátai, úgyszólván az egész olasz nemzet tanította a szabályosabb éneklésre. Mikor ez már valahogy ment, kis staggionekkal járta be Olaszországot. Huszonkét évvel ezelőtt lépett először színpadra a római Constanzi-színházban, ahol a Tannhäuser hírnök szerepét énekelte, minden nevezetesebb eredmény nélkül. Döntő sikerét külföl-

Rigoletto szinten, de a Hamletben olyan tempóbeli eltérések zavarták a színpad és a zenekar összjátékát, amilyenre az Operaházban nem volt példa. Jobb, ha nem részletezzük.

Még egy vendégszereplés tarkította Operaházunk játékrendjét. *G. Németh Mária*, akit tavaly a bécsi operaház elszerződtetett tőlünk. Szulamitot (Sába királynője), Leonórát (Trubadur), Aidát és Amáliát (Az álarcosbál) énekelte. A sajtóbeli sikerét még mindig nem érte el a művésznő, de a játéka, gyönyörű hanganyaga és énektudása kultúráltabb lett. Nagy szépségek kincsesbányája ez a torok. Legfelső öt-hat hangjánál tökéletesebbet hiába keresnénk. Egy-egy frázist csodálatraméltóan rajzol elénk s aztán a hangja elernyed és a középfekvésben ragyogó fényéből és átütő erejéből rendszerint veszít. Középhangjai tavaly óta fejlődtek s így

Zilzer Gyula

4 /

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 600

1932. 148

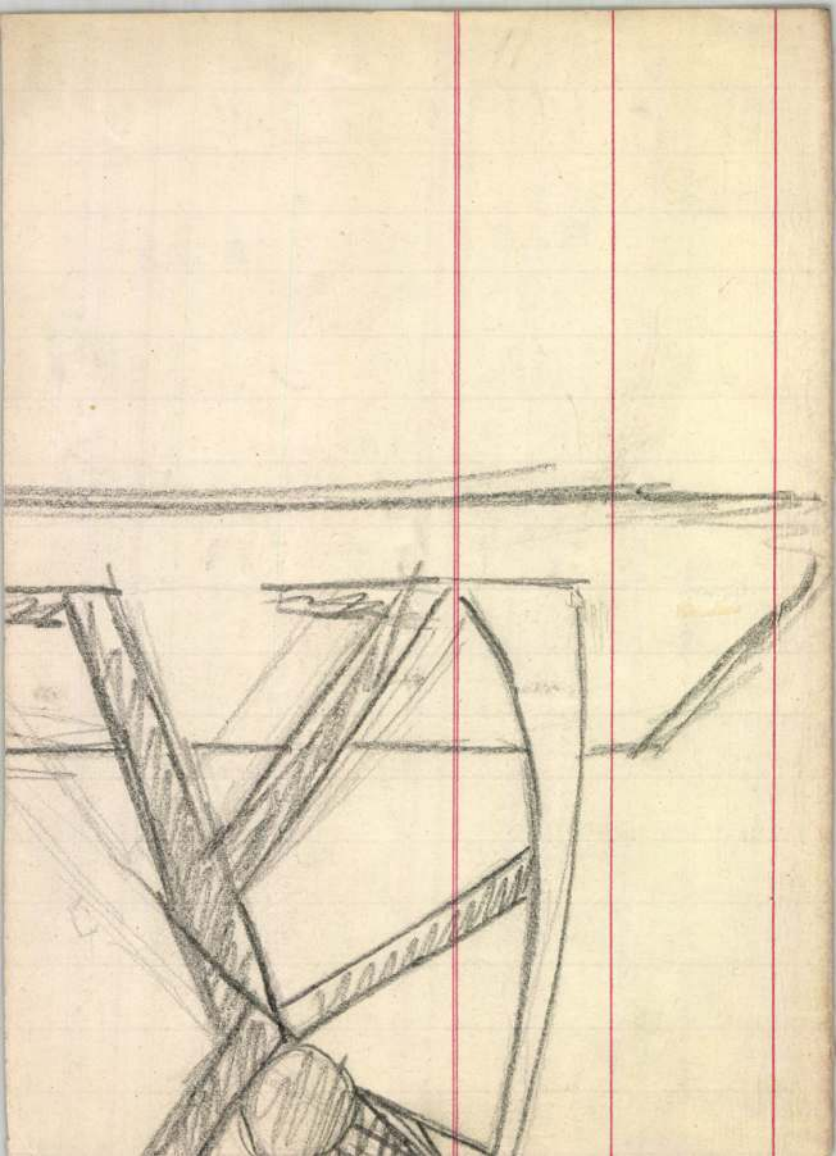

ZILZER GYULA festő és grafikus, szül 1898 febr. 3.-án Budapesten. Műegyetemi tanulmányai közben kezdett művészettel foglalkozni, olaszországi tanulmányútja után Esók István tanítványa lett. Később Münchenben tanult Hoffmannál és Julius Dietznél. 1924-ben Kaleidoszkóp c. litográfiasorozata jelent meg. Párisban él.

Zilzer Gyula

Zilzer Gyula

Magyar Művészet
1928. 600

1647-909-6
Metszet-tisztitó

6. Asztal (bádogs) 1 kettős

Egy darab szürkére festett fenyőfa asztal két szárnyas ajtóval és ezeken lapos tükörrel, fölül pedig czinkbádoggal boritott áztatóval, a melynek közepén lefolyó cső van.

Méretei: 87 cm. magas, 158 cm. hosszú, 93 cm. mély.

Értéke.....100 K

Készitette Tikáts Adolf

Zilzer Gyula

1928. szept. koll. kiáll.
az Ernst Múzeumban.

XCIX/a. csoportkiáll. Eat.

Mátyás-hár, besztercebányai III. 230, 232, 233

Zilzer Gyula

L.

Ernst Museum kiáll

99/a.

1928. sept.

Zilzer Gyula

festő és grafikus

l.

Upr MTsL.

974 l.

Zilzer Gyula

grafikus

iród

Gyomai Imre

A párisi magyar festők mundássága.

Erdélyi Helikon

1930. 250. l.

Semmi adat

Északi-Keleti-Fekete-tengert összekötő hajó-utak.

Zilzer Gyula

részt vett az alábbi kiállításon.

Cat Chicago 1932

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Zilzer Gyula

Tanie és
Gordonkás c.
rajzai repr.

Kék Madár

1923. 3. sz.

N y u g t

245 P. azaz Kettőszáznegyvenöt
Közoktatásügyi 15.411./1936. sz
litással kapcsolatos költségkül
és Közoktatásügyi

Zilzer Gyula

Sivatag, fametszet
repr.

Kék Madár.
1923. I. évf. 1. sz. 15. l.

Zák

145

ra. Fején barette van tollal, hajá rö-
hegyes. Ingének csipkezett galler-
an gombolva s brokát palástja pré-
zon az aranygyapjás rendet viseli:
ben négy sorban:

3. Roman. Imp. Semper Avg.
iae Dalm. Croat. Rex
Burgund. Com. Tirolis SC."
x V."

etet véve 21.3 : 14.5 cm.

Zilzer Gy.

Illustrata
Poe Edgar:
Chat noir c.
muvet
Megjelent Parisban

Zilzer Gyula

kol. kiáll. Párisban

Galerie Joseph
Billiet & Co
1926. márc.

Megnyitó

Zilzer Gyula

graphus

Páris

l.

Erödi Bodnár

228. l.

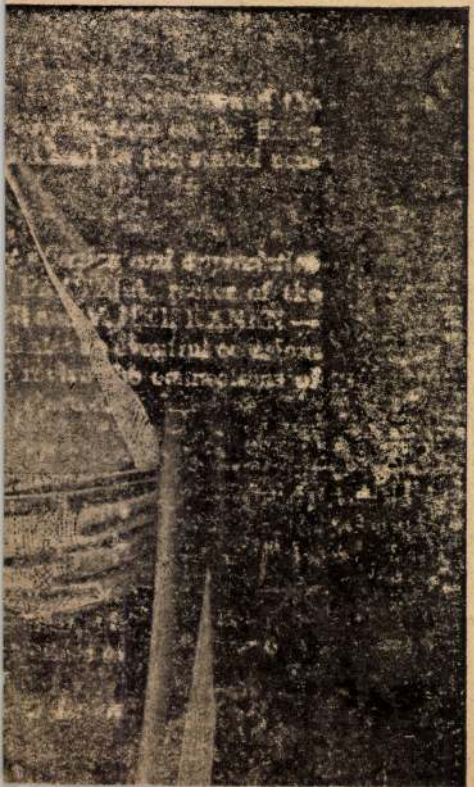

Zilzer Gyula

festő és grafikus

~~1889~~ 1898. febr. 3. Budapesten született. Műegyetem elvégzése után a Bpesti festőakadémián Csók István osztályán tanult, ~~ahol~~ ahonnan fél ér múlva Münchenbe ment és J. Dietrnél, majd Hoffmann Hans tanárnál tanult. Ezután két évig Olaszországban volt és fölég Milanóban végzett tanulmányokat. 1924 tavaszán jött Pestre, itt adta ki Kaleidoskop cz. litogr. mappáját. 1924. június végén Párisba ment, ahol egy évig szándékozik

dolgozni. Zilzer Antal
a nagybátyja.

Sajat Közlése

1924. VI. 23.

Zilzer Gyula

Németh Antal: Zilzer Gyula tizennégy litográfiai műve. Magyar Grafika. 1924. 157. l.

Az író életrajza megvan.

~~Gyulafehérvár VI. 106.~~

Zilzer Gyula

1921/22 I.

Ferképzomfoisk. vk

149. l.

saival, kíséretében Dzsem török herceg, II. Mohamed fia és más keleti előkelőségek arcképeivel, továbbá Erzsébet és Mária találkozása a fonó és varró szolgálókkal, az első teremben Krisztus föltámadása a térdeplő VI. Sándor arcképével és Mária mennybemenetele. 1501-ből valók a spellói dóm freskói: Angyali üdvözlet, Pásztorok imádása, Krisztus az írástudók között. Legjelentékenyebb munkái azonban a Francesco Piccolomini bíboros (később III. Pius) rendelésére készült freskók a sienai dóm libreria-jában (1502—07). E freskók a bíboros nagybátyjának, az Aeneas Sylvius néven ismert II. Pius életének 10 jelenetét ábrázolják, melyek a művész kezében saját korának személyeit és ruházatát ábrázoló színpompás, aranytól csillogó novellákká lettek. Ugyanitt a S. Giovanni-kápolnában a Szt. János életéből vett freskók rendelőjének, Alberto Aringhieri rhodosi lovagnak fiatal és öregkori kitűnő arcképe. Sokan a sienai freskóknál Raffael közreműködését sejtik, de bizonyíték rá nincs. A sienai Pal. Petrucci részére készült mitológiai freskók közül való a polgári interieurt ábrázoló Penelope és a kérők (London, Nat. Gall.). Függő képei közül megemlítendők: Madonna a gyermekkel (1470—80 közötti korai kép, London), Szt. Ágoston mandorlában, alatta Szt. Benedek és Bernát (reliquiarium, szintén korai, Berlin), középidejéből (1480—1500), Szt. Katalin donátorral (London), Trónoló Mad. szentekkel (1504, Spello, S. Andrea), Madonna glóriában két térdeplő szenttel (S. Gimignano, városháza), kései idejéből (1500—13): Mária megkoronázása (Róma, vatikáni

Zilzer

Z. 2. *Gyula*, grafikus. - 1898 febr. 3-án Bpesten. Ugyanitt, Münchenben, Milánóban és Párizsban tanult, 1924. Kaleidoszkóp c. 14 lapból álló litográfiasorozata jelent meg, amelyekben a fogalmak mögött rejlő szimbolumokat (Idő, Gond, Lámpaláz, Farsang stb.) fantasztikus felfokozottságban, expresszív lendülettel és kitűnő rajztudással eleveníti meg. Fametszetei is vannak, néhány könyvet illusztrált (Poe stb.). 1928. kollektív kiállítása volt az Ernst-múzeumban.

[redacted]

MULT ÉS JÖVŐ
* ZSIDÓ MŰVÉSZETI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HAVI FOLYÓIRAT *
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF * XXII. ÉVFOLYAM, 1932 SZEPTEMBER

ELUL,— LEVELEK HULLÁSA

Elul őszi szelei zúgnak szerteszét a világon és a zsidó templomok mélyén megszólal remegve az ősi Sófár szava. Mintha a bibliai átkot búgná most a fülünkbe: „*És üldözni fog benneteket a hulló levél hangja...*“ Hulló levelek hangja riasztja Izrael népének őserdejét és beleremegnek az ágak, a törzsek és a gyökerek.

Egyik szélén, ott nyugaton kivülről hallatszik a rohanó fejszések csapkodása. „Ráismerni, mint mikor felülről suhintanak a lombok közé balták-kal.“ Ézsau ismert hangja és keze, mely véres ösvényeket vágott Jákób történetében. Nagy nemzet milliói acsarkodnak a legvédtelenebb kis nép ellen, mely zsoltáros félelemmel ámul feléjük: „Miért zugnak a népek? Miért koholnak üressé-geket?“

Rágalmak horogkeresztes hadjáratát szervezik a zsidóság ellen. Mintha Juda gyermekei volnának a földkerekség minden sebének, válságának, felfordulásának okai. És mintha a zsidóság elpusztítása meggyógyítaná, eltüntetné e betegen vergődő világnak minden baját, szenvedését. És mérges nedvekkel teleszívódott leveleket hömpölyögtet a szél mindenfelől Izrael fiai felé: „Tépjétek ki, tépjétek ki, gyökerestől!“

Más szélén északon a szabadság hamisított jelszavaival rázzák az ősi terebélyt, hogy kiszakítsák a talajból, mely évezredeken át táplálta, növelte és tartotta büszkén, egyenes gerinccel az ég felé emelkedő koronával. Hullnak, hullnak a levelek ott a fehér-vörös tájon. És a zsidó nép történelmének figyelőjét egész valójában megremegteti ez a levélhullás és szinte üldözi, kínozza a tudat, hogy a zsidóság legértékesebb része megy ott veszendőbe. „Cijon drága gyermekei, akik tele voltak aggatva a Tóra-tudás csillogó gyöngyeivel, szerteomlanak, mint a szétzúzott cserepek...“

És benn az erdőmélyen mintha elnémulna az ősi dal, megszünt volna a fészekrakó madárének. Csak a lombhullás szomorú hangja üldöz bennünket. Fájdalmas statisztikák leveleit zörgeti meg a szél; a zsidó családi élet pusztulásáról, szétzüllé-séről regélnek. Egyre fogyóban a zsidóság népe-sedési vonala, összezsugorodik az évezredes élet-ösztön, melyet a középkor és a gettó sötétsége se tudott elfojtani, elsorvasztani. A „modern“ új kor dicsősége, hogy a zsidóság gazdasági életlehető-ségeinek gyökereit annyira meglazítani tudta, hogy inog a fa és ritkul az erdő és „hatalmasat bukik a Libánon...“

Elul őszi szelei zúgnak szerteszét a világon. És a zsidó templomok mélyén megszólal remegve az ősi Sófár szava. „Fújhatják-e a harsonát a városban, hogy a nép meg ne ijedjen?“ Ó, a város népének szivét megülte a közöny s nem riad fel a kürt fúvására sem. Más bibliai sófárok kellenek ide. Nem a zsinagóga halk hangján szólók, hanem a Szináj lángjai és villámai között harsogók. Hogy a hajdani legenda-példa szerint, megtudják, mind, hogy a folyton erősödő ostrom már minden alapot feldöntéssel fenyeget. Hogy a veszedelem tudatára ébredt lélekkel menjünk az Új esztendő, az új élet elé. Hogy ki-ki hagyja el az ő apró hiúságait, hiábavalóságait és szóljon az Elul-zsoltár szavával: „Az Úr az én világosságom és segítségem, kitől félhetnék? Ha tábor táborozik ellenem, nem ret-teg a szívem. Mert megoltalmaz Sátrának rejteké-ben. S ha támadnak ellenem hazugság tanui, erő-szak felfuvalkodottjai, hiszem, hogy látjuk az Örökkévaló üdvét az Élet országában.“

PATAI JÓZSEF.

MÁNDI ILONA (PARIS): ZILZER GYULA MŰTERMÉBEN

Rajzok. Pasztellek. Metszetek. Litografiák. Könyvek. Ujsághalmazok. Nagy összevisszaság. Nem is művészi, de prózai rendetlenség. Egy szoba, melynek légkörében már érződik valami a nagy utak előtti nyugtalanságból... Egy hely, mely már csak átszálló állomás.

Itt találom Zilzer Gyulát. Rendezkedik, iratokat selejtez, csomagol. Útra készülődik... Amerikába.

Művészember élete, az összefolyó szürke hétköznapokban is érdekes. Nem kell, hogy az aktualitás középpontjában álljon, hogy foglalkozzanak vele. Mégis külön jelentőséget ad életalakulatainak mérföldköveinél figyelni őt. Zilzer Gyula most egy útfordulónál áll. Itt hagyja Párizst. Új lehetőségek, új élmények, új művészi teljesítmények elébe indul. És mielőtt elmegy, megkérem, meséljen az utóbbi évek történéseiről, beszéljen jövendő terveiről, és mondjon el valamit legutóbbi, nagy párizsi sikeréről.

Mert Zilzer Gyula, akinek neve már régen a befutott párizsi grafikusok között „márkát" jelent, ez évben újra egy nagyon jelentőségteljes munkájával tünt fel. „Gáz" címen 24 litografiát tartalmazó sorozata jelent meg könyvalakban.

„Gáz". E rövid szó, maga a program. A méreg, az öldöklés, a pusztítás synthetikus panorámája mered elénk e rajzokról. A művész látnoki szeme, termékeny, túlfűtött fantáziája, biztos keze, súlyos, vádló és megfélemlítő képet adott a jövendő háborúról.

Egy új Apokalipszis rémséges viziói, a pusztulás diadalmas démonjai, ártatlan áldozatok, anyák és gyermekek kínos szenvedései — így rajzban rögzítve is —, mint egy kiáltó, ordító „Memento" markol bele a képzeletünkbe.

— Igen, engem is gyötrően foglalkoztat a jövendő háború félelme. Olyan volt, mint egy lidércnyomás. És meg akartam mutatni, mit hozhat, milyen lesz az új tömegöldöklés. Szeretném, ha kiéreznék ebből a féltő kiáltásomat: „Vigyázat! Emberiség!" — mondja Zilzer Gyula, mialatt végiglapozzuk újra és újra ezt a sorozatot.

— És még nem is tudtam mindazt e gyüjteménybe beilleszteni, amit szerettem volna; túl „forradalmi"-nak tűntem volna fel. Igy is örültem, hogy sikerült kiadót találnom. Az meg külön büszkeségem, hogy *Romain Rolland* írta hozzá az előszót.

Egy mély szippantás a kis kurta barna fapipából, mely valahogy hozzáillik Zilzer Gyula karakterisztikus arcához. A magas, kifutó homlok alatt mélyen bennülő sötét szemek felcsillannak.

— Van még egy másik sorozatom; ez is érdekes. Talán majd erre is reá kerül egyszer a sor. A cime és tárgya: „Foglalkozások."

Mutat néhányat belőle. És Zilzer Gyula sajátos, külön talentumával, fanyar, szatírikus, mégis inkább portrénak, mint karikatúrának ható képekben, felsoroltatja a bírót, orvost, kereskedőt, vegyészt, iparost, ügyvédet...

Zilzer Gyula (Paris): Gázháború c. cyklusból

De Zilzer Gyula sokrétű tehetsége nemcsak a grafika körében mozog. Újabban portrék, még inkább tájképek foglalkoztatják.

— Amióta Délfranciaországban és Itáliában jártam, — magyarázza, mialatt szinte szerelmes gyengédséggel hámoz ki selyempapiros köntösébe burkolt pasztelleket — egészen tájfestőnek érzem magam. Egy „*Siennai részlet*" lépcsőzetes házainak ódon bájaival épúgy megfog, mint a „San Guminiano" táj, vagy az álomszerű szépségben és tarka színekben tündöklő „Saint Paul" magaslat.

— Itt töltöttem életem legszebb két hónapját, — mondja Zilzer. — Ez 1930-ban volt, mely év különben is nagyon jelentőségteljes volt egész alakulásomra. Olyan élményeim voltak, melyek buzdítólag hatottak tevékenységemre, bizalmat adtak és művészi tudatosságomat megerősítették. Egyben pedig azzal a csodálatos felfedezéssel gazdagodtam, hogy a legkülönbözőbb emberek érdeklődnek művészetem iránt. Elég gyakran előfordul, hogy illusztrált lapokban megjelent reprodukcióim után, ismeretlen emberek írnak nekem. Így kaptam egyszer egy írást, egy Antibes-ben élő cipésztől. Leveleket váltottunk előbb és mindjobban kivilágolott érdekes lénye, melyről azonban csak akkor alkothattam magamnak teljes képet, amikor megismerkedtem vele. Mert az ő meghívása folytán, mint az ő vendége utaz-

MULT ÉS JÖVŐ

* ZSIDÓ MŰVÉSZETI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HAVI FOLYÓIRAT *

SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF * XIX. ÉVFOLYAM, 1929 JANUÁR

Két évtized kulturmunkája

Tizenkilencedik évfolyamába lép mai számával a Mult és Jövő. És ha visszatekintünk ennek a közel két évtizednek küzdelmeire és eredményeire és visszagondolunk arra, hogy ennek a korszaknak túlnyomó részét világválság, háború, forradalom és ellenforradalom, reakció, zsidóüldözés, infláció, defláció és a sors ezer katasztrófája tette súlyossá, el kell mondanunk bensőségesen a hálaimát: „áldott legyen, hogy éltetett, fenntartott és engedett elérnünk eddig az ideig".

„Fegyverek között hallgatnak a múzsák", szól az évezredes közmondás. De a Mult és Jövő első megjelenésétől kezdve épp azt a nehéz feladatot tűzte ki maga elé, hogy a zsidó múzsát magas piedesztálon föléje emelje minden politikai, gazdasági és felekezeti harcnak, hogy a zsidó alkotó erő szava túlharsogjon minden csatazajt és fórumlármát, hogy a zsidó szépség glóriája átragyogjon a ködös idők minden sötétségén.

Mikor a zsidó közélet csak helyi pártharcok, apró csetepaték fölhigítása volt, tűzte ki a Mult és Jövő a zsidó kultura zászlaját, hogy a zsidó szellem dicsfényében lássuk a célt, amelyért küzdeni érdemes, hogy a zsidó multat ne csak szenvedéseiben, hanem alkotásaiban ismerjük meg, hogy a zsidó jövőt necsak fantasztikus ábrándnak higyjük, hanem egész sorsát meghatározó ideális, sőt reális valóságnak. A magyar zsidóság elszigetelt, poshadó vizei számára megnyitotta a Mult és Jövő az egyetemes zsidóság szellemi áramlatainak zsilipjeit és egy felfrissülési folyamat indult meg itt, amelynek korszakos jelentőségét csak a jövendő történetíró fogja teljességében méltatni tudni.

A zsidó művészet rendszeres bemutatása, a zsidó szépség folytonos feltárása, a zsidó géniusz halhatatlan műveinek állandó ismertetése, a zsidó renaissance nagyjaival való belső kapcsolat keresése, a Szentföld újjászülető életének igaz megcsillogtatása, az újhéber költészet és az újhéber irodalom ragyogásának hű visszatükröztetése új, tisztultabb atmoszférát teremtett, melyben a régi üres jelszavak durrogtatását a zsidó kérdések komolyabb mérlegelése váltotta fel. A Mult és Jövő készítette elő a magyarul olvasó zsidóság lelkét az új zsidó problémák befogadására és ha ma már eltünt róla a világ előtt a megszégyenítő szignum, hogy „a zsidóság fajának elszáradt ága" — ez elsősorban a Mult és Jövő két évtizedes kulturmunkájának köszönhető.

Amiért a Mult és Jövőnek oly sokáig küzdenie kellett gúny és gáncs, tévhit és rosszakarat ellen, az nagyrészt ma már mint igazság ment át a köztudatba. A Mult és Jövő tette „szalonképessé" a zsidó művészetet, a zsidó költészetet, a szentföldi építőmunkát. Az első Lilien-kiállításkor, az út kezdetén még „ghetto"-t kiáltottak felénk. Abel Pannt éppúgy mint Csernichovszkyt már a kultuszminiszter, az arisztokrácia és az egész sajtó tisztelete fogadta. Zsidó művészeti törekvéseink azóta követőkre találtak mindenfelé. Kulturestéink programmjai, amelyek először szólaltatták meg nálunk a héber poézis és a zsidó zene alkotásait a legelőkelőbb keretben, a legelső zsidó és nem zsidó művészek interpretálásban, mindenütt zsidó esték irányító mintaképei lettek. A Mult és Jövő mint a zsidó kultura tápláló forrása él a köztudatban. És amilyen fenntartás nélkül küzdött lapunk a zsidó kultura diadaláért, éppoly nyilt sisakkal állott ki a porondra a front legelső vonalába, amikor harcolni kellett a zsidóság exisztenciájának és jogainak védelmeért. A Mult és Jövő politikai hetilapja volt az egyetlen zsidó sajtóorgánum, amelyet nyilt szókimondásáért betiltottak. Ennek a betiltásnak rengeteg anyagi kárát ma is áldozatkészen viseli a Mult és Jövő.

Minden politikától mentesen szolgálja a Mult és Jövő havi folyóirata a zsidó kultura örök értékeinek és a zsidó renaissance alkotó lendületének szent ügyét. És míg befelé zsidó tudást, zsidó érzést, zsidó öntudatot visz szerteszét minden egyes száma, kifelé dicsőséget szerez a zsidóságnak és megdönti a vádaskodó mesét a zsidó destrukcióról, mert minden egyes hasábja, minden egyes képe a konstruktiv zsidó szellemről tesz eleven tanuságot.

Révész Béla: A sötét angyal emberkéje

Öreg emberek az öreg menhelyen megszokták, hogy a társaik eltünnek a vaságyaktól és jönnek helyettük mások, akik elől alighogy körülnéznek, ugyancsak eltünnek a kenyeresek. Totyogós vének ténferegtek az ágyak körül, elcsoszogtag a folyosókon, a kerti zöldben tipegtek padoktól a padokig és lassú szivük megbékülten motollázta a taktust:

— Kampec...

— Kampec...

Tudták, számolták, fogadták a halált.

Szemükön az öreg könny eltakarta, hogy mi történik velük, szivárványos volt a matrác, ahol virradóra a cimbora elaludt és így, nem látó pillantással nézték a megbolygatott éjszakát, ha a soros egyszer csak felsóhajtott és a gombolyagos furcsaságból az ágy síkján kinyult.

A társak nem riadoztak, nem sopánkodtak, a költözködést álmosodva tudomásul vették és ha olykor mégis észrevették egymást, töntörgött rajtuk a gondolat:

— Mi halottak, egymás mellett sétifikálunk...

Álmosodtak, készülődtek, a zsibbadt bódulatból egykedvűen áthajoltak, a kiváncsiság nem fért hozzájuk, a csöndességükre nem tört rá az ijedelem, az elmulás jött és ment, mint a lankadt esték, melyek bujtatták, vitték az öregeket, az ajtó mögött álldogáló halál, a megszokott társuk volt.

Az őgyelgés napjaiban, az egyik elárvult vaságyra új öreg került, a hosszú fehér szakálla elborította a mellét, aprócska ember, aki csak lengett a nagy szakállával az öregek felé, különbözött tőlük, apró, gömbölyű fejebubján fekete bársony kalapkát viselt, bódorgott az ágyak között, s a kicsi zsámlin, amit magával hozott, mindig csak imádkozott.

Amikor az emberke beérkezett a menhelyre, túlnan a tizedik ágy után valamelyik aggastyán pihegett a matrácon, nem mozdult, csöndeskén a plafont nézegette, majd lehunyta a szemét és zakatoló akadozással felsóhajtott.

A társak a haldokló körül bolyongtak, motyogtak és az ágyakon, az asztal mellett, a folyosókon, a kerti padokon, a leveskét lefetyelve, a tejecskét kortyolgatva, engedelmesen várták az öreg emberek ismerősét, a bejáratos halált.

Rezzenés nélkül tudták, hogy az ajtó mögött leselkedik a valaki, aki ügyeli a menhelyeket, kvártélyokat, szobákat, ahol az öreg emberek aludni mennek, lépdel a sarkukban a valaki, a könnyes szemükre ráfelhőzik, a csontos kezüket megérinti, a nehezen mozduló szavukba belegagyog, a ritka álmukra rákereng, a fáradt szivükre rádobbant... nem féltek tőle, megszokták őt, mint a bukdácsoló életüket, mely akkor esik el, amikor a más öregek fölkerekednek és csoszognak a menhely felé.

A tizedik ágyon innen, a szakállas kis öreg fölkelt a zsámliról, mosolygott, fehér lobogója lengett a mellére, mosolygott, a zsámlit hozta a kis kezében, fekete bársony sapkáját igazgatta a feje bubján és lelkendezve leült a társak közé a halódó aggastyán mellé.

Mosolygott, prédikált:

— Ne sirassátok, aki elköltözik, inkább bánkódjatok azért, aki jár, aki megy...

— Ki maga?

Kérdezték az öregek.

A bársonysapkás emberke szája fölé emelte a szakállát és onnan dalolta:

— Én a lelkek átsegítője vagyok...

— Az Istennek szolgálója voltam mindig, mígnem annyira megöregedtem, hogy idekerültem...

Az emberke egészen közel vonta a zsámlit az aggastyán ágyához, a derült arcát fölemelte a magasság irányába, virgonc tekintetére ráhúzta a szemhéjjait és áradva mormolva imádkozott.

A haldokló fölnyitotta a szemeit...

A halottvirrasztót a panziójában is szolgálatra hívta az Isten.

Odakünn lassacskán a bágyadtak is erősebbek voltak, mint a fehér szakállas emberke és mi-

Zilzer Gyula (Paris): Köszörűs. *Studie.*

után annyi lelket elröppentett kegyesen a nagy fényesség felé, nyugodalomba helyezték.

Az ellobbanó öregek között nem volt nyugodalma.

Tán a borult angyal vigyázott rá, akinek egész életén át segédkezett a gazdájának és ő rendezgette, hogy az elvénült halottvirrasztó zenélő lelke muzsikáljon csak tovább a pillanatig, amíg érte is a lélekfuvaros a küszöbről befordul.

Az öregek, ha ücsörögtek a matrácon, ásítgatva úgy nyitogatták a szájuk kalitkáját, hogy indulóban volt mindig, a belül bóbiskoló galamb és a halottvirrasztó ide-odakocogott a kis zsámlijával, a tizedik ágyon innen és túl.

Nem voltak betegek ezek a vének, csak szunyókásak és megtörtént, hogy az egyiknek elfáradt a hordozó dereka, a másiknak elakadtak a tipegő lábai és ott maradtak az ágyakon, óvatlanul tátogatták a szájuk kalitkáját és a szakállas emberke melléjük guggolt.

Mesélt, regélt a pihenésről, fehér palástját az állásról ráhajtotta az arcára, onnan zümmögött, gyöngécske hangon, amennyire csak tellett tőle, bágyadozott, mint társai a matrácokon, akik elmerülten a káprázatok között, elhallgatták a duruzsolást békéről, jutalmakról, az érkező testvérről, aki a jót osztogatja, a legyező hűvösségről, mely eloltja a szomjúságot, kitisztítja a rossz gondolatot, balzsammal csittítja a fájdalmakat és aludni fog az is, aki nem tud aludni....

Az emberke a zsámlin fölragadta a szentírás szavait és danolászott arról, hogy a teremtés hat napja óta sokan ittak és sokan fognak még inni és amilyen volt az elsők lakomája, olyan lesz az utolsók lakomája... az Isten helyre állítja az eltörötteket... az üveg a tűzben terem és ha eltörik, az ember a tűzzel újra egészet csinál belőle... az Isten lehelte az emberbe a lelket, menynyivel inkább tudja majd az Irgalmas a lelkeket feltámasztani, a tűzzel...

Az öregek, ha virradóra visszamaradtak az ágyban, hívták a bársonysapkás emberkét.

Akit azelőtt nem ügyeltek meg, a halál melléjük surrant és a sajkaindító hozta a marasztaló ágyuk, a megborzolt eszük, a tévelygő szivük elé a zsongást a mesgyéről, ahol könyörtelenül és irgalmasan várakozik, a Titok...

Somlyó Zoltán:

A LEGELSŐ HALÁL.

... A fán egy holló károgott veszetten
kimúlt pelyhes fiókája felett.
A fák mögött, a bibliai tájon
a nap korongja már csak egy szelet.

S gyilkos Káinnak áldozatja: Ábel,
ott feküdt szintén lélektelenül.
Mellette hű kutyája. És az alkony
sötét lepelként reájuk terül...

Zilzer Gyula (Paris): Forradalom. *Revolution.*

Fölötte anyja: Éva búsan őrt állt,
nem tudva, mi is történt itt vajjon?...
Csak várta, hogy megszólal fia ismét —
szíve megtört a könnyön és jajon.

Oly furcsa volt e jéghideg meredtség,
e némaság, mely szívébe talált!
Ő csak Ádámot ismerte... s a fákat...
de még a híréből sem a halált...

Csak leste Ábelt, fojtott reszketéssel,
szíve felét, egyetlen gyermekét.
Valami új, egész új keserűség
tépdeste szívét százszor szerteszét...

Az égre nézett: onnan jő segítség?!
A fűbe markol... A fákhoz kiált...
... És megsajnálta fenn a fán a holló
s kis halottjával le a fűre szállt.

És csőrével a földbe gödröt ásott,
piciny halottját elföldelte ott.
A másik anya: Éva, nézte-nézte...
a földbe mart... Most már mindent tudott...

Most tudta már, hogy mit kell cselekedni
azzal, akit legjobban szeretett...
S az első ember az első halottnak
a föld ölébe mély ágyat vetett...

G. Gerő László: A „Moszkvai Zsidó Akadémiai Szinház" európai utja

„M'najtigt inz" — mondták széttárt karokkal és hamisítatlan zsidó vállvonítással a jiddis színészek, ami németül körülbelül úgy hangzanék, hogy „man nötigt uns". *„Kényszeritenek bennünket!" „M'najtigt inz!"* — mondták keserü arccal Wienben a tüntetőknek, akik össze akarták zuzni a szinházat, mert Kol Nidre estéjére előadást hirdettek.

Ez a kis jelenet élénken világítja meg az állami szovjet „Moszkvai Zsidó Akadémiai Szinház" szomorúan érdekes helyzetét. Járják a világot a Moszkvából turnéra indult zsidó színészek, Berlin, Wien, Páris, London sikereiknek szinhelye és bámulója. És mégsem vihetik be a zsidó szivekbe a zsidó művészet szeretetét. Mert nem ezért tartja őket fenn az orosz politika. A magas orosz politika, mely jiddisnyelvű állami szinházat létesített, nem a zsidóság fennmaradását és gyarapodását akarja szolgálni. Ellenkezőleg. Kezében a művészet is csak eszköz a zsidóság széttörésére, megsemmisítésére. A politika diktálja a szövegváltoztatásokat, a rendezést, a játékot, a szovjetpátoszt, a templomrombolást. A politika, mely a négy évezredes kulturából tabula rasa-t akar csinálni. De nagyok ezek a színészek, azt nem lehet kétségbevonni.

— Játékuk megdöbbentő és ijesztő — írja róluk egy kritikus. — Elvakított a szinek rikító tarkasága, a lárma megsüketített s lázas mozgásuk elkábított. Ez a szinjátszás nem a valóság felfokozása, ez egy másik világ. A színészek nem szerepeket ábrázolnak, hanem egy átkot hordoznak. Nincs szinház a világon, ahol ilyen hangon beszélnének, a kétségbeesés áhitatával énekelnek és ha táncolnak bacchánsokra, vagy chasszidokra gondol az ember. Beszédük úgy hangzik, mint talleszba öltözött zsidók jomkipuri imádsága és Koráh csordájának hangos káromkodása, mozgásuk istentiszteletre és őrültségre emlékeztet, a jelenetek nincsenek rendezve, nem képek, hanem álmok. Idő kell, míg az ember megszokja a jiddis szinház feszültségét, melyben nincs fokozás, mely mindjárt az első szóval kezdődik és a darab végéig tart. Ugy látszik, hogy az itt ábrázolt zsidóság keletibb, forróbb, ősibb, más világtájról való. Ezek a zsidók forróbb vérmérsékletü zsidóbb zsidók. — Zsidók ők akkor is, ha a zsidó hagyományokat támadják. Megrázó az is ha gúnyolódnak. Csufolódnak, de zsidóul csufolódnak és hamisítatlan zsidók ők ekkor is, miként hamisítatlan zsidók voltak Izrael fiai, mikor Mózes összetörte a két kőtáblát.

A moszkvaiak műsorán sürün szerepelnek Scholem Alechem, Perez, Salom Asch, Mendele és más zsidó irók művei. De a zsidó élet melegszivü ábrázolóinak szerető iróniája a szovjetbeállításban gyilkos szatirává lesz a zsidó élet minden hagyományos megnyilvánulása ellen. Képeink két jelenetet mutatnak be L. J. Perez: *Éjszaka a régi vásártéren* c. darabjából a Moszkvai Zsidó Akadémiai Szinház előadásában. Perez 4 felvonásos misztériumában a zsidó városka régi titokzatos vásárterét a költő, a bolond és a vándor képzelete népesíti be éjjel fantasztikus alakokkal és jelenetekkel. A II. felvonás utolsó és a III. felvonás első jelenetét a megfelelő képek kapcsán alább közöljük:

BOLOND: Halljátok, üt az óra!
Véres árnyak
a sírból kiszállnak
siratóra!
(Halványkék fénybe burkolva a romból előjönnek a vértanuk és lassan, egymás után lehajtott fejjel a zsinagógába vonulnak. A tér szinte megkövül, a városháza kőszobrai [lovagok, barátok] rémülten a fal felé fordulnak. A templom harangja halkan zúgni kezd.)
BARÁT: Éjféli harang!
MORAJ A TÉREN: Kerék és kámzsa,
bitó és máglya
jelzik az utat.
Bilincsbe vertek,
bakók gyötörtek
szent vértanukat!
Börtönt, bilincset,
kint és gyötrelmet
némán viseltek,
nem remegtek.
A jámbor, ki meg nem tántorul,
győz a halál felett,
s dicső az életen túl.
BOLOND: Hasztalan áldozat, kárbament vér!
(A vértanuk eltünnek a zsinagógában.)
AZ IMÁDKOZÓK HANGJA:
Uram, kit az álom el nem ér,
elfordítád tőlem képedet
és felperzseléd tüzhelyemet,
eláraszt a kiontott vér.
Eltürök némán, alázatosan
szitkot, gúnyt, szégyent, gyülöletet.
Hol vagy ó, Uram?
BOLOND: Csődben van!
(Ijedt csend.)
HANG AZ IMAHÁZBÓL:
És igy szólt a viharban a Lélek:
Féreg!
Ellenem mered
felemelni gőgösen fejed?
Tapogatsz félre,
huhogsz az éjbe,
s kérded,
hogy mi a cél, mi a vég?
Hol volt még bölcseséged,
midőn én világot alkoték
hatalmasan?

A moszkvai zsidó akadémiai szinház berlini előadásából.
Percz „Éjjel a piacon" című drámájának egyik jelenete. A Halál megjelenése.

A TEMPLOM HARANGJA:
Bim, bam! Bim, bam! *(Függöny.)*

HARMADIK FELVONÁS.

(A harang még egyre szól; a piacon nyüzsgés. A bolond a bálvány lábánál gunnyaszt, fejét a kezébe temetve összegörnyed, mint akit elvertek... Hirtelen felpattan egy kapu és kilép az Ismeretlen [a Halál]. Amint megjelenik, elnémul a harang, minden megdermed, a bolond felugrik...)

AZ ISMERETLEN: Megállt bennetek a lélek?
Eljöttem közétek.
Az élet habzó forrásán jártam,
megittasultam mámorában.
Ittam a mennyei
szent patakot,
az isteni szikrát, mely lobogó,
alkotó s romboló
erővel teli.
Erőt adott!
Most íme, előlem elfut az éj,
a nap újra kél.
Kilobbant fényesség ragyogjon újra!
virágos kertté lesz a durva szikla!
Vágyam tűzlángú lobogás —
Ünnepre hivlak én,
Nyugat, Kelet, Észak és Dél.
Csodás
dolgot rendelek!
A holtak ébredjenek!
Feltámadás! Feltámadás!

BOLOND: Legyen, kivánom!

(Az óra tizenkettőt üt, a bolond háromszor megfujja a kürtöt. Sófárharsogás. A föld megnyilik s a halottak kiszállnak.)

EGY HALOTT:
Eljött a Messiás! Beteljesült az álom!

EGY AGGASTYÁN:
Nappal látjuk meg majd a Messiást —
De mostan éj van! Sötét éjszaka!
Ez a pokolnak rut káprázata.
Nem vágtatnak lovasok a földön át,
nem zúgnak harsonák,
hirdetni a Messiás korát!

(Visszatér a sírba, a halottak követni akarják.)

BOLOND: Gyorsan! Gyorsan!
Vesd el hát
a bűvös varázskarikát.
Vesd,
mint piros foltot a hektikás arcra,
a jelt
a kőre, a falra!
Jöttek rohanva,
hogy csontjaik kopogtak.
Hej, keljetek új életre halottak!

(A bálványt tűz övezi körül, a halottak nem tudnak kiszabadulni.)

Margittai László: Ballada

I.

Az asszony a fiára gondolt. Sudárnövésű, rózsásarcú, felhőtlen nézésű, drága, egyetlen fiára. Aki messze idegenben, Prágában készült mérnöknek. Ahogy rája gondolt, szemét elfutotta a könny és a szíve csordultig megtelt boldogsággal. Boldognak, határtalanul boldognak érezte magát.

Szivárványos, ezerszínű örömében összekulcsolta a kezét és boldogságtól felragyogó arccal, sugaras, mosolygó tekintettel fordult az ura arcképe felé, amely keskeny aranykeretben ott lógott a falon.

Ha máskor ránézett, ragyogó könnycseppek lepték el a szeme szögletét. A szomorúság, a fájdalom könnycseppjei. Hisz az a rettenetes seb, amelyet annak a drága embernek a korai halála ütött a szívén, még nem hegedt be. A fájdalom még gyakran felsikoltott benne és ilyenkor úgy gyötrődött, kínlódott, mintha csak tegnap csapott volna le rá az iszonyú katasztrófa.

De most arra gondolt, hogy a fia nemsokára megkapja a diplomáját, hogy nemsokára végeszakad a nagy küzdelemnek, amelyet a fia taníttatásáért folytat évek óta.

... És boldognak érezte magát, határtalanul boldognak. És mámoros örömmel köszönte meg az urának, amiért megedzette őt, amiért gyönge, törékeny lelkébe erőt és önbizalmat öntött, amiért megtanította arra, hogy az élet kemény, kérlelhetetlen harcaiban csak az maradhat felül, aki nem inog meg egy pillanatra sem és nem szünik meg sohasem hinni abban, hogy a kitűzött célját valóra is tudja váltani.

Zilzer Gy. (Paris): Holland: leány. Holländisches Mädchen. Megvette a francia állam (1926).

II.

A fiú ott ült a kis szobájában, amelynek ablaka a szomszédos ház tetejére nézett. A kuckó dohos levegője a mellére nehezedett. Kint langyos őszi idő volt, de ő fázott. A kabátját a vállára terítette és folytatta a tanulást.

De ma nehezen ment. Nagyon nehezen. Álmos bódulat gyötörte az agyát és hegyes fájdalom fúródott mindkét halántékába. Éjjel alig aludt valamit. És előző éjjel is álmatlanul fetrengett ágyában. Az éhség fájdalma nem hagyta aludni.

Már napok óta nem mehetett el a mensára. Lázas volt, köhécselt és így ki sem mozdult a lakásból. A nap nagyrészét az ágyban töltötte, de miután ott nemigen látott, mert a padlásszoba kis ablakán csak gyéren szüremlett be a világosság, hát időközönként fölkelt egy félórára, hogy tanulhasson.

A háziasszonya, egy áldott jószívű asszony, gyakran benézett hozzá, érdeklődött a hogyléte iránt, húslevest hozott be, neki és többízben teát készített számára. Hússal, tésztával is kínálgatta, de ő élénken tiltakozott ellene és a levesen, teán kívül mást nem volt hajlandó elfogadni.

Megfizetni nem tudta volna, azt a kis összeget, amit hazulról kapott, jól és okosan kellett beosztani, viszont ingyen sem akarta mindezt elfogadni.

Amikor abbahagyta a tanulást, le akart vetkőzni, hogy visszatérjen az ágyába, de ekkor eszébe jutott, hogy már két napja nem írt haza és mert tudta, hogy anyja, mihelyst néhány napig nem kap levelet tőle, mindjárt kétségbeesett aggódással érdeklődik a hogyléte iránt, hát tollat, tintát, papirt kerített elő, hogy néhány sort írjon.

Csupa olyan dologról tett említést, ami anyjának örömet szerez. Egy sort sem a betegségéről, a rosszullétéről. Egy betűt sem, ami elszomorítsa.

„Drága jó anyukám, légy nyugodt, én igen jól érzem magam, egészséges vagyok, szorgalmasan készülődöm a vizsgámra, minden szabad időmet tanulással töltöm. Remélem, hogy a vizsgám... stb..."

Amikor befejezte, lefeküdt és a lázmérőt a hóna alá illesztette.

— Délután harmincnyolc volt, vajjon mennyi lesz most? — kérdezte magától és erősen magára

Székely Béla: Jakob Wassermann harca a zsidósággal

Jakob Wassermann, a német irodalom ma kétségenkivül legjelentősebb reprezentánsa, pár hét előtt Budapesten járt. A Pen Club által rendezett banketten *Sebestyén* Károly, a kiváló esztéta azt a zsidó imát idézte, melyet egy fejedelem előtt kell elmondania. Mert Jakob Wassermann valóban fejedelem az írók között és ez a zsidó ima is megilleti: mert *zsidó* fejedelem.

Nincs senki a mai irodalom vezető egyéniségei között, kit a zsidó kérdés oly sokat foglalkoztatott volna, mint Jakob Wassermannt. Irói pályájának elején látjuk egyik legszebb regényét, a „Juden von Zvirndorf"-ot, melynek bevezető írása, a Sabatai Zewi-mozgalom története, ma már Gnessin fordításában héber nyelven is, a *zsidó* irodalom remekei közé tartozik. És legutolsó regényében, *Der Fall Mauritius*-ban, mely épp most jelent meg magyarul is a Pantheon nagyszerű *Kiválasztottak* sorozatában, ott van a zsidó renegát klasszikusan megrajzolt alakja: Warschauer Warremme. De alig van regénye, melynek zsidó alakja ne lenne, vagy még helyesebben, akin át Wassermann, a *zsidó író* meg ne szólalna. Emlékezzünk csak a „Moloch" című regényében a zsidólány elrablására, a „Gänsemännchen" Benda-jára, az Agathon-epizódra „Renata Fuchs" regényében, Ruth Hoffmann alakjára a „Christian Wahnschaffe"-ban.

De Jakob Wassermann számára nem volt elég, nem lehetett elég, hogy regényeiben zsidó alakokat rajzol meg, a zsidó kérdés eleven, sőt tegyük hozzá: gyötrő valóság számára, mellyel oly könnyen nem tud, nem akar elkészülni. Becsületes ember, becsületes író, aki nem akarja elkerülni ezt a kérdést, amellyel szembetalálkozik s amelyet nem egyszer a mellének is szegeznek. Wassermann mintegy hat év előtt megírja hiressé vált könyvét a zsidó kérdésben: „Mein Weg als Deutscher und Jude". Ez a könyvcím teljes képet ad Wassermann lelki beállítottságáról a zsidó kérdésben, amely számára nem *a* zsidóság problémája, de merő Wassermann-probléma, amelyet *a maga* számára akar — és tud is — csak megoldani. Wassermann a maga németségét és sokat támadott zsidóságát igyekszik harmóniába hozni e könyvében s becsületére szolgáljon: nem a zsidóságának rovására és sohse a németségének kárára.

De Wassermann nem elégedett meg ezzel, hanem a maga egyéni zsidó kérdését általános zsidó világnézetté igyekezett tenni, amikor nemrég Reichenhallban a „Deutsche Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung" felkérésére előadást is tartott a zsidóságról.

Ebben az előadásában tagadja azt, hogy a zsidóság nemzet volna, ő csak individuumok summájának tartja, amelynek történelmi missziója van a maga nomádságában. Erről a misszióról mondja:

„Üssék agyon a zsidót, űzzék ki, töröljék le nevét a történelem táblájáról, ez mind kevésbé lenne végzetessé a kulturemberiség történetére, mintha ő maga hagyná cserbe azt a szerepét, melyet kikutathatatlan hivatással a világon játszott."

Hadd idézzük Wassermann beszédének azt a részét, amely valóban egy nagy gondolkodónak megnyilatkozása, ki *látó* embernek sem kisebb:

„A zsidóság élete a diaszpórában az emlékezés és a remény két érzéspólusa között játszódik le és a zsidóság történelme e kétezer éven át nem hősi és nem dinasztikus történelem, nem véres események és háborus bonyodalmak krónikája, hanem inkább: kulturtörténelem, amelynek nem egyes kimagasló alakok, hanem hordozói az egész zsidó nép. Egyszer egy hasonlatot olvastam, melyet sohse fogok elfelejteni: Mint egy hatalmas folyam, amely a tengerbe torkolik és dacára az új elemmel való belső érintkezésnek, megtartja saját folyását és színét nem változtatja, éppígy a zsidóság a népek soraiban való vándorlásai során megtartja jellegét és egyéniségét. És ez így van: valami mély faji emlékezés, valami boldog messiás-reménység van minden zsidóban. Minden egyes zsidó lelkében megtalálni a szenvedés engrammját, az üldözött és hajszolt megmaradt örök félelmét. Kétezer év örökkévalóság az egyénre nézve, de a generációk emlékezetében csak arasznyi idő. És minden zsidó számára a legfontosabb életprobléma: miképpen készül el ezzel a belső nemzedékemlékezéssel."

A gyökértelen zsidó életről a következőket mondja:

„Ez a formula: keletről nyugatra, nyugatról keletre, évtizedeken át foglalkoztatott. És rájöttem arra, hogy a zsidók létében szellemi és lelki tulajdonságok másutt sehol fel nem lelhető ellentétességeit találjuk. Ezt én úgy gondoltam kifejezhetni: a zsidó vagy az Istentől legelrugaszkodottabb, vagy az Istennel leginkább telitett lelkű minden ember között; vagy valóban szociális, akár az idejét multa, élettelen formában, akár pedig az újban, az utopisztikusban, a multat megsemmisítőben; — vagy pedig az anarchikus egyedülvalóságot csak a maga számára keresi. A nemzet sorsa: egyedülvalósága idegen nemzetek között; rettenetes szellemi és gazdasági erőfeszítései a legborzalmasabb körülményekkel szemben, a védekezés véget nem érő állapota, a hirtelen felébredés egy kulturnap reggelén, e kultura segítőeszközeinek és fegyvereinek szenvedélyes megragadása, — az egy mindig megujuló mérgezési folyamat volt, nem is annyira a népi organizmus, mint a leszakadt egyének számára és csak az tudta magát e végzetes következmények hatása alól kivonni, aki ezek között jelentős egyéniség volt. Ez esetben ugyanis tudatos lett benne az a nagy összefüggés, örök szimbolumok vitték s szinte a mitosz országában élt. Ez az ellentét a lehervadás és termékenység, a hozzátartozás és az egyedülállás, a kétség és az egység között. Elvágni maga megett a multat: ez a magára maradt zsidó

Múlt és Jövő
1929. XIX. január

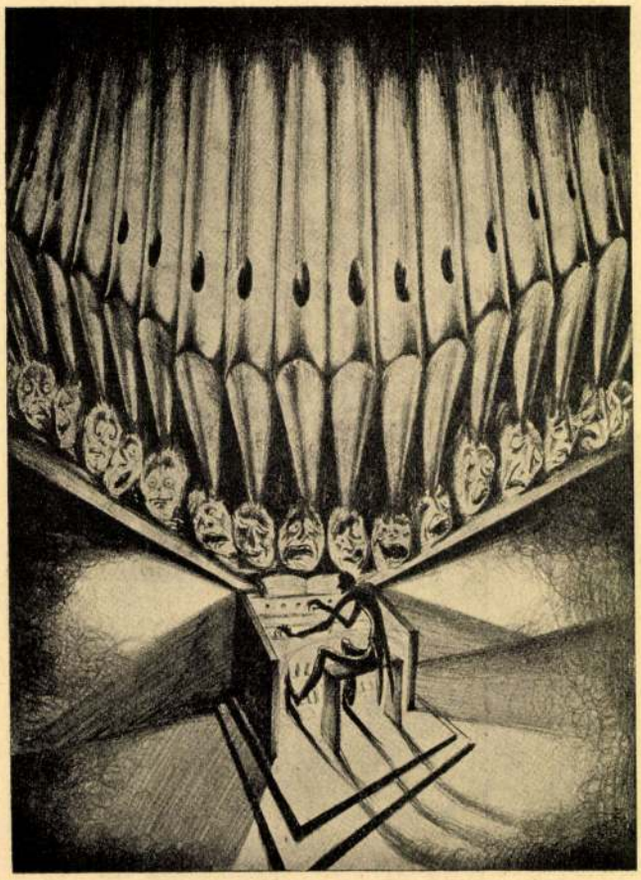

Zilzer Gy. (Paris): A pokol orgonája. *Die Höllenorgel.*

ket úgy, ahogy a művész fantáziája forgatja a képet a szemeink előtt. Olykor pedig eltünnek az erős szinek és hangok és melankólikus lágy muzsika ringat bennünket át a mulandóság világába.

A robusztus erőtől a halk, finom suttogásig terjed Zilzer Gyula művészi skálája.

Még csak egy személyes emlékemet akarom felelevenïteni. A háború vége felé Zilzer Gyula mint a IV. kerületi főreáliskola növendéke megbukott az érettségin a német nyelv- és irodalomból. A szigorú osztályzatot tőlem kapta. Talán mint egyetlen egész tanári pályámon. Ha a francia nyelvből történt volna, restelném. Hiszen kevesen tudtak úgy belemélyedni a francia költők szellemébe, mint Zilzer Gyula az ő megkapó mesteri illusztrációiban. Talán reá vár még a Faust könyv-ábrázolásának nagy feladata is. Mindenesetre sietek addig is kijavítani az ő klasszifikációját: *jeles*. Sőt: *kitünő*.

Patai József.

Tisbi Illés: Mások uttörője

Állok a zajos élet-uton,
körülöttem a vad menet
s valahonnan messzi ködből
fehér kendők intenek.

Anyám áll ott a tulsó parton
kezében lótusz, hóvirág
és várja vissza lágy ölébe
megtévedt kóborló fiát.

Anyám, anyám én nem mehetek,
fölöttem zúgnak a habok,
őrült látomások üznek,
kergetnek titkos bús dalok.

Anyám, te a lelkemért sirsz,
anyám, te félsz, hogy a fiad
pogány dáridók fogadják
s a templomoktól elszakad.

Ne félj, ne félj, pap vagyok én,
fehér köntös az én ruhám
s az áldozat is én leszek majd
a szentélyeknek legcsúcsán.

Bőjtölni is fogok bőven,
vért hullatni a kőfalon
és éhesen fogok táncolni
a teritett asztalon.

S ha meghalok majd nem lesz rajtam,
csak egy csupasz vászoning,
se disz, se fény, se zengő kórus
Isten parancsa szerint.

De addig törtetés a sorsom,
ököllel verni kapukat
és sárban, vérben, szenvedésben
másoknak törni az utat.

Zilzer Gyula (Paris): Önarckép. *Selbstbildnis.*

„Gyula Zilzer"

Igy írják a nevét a nagy párisi és német lapok is. Nem lett „Jule" és nem lett „Julius", hanem megmaradt egyszerűen Gyulának, mint születési és iskolai bizonyítványán Budapesten. (Legföljebb annyiban változott, hogy a legmodernebb ortografia szerint csupa kis kezdőbetüt használ. Igy: *„gyula zilzer paris."*) Pedig nem sok oka volt erre a görcsös ragaszkodásra. Az ő története is olyan tipikus művész-história, vagy még inkább „kurzushistória". Itthon megnézték a születési bizonyítványát és tehetségtelennek bélyegezték. Künn Párisban pedig a „Humanité" 1927 október 17. számában így írnak róla: „Notre ami Gyula Zilzer, ce grand artiste révolutionnaire à qui nous devons l'inoubliable masque de douleur et l'agonie cabrée etc". Magyarul: *„A mi Zilzer barátunk, ez a nagy forradalmi művész, akinek a lázadó fájdalom és haldoklás felejthetetlen maszkját köszönhetjük"* stb.... Itthon a képzőművészeti tanulmányokra alkalmatlannak minősítették, Párisban pedig tárcákban és cikkekben foglalkoznak a lapok a kiállításaival és méltatják Gyula Zilzert mint a legfantáziasabb művészek egyikét. „Quelle symphonie heureuse! Des paysannes de Hongrie belles". Micsoda boldog szimfónia — lelkesedik a „L'Homme Libre" kritikusa Zilzer egyik magyar tárgyú képén. Itthon a „destruktiv" fajhoz tartozik, odakünn pedig *Joffre marsall* külön levélben köszöni meg Monsieur Gyula Zilzernek, hogy a francia művészeknek a frank stabilizálására rendezett nagy kiállításában részt vett. Sőt mikor négy és fél évi párisi tartózkodása után hazajön, itt Budapesten értesíti a francia követség, hogy a párisi kormány nagy ösztöndíjjal tüntette ki, amely lehetővé teszi neki, hogy egy egész évet teljesen gondtalanul a művészetének szentelhessen — Párisban.

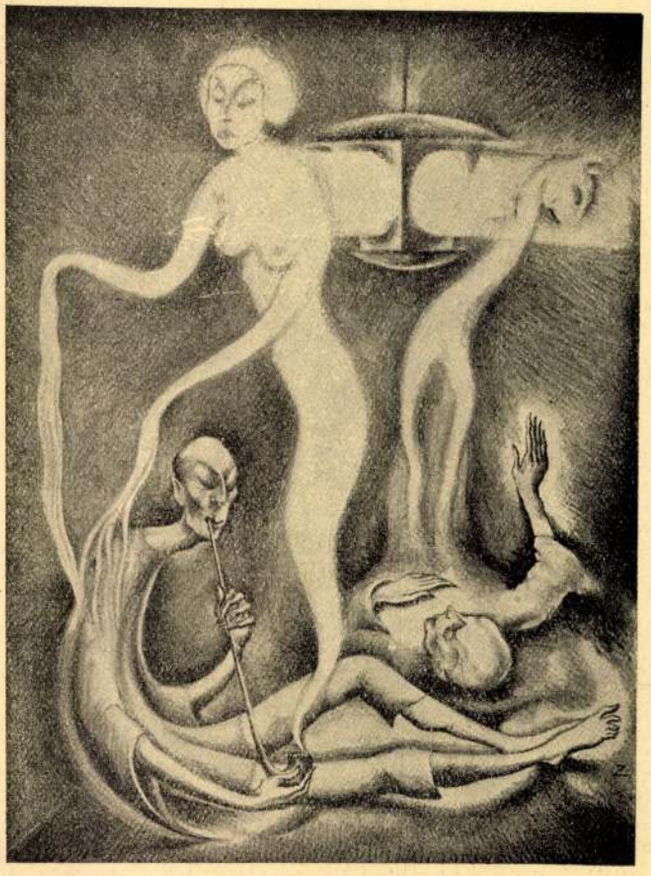

Zilzer Gyula (Paris): Opium.

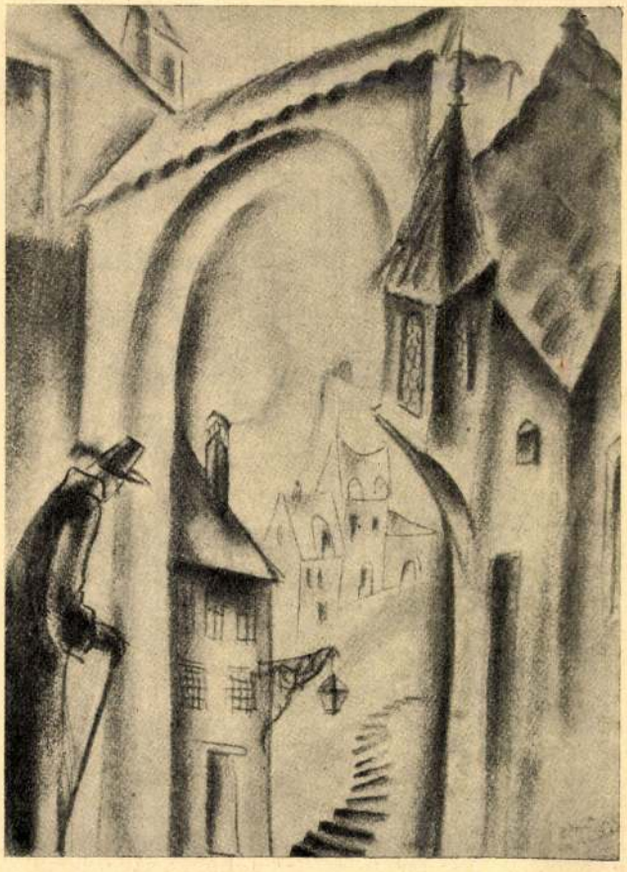

Zilzer Gyula (Paris): Öreg kapu. *Das alte Tor.*

Zilzer Gyula abból a régi kulturájú családból származik, amely már sok jeles alkotó tehetséget adott a művészet minden ágának. A néhány évvel ezelőtt elhunyt Zilzer Antal művészetének ismételten külön számokat szentelt a *Mult és Jövő*. Zilzer Hajnalka, Zilzer Ibolya, Zilzer Piroska a művészetnek más-más terén fejtik ki e hasábokon többször méltatott tehetségüket. Zilzer Gyula alkotó ereje az *illusztrációban* éli ki magát a legteljesebben. Nemcsak mikor Edgar Poe fantáziájával szárnyal, hanem akkor is, amikor saját mondanivalóit száguldó képzeletének pegazusára ülteti és robog velünk a mesék, az álmok, a chimerák birodalmába. Valami diabolikus erő van az ő *„kaleidoszkop"*-jában, amely látni kényszerit min-

vonta a takarót. De így is fázott, didergett. Az arca tüzelt, a bőre perzselt, de a hátán jeges hidegség szaladt végig és az inge nyirkos nedvességgel tapadt a testéhez . . .

III.

Az asszony elkészült a munkájával. Örült annak, hogy időre elkészült. Azt mondták, hogy este érte jönnek, de ő már délelőttre megcsinálta. Arra gondolt, hogy haza viszi a ruhát. Sohasem tette ezt még meg, de úgy számította, hogy ez esetben még délelőtt póstára adhatja a pénzt és a fia bizonyára nagyon örül annak, ha egy nappal előbb kapja meg a pénzét.

A fia levele ott volt a szíve felett.

Ó, hogy örült annak, mikor ezt megkapta. Már napok óta nem jött levél, aggódó természete már riadt elképzelésekkel népesítette be a fantáziáját, de ezek a sorok megnyugtatták.

„. . . Drága anyukám, légy nyugodt, én igen jól érzem magam . . .“

Ezek a szavak egyre a fülében jártak és ahogy az utcán ment, nem a szembejövő embereket látta, hanem a fiát. Sudárnövésű, rózsásarcú, felhőtlen nézésű, egyetlen drága fiát . . .

A ruhát átvették, de nem fizettek. Valami váratlanul közbejött nehézségre hivatkoztak, azt mondták, hogy néhány nap multán majd elküldik a lakására.

Még sohasem sürgette seholsem a pénzt. Mindig várt. Tudta, hogy várni kell, mert különben könnyen megharagszanak. De most égő torokkal, halk bocsánatkérésekkel hivatkozott arra, hogy nagyon nagy szüksége van a pénzre.

— No de, kérem . . . — mondották neki sértődötten — legyen csak egész nyugodt, a jövő héten megkapja! . . .

Szédülten, tántorgó léptekkel ment le a lépcsőkön. Mit csináljon, mihez kezdjen? Honnan vegyen pénzt elő? A fia nem várhat . . .

Egy zálogház előtt haladt el. Véletlenül figyelmessé lett erre.

És ekkor egyszerre kész megoldás érlelődött meg agyában.

Bement egy kapu alá és lekapcsolta a függőjét . . . Aztán megforgatta a jeggyűrűt az ujján. Félve, remegve tapadt hozzá az ujja. Az urára gondolt.

— Haragudna érte? . . . Nem, lehetetlen . . . hisz a gyerekért . . . érte . . .

IV.

A fiú fel akart tápászkodni az ágyában. De az orvos intett neki, hogy maradjon, ne mozduljon.

De nem tudott nyugton maradni. A torkát szúrta, marta a köhögési inger és a vizes ruha is szorította a mellét.

Ahogy megmoccant, egyszerre kitört belőle a köhögés, amelynek hangja riasztó érdességgel verődött vissza a falakról.

Fáradtan, kimerülten dült vissza a vánkosára.

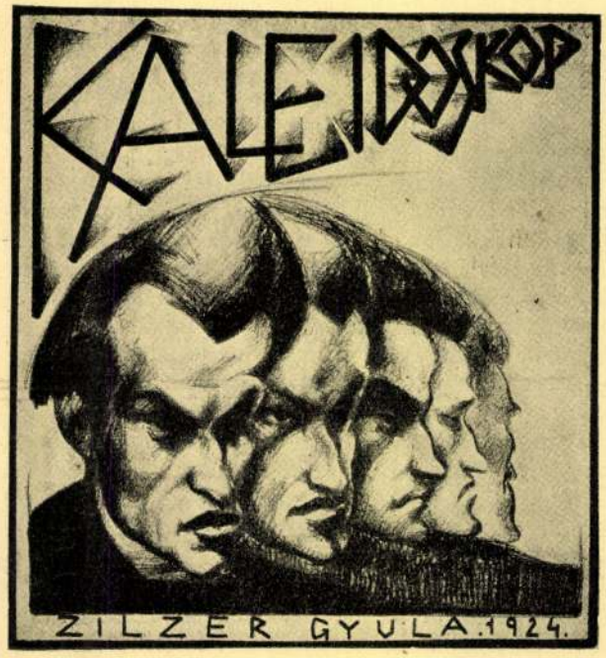

Zilzer Gyula: A „Kaleidoskop“ címlapja önarcképpel.

A verejték csak úgy csurgott róla. Hideg verejtékcsöppek gyöngyöztek végig az arcán. Bágyadtnak, halálosan kimerültnek érezte magát. A feje zúgott, az agyában riasztó gondolatok kóválygottak.

Az anyjára gondolt.

. . . Innen messze, messze, egy kis szobában ott ül az ablaknál és varr, hogy neki pénzt küldhessen. Vagy talán a levelét olvassa, amelyben azt írta neki . . . igen, amelyben azt írta neki . . .

Nem tudta tovább szőni a gondolatsort. Valami halálos nagy fáradtság gyűrte le a testét és aludni vágyott . . . aludni akart . . .

— Anyám! . . . — préselte ki magából nagy, végső erőlködéssel, aztán elcsöndesedett.

Az álla lefittyent, a szeme kissé nyitva maradt és arcára viaszksárga szín telepedett rá.

Az orvos ráhajolt, fülét odanyomta a szívéhez, aztán kezével intett egyet:

— Vége! . . .

V.

Az anya boldogan jött ki a zálogházból. Elegendő pénzt kapott, többet, mint amennyit gondolt. A gyűrűjét nem is kellett odaadni.

Bement a legközelebbi trafikba, vett egy utalványt, tintát kért és reszkető örömmel címezte meg a fiának.

Amikor elkészült, kiment az utcára, előkotorászta a fia levelét és szédült örömmel olvasta.

„Drága anyukám, légy nyugodt, én igen jól érzem magam . . .“

Könnyek jelentek meg a szeme szögletében, egy csöpp végigcsorgott az arcán és rápottyant a levélre . . . Az anyai öröm, a boldogság könnycseppje . . .

ZILZER GYULA (PARIS): „NEMZEDÉK MEGY, NEMZEDÉK JÖN ...“ (Kohelet.)
„EIN GESCHLECHT GEHT, EIN GESCHLECHT KOMMT ...“

Zilzer Gyula

beteges törekvése, épp azért, mert nevelés, miliő és sokszoros elkötelezés úgy külsőleg, mint belsőleg ehhez a multhoz köti. De ebben a hozzátartozásban nem találja meg a törvényt, épp azért szétszakítja és egymagában áll meg. Már pedig, aki egymagában áll, az a semmin áll; hogy azután egyre érzi pozíciójának bizonytalanságát, ezen valóban nem lehet csudálkozni."

„Az a zsidó azonban, akit én az „örökös"-nek neveznék, ez természetesen csak szimbolikus figura, ez biztos saját magában, mert egy tévedést nem ismerő vérségi öntudat fűzi a multhoz és egy magas kötelesség kötelezi a jövőre, — amit amaz kivül keres, ez saját magában találja meg. Ez szabad, amaz a szolga. Ez igaz, amaz a hazug."

Ezek a szavak valóban szívből jöttek és mélyen szántók. De ő saját magát annak a kivülálló, jelentős egyéniségnek érzi, aki kivonhatja magát e törvény alól. „Az az egy bizonyos, hogy én, hozzájuk tartozónak és velük szolidárisnak kell, hogy érezzem magam, *amíg* a jelenlegi antiszemitizmus gyalázata tart". Ez mindenesetre nagyon kétséges értékű szolidaritás és hozzátartozás. Nem csuda, ha Wassermann idegenül áll a keleti zsidósággal és Palesztinával szemben.

De Wassermann olyanra hivatkozik ez egyéni különállásában, akinek véleménye mérvadó lehet: dr. Chaim Weizmannra:

„Amikor másfélév előtt Csikágóban — írja Wassermann a *Jüdische Rundschau* című berlini laphoz intézett levelében — egy egész éjszakán át együtt ültem Chaim Weizmannal és vele ezeket a kérdéseket alaposan megbeszéltem, így szólt nevetve hozzám: Önnek elismerem azt, amit senki más számára el nem ismernék, mert ön a saját törvényét követi . . ."

Ám a mi számunkra mégis csak az marad a zsidóság, amit legigazabban — ha nem is teljességgel a saját maga számára is — éppen Jakob Wassermann fejezett ki: egy mély vérségi öntudat, amely a multhoz fűz és egy nagy és nemes kötelesség, amely minden zsidót a jövővel szemben kötelez.

Jakob Wassermann belső harcot vív a zsidóságával. És már ez is eredmény. Mert ha foglalkozik a zsidósággal, könnyen eljuthat majd oda, ahová a zsidó szellem nagyjai hosszú vivódás után majdnem mind eljutottak: a zsidó gondolat és zsidó valóság csúcsára.

PATAI JÓZSEF UJ KÖNYVE

A Középső Kapu בבא מציעא Egy kis gyermek és egy nagy könyv élete. Ábel Pann címlapjával. Ára 4.— pengő.

Patai Edith verseskönyve: *„Engem is hiv a Föld"*. Ára 3.— pengő. Megrendelhetők a *Mult és Jövő* kiadóhivatalában.

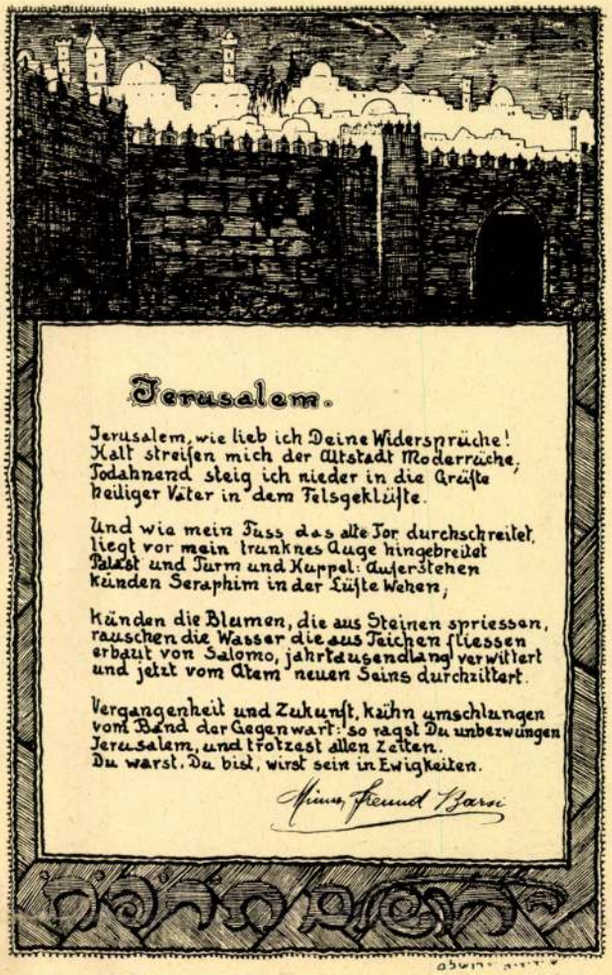

Jedidja-Seelenfreund (Jeruzsálem) rajza Barsi Freund Minna verséhez.

Barsi Freund Minna: Jeruzsálem

Jeruzsálem, szeretlek, bár minden lépten más vagy!
Megcsap hideg szaga az ódon korhadásnak,
Halálos sejtelemmel a mély kriptákba szállok,
Hol szent ősök alusznak sziklák közt siri álmot.

És mikor lábam félve az ó-kapuhoz járul,
Ittas szemem előtt a szent csoda kitárul:
Palota és torony és kupola: Szeráf-hang,
Vegyíti légbe hirét a nagy feltámadásnak.

Ezt hirdetik virágok, fakadva bús falakból,
Ezt zengetik habok, zuhogva ó-tavakból.
Salamon építette, mállottak ezredévig,
De most új lét lehe vizük borzolja végig.

A mult és a jövő itt bátor frigyre léptek
És így lett a jelen és így magaslasz égnek
S így dacolsz minden korral, ó drága Jeruzsálem;
Voltál, vagy és leszel. Mindig, örökké, ámen.

Fordította: *Kardos Pál.*

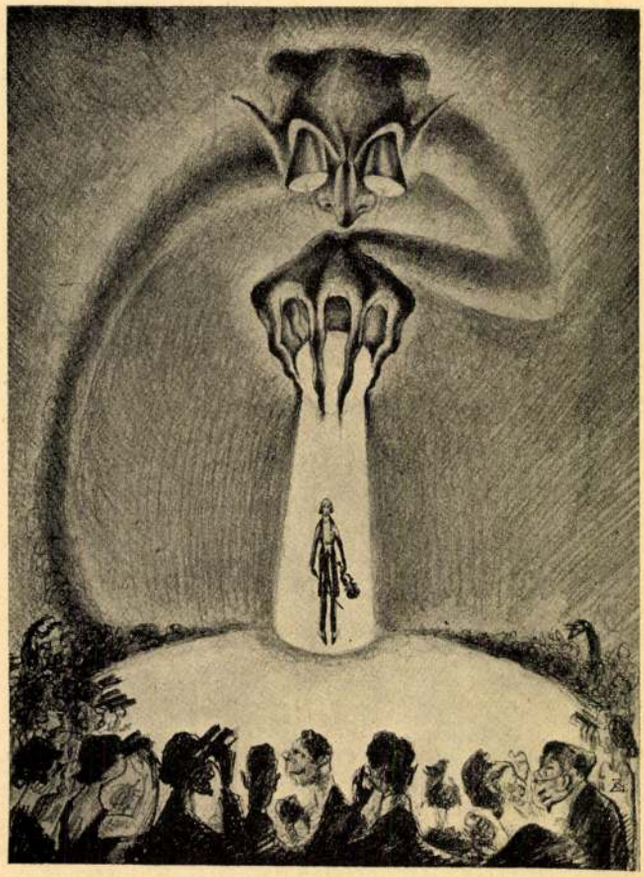

Zilzer Gyula (Paris): Lámpaláz. *Lampenfieber.*

Ács Klára: Egy régi könyv

Békás Pál őméltóságának fájt a feje. Csendet akart. Besötétített szobát és némaságot.

Megkapta. Ő mindent megkapott, amit akart. Ő úgy tudott akarni, hogy a legnagyobb szolga, az Élet, is engedelmeskedett neki.

Most elszenderedett. Pihent. Kikapcsolódott a tudatosból, hogy lerángassa a fejfájását.

De valami megzavarta. Erőszakos kis sikoly szólt bele ebbe a kábult álomhangulatba. És magához térítette.

A kisfia kemény hangját hallotta, mely egészen olyan volt, mint az övé. És ezért most sem tudott haragudni érte.

Már ült mellette, kérdőn ránéző szemekkel. És kutatón nézte.

— Apácska, mondjad csak, milyen könyv ez?

Békás őméltóságának kidülledt a szeme. Ő sohasem szokott zavart lenni.

De most az volt. A mindig könnyed fölénye, mely méltóságköntösként takarta, ebben a percben levált róla.

Szava, ez a dagadó, tömör érc, mely mindenkiben tiszteletet keltett, hirtelen nyekkent, töredezett, amint a kicsi emberre szólt:

— Ezt... honnét... vetted?

A két kigyult gyerekszem üde lámpásként ránevetett.

— Mari hozta a padlásról, sok ócska egyébbel együtt, hogy elégesse. De én nem engedtem... Apácska, mondd csak, milyen betűk ezek?

Békás Pál nézte azt a régi könyvet... mely még az anyjáé volt.

Most nagyon fájt a feje.

Bosszus lett, hogy ez így előkerült. Az eltemetett multja. Ő már régen lemosta, hogy utána más minden kezdődjék. Csillogó név. Előkelő állás. És rangos élet. Pénz nyit mindent. És a név elől jár, hogy mutassa az utat. Ő megtanulta és tudta hogyan kell. Ő úr lett. Mert igába tudott hajtani mindent. Érzéseket és emlékeket.

— Ki merte?... — akart védekezni lángolóan.

De derékban törte ketté a szót, nehogy folytatása legyen. Ezt tréfásan kell elintézni — súgta az ő mindent áthidaló bölcsessége.

A kicsi fiára nevetgélt.

— Hallod-e te kis lurkó!...

De most a már régen elfelejtett, furcsa betűk közt valamit fölfedezett.

Szinét vesztett, hervadt, fonnyadt, parányira zsugorodott csokrocska volt. Ámde ő mégis felismerte.

Akkora lehetett, mint most a fia, mikor haldokló atyjának szedte.

A két megtört, fénytelen szem utolsó csöpp bizakodásával tekintett rá.

— Ezeknek az illatát viszem magammal... oda. De a csokrocska maradjon itt. Hogy emlékeztessen rám valami... ha olyan messze leszek, hogy többé rám sem találsz.

Békás Pál őméltósága könnyezett. Mert olyan tisztán emlékezett most erre a jelenetre, mintha évtizedek váltak volna le róla. Édesanyja tette a csokrocskát abba a régi könyvbe, az ima mellé, melyet érte kellett volna mondania s melynek ma egyetlen betűjét sem tudta.

— Miért sírsz, apám?

Felriadt. Ijedten körülnézett. De aztán pirulva eszmélt erre a gyáva mozdulatra.

A kisfiára pillantott, aki még mindig kérdően, feleletet várva, tekintett rá.

— Azért sírok, mert rossz fiú voltam... elfelejtettem az édesapám.

Nézett rá a gyermek, tágranyilt szemében töméntelenül sok bizalommal.

— Te nem lehettél rossz, édesapám. Csak bizonyára nehezedre esett megtanulni ezt a sok furcsa betűt.

Ő csodálkozva próbálta megérteni a gyermek védekezését, mellyel melléje állt.

— Hogyan gondolod ezt, kicsi fiam?

— Hogy vártál, legyen neked is egy fiacskád, aki veled tanul... és akkor majd könnyebben megy.

A halotti néma csöndet, mely ezt követte, csak percek mulva törte meg remegő szava.

— És te... te tanulnál velem... ebből?

MDK

Zilzer Gyula festő

Hajóépitők, akv.

Arizonai táj, szin.fam.

Halászfalu, " "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. müv.klub. 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Hollandiai emlék, szin.fam.

New York-i kikötő, " "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. műv.klub. 1965.

MDK

Zilzer Gyula festőm.

c.n: Az Ernst Múz. ujabb csoportkiállitása.
Ujság, 1920. okt.2.

MDK

Zilzer Gyula festő

Kiáltás, szin. fam.

Lovasok, " "

Alabama, " "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. műv.klub. 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Napfelkelte, szin.fam.

Vakáció, " "

Via Appia, " "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. műv.klub. 1965.

Zilser Gyula festő

Győztes, szin.fam.

Vihar a Dunán,""

Zilser Gy. kiáll. Egrecny G. műv.klub. 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Poseidon temploma, szin.fam.

Mezei munkások Izraelban, szin.fam.

John Beach, " "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. müv.klub, 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Ku klux klan, vegyes techn.

Orfeusz, " "

Kakas, monotypia

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. müv.klub, 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Görög sziget, monotypia

Saint Tropez, "

Tourettes sur Loup, "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. műv.klub, 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Reggel a földeken, monotypia

Vihar a Dunán, "

Arab asszonyok Izraelban, "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. műv.klub, 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Galillea dombjai, monotypia

Öreg Jeruzsálem, "

Ködös nap a kikötőben, "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. műv.klub, 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Sirásó, rk.

Lépcsőn, akv.

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. müv.klub. 1965.

MDK

Zilzer Gyula festő

Ut egy izraeli faluban, monotypia

Kapu a Trastevere-n, "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. müv. klub, 1965.

Zilzer Gyula

Kiállít

Ek. 1929. IX. 25.

Ziker Gula

Kićkit

PN. 1929. IX. 25.

A KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE ÉS A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
MEGHÍVJA ÖNT

ZILZER GYULA

FESTŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

MEGNYITJA:

DRUCKER TIBOR

„EGRESSY GÁBOR" KLUB IGAZGATÓJA

1965. DECEMBER 1-ÉN, SZERDÁN DÉLUTÁN 4 ÓRAKOR

SZAKSZERVEZETEK „EGRESSY GÁBOR" MŰVELŐDÉSI KLUBJA
BUDAPEST, VII., DOHÁNY UTCA 22/24

3642 fővárosi nyomda I telep

12/. MDK

Zilzer Gyula, festőm.

Kiállitások egész sora követte a Gall. Zodiac -belit. Képeket ad el. Mecénás pénzt ad, h. menjen el Itáliába s fessen neki, amit akar, Genova, Firenze, San Gimignano, Siena, Pisa . 41 nagy pasztelt hoz haza. Ö illusztrálja a közben megjelent Poe Edgar "Chat noir" -ját, .Meghivják Hollandiába és Amsterdamban rendez nyagsikerü kiállitást.

Vajda János: Ari tehervonaton indult el a világ Literatura. 1933. szept. 641-644. old. -hir felé.

MDK

Zilzer Gyula, festöm.

Magas, sovány, halkszavu fiatalember. Alighogy megjelent "Gáz"c. albuma, a francia kritika prominensei elragadtatott kritikát irták róla, amely Amerikában is oly feltünést keltett, h. aekotóját meghivták Am. és Kanada nagy városaiba kiállitások tartására.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világhi
Literatura. 1932. szept. 642-644.l. felé.

14/. MDK

Zilzer Gyula, festőm.

Visszatér Párisba s itt elnyeri a fr.állam 10.000 frankos ösztöndíját. Rézkarcait megveszi a párisi Bibliotheque Nationale grafikai osztálya. Egy sereg litofráfiáját megveszi a British Museum graf.a osztálya.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világnir felé.
Literatura. 1932 szept. 641-644.l.

15/. MDK

Zilzer Gyula, festő.

Nizzában nagysikerü kiállitást rendez és rövid hollandiai tartózkodás után visszatér s megcsinálta a "Gáz" c. albumot, melynek minden lapja örjöngő tiltakozás a háboru ellen. - Amerikából Upton Sinclair üdvözli s az am. kiáll.-társaságok meghivják. Most hazajött, h.am.-útja előtt elbucsuzzék édesanyjától és barátaitól.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világűr felé.
Literatura. 1932 szept. 641-644.l.

MDK

16/. Zilzer Gyula, festöm.

Pályája során nem egyszer kellett világnézeti ellenállásokat legyöznie, a végsö célt akkor fogja elérni, ha már nem kell kiadóknak dolgoznia. A "Gáz" nak sem akadt kiadója, végre az Edition du Phare megvette. Ez a müve megközeliti azt a célt, melyet a müvészi kifejezés terén elérni szeretne.

" A gáztámadás". Rajz. Repr. 641.1.

"Önarckép" /Kaleidoskop. A müvész hármas arca. Repr. 641.1.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világhir Literatura. 1932. szept. 641.-644.1. felé.

11/.

MDK

Zilzer Gyula, festöm.

Egy évi bretagne-i tartózkodásából kiállitotta a Galleries Zodiac-ban. Itt felfedezték. Barbusse hires lapjában :a Clartéban Henry Bazalgette később nagy barátja, a néhány év előtt elhunyt nagy kritikus irt róla hosszu kritikát. Munkatársa lett a Clarté-nak. II. kiállitását Masereel-lel és Georg Grosszal együtt rendezte...

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világ. Literatura. 1932. szept. 641-644. old. hir felé.

MDK

Zilzer Gyula, festőm.

Münchenben Hans Hoffmann hires szabadiskolá
jában dolgozott 2 évig. Münchenután hazajött Pestre
s kiadta Kaleidoszkop c. albumát.
Osztatlan sikere volt. Az album jövedelméből ki-
ment Párisba. Elutazása elött felkereste Lyka Károly

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világ-
hir felé.
Literatura. 1932. szept. 641-644.l.

10/.

MDK

Zilzer Gyula, festöm.

"És Önök kitettek engem az Akadémiáról".. Édes fiam -Ingrést is kitették, Munkácsyt is. "félelte Lyka K.- Nem is Párisba, hanem Clermont-Ferrand-ba Parasztokat festett, emlékezéseiben felötlöttek trieszti emlékei. -A multba való visszaemlékezésnek Páris vetett végett, hova éppen jun.14.-én érkezett.Szembetalálkozott a lüktetö élettel. Itt eladta volna egy kiadónak Bretagne-ban készült rézkarcait, de nemtudtak megegyezni s ez volt a jó.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világ-Literatura. 1932.szept. 641-644[illegible].hir felé.
old.

7/.

MDK

Zilzer Gyula, festöm.

Megelégelték a dicsöséget, a motorjavitó-mühelyt aladták, Trotzer hazautazott és Z.Gy. egy"home"-ban /valami menhely féle ,mit vallásos szervezet tartott fenn s gondviselöjük Résli nevü fiatal apáca volt/ talált hajlékot. - Itt kezdödött pályafutása és érte el elsö kikerét. A növér kérésére életnagyságunál nagyobb Krisztus-fejet festett/ pénzt kapott vászonra,festékre/ szigoru embert, de jót. Minden azóta elért sikere mellett ez esett a legjobban.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világhir felé.

Literatura. 1932. szept. 641-644.1.

8/. MDK

Zilzer Gyula, festöm.

Visszajött Pestre, Lyka Károly jóvoltából megérve is felvették az Akadémiára. Csók Istvánhoz került, félév után mint tehetségtelent kitették. Ennek több mint tiz éve, de boldog volt, h. igy történt -Egy sorstársával Kelemnnel Korb Böske mütermében élveztek vendégszeretet. 3 hónap után kiment Münchenbe.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világhir felé.
Literatura. 1932. szept. 641-644.l.

6/.

MDK

Zilzer Gyula, festőm.

Pazar portré-t lehetne festeni róla, amint élményeibe belefeledkezik, ha egy Másik Zilzer Gyula ülne vele szemben. Triestben sorsára engedték a szállitmányt s kevéske pénzükkel Trotzer és ö motorbicikli-javitómühelyt nyitottak.

Vajda János:Aki tehervonaton indult el a világ-ür hír felé.
Literatura. 1932. szept. 641-644.l.

5/. MDK

Zilzer Gyula, festöm.

Három hétig tartott az ut tehervonaton Triesztig. Regényes körülmények között és iróasztalok közé szorulva élt . Fárasztó de feledhetetlen ut volt, félre huzta a kocsi ajtaját és bámulta a tájat. Késő sőbbi müveiben nem egy érdekes reminiszcenciája van megörökitve.

Vajda János:Aki tehervonaton indult el a világ hir felé.
Literatura. 1932. szept. 641-644.l.

MDK

Zilzer Gyula, festőm.
Édesapja zenésznek akarta nevelni, hosszu ideig tanult hegedülni, nem sok sikerrel. 15-16 éves volt. Pár év után kezdett rajzolgatni, csakugy diákmódra. Beiratkozott a Müegyetemre, mérnök akart lenni. 1920-ig egy.hallg.volt. Egy egyet.kollégája, Trotzer megszerettette vele a technika tudományát. Ezzel a Trotzerrel Olaszországba kisért egy butorszállitmányt /, erre szükség volt az akkori zavaros időkben/Trotzer fivére butorkereskedö volt Ol.o.-ban/.

Vajda János:Aki tehervonaton indult el a világ-hir felé.
Literatura. 1932. szept. 641-644.l.

3/. MDK

Zilzer Gyula, festőm.

Páris, London és Amszterdam kiállitermei nek nagyigényü publikuma vitte szét nevét.
A "Gáz" rajzait 2o,ooo példányban lev.lapokon hozzák forgalomba a Rom.Rolland által kezdeményezett genfi pacifista kongresszuson.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világ felé. Literatura. 1932. szept. 641-644.l.

Zilzer Gyula

Született Budapesten 1898-ban. Festő, szinpadi díszlettervező. Tanulmányai: a Bécsi Technológiai Intézetnél és a münchen és párizsi Művészeti Főiskolán.

Fehér Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l 3191.

1/. MDK

Zilzer Gyula, festöm.

"Hajnali beszélgetés egy világhirre lendült magyar piktorral".

Öt évi távollét után amerikai utja előtt ha zalátogatott.

Néhány hét előtt jelent meg egy nagy párisi kiadónál "Gáz" c. 24 litográfiát tartalmazó albuma. Előszót hozzá Romain Rolland irt.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világhi Literatura. 1932. szept. 641-644.l. felé.

Zilzer Gyula

1932: az USA-ban telepedett le. Címe: 27 W. 96th St, New York, N. Y.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l. 322 l.

Zilzer Gyula.

Az Ernst muzeom kiállitást rendez müveiből 1928-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Zilzer Gyula, festöm.-graf.

Az elmult hetekben megjelent egy mappa:
Kaleidoszkop cimen. Z.Gy. az alkotója,
14 litográfiai mülapon keresztül hirdeti,
a szimbolizmus apológiáját.
A magyar grafikusok közt egyedülvaló an érdekes
egyéniség.

Német Antal:
Zilzer Gyula tizenegy litografiai müve.
Magyar Grafika. 1924. 5-6.sz. 152.l.

You Are Cordially Invited To the
First One Man Exhibition of

PASTELS : DRAWINGS : ETCHINGS

GYULA ZILZER

Represented with works in collections
of Luxembourg and Russian Government
Tuesday, April 20th — Monday, May 3rd
Daily Except Sunday — 10 a. m. to 6 p. m.

Third Floor Galleries

ASSOCIATED AMERICAN ARTISTS

420 Madison Avenue, at 49th Street, New York

1/. MDK

Zilzer Gyula, festöm.-graf.

/?/" H" betü képben. /?/ Repr. 152. 1.
"Féltékenység." Repr. 152.1.
" Gond". Repr. 153.1.

Német Antal:
XXXXXXXXXXXXXXXXXX: Zilzer Gyula tizenegy litografiai müve.
Magyar Grafika. 1924. 5-6.sz. 152.1.

Lilzer Gyula
festő

M.DK

Kiállítást rendezett Amszterdam-
ban, Londonban, Chicagóban és a
budapesti Ernst Museumban, 1932-
ben.

Pogány G. Gábor: Lilzer Gyula
Művészet, 1966. junius – 17 lap

Zibzer Gyula
festő

M.D.4

Queensborough Bridge
A Fasizmus – Háború!
Gártámadás
Magyarországi emlék

} repr

Pogány Ö. Gábor: Zibzer Gyula
Művészet, 1966. junius – 17 lap

M.D.K

Lilzer Gyula

festő-

Részt vett az „Őszi Szalon", a „Függetlenek" az „Araignée" Szalon, „Devamber Galéria tárlatain. A Moszkvai Nemzethőzi Kiállitáson 10 művét vettek meg a Puskin Múzeumnak.

Pogány Ö. Gábor: Lilzer Gyula
Művészet, 1966. junius - 17 lap.

Libzer Gyula
festő

M.D.K.

„Gártamadás" ciminü 24
körajzához előszót Romain
Rolland irt. Az „Humanité"-t
ciminlapján rajza jelent meg.

Pogány Ö. Gábor: Libzer Gyula
Művészet, 1966. junius – 17 lap

Zilzer Gyula
festő

M.D.K.

1924-ben Budapesten jelent meg a „Kaleidoszkóp" amíl litográfiákat. 1924 és 1932 között Párizsba élt.

Pogány Ó. Gábor: Zilzer Gyula
Művészet, 1966. junius – 17 lap.

M.DK.

Zilzer Gyula
festő

Rendszeres művészeti tanulmá-
nyait Hans Hoffmann-ál kezdte
Münchenben. A Képző művészeti
Főiskolára nem vettek fel az 1920
-as években.

Pogány Ö. Gabor: Zilzer Gyula
Művészet, 1966. junius - 17 lap

Zilzer Gyula
festő

M. Dl

A Magyar Tanácsköztársaság bukása után kénytelen volt menekülni Magyarországról, Triesztbe ment. Itt kezdett a huszas évek elején rajzolni.

Pogány Ö. Gábor: Zilzer Gyula
Művészet, 1966. junius – 17 lap

M.D.K.

Líbrer Gyula
festő

A második világháboru kitörésekor festette az óvóhelyen rettegőkről készült kompozicióját. Az utóbbi években festményei, grafikái, rajzai életszerű frissességet ámasztanak.

Pogány Ö. Gábor: Líbrer Gyula
Művészet, 1966 junius – 17 lap

Zilzer Gyula
festő

M.D.V.

1939. Sól Hollywoodban dolgozott
Korda Zoltán, Lubitsch Ernő és Ir-
vin Pichel művészeti vezetőjeként.
Az ötvenes wehben a New-Yorki
Televíziójainál működött ~~[illegible]~~.

Pogány Ö. Gábor: Zilzer Gyula
Művészet, 1966. jennus – 17 kep

M.D.K.

Librer Gyula
festő

Igazi avant-garde művész
művészete rokon Derkovits Gyula
művészetével. — A művész
a harmincas szégén U.S.A-ba
telepedett le.

Pogány Ö. Gábor: Librer Gyula
Művészet, 1966. junius - 17 lap.

M

MDK

Zilzer György, festő

Kalandos életű New-Yorkban élő magyar festő. 1924-ben hagyta el véglegesen Budapestet. A harmincas évektől kezdve Amerikában dolgozott.

Lukácsy András: Találkozás Velencében a Budapesten 2

ESTI HIRLAP

1965. június 16.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Zilzer Gyula
MAGYAR HÍREK
1966 JAN 1.

Viszontlátás

Két esztendővel ezelőtt, amikor Zilzer Gyula festőművész itt járt Magyarországon, meglátogatta nagymarosi alkotóházukban magyar kollégáit. Bemutatkozásul diapozitívről néhány festményét vetítette le, s a Duna-parti ház pillanatok alatt vibrálva telítődött a nagyvilág levegőjével, távoli tájak színeivel. De közben mohón szívta magába a hazaiakat: fények villódzását a Dunán, a nagymarosi fákat, a visegrádi alkony árnyalatait. Szinte fizikailag lehetett nyomon követni a folyamatot, ahogy a meghitten régi és mégis új látványnak kitárulkozik, befogadja, rögzíti, belső képpé alakítja, hogy azután egyszer a vásznon viszontláthassuk...

S most viszontláttuk.

A Kulturális Kapcsolatok Intézete és a Kiállítási Intézmények kiállítást rendeztek Budapesten az Egressy Gábor Művelődési Klubban a magyar származású festőművész színes grafikáiból. Zilzer a budapesti műegyetemen kezdte tanulmányait, a Tanácsköztársaság bukása után elhagyta az országot, Triesztbe ment, ahol ipari rajzokon, találmányokon dolgozott, érzékeny s szenvedélyes alkatát azonban jobban vonzották a műszaki ábráknál — a művészi ábrázolás lehetőségei. A művészi ábrázolásón belül pedig egész különösen vonzották a kisemberek hétköznapjai, küzdelmei, életük realisztikus mozzanatai... »Forradalom« és »Gond« című litográfiái s az 1932-ben készített »Gáz« című litográfiai albuma óta, melyhez Romain Rolland írt előszót, hosszú utat járt meg. Sok munka, sok harc és sok-sok siker jelzi változatos pályáját, amelyen azonban egy valamihez mindig hű maradt. A dolgozó emberekhez, akikkel művészete egybeforrott, akikkel képein cselekvő közösséget vállalt.

Budapesti kiállításán a világot járó, igazságot kutató művész mutatkozott be olyan alkotásokkal, mint a Bretagne-i hajóépítők, New York-i kikötő, Mezei munkások Izraelben, Arab asszonyok... És a nagyszerű tájképek, amelyek akkor is, ha nem figurálisak, atmoszférikus kifejező erejükkel — mint például a szikkadt-kemény Arizonai táj —, az ott élő emberek életét, gondjait érzékeltetik.

Körbejárjuk a termet, nézzük Zilzer Gyula képeit, s egyszer csak — megtörténik a viszontlátás. Viszontlátjuk azt, amit két esztendeje magával vitt innen, s alkotássá érlelt. Viszontlátjuk Visegrádot, a Dunát, igen, a Via Appia, a Görög sziget, a Hollandiai emlék társaságában... Viszontlátjuk a magyarországi emlékeket is. De vajon csak úgy, mint egy színfoltot a világ színei közt? Vagy áraszt-e magából a két hazai ihletésű kép valami mélyebbet, valami forróbbat, valami többet?

Részlet Zilzer Gyula kiállításáról

(Vámos László felvétele)

Úgy hisszük — igen. Mindkettő, a »Reggel a földeken«, meg a »Vihar a Dunán«, nagy érzelmi, indulati töltéssel, elemi erejű megfogalmazásával ragad meg. Ettől az érzelmi közösségtől a szántóvetők is, a dunai tutajosok is különös, hatalmas távlatot kapnak: az ember harca a természettel általában a nép harcává szélesedik, népünk harcává a jobb, teljesebb életért.

Vajon ezt akarta ábrázolni Zilzer, ez van bennük csakugyan? Vagy csak beleérzi az ember? De hát egy képben nyilvánvalóan az van »benne«, amit beleérzünk, amit sugalmaz.

S ez a két kép a kiállításon, ez a viszontlátás azt sugalmazza, hogy Zilzer szellemében ma is itt él, együttérez a magyar néppel. Így illeszkednek be a nagy bensőséggel megalkotott hazai képek a többi közé, melyekkel — amint a falon egymás mellett sorakoznak —, Zilzer jelképesen megteremti országok, világrészek békés, harmonikus egymás mellett élését.

Soós Magda

Leopárd — békés állapotban

agyart említ, Háda Jóskát, egykori futballkapust és . Fabó orvost, az etióp fő-rosban élnek ők is.)
1963-ban ismét felfedező ra indult, de nem fegyveres raván élén, s nem a vadon-vitte útja, Budapestre lá-gatott, régi emlékeket vá-ott »puskavégre kapni«.
Aztán visszatért Afrikába, számolni az üzletet.
— Elvégre elhatározóké-sség kérdése csak az egész, az én szakmámban mindig külözhetetlen volt. Egész temben szerettem a kalan-zást, hiszen ez tartott fogva b mint ötven éven át. Elég t. Azt hiszem, itt a budai gyek, erdők szomszédságá-n, kis múzeumnak ígérkező ásomban jó lesz nekem — ndja halkan, mert a vadá-k nem szeretik a hangos t.

Hernádi Magda

Fehér alapanyag-hegyek az anyagraktárban

Ezt láttuk a Kelenföldi Textilgyárban

Vajda Emese és Tóth Erzsébet fonónők ismerkednek az újfajta angol fésülőgéppel

Jobbra: Az orsózógépeket Kovács Ildikó kezeli (MTI — Percze Lajos felv.)

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Bar előtt

A lépcső

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept. 14-15.1.

hány nagyszebeni k
182o-as években ka
volt német-, Angol
vári protestáns kő
gazgatója.

Barraud, Francoi
1934.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Halász özvegye

A kofa

Kikötő, rk.

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept. 14-15.l.

önyvnyomdájában tanulta, amelynek az
lligrafusa volt. Utána tanulmányuton
- és Franciao.-ban. Hazatérve a kolozs-
ıyomda, majd később a könyvnyomda i-

s /La Chaux-de Fonds, 1899 -- Genf,

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Önarckép

Az iró

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept. 14-15.1.

önyvnyomdájában tanulta, amelynek az
.lligrafusa volt. Utána tanulmányuton
- és Franciao.-ban. Hazatérve a kolozs-
ıyomda, majd később a könyvnyomda i-

ß /La Chaux-de Fonds, 1899 -- Genf,

MDK

Zilzer Gyula grafikus

A gond, litog.

Párisi mulató

Ernst Mus. csop.kiáll. 1928. szept. 14-15.1.

önyvnyomdájában tanulta, amelynek az
lligrafusa volt. Utána tanulmányuton
- és Franciao.-ban. Hazatérve a kolozs-
nyomda, majd később a könyvnyomda i-

/La Chaux-de Fonds, 1899 -- Genf,

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Halászok

Az örök halász, litog.

Hajóács

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.

14-15. l.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Részeg halász

Köszörüs

Box-meccs

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.

14-15. l.

könyvnyomdájában tanulta, amelynek az
alligrafusa volt. Utána tanulmányuton
- és Francia.-ban. Hazatérve a kolozs-
nyomda, majd később a könyvnyomda i-

/La Chaux-de Fonds, 1899 -- Genf,

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Aratás

Utca Párisban

Mr. Weidinger arcképe

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.

14-15. l.

önyvnyomdájában tanulta, amelynek az
lligrafusa volt. Utána tamulmányuton
- és Franciao.-ban. Hazatérve a kolozs-
nyomda, majd később a könyvnyomda i-

s /La Chaux-de Fonds, 1899 -- Genf,

MDK

Zilzer Gyula

Rabinovszky M.: Kiállitások. M.Grafika. 1928. 11-12.sz. 319.l.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Ásó

Lámpaláz, litog.

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.
14-15.l.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Ujságolvasó

Kintornás

Francia paraszt

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.
14-15.l.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Cipész

Forrongás, lit.

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.
14-15.l.

MDK

Zilzer Gyula festő

Kiállitáso. Magyar Művészet, 1928. 7.sz. 600.l.

Lebzer Gyula
festő

M.D.4

A Humanité (1927. VII 23-án)-ban
közölt vajka.

A korikó hátlapján
Művészet, 1966. június.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Női fej

Mulató halászok, rk.

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.

14-15.l.

hány nagyszebeni k
182o-as években ka
volt német-, Angol
vári protestáns kő
gazgatója.

Barraud, Francoi
1934.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Halászfalu, rk.

Halász, rk.

A vak halász

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept. 14-15.l.

gol grafikus.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Külvárosi szinház

Lehajló nő

Részeg matrózok

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept,

14-15.1.

hány nagyszebeni k
1820-as években ka
volt német-, Angol
vári protestáns kö
gazgatója.

Barraud, Francoi
1934.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Cirkusz

Trio, rk.

Szemüveges nő

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept,
14-15.1.

hány nagyszebeni k
182o-as években kal
volt német-, Angol-
vári protestáns kö
gazgatója.

Barraud, Francoi
1934.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Leányfej

Luxenbourgi kert esőben

Ernst Múz. csop.kiáll. 1928. szept.
14-15.l.

MDK

Zilzer Gyula grafikus

Gordonkás

Az órás, rk.

Ernst Muz. csop.kiáll. 1928. szept.

14-15.l.

MDK

Zilzer Gyula

Kut. 1927. 2. sz.

Zilzer Gyula.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A képzőmüv szeti egyesületek története,kézirat.

13/. MDK

Zilzer Gyula, festőm.

Munkatársa lett Barbusse ujonnan meginduló lapjának, a Mondenak. -1928-ban hazajött s az Ernst-muzeumban állitja ki párisi legjobb darabjait. Meghivásra Londonba utazik s a Bloomsbury Gallery-ben kiállitást rendez. A Times, a Daily Mail, Daily Telegraph hosszu cikkekben méltatják.

Vajda János: Aki tehervonaton indult el a világhir felé.
Literatura. 1932 szept. 641-644.l.

Zilzer Gyula

Amerikai magyar festő

Josephine Bokor (karikatura, rajzó).

Ornág-Világ, 1964, 44 n., 26 old.

Zilzer Gyula M.D.K.

Ötvennyolc évvel ezelőtt született Budapesten. Nagybátyja Zilzer Antal, a hires bajor királyi udvar festője volt. Mérnöknek készül, de áttért a festészetre. Amerikába 1932-ben jött. Hollywood számos filmjének a diszletét tervezte.

Magyar album. Szerk. Incze Sándor. Elmhurst 1956, American Hungarian Studies Foundation. 73.p.

Zilzer Gyula

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 DEC 25

MAGYAR HÍREK
Budapest

1021

Búcsúzunk Zilzer Gyulától

Most ért el hozzánk a hír: Zilzer Gyula festőművész — akire innen a távolból oly büszkék voltunk — 72 éves korában New Yorkban elhunyt. Ilyenkor szokás azt mondani, hogy műveiben tovább él, művei ébren tartják emlékét. De — ámbár ez nála is érvényes — én rá, az emberre emlékszem. Azok közé az erős művészegyéniségek közé tartozott, akik pusztán személyiségükkel is hatnak, egy-egy gesztussal, szóval, pillantással plasztikus, élményszerű nyomot hagynak maguk után. Úgy emlékszem rá, úgy áll előttem, amint néhány esztendeje — amikor a Világszövetség vendégeként járt itthon — a külvilágot, a fényt, a színeket különös erővel magábaszippantó tekintete mohón és gyöngéden simogatta az ismerős hazai tájakat. Ahogy a Duna-kanyarban, Nagymaroson, Visegrádon fiatalos lendülettel ugrott ki a kocsiból. Ma is hallom, amint felkiáltott: „Igen! Ez az!"

Szinte bizonyos volt: agyában a művész sajátos felvevőkészüléke pillanatok alatt rögzíti a meghitt környék minden kis részletét, hogy egyszer majd visszaadja a világnak. S csakugyan, később New Yorkból megírta, hogy hazatérve tüstént megfestette emlékezetből a Duna-kanyart.

Benne van hát ez is az életműben, amely valamikor a húszas években kezdett nőni, növekedni, amikor elhagyta Horthy fullasztó levegőjű Magyarországát. Párizsba ment, s hamarosan Picasso, Mondrian, Brancusi baráti körébe került. Majd áttelepedett az Egyesült Államokba, ahol rajzait, vízfestményeit a Metropolitan Museum, a Museum of Modern Art, s Rockefeller kormányzó magánmúzeuma őrzi. Néhány esztendeje Budapesten volt kiállítása. Ennyi, ami rövidden elmondható, s még talán

Zilzer Gyula (G. D. Hackett felv.)

a végső esemény: temetésén felesége, festőművész leánya mellett ott voltak a New York-i magyar festőművészek szövetségének, a legtöbb amerikai magyar újságnak és szervezetnek a küldöttei, s nagykövetségünk is képviseltette magát.

Furcsa, s hihetetlen, hogy nincs többé. Bennünk az a friss, gyermeki vidámsága él tovább, amellyel Visegrádon kiszállt a kocsiból. És az a világot magához ölelő lendület, amelyből a képei születtek, teszi lehetővé, hogy csakugyan köztünk marad, tovább él.

S. M.

Békés, boldog új esztendőt
kíván a Magyarok
Világszövetsége és
a Magyar Hírek
szerkesztősége

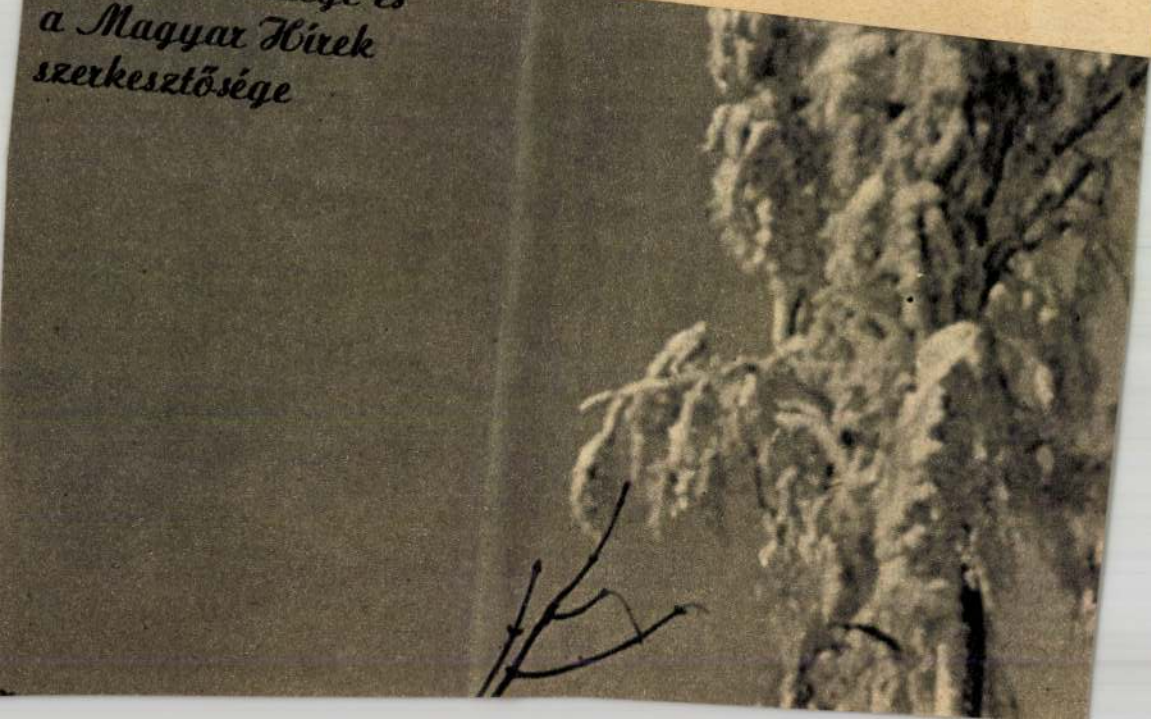

Zilzer Gyula

Tanácskörtársaság utáni, kültöldi
munkásságát emliti

Pogány Ö. Gábor opponensi véleménye Aradi Nóra: A szocialista képzőmüvészet története c. doktori értekezésének vitáján. - Müvtört.Ért. 1971.1.sz. 47-59.1.

55.l.

Zilzer Gyula

Kálvitása nyílt a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet 1974 VI. 27

Zilzer Hajnalka

251	Portrait, terracotta	3000
252	Testvérek, relief-gipsz	1500
253	A kritikus, relief-terracotta	1500
254	Gyász, gipsz	2500
255	Elfojtódás, gipsz	2500
256	Család, gipsz	2000
257	Hit, terracotta	3000
258	Halál előtt, gipsz	2500
259	Miniatur portraitek, terracotta	1000
	és gipsz	500

a) Kósa György, b) Németh Antal, c) Önportrait, d) Förstner László, e) Dienes Valéria, f) Kodály Zoltán, g) Bartók Béla h) Vera

Zilzer Hajnalka

Született Budapesten 1893-ban. Első művészeti tanulmányait az Iparművészeti iskolában kezdte meg Mátray szobrászművész vezetése alatt dolgozott néhány hónapig. Majd Udvary Géza festőművész, az Iparművészeti iskola másik tanáránál tanult, mig végső kiképzését Ligeti Miklóstól kapta. Vallomása szerint mint önálló szobrászt elsősorban az ember feje érdekli, a mögötte lüktető élet kifejezőjeképpen. — A legnagyobb szeretettel és odaadó érdeklődéssel mintázza az eléje kerülő ember fejét s egyszerüen, szinte eszköztelenül igyekszik kifejezni a felismert karaktert. Müvészi kerámikák megcsinálásában nagy erővel bontakozik ki fantáziája, a formák és diszek vidáman fonódnak össze harmonikus egésszé.

260 Dr. Hevesi Simon főrabbi
261 Prof. Dr. Benedict Henrik

Nemzeti Szalon 1924. dec
42. Csop. Kiáll.

234 Tabáni bakter 6000
235 Budai vendéglő kertje 4000
236 Szegedi paprika piac
237 Székely fiu, tanulmány 1000
238 Csendélet
239 Hazafi Dózsa István 5000
240 Csendélet
241 Strandon
242 Én m. t.
243 Popea, pasztel

Kosa Mária

1899-ben született Budapesten. Az iparrajziskolában Moiret Ödön volt az első mestere, majd később Vedres Márk vezetése mellett három évig dolgozott, mig Kernstock Károly a rajzait korrigálta. Saját bevallása szerint leginkább azok a problémák érdekelték, amelyekben az embernek az emberhez és az emberfelettihez való viszonyáról van szó. Igy jött rá a csoportkompoziciók favorizálásához, amelyek dominálnak munkásságában. Az első ilyen irányu munkája az „Emberek sorsa" c. nyolc alakos kompozició, amely fordulópont volt életében.

244 Emberpár, gipsz m. t.
245 Ülő nő, terracotta 3000
246 Nyugalom, terracotta 3000
247 Nyomoruság, relief-gipsz 1000
248 Férfi portrait, gipsz 2000
249 Tanulmány az „Emberek sorsá"-hoz, terracotta 1500
250 Emberek sorsa, gipsz 3000

Zilzer Hajnalka

"Salome" c. szobormüvét bemutatja a lap, mely a Mücsarnok téli tárlatán szerepel és kitünő formaérzékről, meglepő komponáló tehetségről és mintázó képességről tanuskodik.
Zilzer Hajnalka a tragikus sorsu festőművész, Zilzer Antal leánya. Amikor atyja elvesztette a szeme világát, akkor kezdett mintázni, s a kritika szerint müveit megitélve nem ugy hat mint egy kezdő szobrász.

A HÉT, Bp. 1916. nov. 19.
XXVII. évf. 47. sz. 668, 674. lap.

Filzer Hajnalka

Geboren 1893 am 24. Juni zu Budapest, besuchte während 2 Jahren die Landes-Kunstgewerbeschule in Budapest, um sich planmässig den Bildhauern Edé Telcs und Miklós Ligeti weiter auszubilden. Ihre Werke wurden bisher mit einem staatlichen Ehrendiplom und der goldenen Medaille der internationalen Ausstellung in Philadelphia ausgezeichnet.

3 műve fels.

Hu Pomagyerem 485

T. 1933.

lső kanász kalapot és testhez
yenes karimájú kalapot és magyarkát
et és fekete csipke derekat a la
n szőllők és fák látszanak. Felirata:

KÉP.

övárosilapokhoz 1857.
ztáv.
s Grund Pest, 1865.

n.

Zilzer Gyula

MAGYAR HÍRLAP SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

MAGYAR NEMZET
1971 JUL 6

Zilzer Gyula emlékkiállítás
a Nemzeti Galériában

Zilzer Gyula nevét a múlt szombaton legfőljebb jóbarátai és közvetlen ismerősei tartották számon Budapesten. S ezen nincs mit csodálkozni, hiszen Zilzer — a valóságban és képletesen egyaránt — nagyon messze élt tőlünk: munkálkodása majdnem ötven esztendeje kiszakadt már a magyar művészet folyamából, ő maga pedig az Egyesült Államokban, New Yorkban élt, dolgozott, s ott halt meg 1969. november 21-én, hetvenegy esztendős korában. És ezt a távolságot nem tudta csökkenteni az a néhány hónap, amelyet 1949-ben itthon töltött, sem az a két kiállítás, amelyet 1932-ben, illetve 1965-ben — a Kulturális Kapcsolatok Intézete segítségével, az Egressy Klub termeiben — rendeztek munkáiból.

Nagyon jó művésznek kellett volna tehát lennie Zilzer Gyulának, hogy munkáinak sorozatával, immár lezárt életműve erejével legyőzhesse a közé s nézői közé emelkedő falat, hogy áthidalhassa a különbségek szakadékát, és munkássága gyökeret eresszhessen az itthoni talajba. Ám sajnos — bármilyen nehéz is — ki kell mondanunk: Zilzer közepes grafikus és gyenge festő volt, s műveiben legföljebb a szándék és a tisztes erőfeszítés mutatkozik egyértelműen méltányolható és méltatható pozitívumnak. Azt ugyanis semmiképp sem vonhatjuk kétségbe, hogy Zilzer jó ügynek kötelezte el magát kora fiatalságától kezdve, hiszen, ha nem tudnánk róla, hogy a Tanácsköztársaság hónapjaiban lehetőségeihez mérten bekapcsolódott az eseményekbe, akkor sem lehetne kétségünk afelől: kikkel rokonszenvezett, kikkel keresett kapcsolatot a fiatal Zilzer Gyula — *Gépek és rabszolgák* című képe, *Háború* címmel tervezett falfestményhez készített vázlata s Romain Rolland előszavával kiadott *Gáz* című litográfiasorozata egyértelműen beszél kötődéseiről, érzelmeiről és szándékairól. Igaz, később, a harmincas években, olaszországi útiképeinek, gyorsan fölvázolt portéinak, s könnyed utcaképeinek tanúsága szerint megváltozott, nyilván nem függetlenül egzisztenciakereső törekvéseitől, sikeres díszlettervezői munkálkodásától, amelynek azonban ezúttal is csupán adatairól (Zilzer Hollywoodban tevékenykedett, s többek közt a *Dorian Gray mellénye* című film munkálataiban vett részt), de nem eredményeiről tájékozódhatnak a *Nemzeti Galériában* rendezett emlékkiállítás látogatói.

E kitérő után — amennyire emlékkiállításának anyagából kivehető — Zilzer már nem talált magára egyetlen későbbi periódusában sem: kétségtelenül artisztikus lapjai, stílusváltásaiktól függetlenül puhák, néhány fellángolástól eltekintve végredményben semmitmondóak. Most már csupán az a kérdés, mi okból adott a Nemzeti Galéria féltucatnyi termet, propagandát, támogatást ehhez a tisztes, de a magánügy szintjére való kegyeleti akcióhoz? És pontosan akkor, amikor — ráadásul az idegenforgalmi idény kellős közepén — hónapok óta zárva vannak a huszadik századi magyar művészet bemutatótermei a múzeum második emeletén? Amikor egyetlen Ferenczy-, Hollósy-, Derkovits- vagy Egry-kép sem látható a magyar művészet múzeumában.

H. Gy.

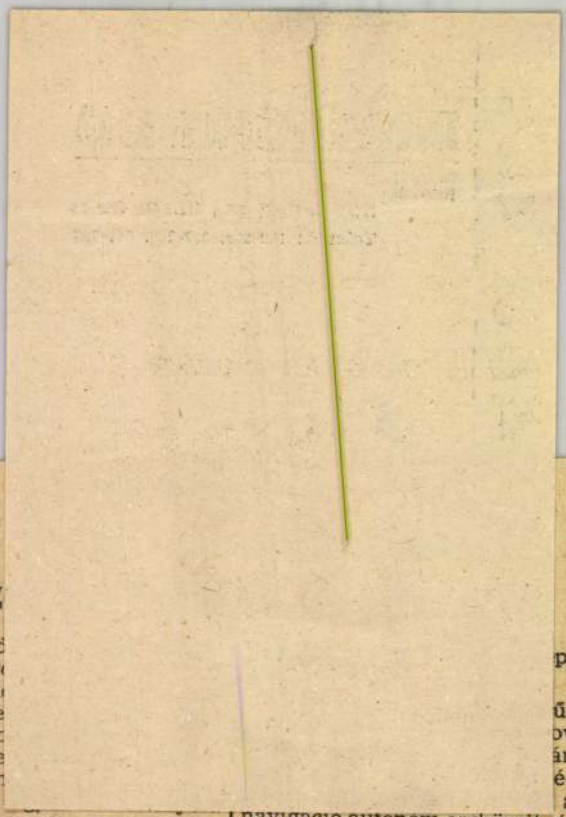

a Sz

A Pravd
ban *Petr*
(nterkozm
nöke össze
get ért Dc
és Pacaje
komplexur
sérletének

— Ilyen típusú űrhajók már nemegyszer repültek a világűrben és *mindig épségben visszahozták a Földre az űrhajósokat.* A rendkívül bonyolult technikai berendezések gyakorlati kipróbálásánál azonban *mindig számolnunk kell a véletlennel.* Nyugodtan kijelenthetem — folytatta a szovjet tudós —, hogy a hetvenes évek során tovább fejlődik és szélesedik a hosszabb ideig keringő, embervezette orbitális állomások alkalmazása. Miután ezek személyzete cserélhető lesz, az epizódszerű kísérletekről áttérhetünk arra a szakaszra, hogy a kozmikus laboratóriumban mindig lesznek tudósok és szakemberek.

Petrov akadémikus a továbbiakban hangoztatta, hogy a Szaljut—Szoljuz konstrukciónak és rendszereinek, berendezéseinek és tudományos műszereinek gyakorlati kipróbálása bebizonyította, *a kozmikus komplexum létrehozatalának alapját képező elvek helyesek voltak.* Az embervezette orbitális állomások nagy távlatokat tárnak fel az űrhajózás előtt.

navigáció autonom eszközeit és módszereit, valamint azok a kísérletek, amelyek a különböző manőverezésekkel és az egyik pályáról a másik pályára való áttéréssel függnek össze, igazolták részben *az egész kozmikus komplexum jó irányíthatóságát,* részben pedig a *kézi irányítás és orientáció hatékonyságát.*

Az űrhajósok rendkívül széles körű kutatásokat és kísérleteket végeztek. A kozmikus „veteményes kertben" tanulmányozták például *a súlytalanság befolyását a magasabb rendű növények fejlődésére.* Sugármméréseket végeztek, figyelték a mikrometeorokat, azt tanulmányozták, hogy az optikai műszerekre milyen hatást gyakorol a kozmikus közeg. A széles körű kísérletezésekkel kapcsolatos munkatapasztalat végső soron azt bizonyítja, hogy a Szaljut típusú kozmikus laboratórium rendkívül alkalmas az orbitális repülés feltételei közötti kutatásokra és kísérletekre. Az ilyen állomások előtt nagy jövő áll olyan vonatkozásban, hogy segítségükkel folytathatják és továbbfejleszthetjük azokat a kutatásokat, amelyeket elsőnek a Szaljut személyzete hajtott végre. A jövőben tehát további repülésekre kerül sor, a jövőben a Szaljuthoz hasonló típusú, embervezette orbitális állomásokat hozunk létre. Bizonyos az is, hogy kialakítunk a Szaljutoknál még nagyobb és még bonyolultabb szerkezetű, több célú és speciális, embervezette kozmikus állomásokat.

FELHÍVÁS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Üdülés, nyaralás esetén is korán reggel megkaphatja az előfizetett lapjait, ha 6 nappal előbb bejelenti új címét. Utánküldésről a posta gondoskodik.

A budapesti előfizetők lakás-

MDK

Zilzer Hajnalka, szobrász-kerámikus.

Ligeti Miklós egykori tanitványa más utakon já
mint mestere. Erősen figurális hajlamai igen fi-
nom dekoratív tehetséggel párosulnak. Kisplasz-
tikai készsége évről-évre izmosabbnak mutatkozi

Magyar Iparmüvészet. 1922. 33.1.

Zilzer Gyula

emlékkiállítása jún. 26-án nyílt meg a Magyar Nemzeti Galériában.

(emlékezés)

Művészet, 1971. júl.

Zilahy Gyula

nevét az értekezésként beadott kéziratmár emliti, az opponensi vélemények eredményeként.

emliti Aradi Nórának az opponensi véleményekre adott válasza.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története c. doktori értekezésének kritikája. - Művtört.Ért.1971. 1.sz. 47-59. l.

A rézmetszet és a rézkarc (3)

A KÖVETKEZŐ eljárás a maratás. A maratáshoz 17 Bé (Baumé) fokos salétromsavat kérünk a drogériában, amely ebben a fajsúlyában használatra kész. A salétromsav víztiszta, erős szagú folyadék, amelyet csiszolt üvegdugóval ellátott palackban kell tartani. A salétromsav ártalmas gőzöket bocsájt ki, melyek a nyákhártyákat és a légzőszerveket izgatják és ezért ha csak lehet, ne olyan helyiségben végezzük a maratást, melyet állandóan használunk.

Egy másik jól használható marószer a vasklorid-oldat, amely szintén használatra készen kapható és nem is bocsájt ki ártalmas gőzöket, de könnyen támadnak légbuborékok benne, amik hibát okozhatnak a lemezen. Ezért a vasklorid-maratásnál a tálcát, melyben a folyadékban fürösztött rézlemez van, állandóan mozgatni kell.

Hogy a lemez hátát és széleit a savak maró hatásától megvédjük, egy viaszpreparátummal vonjuk be, melyet a következő recept szerint magunk is elkészíthetünk: 6 rész olvasztott viaszhoz hozzákeverünk 7 rész apróra tört burgundi szurkot. Ezután 3 rész velencei terpentint és végül 4 rész faggyút adunk hozzá. Az egészet még egy negyedóráig főzzük és kihűlés után langyos vízben meggyúrjuk. A kész masszát tiszta, jól záródó bádogdobozban őrizzük meg.

Ezzel a masszával a lemez széleit olyképpen vonjuk be, hogy a lemez négy oldalán mintegy fél centiméternyi magas réteget képezzen, amely a lemez szélein a védőalappal egybeolvad. Ezáltal a maratófolyadék a lemez felületén marad és nem folyik a lemez alá. Mindamellett ajánlatos a lemez alját is bevonni ezzel a masszával, mert a legnagyobb óvatosság mellett sem kerülhető el mindig, hogy egy-két csepp maratóoldat ne kerüljön a lemez alá, ahol aztán nem kívánatos pusztítást végez.

A maratást megfelelő nagyságú porcellántálcában kell végezni. Ilyen porcellántál minden fényképészeti szaküzletben kapható. Óvakodjunk azonban a papírmasé- vagy fémtálaktól és csakis síma, fehér porcellántálat használjunk, amelyet használat után lúgos vízzel jól ki kell mosni. Salétromsavval való maratás esetén a tálat takarjuk le egy üveglappal, hogy az ártalmas gőzök megkíméljenek munkaközben és hogy az üveglapon át ellenőrizhessük a maratás lefolyását.

A maratás ellenőrzése szempontjából szükséges, hogy a lemezt a folyadékból időnként kivegyük, tiszta vízzel leöblítsük és ugyancsak tiszta szűrőpapírral leszárítva megvizsgáljuk, hogy a maratás elegendő mély-e. A finom hajszálvonalakat, ha elegendő mélyeknek találjuk, a további maratástól való megkímélés végett készen kapható védőlakkal (Deckfirnis) vagy aszfaltlakkal (ami szintén készen kapható) puha ecset segítségével befedjük és a lemezt a védőlakk száradása után visszatesszük a maróoldatba. Ezt az eljárást fokozatosan ismételjük az erőteljesebb vonalaknál, úgy hogy végül (a harmadik vagy negyedik maratásnál) már csak a legerősebb, legvastagabb vonalak lesznek kitéve a maratásnak.

A bevégzett maratás után próbalevonatot készíthetünk. A lemezt előbb meg kell tisztítanunk az alapozástól és a védőlakktól. A maratás befejezése után a lemezt alaposan leöblítjük, a védőlakktól spirituszszal, az alaprétegtől pedig terpentinnel, puha vászondarabka segítségével megtisztítjuk. Ezután a grafikai szaküzletekben kapható réznyomófestékkel dörzsöljük be a lemezt, melyet előzőleg meg kell melegíteni. A festéknek csak a kimart mélyedésekben szabad megmaradnia, tehát a lemez felületéről a festéket könnyű tüll- vagy muszlindarabkával letöröljük és a lemezt ezután a tenyerünk hüvelykujjalatti párnás részével szárazra dörzsöljük. Ezt természetesen a legnagyobb óvatosság mellett kell elvégeznünk, nehogy a festéket a kimaratott helyekről is eltávolítsuk.

A levonathoz, úgy mint a rendes nyomatokhoz való papírnak nem szabad száraznak, de túlságos nedvesnek sem lennie. A papirost használat előtt egy nappal nedves szivaccsal gyengén átdörzsöljük és minden ilyen ívet két száraz, tiszta itató- vagy szűrőpapír közé téve, másnapig két deszkalap között lepréselve tartunk.

A nyomás erre a célra készült gépen történik, de ha kisebb példányszámról van szó, akkor kézzel is készíthetünk levonatokat. A fent leírt módon festékkel ellátott lemezre ráhelyezzük a kellőképen preparált papírt, erre egy száraz papirost fektetünk és nem nagyon erős nyomással egy simítócsonttal széltében és hosszában végigsimítjuk a papirost azon a helyen, ahol a lemezt fedi. A kész levonatot aztán facsiptetőkkel (fényképészeti szaküzletekben kapható) száradni akasztjuk.

Mielőtt a rendes nyomáshoz hozzáfognánk, előbb néhány próbanyomatot készítsünk, mert meglehet, sőt a leggyakoribb eset, hogy a lemezen sok a festék és a vékony vonalak vastagabban jönnek ki a kelleténél. Néhány próbanyomat azonban a festékből már elvon annyit, amennyi fölösleges és a többi nyomat már a legszebben sikerül. Viszont ha azt látjuk, hogy a nyomatok halványabbak a kelleténél, akkor újra festéket kell a lemezre felrakni és a felesleges festéknek a fentebb leírt módon való eltávolítása és néhány próbanyomat készítése után újra a rendes nyomatok készítését folytathatjuk.

Papp Béla

Magyar Grafika
1924. 5-6. 4.

Zilzer Gyula tizennégy litográfiai műve

HA valaha valaki revideálni fogja azokat az esztétikai kategorizáló közhelyeket, melyek közé a »realisztikus« és »szimbólikus« fogalmai is tartoznak, előreláthatólag arra a furcsa eredményre fog jutni, hogy ezek így, egymással szembenállóan egyáltalában nem léteznek és mint ahogy a *felszín* revíziójánál Brandes kimutatta, hogy a »naturalista« regény leggyökerén romantikus, úgy az esztétika nagy rendszerező, eljövendő Arisztótelesze meglátja majd egy új világszemlélet világánál, hogy az ember minden művészetteremtő gesztusa — *szimbólikus* ...

Ha a világ látszólagos kaoszából valami összefüggés, törvénymegérzés döbben agyunkba (akár érzéki, akár absztrakt formákban), minden megszületett érzés, gondolat, lelkiállapot, teremtő akarat át próbál világítani a test falain, kitörni készül belőlünk és szavaink, gesztusaink, alkotásaink kis repedésein keresztülszűrődő fényből sejtjük meg, hogy letakart világosságok égnek bévül ... A lélek örök nosztalgiája a megnyilatkozás után, hogy az ember folyton a kifejeződést vergődi, de csak *jeleket* használhat: szavakat, melyek fogalmakat próbálnak fedni, — vonalakat, formákat, melyek távoli realizálódásai csak a lelkekben élő valóságnak; minden halvány szimbóluma csupán a platoni ideáknak és jó, ha létrejött alkotás-adequat: a bőr mögött húst, idegeket, vért és csontrendszert érez a látó. Lelki kultúrák elmélyülése idején a *reális* kifejezési *forma* inadequatnak érződik és ilyenkor kezdik a közlés szimbólikus folyamatát formailag is szimbólikussá avatni annak a ténynek a megérzésében, hogy a közvetlen közlés sohasem indítja meg olyan mélyen a lelki renozáló funkciókat, mintha a *hatást* akarom csak olyannak, hogy egyezzen a kifejezés vágyát felébresztő nagy érzelmekkel. A szimbólizmus testbezártságunk ellen való szent lázadás, a lélek immateriális úton való megnyilatkozni vágyása. A szimbólum-alkotó fantáziát illetőleg nem beszélhetünk semmiféle evolúcióról. A szimbólumoknak csak *mélyülési* fejlődésük van. A szimbólum csak egyénenként és koronként *más*, de nem több vagy kevesebb. Kifejezési *formákban* gazdagodhatik (technikai fejlődés), minthogy az ember mind többet és többet ismer fel a világból, a különböző szociális alakulások következtében több pontját látja meg az életnek, de soha nem csökkenő és időtlen a szimbólumalkotó szellem *ereje*, mély univerzális jelentőségét talán éppen a technikailag primitív korszakok naiv extázisában élte meg legnagyobb kisüléssel.

Zilzer: Féltékenység — Eifersucht (Litográfia)

*

Az elmúlt hetekben egy mappa jelent meg *Kaleidoszkóp* címen. Alkotójuk: *Zilzer* Gyula, a szimbólizmus apológiáját hirdeti a tizennégy litográfiai műlapon keresztül. Tanuságot tesz a kifejeződés után való vágyódás mellett, az adequat formakeresés és a szimbólizmus egyetlen lehetséges, igaz létalakja: a *program*-művészet mellett ... *Amit* elmond, az: absztrakt *fogalom* a legtöbb esetben, néha *állapot*, legritkábban *érzés*. A grafika nagy biztonsággal használt öncélú nyelvét keveri irreális motívumokkal, melyek harsogóvá erősítik célját. Az *alkalmazott grafika* eredménykitűzései felé mutat Zilzernek a magyar grafikusok közt egyedülvalóan érdekes egyénisége. A megkezdett utak elejéről fenmaradó, lelki határjelző érték a *Kaleidoszkóp*, melynek képeiben egy tiszta akarat tizennégy arca tükröződik. *Német Antal*

Emberábrázolás és stílus

AZ olvasás művészetének első alaptörvénye az, hogy igazi írót olvassunk. De miről ismerjük meg, hogy ki az igazi író? Hogyan különböztetjük meg attól, aki néha megvesztegető ügyességgel tudja kiszolgálni kielégülést kereső vágyainkat, ösztöneinket? Joggal tiltakozunk az ellen, hogy a »tudományos« kritika mintegy parancsszóval igazi írónak fémjelezzen valakit és másokat megfoszszon az íróművész címétől. Magunk akarjuk megválasztani, hogy ki ríkasson vagy nevettessen meg, ki ragadjon el fantáziájával, ki izgasson, ösztökéljen gondolkozásra, cselekvésre. De a saját magunk ítélete számára szeretnénk valami biztos alapot találni.

Ha ezúttal megmaradunk a leggyakrabban olvasott műfaj, a regény és az elbeszélés körében, két olyan sajátságra mutathatunk rá, melyek biztos alapjai lehetnek az íróról alkotott ítéletünknek. És ezt a két sajátságot egy kis öntudatos elmélyedéssel minden különösebb tanultság nélkül is fölismerhetjük. Egyik: az emberábrázolás igazsága; másik a stílus.

1. Ami az emberábrázolást illeti, ebben az író ezerféle módon érheti el a művészi igazságot. Mindegy, hogy naturalista vagy ideálista eszközökkel dolgozik-e. A kettő között lényegében csak az a különbség, hogy az előbbi apró, közelről megfigyelt részletekből építi fel az alakot, az utóbbi nagy színfoltokban fest képet róla. Az a naturalizmus, mely előtérbe helyezi a rút vonásokat és eltagadja, eltitkolja a szépeket — éppen úgy túllő a célon és meghamisítója az igazi életnek, mint az az ideálizmus, mely a rút vonásokat titkolja el teljesen. Mind a két túlzásba belevihet igazi íróművészeket is a vérmérsékletük, a világfelfogásuk: tökéletes igazsággal és tárgyilagossággal senki sem tudja felfogni és ábrázolni az életet; de bennünk, olvasókban, akikben nem ég az alkotás láza, kell annyi tárgyilagosságnak lenni, hogy legalább nagyjából ellenőrizhessük az író egyik vagy másik irányba kilendülő túlzásait és ne kövessük vakon egyiket sem.

A fontos az, hogy ami a túlzások lefaragása után megmarad, igaz-e vagy sem? Nem hazug-e alapjában véve az elénk rajzolt világ? Élnek-e igazán az író alakjai, vagy csak a mese kedvéért dróton rángatott bábok?

Hogy egy alak él-e vagy sem, azt igen könnyen megállapíthatjuk a magunk érzése szerint. Csak azt a kérdést kell komolyan felvetnünk: a helyzetébe tudjuk-e magunkat beleképzelni vagy a lelkébe is? A mesteremberírók gyakran ejtenek meg bennünket üres bábok segítségével, olyan helyzetbe hozván őket, amelyet mi öntudatosan vagy öntudatlanul irigyelünk. A munkáslány, a gépírókisasszony talán nem is igen titkolja önmaga előtt, hogy szívesen lenne méltóságos asszonnyá, gazdag, hódító, autózó, színházbajáró szépséggé. A szegény fiatalember bizonyára nem vallja be még önmagának sem, hogy irigyli a frakkos betörő sikereit, de lelkének öntudatlan mélyén ott él ez az érzés. Ez a magyarázata az olyan silányságok regénybeli vagy színpadi sikerének, ahol a gépírókisasszonyból méltóságos asszony lesz, a frakkos betörő orránál fogva vezeti és kifosztja az előkelő társaságot, a szabólegényből miniszter lesz stb. A népmeséig vissza lehet vezetni ezt a lélektani jelenséget: az elnyomott legkisebb fiú, aki túltesz a bátyjain, a szegény legény, akiből király lesz, a koros gebe, amelyről kiderül, hogy táltos, stb.

Mindezeknek tehát csak a helyzetébe szeretjük bele-

Zilzer: Gond — Sorge (Litográfia)

képzelni magunkat. Az író művészete ott kezdődik, ahol belelátunk az alak lelkébe. Ahol nemcsak azt tudjuk, hogy mit miért cselekszik (ügyes megokolást kieszelni végtére minden mesterember tud, ez még messze van a művészettől), hanem azt is érezzük, hogy bizonyos körülmények között ezt vagy azt fogja cselekedni. Ha ennyire jutottunk vele, akkor elmondhatjuk, hogy ismerjük. Egy regényhőst igazán ismerni többet jelent, mint valamelyik barátunkat ismerni. Sőt: többet jelent a magunk ismerésénél is. Barátunkból csak annyit ismerünk igazán, amennyit véletlen körülmények megismernünk engedtek. Föltesszük róla, hogy bizonyos körülmények közt így vagy amúgy fog cselekedni, de ki nem csalódott már százszor is ilyen feltevéseiben? És magunkat sem ismerjük sokkal jobban. Részint mert önmagunk előtt még jobban komédiázunk, mint mások előtt (hiszen mindenki másnak becsüléséről könnyebben mondhatnánk le, mint a magunkéról), részint mert életünkben rendesen nem fordul elő az a sok döntő esemény, mely minden jellemvonásunkat kidomborította, önmagunkról alkotott véleményünket igazolta volna.

Életünknek ezt az eseményekben való szegénységét aknázza ki a kalandorregény is; de a legkomolyabb, legértékesebb regény is ezért a szegénységért ad kárpótlást. Nemcsak azért, hogy fantáziánkat dolgoztatja, mint a kalandorregény, hanem alkalmat ad önmagunk megismerésére is. Olyan regényhőssel, akibe belelátunk, folyton össze tudjuk hasonlítani magunkat — most már nem úgy, mint az előbb említett esetekben, hogy: én is szívesen lennék méltóságos asszony vagy miniszter, hanem így: vajjon mit tennék én ebben a helyzetben, hogy dönteném el ezt a lelkiismereti kérdést? Mi lenne erősebb bennem: az ösztön vagy a gondolkozás, az önzés vagy az önfeláldozás stb.? És mert az ilyen elméletben felvetett kérdéseket lehetőleg kedvezően szeretjük megoldani: az igazán művészi alkotásnak minden erkölcsi prédikáció vagy tendenciózus színezet nélkül is mély erkölcsi hatása van a művészi hatás mellett.

Saját mivoltunknak, belső énünknek ez a tisztázódása; oly kérdések felvetése, melyek az illető mű olvasása nélkül eszünkbe se jutottak volna: ez a jelentősége az igazi emberábrázoláshoz értő írók olvasásának.

Az emberábrázolásnak, az »élő alak« megteremtésének módjaival itt csak röviden foglalkozom, mert voltaképpen ahány író, annyi módon — néha szinte elemezhetetlen eszközökkel — éri el azt, hogy alakjai élő emberek gyanánt hatnak ránk. Az elbeszélő irodalomban mindenesetre fontos, hogy az alak külső megjelenése is elképzelhetően, másoktól megkülönböztethetően álljon előttünk. Ezt egyik író azzal éri el, hogy bizonyos feltűnő jellemvonásokat állandóan ismételve hangsúlyoz (a legkülönbözőbb korokban: Homeros, Dickens, Thomas Mann) — a másik részletes, csak nagy figyelemmel összerakható leírást ad (Balzac). Az alak mozdulatai bizonyos körülmények között (Arany), vagy állandó szavajárása (Dickens) szintén erősen hozzájárulhatnak ahoz, hogy elevennek érezzük. Ami magát a lelket, a jellemet illeti, ezt meg éppen ezerféle módon lehet megeleveníteni. A klasszikus író inkább típusokat rajzol, tehát egy kiélezett jellemvonást tesz uralkodóvá az alakján; a romantikus, a realista sok aprósággal fokozza az elevenség látszatát. A realistának sok más között az az eszköz is rendelkezésére áll, hogy az alakot körülményeinek, műveltségének megfelelő stílusban beszélteti. Jellemzi az alakot az is, amit beszél, az is, ahogyan beszél, de legfőképpen mégis az, amit cselekszik. Akár kívülről mutatja őt be az író, cselekvéseinek ábrázolásával, akár belülről, lelki életének olyan elemzésével, mintha az agya működését is pontosan meg tudná figyelni: fontos az, hogy meglepetés elé ne állítsa az olvasót. A jellemet már az első pillanatban úgy állítja be az író, hogy további fejlődése természetes következménye legyen annak, amit bemutatásakor megtudtunk róla. Vannak írók, akiknél ezt első olvasásra nem látjuk világosan: ilyen Dosztojevszkij. De ha újra olvassuk, vagy ha átgondoljuk valamelyik regényét, megértjük, hogy ő nem újabb és újabb jellemvonásokkal ruházta fel alakjait, hanem — mint az új rétegeket feltáró bányász — egyre mélyebben hatolt lelkünknek eleinte ismeretlen, öntudatlan rétegeibe, megmutatván nekünk azt, ami már eleve is megvolt bennük.

Benedek Marcell

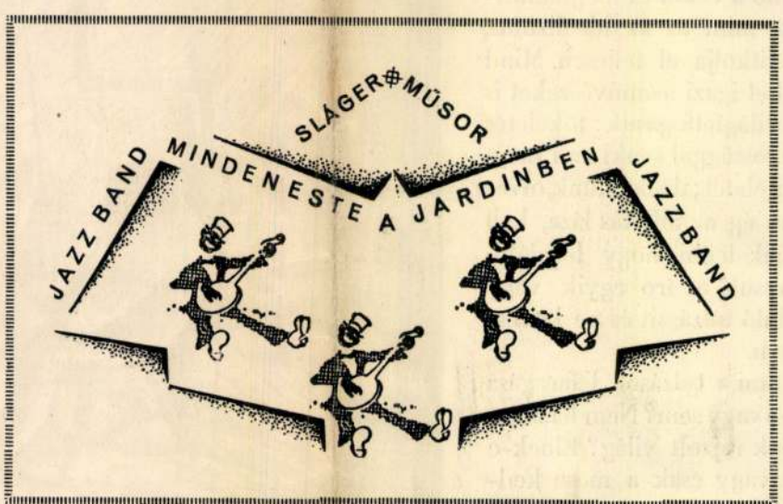

Szedéspélda — Satzbeispiel ★ Tervezte — Entwurf: *Tábor János.*
Szedőanyag — Satzmaterial: *Schriftguss A-G.*, Dresden

Zilzer Gyula
festő

Triesztbe kerdett el rajzolni és festeni. Majd Münchenbe ment ahol Hans Hoffmann festőmúzeum ról tanult.

– : Látogatás Zilzer Gyulamál
Múvészet, 1970. január – 18 lap

Zilzer Gyula
festő –

A Horthy korszakban sikerült
ki menekulnie az üldöztetés elől
Triesztbe.

—: Látogatás Zilzer Gyulánál
Müvészet, 1970. január – 18 kap.

Tibor Gyula
festő-

1965-ben volt kiállítása Budapesten az Egressy Gábor Művelődési Házban, ahol 35 művét tárta a közönség elé.

—: Látogatás Tibor Gyulánál
dátum nélkül, 1970 január 18 kor

Librer Gyula
festő

1933-ban Einstein professzor
miltatta a gár ainú albumat.

—: Látogatás Librer Gyulánál
a 1970 kumiar 18 kap

Tibor Gyula
festő

Trotzer toltámmal feltalálttak egy rádió irányítással működő torpedot. A Tanács biztársaság idéjen ezt felajánlották Kun Bélának, aki a modell elhészítését szorgalmatta a terveréktől.

—: Látogatás Tibor Gyulánál
Műveszet, 1970. január – 18 kap.

Zilzer Gyula
költő

Hollywoodban a filmiparban
dolgozott, igen jó módban élt.

—: Látogatás Zilzer Gyulánál
Művészet, 1970. január – 18 lap

Zilzer Gyula
festő

Visszatérve Budapestre beirathozott az Akadémiára, ahol ~~[illegible]~~ csók István volt a tanára. Félévi tanulás után onnan eltávolítottát.

— Látogatás Zilzer Gyulánál
Múvészet, 1970. január – 18 lap.

Zilzer Gyula
festő

1924-ben kiadta litografiáit
Skalnicsnyp néven Ebből a pénz-
ből Édesanyját segítette és Párizsba
is kiutarkalott.

—: Látogatás Zilzer Gyulánál
Művészet, 1970. január - 18 lap

Zilzer Aurel
festő

Párizsba 1927 aug 23 a L'Humanité
protestáló napjai Sacco és
Vanzetti kivégzésével kapcsolatban.

— : Látogatás Zilzer Aurélnál
Művészet, 1970. január - 18 lap

Zilzer Gyula
festő

1932-ben gár cimen litográfiai albumot készített. Sikeres kiállításai voltak Londonban, Amszterdamban, Szajcban stb. helyen.

—: Látogatás Zilzer Gyulánál
Művészet, 1970-január- 18 lap

Zilzer Gyula
festő.

1932-ben elhagyta Párizst és
Amerikába ment, ahol egy
új módszert dolgozott ki ~~a~~ héri
eljárással kisut szines nyomatokat.

—: Látogatás Zilzer Gyulánál
Művészet, 1970. január – 18 lap

Zilzer Gyula

festő_

Már 9-éves korában kezdett festeni elősiör egy norvégtájképet festett majd 11 éves korában a Duna-kanyart festette le. Zenével is foglalkozott ebben az időben.

—: Látogatás Zilzer Gyulámál

Művészet, 1970. január – 18 lap

Zilzer Gyula
festő

1898 febr. 3-án született Budapesten.
Akkor előbb a Markó utcai, majd
a Reáltanoda utcai főreálba járt.
Szülei ugyanis nagy festőt akartak
belőle nevelni.

— Látogatás Zilzer Gyulánál
Művészet, 1970. január — 18 lap.

Zilzer Gyula
festő

Ynterjut adott az Amerikai Magyar Szó részére. A cikk behozlése előtt váratlanul halt meg Zilzer Gyula 1969 november 21-én New-Yorkban.

—: Látogatás Zilzer Gyulánál
úrvészet, 1970 januar – 18 lap.

Zilzer Gyula
festő

Breton Malány, Párizs, 1927
St. Séverin, Párizs, 1950 } repro

— : Látogatás Zilzer Gyulánál,
Művészet, 1970. január – 18 lap.

Tibor Gyula
festő

A Metropolitain Museum of Art
megvette 4 művét. A Museum of
Modern Art a History Lesson c.
művét vette meg.

-: Látogatás Tibor Gyulánál
üvészet, 1970. január - 18 kap

Zebrer Gyula
grafikus

Sok évi kávéket után is csak
magyar haraja érdekelte. Be-
rátai is magyarok voltak.

Kelemen Emil: Zebrer Gyula
Művészet, 1970. március - 10 lap.

Zilzer Gyula
festő

A barmincas' evekben USA-ba
feszült, elvette Kellogg unokahúgat,
kivel visszament Franciaországba.
Lésolt elváltak, majd Zilzer 1913-ban
újra nősült.

Kelemen Emil: Zilzer Gyula
Művészet, 1970. március - 10 lap.

Zilzer Gyula
festő

1925-ben Párizsban telepedett le a művész. A legelső sorban szereplő művészekkel állott összehöttelisben.

Kelemen Emil: Zilzer Gyula
Művészet, 1970. március - 1 Olan

Tilcer Gyula
festő

Budapesten a Képző művészeti Főiskola dott Korb Erzsébet művészi működése hatott rá, majd Münchenben Hans Hoffman magán iskolájába járt.

Kelemen Emil Tilcer Gyula
Művészet, 1970. március – 10 lap

Zilzer Gyula

festő

1921-ben a Képzőművészeti Főiskola növendéke ~~lett~~, majd mint ifjú kommunista bénytelen volt elmenekülni hazájából és csak 1949-ben tért vissza.

Kelemen Emil: Zilzer Gyula

Művészet, 1970 március - 10 lap.

Librer Gyula
festő -

Édesapja az ordószakmában
dolgozott, hogy ifjuságában a
műszaki világ érdekelte, beiszet-
hozott a Műeggetem gépészeti
szakára.

Szelemen Emil: Librer Gyula
Művészet, 1970. március - 10 lap

Zilzer Gyula
festő

1898 febr. 3-án született Budapesten
és 1969 november 21-én halt meg
New-Yorkban.

Vadassy Emil: Zilzer Gyula
Művészet, 1970. március - 10 lap.

Tibor Gyula
festő

Ben, a farmer egy erős napon. 1936
A művész vitaga. 1964 } repr.

Kelemen Emil: Tibor Gyula
Művészet, 1970. március – 10 lap

Zilzer Gyula
grafikus

Baloldali beállítottsága törvetlen
maradt. New-Yorkban lépteken
volt bejutni a vezető-klikk hörni-
be.

Kelemen Emil: Zilzer Gyula
Művészet, 1970. március - 10 lap.

Zilzer Gyula

Popáry Ö. Gábor. Zilzer Gyula. – Művészet, 1966. 7. évf. 6. sz. 17-20.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

258. l.

ZILZER Gyula festő

9 képét vette meg T.E. Hanley
műgyűjtő.
Gyűjt. kiáll. New York. Modern Art

= Irodalmi Újság 1966. május 1-8.

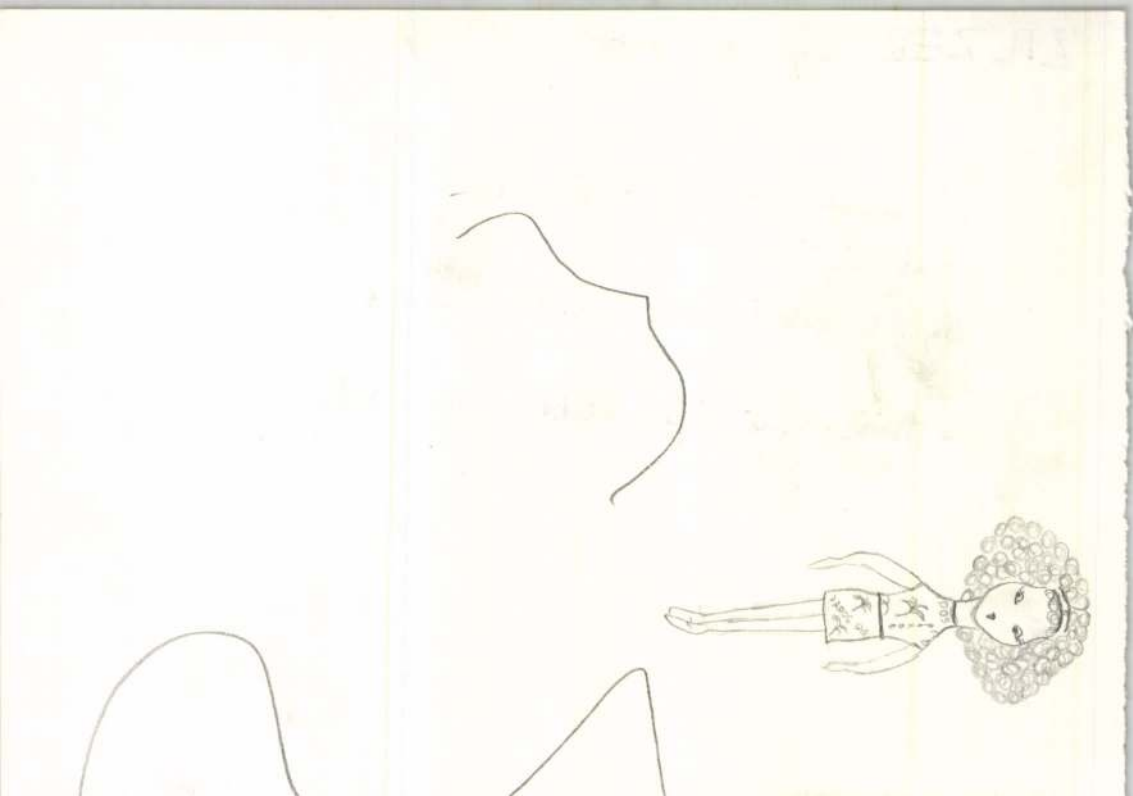

Zilzer Gyula

Magyar siker *Zilzer Gyulának*, a jónevü grafikusnak most megjelent albuma, a „Gáz" is. E huszonnégy lapból álló sorozatot egy itteni előkelő cég, az „Éditions du Phare" adja ki. Nem kisebb álmodozó irt hozzá előszót, mint *Romain Rolland*. Maguk a rézkarcok, amellett, hogy döbbenetes erővel, düreri fantázia-gazdagsággal és bizonyos fanyar gunnyal tárják fel a Népszövetség komédiáját és a jövő háborujának borzalmait, egyuttal fejlődésének uj állomásán mutatják magát a művészt. *Zilzer Gyula* meglepő haladást tett. Technikája játékos könnyedséggel győz le minden nehézséget; stilusa megtisztult, lehámlott róla a németes nehézkesség; szerkesztési módja zsufoltsága ellenére is levegősebb, könnyedebb, szervesebb. Albuma olyan komoly művészi megnyilatkozás, amely nem maradhat visszhang nélkül idekint sem **Gál László.**

PH.932.V.31.

PH.932.V.31.

Zilzer Gyula

Az Ernst-museum csoportkiál-
lításán nem vett művével.

Magyarság, 1928. Okt. 13.

Tilsen Nyula

Az Kunst-museum csoportkiál-
lításán nem részt mutatnél.

Magyarság 1928. Okt. 13

Zilzer Gyula, festő

MDA

Amerikában élő magyar
származású festőművész.
Kiállítása nyílt meg az
Egressy Szabó Művelődési
Klubban.

— : Hr :—

10.

NÉPSZABADSÁG, BP. 1965. dec. 2.,

Zilzer Gyula

Kiállít

BH. 1929. IX. 25.

Zilzer Gyula

A KUT 1927-es kiállitásán részt vett.

Rubinovszky Mátriusz: Két korszak határán 1965. Bp.
192-97.l.

Zilzer Gyula

Kiállít

N.V. 1929. IX. 25.

Zilzer Gyula festő

kiállitása nyilik a Szakszervezetek Egressy Gábor Müvelődési Klubjába n .

Hirek

Pest megyei Hirlap 1965. nov. 30. 5.1.

Zilzer Gyula

Kiállít

Ujszáp 1929. IX. 24.

Zilzer Gyula

Párizsi őszi Szalon kiállításán neve szerepelt.

PH-930.XI.18.

MDK

Zilzer Gyula

egy metszet

Catalogue of the First International Exhibition of Etching and Engraving. The Art Institute of Chicago in Cooperation with the Chicago Society of Etchers. March 24 to May 15, 1932.

MDK

Pécsi Egyszűmův. és Műbarátok Társ. kiáll. Pécs,
1932, 6 l.

MDK

Zilzer Gyula

Rabinovszky Mariusz cikk a. KUT 1927. II. 2.sz.

5 l.

·MDK

Zilzer Gyula,

a könyvművészet szabad grafika anyagából kiemelkedőt nyujt.

K.A.: Az Iparművészeti Társulat Györgyi Kálmán emlékkiállitása.
Pesti Napló. 1934 máj.19. 8.1.

Zilzer Gyula

Párisi őszi kiállításon 2 színes rajzzal szerepelt.

NY-930. XI. 18.

·7/. Zilzer Hajnalka, szobrász.-
keramikus.

Az Iparmüvészeti Iskolát 2 évig látogatta.
Már az I.év végán dijat nyert a kiállitásnp
Ligeti Miklósnál folytatta tanulmányait.

Secundus: Látogatás egy müvész családnál.
Mult és Jövö. 1921. XI.évf. 138-142.l.

Zilzer Hajnalka, keramikus
kitűnő kompozicióival szerepel.
Madonnái és egy kettős megoldásu mindkájai
„Uj és régi halleluja". Egyszerü és kifejező.

(D. A.) Az Ip. m. Társulat két kiállitása.
M. 931. X. 10.

Zilzer Hajnalka

szobrai publitésreméltóak.

(N. Szal.)

Két karácsonyi kiáll.)

Est, 931. XII. 6.

Zilzer Hajnalka ip.-m.

nauzetkori viszonylatban is kitűnő dolgai feltűnnek.

Márffy: Nógy kiállítás - N. Sz. 74. cs. kiáll.
N. U. 931. XII. 6.

MDK

Zilzer Hajnalka, keram.-iparm.

a Kerámia -torem- /tervezte:Csépai Csavlek András/-
- értékes kiállitója.

Az Iparm.Társulatnak az Iparm.Muz.-ban rendezett 5o é
ves jub.kiállitásának résztvevöi.

Magyar Iparmüvészet.1935. 265.1.

Zilzer Hajnalka MDK

Jazz, olf.

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállitás

Zilzer Hajnalka MDK

Oszlopfő egy berlini munkásotthonhoz, gipsz

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállitás

Zilzer Hajnalka MDK

Kerámia

Műcsarnok 1925 Iparművészeti Társ.Jubiláris kiáll.

MDK

Zilzer Hajnalka

Művével szerepelt a Zichy Mihály Társaság kiál itásán a Nemzeti Szalonban.

Cikk: A Zichy Mihály Társ.kiáll.

Képzőművészet, 1930. 32.sz. 170.lap

MDK

Zilzer Hajnalka, ip.müv.

néhány jobb müvével szerepelt.

Dr.Huszicska Ilona:"Müvészet az iparban". Ipam.Társ. Karácsonyi kiállitása. 1941 dec. Magy.Ip.müvészet. 12.sz. 133-36.l. 1941.

Zilzer Hajnal

1927-ben a KUT kiállitásán szerepelt.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp. 1965.
192-197.l

Zilzer Hajnalka
szobrász

Tavaszi kiállítás – Műcsarnokban – igen
eredetiek keramikai csoportjai

Budapesti Hirlap
1929 III. 3

Zilzer Hajnalka, szobrászm. MDK

A szobrászati anyag legtöbbje a Szépm. Muzeum belépőjében kapott helyet.
Müve képmás ill. tanulmányfej.

A téli kiállitás.
Szépm.Muzeum - Téli Kiállitás 1917-18.
Müvészet, 1918. 49.l.

MDK

Zilzer Hajnalka iparművész

Kiállítója az állandó mintakiállításnak, kerámiával.

Magy. Iparművészet, 1939. 220. lap

Zilzer Hajnalka

MDK

Hindu táncosnő, fayence

Műcsarnok 1922 őszi tárlat

M.D.K.

Zilzer Hajnalka, iparművész

keramia-tervét meg-
vásárolták a főváros ipar-
művészeti tárgyakra ki-
írt pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

jul. 25-sz, 6. old.

MDK

Zilzer Hajnalka, ip.müv.

Váza madarakkal.
Madonna.
Fedeles bonbonniere.
Váza paraszt lán-yokkal.
Sziklán ülö vizitündér.

OMIP.Társ. Bp. - Orsz.M. Ker.Műll. 1942. Kat. 28.1.

Zilzer Hajnalka MDK

Szilén és faun, fayence

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállítás

MDK

Zilzer Hajnalka

Kerámiák. Magyar Iparművészet. 1922. 33.l.

Zilzer Hajnalka MDK

Álarc nélkül, gipsz

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

MDK

Zilzer Hajnalka

Miniatür szobrai, a régi műcsarnokban rend.magy. iparműv.kiállitásán.

gy.: A magy.Iparműv. érdekes kiáll.

Az Est, 1925.okt.11.

Zilzer Hajnalka MDK

keramikus

Az Iparművészeti Társ. Karácsonyi Vására, kiáll.
Magyar Iparművészet 1937. 247.o.

MDK

Zilzer Hajnalka,

a N.Sz.által rend. 63 csop.kiáll.-k egyikén művei-
vel szerepelt. 1924.

A Nemz. Szal 1. 4oo-ik jub. és a KEVE XX-ik kiáll.-a.
1929.febr.

MDK

Zilzer Hajnalka

Krakói magyar kiáll. 1927. 2o l.

NDK

Zilzer Hajnalka, keramikus

Krj: Kiállításokról. M.N.Művészet, 1958. 4.sz.
80. o.

Zilzer Hajnalka MDK

Sz. I. arcmása, olf.

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

MDK

Zilzer Hajnalka

Műcsarnok Tavaszi Tárlatán
fajanszaival szerepelt.

NM. 930. III. 15.

ám ..... Pénztári szám .....

talvány.

.....*nak. címe:*.....
(esetleg postatakarékpénztári számlájának száma)

ltal .....

..... *ért*

[redacted]

[redacted] *fizetendő.*

.....*bélyeg*.....*nyugta*.....*bevonandó.*

.....

.....

.....

Ellenjegyzi «.....» főosztály:

.....

	Bevétel	Kiadás
	Pengő	Pengő

est.

Zulzer Hajnalka festő

Kezdet a Nemzeti Szalon:
Nagy Tavaszi Tárlatán

Pesti Napló 1927 VI. 16.

Lilser Hajnalka

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH 1927. IV. 2.

Zilzer Hajnalka

Ernst - múzeum csoportkiállításán kerámiával szerepelt.

PH-932.T.10.

Litteratura - 1932. VII. évf. szeptember.
641-644old.

Lilker Gyula víziója:

A gazdásmadás -

Vasne

Literatura 1932. VII.
sept.

Zilzer Gyula:

Önarchép

MDK

Zilzer Gyula festő

Párizsi bisztró, monotypia

Ablaktisztitó, "

Vörös tetők, "

Zilzer Gy. kiáll. Egressy G. müv. klub, 1965.

Zilzer Gyula
festőművész

Magyar művészek párisi sikerei cimmel foglalkozik a lap fiatal művészeink sikereivel : Régebbi ismerőse Páris müértő közönségének.Érdekes grafikai munkái,illusztrációi,amelyeknek témái szociális életből erednek,alkotójuknak sok elismerést szereztek.Pikturája nem jelentéktelenebb,mint grafikai munkássága.Legujabb kiállitásával,amely csak a napokban zárult be,figyelemreméltó haladásról tesz tanuságot.Pikturája teljesen megtisztult a nempikturális elemektől,grafikai munkáiban pedig tudatosan szabadul meg az egyszerre sokat

Ujság
1929.VI.23. ./.

mondaniakarás néha zavart támasztó formanyelvétől.
Legujabb kiállitásával megérdemelt sikert aratott.

Zilzer Gyula festő

Amerikában él.

Kiállítása nyílt Zuglóban a

Damjanich Művelődési Házban

Nyíregyháza 1966 jan. 21

Filczer Gyula, grafikus

M.D.K.

két rajza, megjelent annak idején a II. évf. 2. számában.

Rözölve:

"A 100 %". A KMP legális folyóirata 1927-1930.
Összeáll.: Tamás Aladár, Akadémiai Kiadó, Bp.1964.

VI. t. 10. á. + VII. t. 11. á. old.

MDK

Zilzer Hajnalka

aranyérmet kapott

Filadelfiai kiáll. Magyar Iparmüvészet, 1927.
86. l.

MDK

Zilzer Hajnalka keramikus

O. Ipara. és Háziipari Kiáll. Magyar Iparművészet, 1929. 133. l.

ZILZER HAJNALKA

Tanulmányfej. Gipsz
Diana. Fayence.

KMT 1928.tav.kiáll.kat. 31.oldal

UDK

Zilzer Hajnalka

kerámiák

Nagy. Kulturaegyetség kiáll. kat. Bp. 1932.

MDK

Zilzer Hajnalka, keram.

kerám. tárgyaival tünt ki.

Az Ipm. Társ. kiáll.-a. - Lipótvárosi Kasz.nyári helys.
Magyarság. 1922.dec.13. 5.1.

ZILZER HAJNALKA

keramikus 1940 körül

Ájtatásság

Iparművészeti Muzeum évkönyve V. évf. 1962. 50.1.

Zilzer Hajnalka.

Kerámia-munkái szerepelnek az Iparmű-vészeti Társulat korácsonyi kiállításán, a régi Műcsarnokban.

Nemzeti Ujság, 1928. dec. 2.

Zilzer Hajnalka MDK

Zenészek, olf.

Mücsarnok 1929 tavaszi kiállitás

Zilzer Hajnalka MDK

Kórus /négy drb. fayence/

Siratók

Garabonciás

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

MDK

Zilser Hajnalka

Szerepelt a Mücsarnok Tavaszi tárlatán.

M. H. 1930. III. 15.

Zilser Hajnalka

szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

EK 1930. III. 15.

Zilzer Hajnalra

szerepelt a Műcsarnok Tavaszi Tárlatán.

BH 1930. III. 14.

Zilzer Hajnalka

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

dr. 1930. III. 15.

Zilzer Hajnalka

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

Dorai lijsóg 1930-III. 15.

Zilzer Hajnalka

Szerepel az Ipermüvészeti Társulat Karácsonyi Kiállításán - Andrássy-uti Székházába.

P. H. 929. XII. 1.

Zilzer Hajnalka [redacted]

Diana, Fayence

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Zilzer Hajnal

iparművész

Iparművészeti Társulat kiállítása - Iparművészeti Múzeumban - iparművészeti munkáival szerepel.

Magyarság
1929.VII.14.

Zilzer Hajnalka MDK

Tanulmányfej, gipsz

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Zilzer Hajnalka

Iparművész

Iparművészeti Társulat kiállítása - Iparművészeti Museumban - kerámiával szerepel.

Pesti Hirlap
1929.VII.14.

MDK

Zilzer Hajnalka, keram.

Nők az Ipm.Társ. jub. kiállitásán. Magyar Női Szemle.
1936, márc. sz. 78 l.

MDK

Zilzer Hajnalka

Kfj.: Kiállitásokról. Magyar Nemzeti Müvészet 1938. 4.sz. 80.l.

MDK

Zilzer Hajnalka

h.j: Népi és mod.remekek a karácsonyi iparm.vásáron.

Magyarország, 1936, dec. 5. lo.l.

MDK

Zilzer

Ács L.: Iparművészeti kiáll. a Technológián.
Képzőművészet 1933. 183.l.

MDK

Zilzer Hajnalka iparművész

Kerámiai művei az Iparműv.Társ.jub. kiállitásán.

Ybl Ervin: Az Iparműv.Társ.jub.kiáll.

Magy.Iparművészet, 1925. 173.lap

MDK

Zilzer Hajnalka, szobrász-kerámikus.

Palástos Madonna. Kerámia.

Madonna. "

Repr. -k.

Tél a müvészetben. Bp.1940.

Zilzer Hajnalka.

iparművész

Az Iparművészeti Társulat színpadművészeti kiállítás iparművészeti részében kerámiái szerepeltek.

Pesti Hírlap, 1925. máj. 31.

MDK

Zilzer, keramikus

Magyarok a monzai kiáll.on. Magyarság, 1925. máj.31. 7.l.

MDK

Zilzer keramikus

Ács Lipót: Iparm.kiáll. a Technológián. Képzőművészet 1933. 63-64. sz. 182-3. l.

Zilzer Hajnalka

Igen figyelemre méltó alkotások az itt felsorolt szobrászok aktjai: Liipola Yrjö, az 1904 óta Budapesten élő finn művész, Lányi Dezső és Zilzer Hajnalka, mint a Művészet c. rovatban közölt kritika megállapitja a Műcsarnokban rendezett Tavaszi tárlaton szereplő munkáikról.

A HÉT, Bp. 1917. ápr. 8.
XXVIII. évf. 14. sz. 223. lap.

Zilzer Hajualka

nevét emliti az Iparmüvészeti Múzeum újabbkori kerámiagyüjteményében szereplő müvek alkotói között

Katona Imre cikke: Az Iparmüvészeti Múzeum magyar kerámiái. - Budapest, 1970. 7.sz. 23-25. l.

Zilzer Hajnalka keramikus

9. Szücs Julianna: Kőcsiszoszták és vidéke

Művészet, 1982. szeptember

MDK

Zilzer H. keramikus

Népmüv, háziip. és ipm. kiáll. Rigában. M.Iparmüvészet 1936. 1.sz. 4.l.

MDK

Zilzer H.

Résztvett az Iparműv.Társ. 1936.évi jan.19.-én megnyilt rigai kiáll.-an. (Kerámia)

Cikk: Népművészeti, ...

Magyar Iparművészet, 1936. 3-4-lap

MDK

Zilzer Hajnalka

Radisics E.: A Népszövetség palotájának magyar terme.
Magyar Iparmüvészet 1936. 193.l.

MDK

Zilzer H.

Kerámiával szerepelt a tallini kiáll.-on.

Cikk: Népművészeti, háziipari és ...

Magyar Iparművészet, 1936. 29-30.lap

Zilzer Hajnalka

MDK

Salome, márványrelief,

Micsarnok 1916-17 téli tárlat

MDK

Zilzer Hajnalka

Szobormüve a Műcsarnok kiáll.-on.

Művészet, 1918. 53-54.l.

Zilzer Hajnalka MDK

Vágó Lipót, gipsz

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

MDK

Zilzer Hajnalka

Virágváza, kerámia.
" "
Kakas tállal, porcellán eozin.
" " " majolika.
Lhevinne József zongoraművész, gipsz.

Nemzeti Szalon, 1917.maj.tav.tárl.

Zilzer Hajnalka

Dr. E.B-né gipsz

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Zilzer Hajnalka, keramikus. MDK

Muzsikáló hét kis figura. Repr. 134.1.

Parasztlegény. Parasztleány. Két keretes kerámia.
Repr.134.1.

Magyar Iparművészet. 1935. XX 134.lap.1.

MDK

Zilzer Hajnalka, ip.müv.-keram.

Márkakerámiájának reprodukciói a 18. oldalon.

Magyar Iparmüvészet. 1940. 18.l.

MDK

Zilzer Hajnalka iparművész

Kerámia munkái a kiállitáson.

Tamás Galéria Kiállitásai. XLII.Kiáll.

MDK

6/. Zilzer Hajnalka, szobrászm.-keramikus.

Már gyermekkorában mintázta édesapja relief-jét plasztilinből. Stróbl Alajos mondott e kis müre véleményt: e tehetséget minden körülmények között ápolni kell. Igy került be az orosz lán-utcai iparrajziskolába.

Secundus: Látogatás egy művész családnál. Mult és Jövő. 1921. XI.évf. 138-142.l.

Aki tehervonaton indult el a világhir felé...

Hajnali beszélgetés egy világhirre lendült magyar piktorral

Önarckép

Magas, sovány, halkszavú fiatalember járja most a pesti körutakat, kávéházakat. Akik lapozgatnak a nagy külföldi revükben, napilapokban, akik számontartják a külföldi magyar sikereket, azok előtt nem ismeretlen a neve: *Zilzer* Gyula.

Néhány hét előtt jelent meg egy nagy párisi kiadónál „Gáz" című, 24 litográfiát tartalmazó albuma, amelyhez Romain *Rolland* irt lendületes előszót s amelyről, jóllehet csak alig pár hete, hogy megjelent a párisi műkereskedők kirakataiban, Victor *Margueritte*, Luc *Durtain*, Henry *Barbusse*, *Guéhenno*, Philippe *Lamour* és a francia kritika prominensei irtak elragadtatott kritikákat s amely Amerikában is olyan feltűnést keltett, hogy alkotóját meghivák Amerika és Kanada nagyobb városaiba kiállítások tartására.

Öt évi távollét után, amerikai útja előtt, hazalátogatott. Együtt ülünk a pesti lakásban. Asztalán halomban hevernek a francia és angol napilapok, ujságkivágások, megannyi ünneplő, lelkes dicséret. Páris, London és Amsterdam kiállítótermeinek kényes és követelőző publikuma tanulta meg és vitte szét a fiatal művész nevét. Szemben ülök vele és kérdezem, faggatom, beszéljen multjáról, pályájáról. Szétturkál az asztalon és mutatja a kiadója levelét, amely arról értesíti, hogy a GÁZ rajzait húszezer példányban levelezőlapon hozzák forgalomba a Romain Rolland által kezdeményezett genfi pacifista kongresszuson. Nincs maradása a lakásban, Pestet szeretné látni. Megindulunk a Körúton. Külön-külön és ellenálhatatlanul kedvesen örül mindennek: az új kávéházaknak, az uccai telefonfülkéknek és a tömegesen, állandóan felhangzó magyar szónak, amely — úgymond — sokszor úgy tűnik neki, mintha a boulevardon bandukolna és a háta mögött haladó *hangos* társaságban *ott* ismerne magyarokra.

Három hét Triestig tehervonaton

Az irodalmi kávéház terraszán telepedünk le. Halkan mesélni kezd:

— Tizenöt-tizenhat éves koromban magam sem hittem, hogy festő lesz belőlem. Apám zenésznek akart nevelni. Hosszú ideig tanultam hegedülni, de igen kevés sikerrel. Három-négy év után kezdtem csak rajzolgatni, de nem komolyan, csakúgy diákmódra. A középiskola elvégzése után beiratkoztam a műegyetemre, mérnök akartam lenni. 1920-ig szorgalmasan dolgoztam a műegyetemen s már nem is gondoltam a rajzolásra. Volt az egyetemen egy kollégám. *Trotzer*-nek hivták. Mindég együtt dolgoztunk s ő mégjobban megszerettette velem a technika tudományát. De jött az 1920-as esztendő és egy véletlenül vállalt fura utazás véget vetett mindennek. Barátom fivérének bútorüzlete volt valahol Olaszországban s éppen valami iróasztal-szállitmányt várt Budapestről. Az akkori zavaros időkben nem volt tanácsos, hogy egyedül bocsássuk útjukra ezeket a küldeményeket. Elhatároztuk, hogy elkísérjük a szállitmányt. A részletekre már nem emlékszem, de valahogy úgy történt, hogy Trotzer előreutazott, én pedig felültem a tehervaggonba az amerikai iróasztalok közé. Egy rúd szalámit, kenyeret, egy petróleumlámpát és néhány könyvet vittem magammal. *Három hétig tartott az út Triestig*, valószínűtlen kerülőkkel, többnapos veszteglésekkel. Én az iróasztalok közé hányt szalmán aludtam, kenyeren és szalámin éltem és a petróleumlámpa fényében Dosztojevszkijt olvas-

A gáztámadás
(Zilzer Gyula viziója.)

tam. Fárasztó, de feledhetetlen út volt s ha nem kellett a Victor *Hugo* elszabadult ágyúja módjára megvadult vagy lezuhanni készülő íróasztalokkal birkóznom, félrehúztam a kocsi ajtaját és bámultam a tájat, a karintiai hegyeket. Későbbi műveimben nem egy érdekes reminiszcenciája tolul fel ennek a különös utazásnak.

— Triestben sorsára engedtük a szállítmányt és körülnéztünk, mihez lehetne kezdenünk. Kevéske pénzünkből motorkerékpár-javító műhelyt nyitottunk. Néhány hét alatt úgy belemelegedtünk a munkába, hogy azt is elfeledtük, hogy van valahol egy Pest nevű város. Persze nem kell valami fényes, a technika minden vívmányával felszerelt üzemre gondolnia. Ütött-kopott kis helyiségünk a város végén állott. Nem volt már ott semmi, csak az őrültek-háza és óriás ciprusok...

Mindezt persze nem folyamatosan mondja el. Egy látszólag érdektelen mondatról hirtelen eszébe jut valami. Megáll. Halkan beszélget magában... „Nem így volt... várjunk csak... de...! mégis!" aztán tovább mesél jellegzetes fátyolozott hangján. Néha elkapja az élménynek valahonnan a tudat mélyéről felcsapó láza. Ilyenkor kigyul a szeme és halkan rikkantva felnevet. Sokszor furcsa gondolattársítás során egészen eltér a tárgytól és másról beszél. Színes és sokívű kanyargók után tér vissza a témához. Amint így nézem emlékekbe derülő arcát, arra gondolok, hogy milyen pazar portrét készítene most magáról, ha *egy másik* Zilzer Gyula átütő tekintetével nézné magát.

Gépzene és motorbicikli-szimfóniák

— Rajzolásról persze szó sem volt. Legfeljebb műszaki rajzok készültek. Itt feltámadt bennem újra a zenész. Az olasz futuristák még nem is álmodtak híres gépzenéjükről, amikor Trotzer barátom és én már motorbicikli-szimfóniákat komponáltunk munka után, üres óráinkban. *„Harley-Davidson"* volt a címe az egyik ilyen kompozíciónak: én fújtam, pöfögtem-töfögtem-hörögtem el s ahol „hamis" volt, ott Trotzernek meg kellett állítania és megmondania, hol a hiba? Olajszegény keverék vagy rossz gyujtás-e a gikszer oka. Azért nem volt ám vidám élet ott a város végén, a tébolyda mellett. A szűk helyiségben már nem lehetett ágyat elhelyeznünk, kénytelenek voltunk a szerszámpolc fölé deszkalapot szerelni. Felváltva töltöttük ezen a lebegő priccsen az éjszakát. Olaszországban akkor indultak a nagy politikai harcok. Éjszakánként — amikor én voltam a soros „éjjeles" —, ha vad üvöltésre ébredtem, nem tudtam, az őrültek dühöngenek-e, vagy pedig a politikai ellenfelek gyilkolják egymást. Éjjeli nyugalmamat nem egyszer zavarták meg kisérletező betörők. Ezeket a „függőágyamból" feléjük hajított kalapáccsal zavartam el. *Hány rajzom készült évekkel később rémült emberekről, akiknek arca a mennyezet alatt lebegő priccsről kis kézilámpával megvilágított banditák arca volt.* Igy éldegéltünk a „kuvasztanyán" (így hívtuk, mert kutyaélet volt ott az élet), amíg megelégeltük a dicsőséget és eladtuk a kis műhelyt. Trotzer elutazott, én pedig „beköltöztem" a városba. Lakásom nem volt, pénzem kevés. Kóborlásaim közben elvetődtem egy furcsa kis herbergbe. Csavargók, facér matrózok, kis tolvajok és hivatásos hajótöröttek *(sic!)* laktak itten s az ocsmány kis menhely kapuján — nyílván a „nemzetközi" jelleg kihangsúlyozására — ez az angol-olasz felirat díszelgett: *„Home Internazionale!"*

Kép a csavargók Krisztusáról

— Nos, itt éltem a „home"-ban és néhány centesimoért a társaimat rajzoltam. *Itt kezdődött művészi pályafutásom és első sikeremet is itt értem.* A menhelyet valami vallásos szervezet tartotta fenn és gondviselőnk egy kedves fiatal apáca volt: *„Schwester Rősli"*-nek hívták. Schwester Rősli nagyon megszeretett és pénzt adott festékre meg vászonra, hogy fessek egy Krisztus-képet a menhely imaterme számára. Nemsokára elkészült a kép. Életnagyságúnál jóval nagyobb fej volt, amely *en-face* ábrázolta Krisztust. *Már munkám elején elhatároztam, hogy egészen különleges Krisztust festek. Igazi menhely-Krisztust. Ezeknek a sok harcban és szenvedésben megkeményedett szegény-embereknek a Krisztusát. Aktiv, kemény, ellentmondást nem tűrő Krisztust, aki szigorú ember, de jó.* Rögtön élesen és tisztán láttam magam előtt a képet. Nem is tudtam volna mást festeni, mint embert. A kép hátterében ott kéklett-fehérlett a hullámzó tenger. Egy vasárnap volt az ünnepélyes képavatás az imateremben. Az egyszerű emberek megértették a képet és nagy sikerem volt. Most, hogy Európa minden nagyobb kiállítótermét megjártam, minden azóta elért sikerem ellenére úgy érzem, hogy *ez a siker* esett a legjobban.

— Lassan mégis sikerült annyi pénzt félretennem, hogy visszajöhessek Pestre. Ezúttal már gyorsvonaton. Most már a tájékára sem néztem az egyetemnek. Az Akadémián már megkezdődtek az előadások, de *Lyka* Károly kedvessége és előzékenysége révén mégis sikerült beiratkoznom. *Csók* Istvánhoz kerültem, de csak rövid időre. *Félév után mint tehetségtelent kitettek az Akadémiáról.* Ennek több mint tíz éve, de most már elmondhatom: *boldog vagyok, hogy így történt,* mert ez indította el a karrieremet. A rövid akadémiai vendégszereplés után egy kollégámmal és sorstár-

sammal, *Kelemennel* szegény *Korb* Böske vendégszeretetét élveztük s az ő műtermében dolgoztunk. Három hónap után kimentem Münchenbe. Hans *Hofmann* híres szabadiskolájában dolgoztam két évig. München után hazajöttem Pestre és kiadtam *Kaleidoszkop* című albumomat.

Elhallgat egy percre. Hadd használja fel a percnyi csendet e sorok írója s hadd emlékezzék ő a *Kaleidoszkop*-ra. Az intervjuer diákgyerek volt még, amikor egy reggel unott és dühös iskolábamenés közben megállt egy kirakat előtt és... elkésett az előadásról. A kirakatban meglátta egy ismeretlen ember gigászi vizióit — papírra rögzítve. Az ismeretlen embert *Zilzer* Gyulának hívták. A diákgyerek kevéssel utóbb boldogan látta, hogy az ismeretlen ember viziói a komoly, felnőtt kritikusokat is elragadták. A kép, amelyre így visszanézek, hirtelen eltűnik; Zilzer Gyula újra beszélni kezd:

— Osztatlan sikerem volt. Az album jövedelméből kimentem Párisba. Elutazásom előtt felkerestem Lyka Károlyt...

„Ingrest is... Munkácsyt is..."

— És önök engem kitettek az Akadémiáról — mondtam neki. „Édes fiam — felelte — Ingrest is kitették, Munkácsyt is és mégis nagy festőkké lettek." Ezzel a mondattal a fülemben mentem ki Párisba. Azaz nem is Párisba, hanem *Clermont-Ferrand*ba. Itt parasztokat festettem. Később itt kezdtek bennem a triesti élmények feloldódni. Matrózokat és tengeri jeleneteket festettem. A valósághoz nem sok közük volt ezeknek a képeknek. Mindegyik olyan volt, mint egy emlékezés és majdnem mindegyik csoporton rajta vagyok valahol a vászon, rajzlap szélén, mint egy álmélkodó idegen, aki belehajol a képbe. Ennek a multbanéző álmodozásnak Párisba való visszatérésem vetett véget. Július 14-én éjjel érkeztem meg a rakétafényben úszó, konfettizáporban fuldokló városba. Párisban egyszeribe szembetalálkoztam az élettel, a valósággal. Clermonti rajzaimat elvittem egy kiadóhoz, akinek nagyon tetszettek és aki leküldött a Bretagne-ba, hogy számára itt rézkarcokat csináljak. Hónapokig éltem itt és én is kijártam a bárkákon halászni. Hazatérésem után nem tudtam megegyezni a kiadóval...

(„Nem tudtam *d'accord* lenni *avec* a pasival", így mondja és már maga is kacag az önkéntelen bemondáson, amelyből mi mindent analizálna ki a pszichiáter.)

— ...mire egyévi bretagnei termésemet kiállítottam a *Galléries Zodiac*-ban. Itt felfedeztek. *Barbusse* híres lapjában, a *Clarté*ben Henry *Bazalgette*, későbbi nagy barátom, a néhány év előtt elhunyt francia kritikus írt rólam hosszú kritikát. Munkatársa lettem a *Clarté*nek és megismerkedtem *Masereel*-lel, világhírű képregények világhírű festőjével. Második kiállításomat már vele és *Georg Grosszal* együtt rendeztem...

Innen már kavarognak az élmények és emlékek. A kávéház publikuma már gyérül. Jóformán már csak mi ülünk a terraszon. Rövid kis pipáját talán már tizedszer tömi újra. „A többit már tudod..." mondja...

Igen, a többit már tudom A Galléries Zodiac-beli kiállítást kiállítások egész sora követi. Kiállít a Salonokon. Képeket ad el és egy gazdag mecénás pénzt ad neki, hogy menjen Itáliába és fessen neki... amit akar. Genova... Firenze... San Gimignano.. Siena... Pisa... negyven nagy pasztell hoz haza. Közben a *Librairie Picart* kiadásában megjelenik *Poë Edgar „Chat noir"*-ja, amelyet ő illusztrál. Meghívják Hollandiába és *Amsterdamban* rendez nagysikerű kiállítást. Munkatársa lesz *Barbusse* újonnan megindúló lapjának, a *Monde*nak. 1928-ban hazajön és az Ernst Múzeumban állítja ki párisi legjobb darabjait. Egy angol kiállító-társaság meghívására *Londonba* utazik és itt a *Bloomsbury Gallery*-ben kiállítást rendez. A *Times*, a *Daily Mail*, a *Daily Telegraph* hosszú cikkekben méltatják. Visszatér Párisba és elnyeri a francia állam 10.000 frankos ösztöndíját. A párisi *Bibliothèque Nationale* grafikai osztálya megveszi a rézkarcait, a *British Museum* grafikai osztálya megveszi egy sereg litográfiáját. Nizzában nagysikerű kiállítást rendez és rövid hollandiai tartózkodás után visszatér és megcsinálja a *Gáz* című albumot, amelynek minden lapja örjöngő tiltakozás a háború ellen. Amerikából Upton *Sinclair* üdvözli s az amerikai kiállító-társaságok meghívják. Most hazajött, hogy amerikai útja előtt elbúcsúzzék az édesanyjától és a barátaitól. Tovább kérdezem:

Kíváncsi vagyok, hogy ily tömeges siker után mire készül és mit vár még önmagától?

Gondolkozás nélkül feleli:

— Még sokat, nagyon sokat. Azt hiszem, a végső célt akkor értem el, ha majd nem kell már kiadóknak dolgoznom s én lehetek a magam kiadója s végre százszázalékban azt festhetem és rajzolhatom, amit akarok. Pályám során nem egyszer kellett világnézleti ellenállásokat legyőznöm, először a *Gáz*-nak sem akadt kiadója. Végre az *Editions du Phare* megvette. A rajzokat elküldtem Romain Rollandnak, aki először írt elébük. A *Gáz* különben már megközelíti azt a célt, amelyet a művészi kifejezés terén elérni szeretnék. A távolodást a romantikus kifejezésmódtól, a közeledést a realitás felé.

Kérdésemre, hogy mit tart a művész első kötelességének, így felel:

— Az őszinteséget. És a legkeményebb önkritikát. A zseni legendájában nem hiszek. Azok a nagyok, akik a köztudatban mint zsenik élnek, *csak csúcsai egy tömegiránynak* és legpregnánsabb kifejezői egy ideologiának. Mert minden művészeti produktum, még egy csendélet is, ideologiai tartalommal bír. Mint ahogy az orvos gyógyító munkája bizonyos fokig szuggeszció, úgy kell a művésznek is szuggerálnia. Nemcsak a saját orvosa legyen, hanem azoké is, akikhez szól! Keresnie kell egy konstruktív, öntudatos, új s a mainál igazabb, emberebb világot követelő és kifejező formát! Persze nem pártpropaganda formájában, hanem csakis művészetében: *a pártok ketrecek.*

És most egy kényes kérdés következik: a magyar művészet. Hogyan látja egy évekig távol élt ember a magyar művészetet és miben e művészet jövőjét?

Keserűre húzódik a szája:

— Nem látok jövőt. Semmit. Itt a tehetségtelenek sötét klikje elnyomja a tehetségeseket. Amíg az Akadémia tanári kara a mai összetételben van együtt, addig az Akadémiától nem várok semmi jót. A „művészper"? Francia barátaim is sokat kérdeztek erről. Keveset hallottam az egész ügyről. *Én dolgoztam*, engem az ügy nem érdekel. *Amit* tudok, azért *mélységesen szégyenlem* magam. Hogy kiket szeretek a magyarok közül?... Paál László... Rippl-Rónai.. Gulácsy... Uitz Béla ... Scheiber Hugó...

*

Fejünk fölött kialszik az ívlámpa. Egészen egyedül ülünk már a kávéházban. Valahol a budai hegyek táján bizonytalan ezüst csík lebben az égen: a hajnal Budapest fölött.

Vajda János.

Lord Birkenhead-Smithnek, a konszervativ angol államférfinak lánya, Lady Eleanor Smith, irodalmi működést is fejt ki, amelyet apja társadalmi köreiben kissé vegyes érzelmekkel szemlélnek. A lady ugyanis regényeket — s tegyük hozzá, tömegsikert jelentő köteteket —szokott írni, amelyeknek témáját kizárólag a cirkuszok és a cigányok életköréből meríti. Legújabb könyvében ugyan újabb miliőt dolgoz fel, amelyet azonban az angol főúri világ aligha fog nagyobb lelkesedéssel fogadni: „Ballerina" című regényében (Gollantz-kiadás) egy balletsztár öltözőjébe viszi az olvasót, ahol mágnásoktól kalandorokig megfordul az egész társadalom. Húsz évvel ezelőtt talán el sem lett volna gondolható, hogy egy született lady ilyen „shocking" témákon fenegesse a pennáját. Hiába, a háború...

*

A „Giovinezza" — a tíz év előtti fascizmusnak gyujtóhatású indulója, nem volt minden hibától mentes. Ha nem is gondolunk a zenéjének kissé „másodlagos" voltára — egyik „eredetije" nyilván a román eredetű „Ti si mia moia"-dal lehetett; ami azonban nem esik súlyosan latba, hiszen a Marseillaise zenéjének eredetije is állítólag a strassburgi dóm kántorának egy Credo-kompozíciója volt — magán a szövegen is különböző nem egészen előnyös változtatásokat ejtettek meg pártpolitikai okokból. Hiszen az eredeti szövegben, úgy ahogy D'Annunzio „arditi"-jei énekelték, a refrén így szólott:

Giovinezza, giovinezza,
primavera di bellezza,
del dolor' e dell ebbrezza
il tuo canto esulterà!

Ennek az igazán költői szépségű versnek két végső sorát aztán így lapították el:

...nel fascismo è la salvezza
della nostra libertà!

amely szöveg persze nem egészen felel meg a fascismus politikai célkitűzéseinek. Mussolini most el is határozta, hogy a feketeingeseknek ezt a Rákóczi-indulóját „lebontja", s ha már benne van a munkában, egyúttal az eddigi hivatalos királyi himnuszt is, a „Marcia reale"-t, eltünteti, hogy így a zeneszóban még itt-ott kiütköző ellentétet a dinasztikus és fascista Itália között hatalmi szavával eltüntesse. Ezért megbízta Giordanót, a jó nevű zeneszerzőt, hogy egy új himnusz-indulót komponáljon, amely egységesen kötelező lesz úgy a királyi hadseregre, mint a fascista miliciára és úgy a fegyveresekre, mint a civilekre nézve.

*

A nemrég elhúnyt Wallace volt eddig a gyors regényírás rekordere. Ugylátszik, rajta is túl fog tenni Miss Ursula Bloom, angol regényírónő, aki kijelentése szerint naponta könnyű szerrel ír le 15.000 szót. Legutolsó regénye, „A tengerésztiszt özvegyének naplója" négy nap alatt készült. Bloom kisasszony azt is mondja, hogy soha nem részesült rendszeres iskolai nevelésben. Az apja ugyan iskolaigazgató volt, de olyan kis véleménnyel volt az angol iskolák nívójáról, hogy nem járatta lányát iskolába, hanem otthon megtanította írni-olvasni s aztán a saját ösztönére bízta a gyerek további önművelődését. Miss Bloom tehát a szó szoros értelmében autodidaktából lett írónő.

Zilzer Hajnalka
keramikus.

M. 931. X. 10.

* **Az Iparmüvészeti Társulat két kiállitása.** Hogy a magyar iparmüvészet menynyire fejlődik, mennyire univerzálisan tudja kifejezni magyaros, klasszikusan szép formáját és motivumait, azt talán a legjobban igazolja az *Iparmüvészeti Társulatnak* a muzeum aulájában (Üllői-ut) most megrendezett kiállitása. Tekintettel arra, hogy a kiállitásnak vásári jellege van, az iparmüvészet hivei és barátai nagyon olcsón juthatnak hozzá müvészeink munkáihoz. Mindenekelőtt *Zilzer* Hajnalkát kell megemlitenünk, akinek kerámiái között eredeti, egyéni és mindenekfelett: kitünő kompoziciók vannak. Madonnái és egy kettősmegoldásu munkája *(Uj és régi halleluja)* egyszerüségük mellett nagyon kifejező. Mellette *Gorka* uj utakon járó, multbeli tehnikájából felszabaduló munkáit és *Gádor* István kitünő kerámiáit kell megdicsérni. Tervezéseik és a szinek mindkettőjüknél nagyszerüek. *Térán* Margit ötvösmunkái, *Deli* Annának japáni finomsággal kidolgozott fadobozai vérbeli iparmüvészeti munkák. A sok kiállitó között feltünnek a *Bartók*-nővérek szindus famunkái, *Herpay* Kató battikselymei, vitéz *Molnár* Béla szőnyegei, *Győrffyné* pannonia-csipkéi, *Katona* Sándorné (Esztergom), *Mikófalva* és *Fót* lakosainak szőnyegei. — A társulat második kiállitása, leginkább grafikai munkák, a *Képzőmüvészeti Főiskolán* nyilt meg. *Bortnyik* Sándor reklámmüvészeti iskolájának tanitványai közül kitünnek *Csillag* Vera selyemplakátjai és *Nemes* György munkái, *Jaschik* tanitványai közül *Lányi* Anna kompoziciói. *(D. A.)*

tüdőcsucshuruttal megbetegedett

járásnak helye nincs. A hitelezőkre és a tervekre vonatkozó nyomozást a miskolci hatóság folytatja le Seit Dezső ellen, ahol, természetesen, fegyelmi eljárás is indul a rendőrfelügyelő ügyében. *Budapesten lezárták a vizsgálatot.*

Zilzer Hajnalka

Kerámiáival szerepel az Iparművészeti Társulat kiállításán a Műcsarnok Andrássy-úti helyiségében.

M. 1924. X. 16. (Magyarság)

MDK

Zilzer Hajnalka keramikus

Kiállitott az Ipm.Társ.karácsonyi vásárán.

Pesti Napló 1936.dec.5. 11.1.

MDK

Zilzer Hajnalka, sz.

Ybl E: Iparművészet és szobrászat a Györgyi K. eml.kiáll.on. MI. 1934. 84-86. l.

MDK

Zilzer Hajnalka, sz.

Gerő Ödön cikke. MI. 1934. 82-83. 1.

M.D.K.

Zilzer Hajnalka szobrászművésznő

Gyárfás Dezső elhunyt komikus mellszobrát készitette.
Fénykép-repr.-ját közli a lap.

Színházi Élet. Bp. 1921. febr. 27-márc. 5.
X. évf. 9. sz. 17. lap.

Zilzer Hajnalka.

Műne szerepel a Neuszeti Szalonban rendezett KUT tavaszi kiállításán.

Neuszeti Ujság, 1927. ápr. 17.

Zilzer Hajnalka

Munkájával szerepel az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállitásán.

N.U.933.XII.6.

MDK

Zilzer Hajnalka iparm.

Uj Magy. Otthon kiáll. Iparm. Tars. 1940.

36 l.

Zilzer Hajnalka.

Műrci szerepelnek a KVT tavaszi kiállításán, a Nemzeti Szalonban.

Ujság, 1927. ápr. 17.

Zilzer Hajnalka iparmüvész

Ernst Muzeum csoportkiállitása - "Alkotó iparmüvészek" kiállitása.

Magyaros kerámiai fuguráival vesz részt.

Pesti Hirlap 1931.XII.13.

Zilzer Hajnalka.

A KUT tavaszi kiállításán
művei szerepelnek.

Az Est, 1927. ápr. 14.

MDK

Zilzer Hajnalka

keramikus

Magyarországi fajansz és keménycserép müvészet
Iparm. Muz. 1966.

Zilzer Hajnalka.

A Nemzeti Szalonban rendezi a KUT tavaszi kiállítását, melyen két művét látjuk.

Esti Kurir, 1927. ápr. 17.

Zilzer Hajnalka.

Müsoremkiállításon szerepelt.

M.932.XII.1.

Zölzer Hajnalka MDK

Gyárfás Dezső szinmüvész, gipsz

Mücsarnok 1920. tavaszi kiállitás

MDK

Zsolnay Hajnalka

Mária szobor, fajánsz

—

Egyházmüv. kiáll. Rómában. R.E.cikke. Magyar Iparmüvészet 1925. 62 l.

Zilzer Hajnalka MDK

Udvary Géza festőművész, gipsz

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Zilzer Hajnalka, MDK

Kleopatra, gipsz

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállitás

Zilzer Hajnalka keramikus

Szerepel a „Magyar Képzőművésznők Egyesülete" lengyel-magyar kiállításán a Vigadóban

Ujság 1936 X. 17

Zilzer Hajnalka

Egyházművéneti kerámiákkal szerepel a lengyel-magyar művénnök kiállítása az Internacionális Klubban

Pesti Hirlap 1936 X. 17

Zilcer Hajnalka

Kerámiákkal szerepel a lengyel és magyar művésznők kiállításán a Vigadóban

Nemzeti Lyság 1936 X. 16

Zilzer Hajnalka kerámikus

Magyar iparművészeti és háziipari kiállításon a Károlyi palotában szerepelt.

NM.930.VII.?

Zilzer Hajnalka

kerepel a Lengyel és magyar
Képzőművésznők Egyesülete
körös kiállításán a Vigadóban

Pesti Napló 1936 X. 17

Zilzer Hajnalka

Kerámiras jegy

P. Breslyánszky Ilona,
Ismerd meg a Kerámiát, Bp. 1966, 298 l.

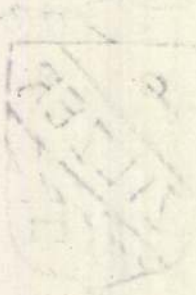

Zilzer Hajnalka

ZILZER

Kerámikus jegy

p. Breslyánszky Ilona,
Ismerd meg a kerámiát, Bp. 966, 298 l.

Magyar királyi államv

Iktató-szám..... 19 ...

.....osztály.

A beadvány { száma..... / kelte ..... / beérkezése .....

Tárgy:

.....db melléklet .....csomag .....súly

Zilzer Hajnalka

Magyar Karácsonyi-kiállítá-
son a Károlyi palotában
vázával szerepelt.

M.930.XII.7.

Zilzer Hajnalka.

Az Orsz. Középső Egyesült fecúny-
gimnázium volt Iskolatársainak
Szövetsége képző és iparművészeti
kiállítást rendezett, melyen nőve
szerepelt.

Magyarság, 1927. dec. 10.

Tiszt Kapuka.

Ze Szt. Vidrópó Ugyszik Leszky-
gyumaszinna nagy Szkolatosszinnelle
szintrége lépés és ipasmüszerét
kiállítást rendezett; melyen nőve
rezepelt.

Magyarság, 1907. dec. 10.

Zilzer Hajnalka

Károlyi palotában a Magyar Karácsony c. kiállításon kerá-miával szerepelt.

PH.930.XII.6.

Zilser Hajnalka

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

Pórai Újság 1927. IV. 3.

Zilzer Flajnalka.

„Szent Terézia" és „Fájdalom" c. művei szerepelnek a „Kut" tavaszi kiállításán a Nemzeti Szalonban.
(emlitve.)

Pesti Hirlap, 1927. ápr. 20

Zilzer Hajnalka

A Műcsarnok 1927-es tavaszi tárlatán a Magyar Képzőművésznők Egyesülete tagjaként szerepett.

? 1927. IV. 1.

Zilzer Hajnalka

Részt vesz a Veres Pálné utcai Leánygimnáziumban, tanulmányi ösztöndij alapjára rendezett képző- és iparművészeti kiállitáson.

Magyarság M.1926.V.23.

Zilzer Hajnalka

A Mücsarnok 1927-es
tavani tárlatán szerepelt.

M. 1927. IV. ?

Zilzer Hajnalka

A Műcsarnok 1927-es
tavasi tárlatán szerepelt.

M. 1927. IV. 1.

Filzer Hajnalka

szobrász nr.

53 éves

(bébrák)

+ 1947. III. 27

Rákoshereszturi izr. temető

MDK

Zilzer Hajnalka, kerámikus

Rosner K: A milanói Triennale. Magy,Iparművészet, 1933. 94 l.

.ék, nemzeti zászlón nyugvó sebzett
észitette 1861-ben Marschalkó János.
rat: MDCCCXLIX. August. 2.

.ett. VU 1861. 8o 1 - Debrecen V és

MDK

Zilzer Hajnalka

Rabinovszky Máriusz cikke. KET 1927. 2.sz. 6 l.

M. D. K.

ZILZER Hajnalka keramikus

Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei II. 1955.

Dobrovits Aladár: Gádor István művészete

190. l.

Zilzer Hajnalka

iparmüvész

Ernst Muzeum Kiállitásai CXXIII. Csoportkiállitás katalogusa 14 lap, 1931

Zilzer Hajnalka

iparmüvész

Uj Magyar Otthon Kiállitás, 194o. katalogusa
36 lap

Zilzer Hajnalka

Magyar bőség, kerámia
Holdsug ár, "
Madonna, "
Frau Ilse Brandt, gipsz
Madonna, kerámia
dr. Lakos Zoltán Tibor
Baranyai Ilona urnő, gipsz

Magy. Képzőművésznők Egyesülete jub. kiáll. N.Szal.
1938. jun. 16 1.

Zilczer Hajnalka, Bp. VIII.József-krt 55-57.

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

Zilzer Hajnalka
Hindu táncosnő, fayence

Őszi Tárlat. Műcs. kiállitása. 1922. nov.
30 1.

MDK

Zilzer Hajnalka

Kiállitásokról. Magyar Nemzeti Müvészet 1938.
4. sz. 80.l.

MDK

Zilzer Hajnalka keramikus

Magyar Építőművészet, 1939. 181. l.
/Helyreigazitás/

Ára: 40 fillér

Magyar Nemzet

Vasárnap
1947 március 30
III. év 73. szám

Magyar tavasz

Bármennyire is irgalmatlan bosszú volt az idei tél, a tavasz napsugara mégis csak győztes maradt a kemény, makacs harcban. Téli árnyak kiszorultak a városokból, falvakból, mezőkről és napok óta a tavaszi napfény csókolgatja a fákat, szőllőket, barázdákat. A tavasz igazi hangulatát azonban nem is anynyira a napsugaras Dunaparton érezzük át, hanem künnjárunk vidéken, a magyar falvakban. Itt érezzük meg igazán, mit jelent a magyar életben a tavasz. Jelenti elsősorban a magyar nép és a magyar föld mámoros összeölelkezését. Ebből a termékenyítő ölelésből születik meg a magyar jövő, a magyar kenyér, az örök magyar lét.

Akár az alföldi, akár a dunántúli tájékot nézzük, ilyenkor a határ mindenütt nyüzsgő emberekkel van tele. Az első meleg szellőrezdülés, az első meleg napsugár kiparancsolja az embereket a határba, kertbe, szőlőbe. Nem tud senki sem ellenállni ennek a hívó szónak, a magyar föld hívó szavának. Nem marad otthon sem öreg, sem fiatal. Hajtja őket ki az ősi ösztön a gőzölgő mezők közé, ahol megérzik a rögök illatát, ezt a felejthetetlen illatot, amely a magyar föld fiát elkíséri a világ minden zugába és ilyenkor tavasszal kimondhatatlan vágyakat ébreszt fel benne az otthoni rögök felé. Ez a vágy elönti ilyenkor az idegen messzeségbe szakadt hadifoglyokat éppúgy, mint ahogy felsajdul azokban is, akiket életkörülményeik elsodortak a földtől és városokban, bérházakban élnek, műhelyekben, gyárakban, hivatalokban robotolnak. A föld, a kert, a szőlő utáni vággyal úgy megtelnek tavasz táján a magyar föld gyermekei, ahogy a fák megtelnek tavaszi nedvekkel

Ebben van az egyik misztikus titka és hivatása a magyar tavasznak. A magyarság őserejét és a földdel való felbonthatatlan szövetségét jelenti. Ez serkenti minden évben új teremtő munkára. Ez szakítja ki a nyugtalanságból, kishitűségből. Ez viselteti el vele türelmesen és hivő lélekkel a zord tél zimankóit, dermesztő hidegeit, hófúvásait és nélkülözéseit.

A magyar nép talán azért is halad az élen Európában az újjáépítés terén, mert szorgalma, tisztessége, munkakedve mélyén ott van a természet ősi erőivel való kapcsolata és a természet, a földanya nemcsak fizikai erővel, de lelki erővel is megajándékozza.

A magyar nép fizikai és lelki erőinek nagy megújhodását jelenti a magyar tavasz. A völgyekben, domboldalakban szorgosan dolgozó magyarok milliói jelentik a magyar tavasznak munkahadseregét, mely megteremti a magyar létnek biztosítékait. Ezt a munkahadsereget mozgósítja az első tavaszi napsugár, az első tavaszi szellő, mely besuhan az udvarba, a falusi házakba. Nem kellenek a mozgósítás elrendeléséhez falragaszok, hatósági felszólítások, dobolások, behívók. Ezer év óta az első tavaszi napsugár rendeli el az általános mozgósítást. És ennek a parancsnak mindenki boldogan tesz eleget.

Ebben rejlik a magyar tavasz örök misztériuma. Napsugárból emberi munka, emberi munkából kenyér, bor, búza, békesség lesz. Mert ahol munka van és kenyér, ott békesség is lesz.

Nem lehet a magyar demokráciának szebb feladata, mint elősegíteni azt, hogy a magyar tavasz napsugara mindenhová eljusson és megteremtse minden magyar számára a munkát, kenyeret és békességet.

Tanukihallgatás az összeesküvésben

A Magyar Országos Tudósító jelenti:

Jankó Péter tanácselnök szombaton reggel 9 órakor *Arany* Bálint kihallgatását folytatta.

— Ott hagytuk abba — mondja az elnök —, hogy Raffay kiutazott. Végül jött egy levél Raffaytól. Kihez?

— Gyulay Lászlóhoz. Raffay felvette a kapcsolatot az angol hírszerző szervekkel, az antibolsevista komitéval, az osztrák legitimistákkal és úgy tudom, találkozott Habsburg Ottóval is.

— A levélben volt, vagy csak úgy tudja?

— Nem állítom határozottan, de úgy emlékszem. Az első hárommal történt érintkezésének felvételét biztosan a levélből tudom. Tehát az angol hírszerző szervekkel, az antibolsevista komitéval és az osztrák legitimistákkal. Csak azt nem tudom határozottan, hogy találkozott volna Habsburg Ottóval.

A továbbiakban elmondja Arany, hogy Szentiványival, Kissel és Héderrel találkozott a Váci-utca 40. szám alatt. Ott Szabó Gyula is megjelent és elbeszélte a nyugaton lévő emigráns magyarság helyzetét. Elmondotta, hogy a szétszóródás veszélye fenyegeti őket, a kivándorlás, az idegenlégió és gondoskodni kellene összetartásukról.

Ezután a népbírák tettek fel kérdéseket Arany Bálinthoz.

— Mikor ment ki Sós Géza külföldre?

— 1946 májusában. Sós összeköttetésben állt Svájcban Bakách-Bessenyeivel, Radvánszky Antallal és a többi Horthy-féle élszerdeme diplomatával.

— Volt tudomása arról, hogy Bakách és Radvánszky kezelésében nagyösszegű, magyar eredetű vagyon van kint?

— Úgy emlékszem, hogy a hetesbizottsági ülésen ez szóba került.

Szünet után a védők tettek fel kérdéseket Arany Bálintnak, majd Donáth György vádlott jelentette ki a közönség élénk derültsége közben, hogy a Magyar Közösség demokratikus volt.

A népbírák kérdései után az elnök újra szünetet rendelt el.

Szünet után *Ambrózy* Gyula, volt kabinetirodai főnök tanukihallgatására került sor.

— Úgy tudom — adta elő az elnök kérdéseire válaszolva Ambrózy tanu —, hogy a moszkvai kiküldöttek elutazása előtti napon, körülbelül szeptember vége felé a részletek megtárgyalására összeültünk. A tárgyaláson résztvett *Bánffy* Dániel, az erdélyi ügyek ismerője is, aki azt mondta, hogy miután német kémekkel vagyunk körülvéve, jó lenne, ha a kormányzó arra az eshetőségre, ha őt és kormányát letartóztatnák, megbízna valakit a kormányalakítással. Bánffy *Veress* Lajost javasolta, javaslatát helyesnek tartottuk és a kormányzó is elfogadta.

— Az okmányt csak Horthy írta alá, Lakatos akkori miniszterelnök nem ellenjegyezte, sőt az egész dologról nem is tudott. Annyit hallottam csak a felszabadulás után, hogy Veresst a németek még előbb letartóztatták és így az okmány felhasználására nem került sor.

Jankó elnök ezután a tárgyalás folytatását hétfőn reggel fél kilenc órára tűzte ki.

Nagy Ferenc miniszterelnök nagy beszédet mondott a megajánlás vitájában

Varga Béla elnök féltizenegy órakor nyitotta meg szombaton a nemzetgyűlés ülését.

Sulyok Dezső (szp) napirend előtt szóvátette, hogy a *Holnap*-ot a nyomdászok nem szedték ki, arra hivatkozva, hogy fasiszta szellemű s a szakszervezeteket támadta.

Kisházi Ödön (szdp) válasza szerint annakidején a munkások azért szedték ki a fasiszta lapokat, mert ahol ezt megtagadták, ott megjelentek *Bornemisza* Géza sztrájktörő diákjai. Visszautasítja, hogy a nyomdai munkásság a sajtószabadság ellen foglalt állást. Mint a Szakszervezeti Tanács elnöke kijelenti, hogy a legféltőbb gonddal őrködnek a sajtószabadság fölött.

Nagy Ferenc miniszterelnök beszéde

— A magam parlamenti felfogásának és a parlamentáris szokásoknak teszek eleget — kezdte a miniszterelnök — akkor, amikor az appropriáció vitájában szólásra állok fel és arra kérem a nemzetgyűlést, hogy az 1946—47. évre megszavazott költségvetés felhasználására *a kormánynak a felhatalmazást adja meg.* Minden kormány kétféle alapon kérheti a maga parlamentjétől a felhatalmazást. Az egyik alap *a multbeli eredmények, a másik pedig jövőbeli programja.*

Az eddigi eredmények

— Nyugodtan elmondhatom t. nemzetgyűlés, hogy a kormányzat az eddigi feladatokkal megbirkózott. Ma az államigazgatás a közélet minden területén működik. *Ujjáépítésünket egyetlen más vesztes ország újjáépítésével sem lehet összehasonlítani.*

Rendkívül szívós küzdelemmel megállítottuk a pénzromlást és megteremtettük a *magyar gazdasági élet csodáját, a stabilizációt.* Felkészültünk a békére és nem rajtunk, hanem az elmult idők bűnös vezetőin múlott, hogy nem kötkettünk jobb békét. Nyugodtan elmondhatjuk azt, különösen most az összeesküvés felszámolásának napjaiban, hogy megakadályoztuk a reakció érvényesülését is Magyarországon. A magyar demokráciát szilárddá és megingathatatlanná tettük. Befejeztük lényegében a földosztás vonatkozásában azt a nagy reformot, amely a magyar nép százados vágyait vitte teljesedésbe, a földreformot és ezen a téren ma már az apró eligazítások és a telekkönyvezés feladata van még hátra. Utjára indítottuk a mezőgazdasági termelést az új gazdák vonalán is. Az elmult esztendőben már *95%-ban volt bevetve Magyarország mezőgazdasági területe.* Ipari termelésünk meghaladta az *1938-as színvonal 60%-át és azóta is állandóan fejlődik.* Széntermelésünk a legutóbbi hónapokban már *70%-a volt a békeévek hasonló hónapjainak.* Acéltermelésünk a békebelinek 65%-a, textiliparunk produkciója szintén a békebelinek 65%-án felül van. Jelentős emelkedés van az üvegtermelésben, ahol a mult esztendőhöz képest tizenkétszeresére emelkedett a termelés. Megindult a *külkereskedelmi tevékenységünk* és ma már Európa számos országával állunk kereskedelmi kapcsolatban. Behozatalunk *huszonnyolcszorosára*, kivitelünk *ötvenszeresére* emelkedett a mult évinek. Meg kell említenem, hogy nincs a világon egyetlen ország, ahol aránylag annyi híd épült volna, mint amennyi Magyarországon, ebben a leromlott szerencsétlen, szegény országban.

— A stabilizáció révén jutottunk el a demokratikus Magyarország első költségvetéséig, amelyet *lehet és kell is bírálni,* de amely az igaz megnyugvás érzésével töltheti el a társadalmat még igen jelentékeny deficit tételei mellett is.

A jövő feladatai

— A jövőbeni terveknél is elsősorban gazdasági téren maradunk. Mivel lehetőségeink még ma is korlátozottak. A *hároméves tervvel szemben* többféle észrevétel hangzik el a közélet minden területéről. Az első az, hogy sablonok közé akarja szorítani a gazdasági életet, a második az, hogy nehezíti az egyéni kezdeményezést, a harmadik az, hogy nem nyeri meg a szabadelvű külföld tetszését.

— Ezekkel az észrevételekkel szemben meg kell állapítanom, hogy ha a kormányzásnak, az államvezetésnek fogyatékos lehetőségekkel kell dolgoznia, akkor csak *tervszerűséggel lehet tovább menni.*

Gazdasági tervek

— A koalíció pártjai valamennyien készítettek hároméves tervet. A tervek között kisebb eltérések vannak. A két munkáspárt tervével szemben az agrárpártok tervezetében természetszerűleg *a mezőgazdaság dotálása erőteljesebben jelentkezik,* azonkívül van bizonyos eltérés abban a vonatkozásban is, hogy *a kisgazdapárt tervezete a magánkezdeményezés javára mutat eltérést.* Nem szabad félreérteni a többi koalíciós pártnak ezt az eltérést: nem a nagytőke beruházásairól van itt *szó*, hanem arról, hogy *a kis egzisztenciák megfelelő módon tudjanak a maguk kezdeményezésével érvényesülni a gazdasági életben. (Taps a kisgazdapárt oldalán.)*

— Meg kell állapítani, hogy ez az első költségvetés, amelyet most tárgyalt le a nemzetgyűlés, még nehéz gazdasági helyzetről tanuskodik és azt mutatja, hogy *a magyar dolgozó társadalom életszínvonala még mindig alacsony, terhei pedig jelentékenyen nagyok.*

A kisbirtokrendszer védelme

— Az egyes tárcák terveinél első helyen említem meg mindgyárt *a földművelésügyi tárca feladatait.* Óriásiak azok a feladatok, amelyeket a földművelésügyi tárcának meg kell oldania, de hatalmas az a program is, amelyet maga elé tűzött. Pótolni kell az *igaerőt,* amelynek hiánya még mindig akadályozza a magyar föld okszerű megművelését, szaporítani kell a *traktorokat,* mivel az igavonó állatállomány szaporítása nem következhetik be elég rövid idő alatt, fokozni kell a *mezőgazdaság gépesítését* éspedig ma már a *kisbirtokrendszer céljának megfelelően.* Mindent el kell követni, hogy a magyar termőtalajtól a súlyos esztendőkben elvont erőt pótoljuk *műtrágya* alkalmazásával s evégből óriási gondot okoz a földművelésügyi kormányzatnak, hogy egyrészt megfelelő mennyiségű műtrágyát teremtsen elő, másrészt pedig, hogy azt megfelelő áron juttathassa el a mezőgazdasághoz.

A legfontosabb feladatok egyike azonban levonni a *megváltozott birtokviszonyok* következményeit és átállítani a magyar mezőgazdaságot arra a termelési formára és vonalra, amely a magyar *kisbirtokrendszernek legjobban megfelel.* A magyar parasztság jómódba helyezése és versenyképessé tétele az egész magyar kormányzatnak és gazdasági életnek rendkívül jelentős feladata.

— Óriási feladatokat vállal magára az *iparügyi kormányzat* is. A magyar ipar hivatása nem csökken a megváltozott viszonyok mellett, hanem növekszik; a magyar ipar korszerűsítése, versenyképessé tétele tehát jó befektetés a magyar nemzetgazdaság számára. *Az ipari munkásság életszínvonalának emelésére* kell törekedni. Az iparügyi kormányzat feladata a *kisipari termelés előmozdítása is.* Ebben a költségvetési évben fel fog épülni fele szélességben Budapest negyedik hídja, a Margithíd is. *(Taps.)* Fel fog épülni a *tiszaugi, kisari* és a *szegedi* közúti híd, tovább épülnek ebben az évben a *kétvágányú vasutak,* a vasúti villamosvezeték pedig ki fog épülni egészen Hegyeshalomig. A postára is fontos feladatok várnak.

Közellátás, építésügy

— Közölhetem azt is, t. nemzetgyűlés, hogy az új költségvetési évben az összes közutak főútvonalait meg fogják javítani, úgyhogy a közlekedés mindenütt zavartalanná válik főútvonalainkon.

— *Közellátási feladataink* még mindig rendkívül súlyosak, de nem megoldhatatlanok. A közellátási kormányzat intézkedései és a legújabban bevezetett beszolgáltatási rendszerek fognak eredményezni annyi kenyérgabonát, amennyi a külföldről, az Egyesült Államoktól kapott 19.000 tonna kenyérgabonával és 4000 tonna liszttel együtt újig biztosítani fogja a magyar dolgozó nép kenyérszükségletét. Zsírral, cukorral és hüvelyesekkel szintén el vagyunk látva egészen újig. A jövő gazdasági évben *zsír- és húsbeszolgáltatás már egyáltalán nem lesz. (Élénk taps a kisgazdapárton.)*

— Folytatni kell, t. nemzetgyűlés, a kereskedelem megtisztítását azoktól az elemektől, amelyek még ma is diszkreditálják a tisztességes kereskedelmet. Ki kell fejleszteni és munkába kell állítani *szövetkezeti* hálózatunkat.

— A lehetőségekhez képest nagy programot vállalt magára az *építésügyi minisztérium.* Elő kell segíteni a lerombolt épületek ujjáépítését. Végül is meg kell változniok a *lakásviszonyoknak* és a gazdasági élet rendeződésével a magyar dolgozók számára megfelelő lakásokat is kell juttatni. Házakat kell építeni azoknak az új magyar egzisztenciáknak, akik évszázados vágyakozás és várakozás után a földhöz hozzá tudtak jutni, de akinek hajlékot már nem tudtunk adni. Hatalmas és nemes feladat az ujjáépítési kormányzat részére. (Taps.)

Emelik a honvédség létszámát

— Megemlékezem itt, t. nemzetgyűlés, a honvédelmi kormányzat terveiről is. Az új költségvetési évre tervbevette a honvédelmi kormány, hogy a mai 12.500 főnyi honvédséget *25.000 főre fogja felemelni* és a költségvetés biztosítja a honvédség jobb felszerelését, jobb felruházását és jobb ellátását is. Erőteljesebb tempóban kívánja folytatni a honvédelmi kormányzat *a honvédség demokratikus átnevelését.*

— A *népjóléti minisztérium* is gazdag programot készített.

— Nagy tervekkel indul az új költségvetési év felé a *vallás- és a közoktatásügyi minisztérium.* Tudatában van annak, hogy mindent el kell követni, hogy a demokratikus magyar nép a világ szemében minél előbb vitathatatlanul *minőségi néppé emelkedjék.*

Községi választások

— Nagy programja van az *igazságügyi* kormányzatnak is. Tovább kell folytatni a demokratikus jogalkotásokat és minden olyan jogalkotás helyére, amely a magyar nép, az egyszerű és elnyomott nép számára hátrányos volt, oda kell léptetni a magyar nép jogalkotásait. Világossá és egyszerűvé kívánja tenni az igazságügyi kormányzat *a törvénykezést, hogy a törvénykezésben a legegyszerűbb ember is megtalálja az igazságot.* Fokozottabban fog és kíván törekedni a *bírói függetlenség biztosítására* abban a vonatkozásban is, t. Nemzetgyűlés, hogy a bírói tevékenységet kevesebb *kritika és gáncs* érhesse, mint ahogy érte a multban. (Taps.)

— Előkészület alatt áll a munka törvénykönyve, amely a munka magánjogi és közigazgatásjogi szabályainak egységes rendezését fogja tartalmazni. Előkészület alatt áll a *sajtójog* általános reformja és a *becsület* védelmének hatályosabb biztosítása is. *(Helyeslés.)*

— A *belügyi* kormányzat előtt szintén nagy feladatok állanak még. A közigazgatás és a közrendészet általános színvonalának emelésén túl, őrködik a belügyi kormányzat a demokrácia rendje és biztonsága felett. A demokratikus berendezkedés erősítésére erősíteni kell külön az *autonomiákat* is. Nagy feladatot jelent a belügyi kormányzat számára *a közigazgatás reformja* és a mind sürgetőbben esedékes *önkormányzati választások szabályozásának kérdése. (Taps.)* Nagyon komoly a *svábok kitelepítésének* feladata is.

Tájékoztatásügy és papirellátás

— Kevés szó esett eddig és a multban a *tájékoztatási kormányzat feladatairól.* Pedig ezeket a feladatokat nem szabad lekicsinyelni. A szűkös papírtermelés mellett a *papírellátás biztosítása rendkívül nagy gondot jelent.* A külső és a belső tájékoztatás szintén rendkívül nagy feladat. Fontos feladata a tájékoztatási kormányzatnak az *1948. évi centenáriumi* ünnepségek előkészítése. (Taps.)

Pénzügyi kérdések

— Természetes, hogy ezeknek a terveknek kivitelezésénél óriási feladat vár a *pénzügyi kormányzatra.* Neki kell vigyáznia arra, hogy a tervek kivitelezéséhez szükséges pénz meglegyen, de neki kell alkalmaznia a korlátozásokat is, hogy az egyik szükséges területről a másik területre ne kerülhessen a szűkös magyar pénz. Egyébként a pénzügyi kormányzat a *nagyjövedelműek fokozottabb megadóztatásával* a kisemberek terheinek csökkentésére törekszik. Meg kell állapítani, hogy kifejlődött a demokráciában is a *nagyjövedelműek rétege* és igazán kívánatos, hogy a pénzügyi kormányzat helyesen, megfelelően *megtalálja őket, hogy a magyar demokrácia javára olyan terheket rójon rájuk, amelyekkel a maguk jövedelme mellett a demokrácia pénzügyi helyzetét elősegíthetik.* (Helyeslés és taps.)

— Hitelellátásunk nehéz, mert hiszen pénzünk mennyiségét az áruk mennyiségéhez kellett szabnunk. Ezért bizony a termelés minden oldalán panaszok hangzanak el *a hitelek elégtelensége miatt.* Meg kell azonban állapítani, hogy ha ebben az esztendőben jó termésünk lesz és ha ipari termelésünk is fokozott mértékben emelkedhetik, ez a termelési emelkedés több pénzt és nagyobb hitellehetőségeket is biztosít.

— Szerepe van ebben a tekintetben a *külföldi kölcsönnek* is. A hároméves terv meghatározza, hogy a magunk erejéből mire vagyunk képesek, de szükségünk van *külföldi hitelre,* ha ezek a hitelek nem jelentkeznek olyan politikai feltételekkel, amelyeket a magyar demokrácia el nem fogadhat, örömmel vesszük igénybe a magyar dolgozó társadalom helyzetének megjavítására.

Külföldi gazdasági kapcsolataink

— A tervek felsorolásának ebben a komplexumában *külügyi kapcsolatainknak* csak gazdasági vonatkozásairól szólok röviden és ez egyaránt érinti a külügyi és a kereskedelemügyi tárca kérdését is. Gazdaságpolitikai kapcsolataink kiépítésével kapcsolatban két hatalomról kell elsősorban megemlékeznem. Az első helyen szerepel a *Szovjetúnió,* mint az a hatalom, amellyel Magyarországnak a legszorosabb gaz-

(Folytatása a 3. oldalon)

Időjárásjelentés

Hazánkban pénteken a felmelegedés erőteljesen 17 fokot is meghaladta, sőt helyenként megközelítette a 20 fokot. Az éjszakai lehűlés gyengült, hajnalban egy-két hely kivételével csak 6—8 fokig hűlt le a levegő. Eső nem volt. Budapesten szombaton délben a hőmérséklet 18 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 751 mm, emelkedetten süllyedő irányzatú. Várható időjárás vasárnap estig: Mérsékelt, helyenként élénk délnyugati szél. Változó felhőzet. Helyenként futó eső. A meleg tovább tart.

Eljegyzés. *Szontagh* Rozália és *Molnár* Béla revizor jegyesek.

Gerő Ottóné *Rössler* Marikát eljegyezte *Bergsmann* Árpád.

A Fővárosi Népművelési Központ március 30-án, vasárnap délelőtt 11 órakor a Belvárosi Színházban Balázs Béla matinét rendez. Közreműködnek: Némethy Ella, Kálmán Oszkár, Makay Margit, Somló István, Bulla Elma és Dénes György. Bevezetőt mondanak Tóth Aladár és Laczkó Géza. —

A világítástechnika mai csúcsteljesítménye a Meteor csillár. Podmaniczky-u. 27. —

Orvosi hír Dr *Halász* László fogorvos rendelési ideje megváltozott. Rendel: 12—½2 és 5—6-ig. —

Dr Ortutay Gyula közoktatásügyi miniszter látogatást tett a demokratikus nagyhatalmak követeinél, a *Szövetséges Ellenőrző Bizottság* vezető tagjainál, valamint Budapest szovjetorosz városparancsnokánál.

Az 1947/1948. évi állami költségvetési előirányzatot a *Gazdasági Főtanács* 2600/1947. sz. határozata alapján *április 20-áig* el kell készíteni és úgy a pénzügyminisztérium költségvetési osztályának, mint pedig a *Gazdasági Főtanácsnak* meg kell küldeni. Az erre vonatkozó részletes határozatot a *Magyar Közlöny* március 29.-i száma közli.

A házadóból Budapest területén az államkincstárt 67%, a fővárost 30%, az *Országos Épülettatarozási Alapot* pedig 3% illeti meg. Március 29-én kiadott pénzügyminiszteri rendelettel ugyancsak szabályozták a kereseti és jövedelmi adók, társulati és tantiemadók, valamint a vagyontöbbletadók kincstári haszonrészesedését.

Halálozás. Nemes *Kund* István ny. huszárezredes, f. hó 27-én, Szegeden, 68 éves korában meghalt. Gyászolják a Kund-, doljei Czernkovich-, nemes Major- és a szentpéteri Szüts-család.

Kürtös (Kirlyán) Ferenc fogtechnikus m. f. évi március 21-én váratlanul elhúnyt. Temetése f. évi április hó 2-án, szerdán délután 3 órakor lesz a kerepesiúti temető halottas házából a róm. kat. egyház szertartása szerint.

Schwarcz Arnold, a Lampart Rt. ny. igazgatója f. hó 29-én 81 éves korában elhúnyt. Temetése március 31-én d. u. 4 órakor lesz a pesterzsébeti új izr. temetőben. (Minden külön értesítés helyett.)

A Szeretetkórház orvosi kara és egész személyzete nevében mélységes fájdalommal jelentjük, hogy a szülészeti és nőgyógyászati osztály osztályos főorvosa, kórházunk büszkesége, nagyon szeretett kollégánk és barátunk

dr Bleyer Géza

főorvos úr

folyó hó 29én reggel, 60 éves korában, hosszas szenvedés után elhúnyt.

Drága halottunkat folyó hó 31-én, hétfőn d. u. 1 órakor kísérjük utolsó útjára a rákoskeresztúri izr. temetőben.

A Pesti Chevra Kadisa Izraelita Szentegylet Elöljárósága és tisztviselői kara mély megilletődéssel jelenti, hogy

dr Bleyer Géza úr

Szeretetkórházunk osztályos főorvosa f. hó 29-én, 60 éves korában hosszas szenvedés után elhúnyt.

A megdicsőült egy évtizeden keresztül nagy tudással és odaadó szeretettel szolgálta kórházunkban az orvosi tudomány és az emberszeretet szent ügyét.

A megdicsőültet Szentegyletünk saját halottjának tekinti.

Temetése f. hó 31-én, hétfőn délben 1 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Zilczer Hajnalka

szobrászművésznő

27-én reggel hosszas, gyötrelmes szenvedés után elhúnyt. Utolsó útjára vasárnap délben ½1-kor kísérjük a rákoskeresztúri zsidótemetőben.

Édesanyja özv. Zilczer Antalné, Lilli, Piroska, Vilma, Ibolyka (Dánia) testvérei

---

A Rádió műsora

BUDAPEST I.

7: Reggeli zene. 8: H. 8.30: Pécsi Sebestyén orgonál. 9: Evangélikus vallásos félóra. 9.30: Református vallásos félóra. 10: Római katolikus egyházi ének és szentbeszéd. 11: Látogatás egy tárlaton. 11.15: Vonósnégyes. 12: H. 12.15: E. 12.20: BBC ajándéklemezek. 12.40: Kettős kórusok. 13: Bányászfélóra. 13.30: Jazz. 14: H. 14.10: Ünnepi hanglemezek. 15: A Szociáldemokrata Párt Parasztkongresszusának megnyitása. 16.40: E. 16: Parasztdalok, virágénekek, régi magyar táncok. 17: H. 17.10: Magyar Parnasszus. 18: Jean Sebion énekel. 18.10: Török Sándor vasárnapi beszélgetése. 18.20: Népszerű operaest. 19.30: Itt a tavasz. 20: H, sport. 21: A rádió hangja. 21.10: Magyar művészek. 21.30: Ankét a portról. 21.50: H oroszul. 22: H, sport. 22.20: Mit hallunk holnap. 22.25: Cigányzene. 23: A Szovjet Követség ajándékhanglemezei. 24: H. 0.10: H franciául. 0.20: H angolul.

BUDAPEST II.

10—12: Vasárnapi muzsika. 11: Jazz zongoraművészek versenye. 13: H. 13.05: Falurádió. 19: Halász Kató énekel. 19.30: Hanglemezek. 20.30: Könyvszemle. 21: H. 21.15: Cigányzene. 22.10: Kamarazene.

A LONDONI RÁDIÓ

magyar adásai

március 30-tól április 5-ig

(naponta)

6.45—7: Hírek és sajtószemle. Hétfő: Műsorismertetés. Kedd: Angol nyelvlecke.) A 267, 41.32, 31.50 és 25.30 m. hullámhosszon. 12.15—13: Hírek és aktuális történetek. (Hétfő és szerda: Sajtószemle.) A 41.3, 31.50, 30.96, 25.30 és 19.61 m. hullámhosszon. 19.28—28: Hírek és műsor. A 267, 41.32, 31.50 és 25.30 m. hullámhosszon: Vasárnap: Irodalmi műsor. Angol hetilapok szemléje. Hétfő: Angol szempontok. Sportkommentárok. Kedd: Angol nyelvlecke. Szerda: Tudományos szemle. Csütörtök: Londoni képeskönyv. Péntek: (Nagypéntek): Egyházi zene. Szombat: Parlamenti beszámoló. Aktuális történetek. 20.45—21: Amerika hangja Magyarországnak, a 41.32, 31.50, 30.98 és 25.30 m. hullámhosszon.

Az államosított részvénytársaságoknál és vállalatoknál alkalmazott és a kollektív szerződés hatálya alá *nem* **tartozó munkavállalók szolgálati viszonyának megszüntetésére adott háromhónapos határidőt április 15-éig meghosszabbították.**

Kinevezés. A közellátásügyi minisztériumban *Vörös* Imre főtanácsost az V. fizetési osztályba számvevőségi igazgatóvá kinevezték.

Mit kapni jegyre? A nagybudapesti felnőttek és 12 éven aluli gyermekek márciusi élelmiszerjegyeinek 4. sz. lisztszelvényeire 20 dkg pehelylisztet adnak.

Sporthírek

A Nemzeti Bajnokság vasárnapi fordulója idegen pályákra szólítja a bajnokság két vezető csapatát, Ujpestet és a Ferencvárost. Előbbi Szegeden játszik, a zöldfehérek pedig Szolnokon igyekeznek besamatani a két pontot. A két csapat versenyfutása a bajnokságért eléggé izgalmas, mert Ujpest csapata mindössze egy ponttal vezet, ami előnynek ugyan elég, de egy kis balszerencse ezt a minimális előnyt nagyon problematikussá teheti és ráadásul a Ferencvárosnak nagyon jó a gólaránya. Vidéki pályákon egyébként már a legjobb csapatokat is érte — „baleset". A részletes program a következő: MTK—Soroksár, Latorca-utca, 2 óra. Vasas—Csepel, Latorca-utca, 4. Kispest—Győri ETO, Kispest, 4. Szolnok—Ferencváros, Szolnok. Szeged—Ujpest, Szeged. Perecses—Testvériség, Perecses, Debrecen—Szentlőrinc, Debrecen, Dorog—Haladás, Dorog.

Budapest és Zágráb ökölvívói vasárnap délután 7 órakor mérkőznek a Nemzeti Sportcsarnokban. A horvát csapat ezidőszerint Jugoszlávia legerősebb csapatának számít. A mérkőzéseket osztrák bíró fogja vezetni.

A „Barátság" kegyeleti kardvívóversenye vasárnap délelőtt 9 órakor kezdődik az egyesület Eötvös-utcai vívótermében. Miután a verseny egyben válogatóverseny is az áprilisi magyar—olasz kardmérkőzésre, azon minden elsőosztályú kardvívónk részt fog venni. A döntőmérkőzések délután fél 5 órakor kerülnek sorra.

Szigeti győzött az ezúttal Vodicka ellen, a Riviérán folyó nemzetközi versenyen. Egy másik mérkőzés nagy meglepetése, hogy a román Rurac legyőzte az amerikai Pattyt.

BOX jugoszláv válogatott mérkőzés a Sportcsarnokban: Zágráb-Budapest, vasárnap este 7 órakor.

Villanyvarrodát

(Ischémezé vagy konfekció üzemet)

teljes berendezéssel átvennék

Levelek „Esetleg társulás" jeligére Singer hirdetőirodába VII, Wesselényi-utca harmincöt.

NYILT-TÉR*)

Jónás Vilmos és Weiner Ferenc szerszám- és lakatosárugyára, **Budapest, XIV., Erzsébet királyné-útja 125.**

Értesítjük üzletbarátainkat, hogy **Viola Imre** (Viola műszaki és kereskedelmi vállalat) nem cégtársunk, cégünket nem képviseli és bármely ténykedéséért felelősséget nem vállalunk.

Cégünk kizárólagos képviselőjét Schmidt József, acél-, vas- és szerszámnagykereskedő cég Budapest, VI., Andrássy-út 28.

* E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Gazdasági hírek

A tőzsde

A tőzsde irányzata szombaton is vállalkozó volt. Nyitáskor csendes volt a piac, később azonban javult az irányzat és a kereslet kiterjedt a bankpiacra, valamint a szeszrészvényekre. Lanyha volt a Bauxit és visszaestek a fixpapirok. Árfolyamok: Leszámítoló Bank 15, Nemzeti Bank 215.50—230, Ker. Bank 57—62, Első Magyar Biztosító 280, Bauxit 195—185, Szén 160—168, Salgó 12—12.25, Rima 22.75—24, Trust 43.80, Magyar Cukor 265—274, Georgia 34, Dreher 225—235, Gschwindt 1100—1175, Népszövetségi dollárkölcsön, amerikai kib. 1750, fontkötvény 750, schw. frankkötvény 375, 14-es fővárosi 170. Kötés nélkül: Hitelbank 31—32, Ganz 8.25—8.50, Nasici 60—62, Polgári Sör 460—465, Hungária Mű 65—70, Gumi 120—125, 27-es fővárosi 2200—2250. Zárlatkor: Nemzeti Bank 230—235, Bauxit 190—192, Szén 165—166, Izzó 195—200.

Az ÁFOSz átvette a Pók-áruházakat

Az Általános Fogyasztási Szövetkezet mai 80.000-es taglétszáma már nagyobb követelményeket kíván meg és a belső forgalom szükségessé tette, hogy élelmiszereken kívül a textiliákkal és egyéb rövidárucikkekkel is foglalkozzék. Értesülésünk szerint az Általános Fogyasztási Szövetkezet megvásárolta a Pók-áruházakat és a jövőben a folyton szaporodó tagokat ezeknek bekapcsolásával textiliákkal is el fogja látni. Közölték még, hogy ezidőszerint nagymennyiségű rizs, citrom és szardínia behozatalával kívánják a belföldi forgalmat kiegészíteni.

Sertéstenyésztői értekezlet

Az ország sertéstenyésztői értekezletet tartottak, amelyen *Bárányos* Károly földművelésügyi miniszter elnökölt. Felszólalásaik során kérték a hitelfolyósításon és a törzstenyésztő állatok takarmánybiztosításán kívül a hízlalási versenyek rendezését és hogy a szimultán-oltásokat csak olyan helyeken vezessék be, ahol már felütötte fejét a sertésvész, vagy annak kitörésére számítani lehet. Kérték továbbá a szakoktatásnak a sertéstenyésztésre való kiterjesztését. Felvetődött az import gondolata is keverfajú sertések tenyésztése céljából. Végül a sertéstenyésztők rámutattak azokra a visszásságokra, amelyek a húsipar részéről előfordultak. Kérték a minisztert, hogy a hízlalást szerződésszerűen köthessék le, továbbá, hogy a népies sertéstenyésztés és hízlalás lehetőségeit megfelelő oktatás alapján fejleszthessék.

Eredményes olajkutatások

A legutóbbi jelentések szerint az ország több vidékén kisebb-nagyobb eredménnyel kecsegtető olajkutatások folynak. Az Alföld délkeleti peremén a Magyar-Szovjet Nyersolaj Rt. kutat olajat. Az első biztató terület Berekböszörmény-Körösszegapáti vidéke, ahol jelenleg a nyolcadik fúrást mélyítik le. *Az eddigi fúrásokban meglehetősen jelentékeny mennyiségű földgázt kaptak, azonkívül olajnyomokat.* Két olyan mélyfúrás van itt, amelyek 100.000—100.000 köbméter földgázt szolgáltatnak és kétségtelennek látszik, hogy a kutak termelése állandó lesz. A földgázból egyébként gazolint állítanak elő, a körösszegapáti I. számú kútnál *naponta 1000 liter gazolint termelnek.* Egy másik kutatási terület Biharnagybajom vidéke, az itt létesített mélyfúrás 1060 méter mélységből földgázt és kevés olajat produkált. Dunántúlon Igalnál a Magyar-Amerikai Olajipar Rt. kezdett kutató mélyfúrást. Ennek a kutatómunkának értéke csak néhány hét elmultával lesz megítélhető.

Az ingatlanpiac

Az elmúlt heti ingatlanforgalom felvette a tavaszra várt lendületét. Öröklakások és családi házak mellett, igen jelentős forgalom volt közepes értékű bérházakban is. Csupán a telekforgalom maradt el a többi ingatlanfajták forgalma között. A XI. kerületben 23.— forintot adtak a telek négyszögöléért.

Az ingatlanforgalom részletei:

Öröklakások és házrészek: I., Czakó-utca 9. 40.000 ft. II., Bimbó-út 11. öröklakás 35.000 ft. II., Toldy Ferenc-u. 52. házrész 15.000 ft. V., Hollán-u. 46. öröklakás 11.000 ft. V., Szemere-u. 23. romos öröklakás 9000 ft. V., Csáky-u. 20/b. öröklakás 9000 ft. VII., Dohány-u. 30/b. öröklakás 12.000 ft. XI., Elek-u. 10. házrész 10.000 ft. XII., Márvány-u. 27. öröklakás 6300 ft. XII., Böszörményi-út 3 a. öröklakás 12.000 ft. XI., Kelenföldi-út 41. 5000 ft.

Családi házak és kisebb ingatlanok: III., Római part 1. 12.000 ft. III., Szomolnok-u. 3. ház 24.000 ft. VIII., Práter-u. 44/b. fszintes, adóköteles ház 180 n.-ölön 76.000 ft. X., Diósgyőr-út 29/b. földszintes ház 232 n.-ölön, 10.000 ft. X., Diósgyőr-út 29/c. fszintes ház 4000 ft. XI., Nagyboldogasszony-útja 61. emeletes villa 1500 n.-ölön 140.000 ft. XI., Nagyboldogasszony-útja 63. emeletes, ikervilla romos 24.000 ft. XII., Liptó-u. 11? földszintes adómentes villa 185 n.-ölön 30.000 ft. XIII., Kartács-u. 7. földszintes, adóköteles ház 215 n.-ölön 11.600 ft. XIV., Laky Adolf-u. 70. földszintes, adóm. ház 103 n.-ölön 15.000 ft. XIV., Tengerszem-u. 75/a. földszintes, adómentes családi ház 100 n.-ölön 4500 ft. XIV., Írottkő-u. 6/b. földszintes, adómentes ház 110 n.-ölön 5000 ft. XI., Péterhegyi-dűlő 667/4 hrsz. 8000 ft.

Bérház: IV., Veres Pálné-u. 16, háromem. adóköteles ház 255 n.-ölön 100.000 ft. V., Nagy Sándor-u. 2. kétemeletes, adóköteles ház 95 n.-ölön 19.000 pengő adóalappal 170.00 ft. VI., Csengery-u. 59. kétemeletes, adóköteles ház 231 n.-ölön 14.500 P. adóköteles alapbérrel 100.000 ft. VIII., Vas-u. 19. kétemeletes adóköteles ház 268 n.-ölön 17.800 P alapbérrel 140.000 ft. XIV., Thököly-út 84. kétemeletes, részben adómentes bérvilla 300 n.-ölön 100.000 ft. II., Mónus Illés rakpart 32. kétemeletes romos ház 80 n.-ölön 50.000 ft. VII., Barcsai-u. 8. kétemeletes, adóköteles ház 276 n.-ölön 24.000 P béralappal 120.000 ft.

Telkek: XIV., Ugron Gábor-u. 34. 8500 ft. XI., Csurgói-út 4. 309 n.-öl telek 7000 ft.

Házasság. *Heimovits* Márta és *Fischer* Tibor házasságot kötöttek.

Gláser Lívia és *Preisler* Fülöp ma déli 1 órakor a Rumbach-templomban házasságot kötnek. (Minden külön értesítés helyett.)

Rába Leóné sz. *Faragó* Magda és *Pásztor* Zoltán házasságot kötöttek.

A postavezérigazgatóság felhívása.

A postavezérigazgatóság felhívja a közönséget, hogy a birtokában levő postai tulajdonú távbeszélő-készülékeket mielőbb, de legkésőbb folyó évi április hó 15-ig szolgáltassa be bármelyik távbeszélő központnak. Minden hiánytalanul beszolgáltatott, használható távbeszélő készülékért, átvételkor 20 forintot fizet a posta az átadónak. A távbeszélő berendezéseket be nem szolgáltatók ellen a posta a bűnvádi eljárást folyamatba teszi és egyéb megtorló intézkedéseket is alkalmaz.

ILA

Sebészmű-fűző, IV., Párisi-u. 3t.
TELEFON 180-125.

1860 óta

Kozma úri divat

SOMOGYI BÉLA-ÚT 3. (Károly-körút)

Arany—ezüst—ékszer

vétel-eladás. Dr. Bajmócziné Wintermantel Teréz. RÁKÓCZI-ÚT 18. I. 2.

EHET IHAT SHIP SZOBA AZ szabadon, asztalon!

Színházi hírek

Az „Okos Mama" pénteki előadását nagy bravúrral mentette meg *Kondor* Ibolya, aki a hirtelen megbetegedett *Honthy* Hanna szerepét vette át és játszotta el nagy sikerrel.

A Gutenberg-Társaság zenekara a husvéti ünnepeken Szeged és Hódmezővásárhely munkásságának és polgárságának meghívására hangversenyt rendez a délvidéki városokban a jóképességű munkászenekar. A Gutenberg-Társaság zenekarán kívül közreműködnek: *Agai* Karola, *Márton* Jánosné, *Tóth* Boriska, *Környei* Lajos, *Kovács* József és *Szigeti* Sándor magyar nótaénekes.

A Mopex Filmművészeti Stúdió pénteken tartotta második zártkörű bemutatóját. Ezúttal a „Vádlott közbeszól" című Ronald Colman, Cary Grant-film került bemutatásra. —

Hormocith-krém letörli arcáról a múló éveket.—

Koncert rendezései:

FISCHER ANNIE ápr. 2.

Beethoven 32 variáció, Brahms, Chopin, Debussy, stb.

JÁNOS PASSIÓ nagyszombaton. Ének és Zenekaregyes. Z. 7.

E. LIST ZONGORAEST ápr. 9.

Multévi nagysikerű filharmóniai hangversenye után ragyogó műsort ad a nagyhírű amerikai zongoraművész. **Zongorabérlet IX.**

Vermes Mária, hegedűest 17. A nagy reményekre jogosító fiatal művésznő bemutatkozása szenzáció lesz. —

LIBERTAS RENDEZÉSEI

A ZENEAKADÉMIÁN

TAVASZI HANGOK

husvét vasárnap ½5. Andai Ernő összeállításában. Fényes Kató, Ladomerszky, Marietta, Nagykovácsi—Polgár, Neményi, Rényei, Sennyey, Szőrényi, Tihanyi M., Türk, Abonyi, Halmai, Herczegh—Komlós, Kazal, Körösi, Lantos, Latabár, Lénárd, Pethes, Rösler, Somlay, zongora: Cziffra, Hegedűs, konf.: Kolozsvári, Szentiványi.

FEJÉR GYÖRGY

zongoraestje április 19-én. —

SZÉKESFŐVÁROSI ZENEKAR: ápr. 3., nagycsütörtök este ½8. Zenekar.

BRAHMS-REQUIEM

vez.: Ádám, közr.: Farkas Ilonka, Jámbor László, Székesfővárosi Zenekar és Énekkar. —

Vasárnap egyházi zenéje:

Bazilika ½10: barkaszenteléskor gregorián, körmenetre Palestrina művek, mise: Gabrielle Missa brevis, vez: Harmat Artur. Belvárosi templom 10: Cimminciari Missa in A. vez: Berg Ottó. Ciszterci templom 10: Bárdos Ingrediente, Cunctipotens genitor gregorián mise, passio liturgikus módon vez: Forrai Miklós. Mátyás templom 9: virágvasárnapi szertartások gregorián dallamra, Halmos Hála-mise, vez: Várhelyi Antal. A népénekes mise énekrendje: 77. Megváltó királyunk, 57. Buzgó szívvel, 112. Es nagy szentség, 71. Keresztények sirjatok.

Apad a Duna

Az *Árvízvédelmi Kormánybiztosság* összefoglaló jelentése szerint a Duna vízállása Budapestnél pénteken délben 734 cm volt, ami a négy nappal ezelőtt bekövetkezett tetőzéssel szemben mindössze 25 cm-es *apadást* jelent. A Tisza vízállása jelek szerint Szegednél most érte el a tetőpontját, a második árhullám azonban *levonulóban van.*

Áprilisban is négy kukoricanap lesz. A polgármester április 9 és 10, valamint 21 és 22-én kukoricanapot rendelt el. A kék és világoszöld szelvényekre kétnapi adagnak megfelelő 40 dkg, a sötétzöld és piros szelvényekre pedig 30 dkg kukoricalisztet szolgáltatnak ki.

Színházi műsor

Operaház: Álarcosbál (11) Sevillai borbély (7) **Nemzeti:** Légy jó mindhalálig (3) Tükör (7) **Kamara:** Romok (¼4, 7) **Víg:** Pilátus (¼4, 7) **Pesti:** A váratlan vendég (¼4, 7) **Művész:** Vidám kísértet (¼4, 7) **Madách:** Egerek és emberek (3, 7) **Belvárosi:** Könnyű préda (¼4, 7) **Fővárosi Operett:** Bűvös köpeny (11) Okos mama (¼4, 7) **Medgyaszay:** Szakíts helyettem (¼4, 7) **Pódium:** Mesterdalnokok (4, ½8) **Kamara Varieté:** „Francia" Saláta (½5, ½8) **Royal:** Ibolyát tessék (4, 7) **Józsefvárosi:** Az abbé (¼5, ½8) **Vidám Operett:** Nápolyi kaland (3, 7)

Mozik műsora

ÁTRIUM: Mindenki muzsikája (am.) (¼4, ½6, ¼8, sz., v., ü. ½2-kor is) **CITY** (128-129): Valakit megöltek (am.) (¼4, ½6, ½8, szomb., vas., ü. ½2 is) **CORSO** (182-813): Caitri (am.) (¼4, ½6, ½8, sz. ½2, v., ü. 11, ¼4, ½6 ½8) **CORVIN** (338-833): Arab éjszakák (am.) (4, 6, 8, vas., ünn. 11 és 2 is) **DÉCSI** (121-343): Mindenki muzsikája (4, 6, 8, szomb., vas., ünn. 2 is) **FORUM** (189-707): Arab éjszakák (am.) (4, 6, 8, szomb., vas., ünn. 2 is) délelőtt 10—3: A háború előjátéka **KAMARA** (423-901): Valakit megöltek (4, 6, 8, szomb., vas., ünn. 2-kor is) **KÖRÚTI HÍRADÓ** (222-499): Mafirt, orosz és francia híradók, Colorado, Popey a hajógyáros, rajzfilm, Szovjet cirkusz, revü, Mopex híradó. Egyórás előadások: 9-től 22 óráig. **LLOYD:** Caitri (amer.) Ray Milland (¼4, ½6, ½8, szomb., v., ü. 2-kor is) **OMNIA** (139-693): Bál a Savoyban (¼4, ½6, ½8, szomb., vas., ünn. ½2) **ROYAL APOLLÓ** (222-292): Hercegi szerető (fr.) (4, 6, 8, sz., v., ü. 2) **SCALA** (120-150): Arab éjszakák (am.) (4, 6, 8, szomb., vas. ünn. 2-kor is) **URÁNIA** (136-888.): Az ezred fia (Előadások kezdete: 4, 6, 8 órakor) **VÁROSI** (138-456): Tarzan Newyorkban (amerikai) (3, 5, 7)

UTÁNJÁTSZÓ MOZIK:

ADY: Casablanca (amer.) (3, 5, 7) **BELVÁROSI:** Chaplin cirkusza (am.) (4, 5, 7, v., ü. 3, 4, 5, 6, 7) **BETHLEN** Szerető két arca (4, 6, 8, v., ü. 2 is) **BODOGRÁF:** Kétágyas hálószoba (am.) (¼4, ½6, ½8, v. ü. ½2) **BUDAI VIGADÓ:** Tom Tyller kalandjai (3, ¼5, ½8, vas., ünn. ½2, ¼4, ¾6, 8) **CAPITOL:** Lady Hamilton (angol) (½2, ¼4, ¾6, 8, v., ü. ½12) **ELIT:** Csillagok parádéja (¼4, ½6, ½8, sz. v. ½2) **HOMÉROS:** Haway éjszakák Híradó (5, 7, v., ü. 3, 5, 7) **HUNNIA:** Hazugság nélkül (amerikai) Híradó (¼4, ½6, ½8, vasár., ünnep 11, ½2) **IPOLY:** Eskü (¼4, ½6, ½8, v., ü. ½2) **J. ATTILA:** Téli karnevál (4, 6, 8, v., ü. 2) **KRISZTINA:** Waterloo Bridge (3, 5, 7, v., ü. ½2, ¼4, ½6, ½8) **KOSSUTH:** Ezrarcu hős (orosz) (¼4, ½6, ½8, vas., ünn. 2, 4, 6, 8) **OLYMPIA:** Kétágyas hálószoba (am.) (½2, ¼4, ½6, ½8, vas., ünn. ½12 is) **OTTHON:** Alvilág alkonya (¼4 ½6 ½8) (Előadások kezdete: ¼4, ½6, ½8) **PALACE:** Stan és Pan a 2 bűvészinas (11, 1, 3, 5, 7, 9) **PÁTRIA:** Szemben a halállal (4, 6, 8, sz., v., ü. 2 is) **PETŐFI:** Richmondi rejtély (amer.) és Zoro és Huru a 2 tartalékos (¼4, ½6, ½8, v., ü. 2, ¼4, ½6, ½8) **PHÖNIX:** Richmondi rejtély (11, 1, 3, 5, 7) **ROXI:** Ismeretlen imádó (am.) (2, 4, 6, 8, v., ü. ½12, ½2, ¼4, ½6, ½8) **SAVOY:** Rio Rita (amerikai) (¼4, ½6, ½8, vas., ünn. ½2-kor is) **STÚDIÓ:** Éjjeli szolgálat (francia) (½2, ¼4, ½6, ½8, vas. ünn. ½12 is) **SZABADSÁG:** York őrmester (amer.) (¼4, ½6, ½8) **TÁTRA:** Hazugság nélkül (m.) (¼4, ½6, ½8, v., ü. ½2) **TINÓDI:** Szerető két arca (am.) (¼4, ½6, ½8, v., ü. ½2 is) **TURÁN:** Torpedótámadás (amer.) Híradó (2, 4, 6, 8, vas., ünn. ½12 is) **VESTA:** Richmondi rejtély (am.) (10, 12, 2, 4, 6, 8) —

Lapbetiltás. A belügyminiszter március 29-én kelt rendeletével a *Sopronmegye* című napilapot egy hétre terjedő időre betiltotta, mert a lap március 28-i, első évfolyam 44. számában az ország belső rendjét és köznyugalmát veszélyeztető cikket közölt.

Lósport

A vasárnapi ügetőverseny főszáma a 2000 méteres Igazgatósági-díj, melyben leglobb hároméveseink indulhatnak, de — számottevő hátrányokkal. Ennek ellenére is Janka lánya (2000 m.) győzelmét várjuk Fantom (2000) és Becsked fia (1940) előtt. A nemrégen még derbyfavoritnak híresztelt Tamara III. is a nevezettek között van, de nem jelzik indulónak. Érdekesebb versenynek ígérkezik a 2100 méteres Március hendikep, melyben Bármikor, Furcsa, Béla és Katóka között keressük a nyerőt. A meglepetés lova Pásztó. — Jelöltjeink a versenyre a következők: I. Josephine—Őzike, II. Nádor T.—Pozsr, III. Fillér—Vámos, IV. Janka lánya—Fantom—Becsked fia, V. Bármikor—Furcsa, VI. Pertinán—Jósző II. VII. Admirális—Cigány, VIII. Halló—Izgató, IX. Izgató—Ernő. A verseny délután 3 órakor kezdődik.

Ma délután 3 órakor ÜGETŐ

30 ÉVE BARAKER 30 ÉVE

KALAP ÚRI DIVAT

BUDAPEST, VI, ANDRÁSSY-ÚT 27, V, SZENT ISTVÁN-KRT. 27

Rendkivüli matinék a FORUMBAN!

FRANK CAPRA döbbenetes erejű dokumentumfilmjei lerántják a leplet a második világháború kulisszatitkairól. Vasárnaptól minden délelőtt 10—3-ig folytatólagos előadások.

Jutazsák-szövet minden méretben. «Mezőzsák Rt.» Pesti Mária 2. kapható.

Modern úriszoba bútort keresek. Vida, II, Fő-u. 75.

25 ÉVES
A TAVASZI
FESZTIVÁL

25 ELFELEDETT
MAGYAR MŰVÉSZ
FORGOTTEN
HUNGARIAN
ARTISTS

25 KÉRDŐJEL
QUESTION
MARKS

KIÁLLÍTÁS AZ ERNST GALÉRIÁBAN

20 – 5. nápa – 21 – gyűlés 30.

ZILZER HAJNALKA

Zilser Hajnalka

1938. Képzőművésznők Egyesületének bpesti kiállitásán nobrászati dij

Magyarság

1938. jun. 14

Zilzer Hajnalka

100 K állmusegély

Éimisk 1912/13

28. l.

Österr. Jhfte III. 204, 205.

Zilzer Hajnalka

a sanári. öszt. tündij

alapból 85 k.

Értimisk 1911/12

25. l.

Debreczen Kir. ügyészség X. 89

Zilzer Hajnalka

Zilzer Hajnalka sokféle stílusban dolgozik, amit több más ok mellett az is magyaráz, hogy oeuvre-jében az iparművészet és a szobrászat keveredik. Egyik munkáján magyaros stilizálással, másikon a modern karikatúrák groteszk humorával, a harmadikon majdnem robusztus barokk kiképzéssel találkozunk. Valamennyi egyformán érdekes, de kétségtelen, hogy három egymásnak ellentmondó műtárgy — legalább is egymás mellett — nem lehet meggyőző. Olyan kifejezésmódot kell találnia, amelyben sokfelé hajló képességei koncentrálódhatnak. Bizonyos, hogy ez neki is nyeresége volna.

Magyar Iparművészet

1931. 133. l. (A Tavaszi Salon nyári kiállításáról.)

Zilzer Hajnal

wód

Holló Ernsi = A modern magyar kerámia. Magyarság képes mell. 1925. jul. 18. (Kappel.)

BUDAPEST
1971 JUL 31
4 Ft

Zilzer Hajnalka

Ujvi MTsL.

974. l.

Zilzer Hajnalka

Keramikus

l.

Ernst Murkidll

124.4.15.l.

1932.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Zilzer Hajnalka Hobrecker

József Könst 55 Mücsarnok

1930. tav. Eidl IV. t. 39–41

Csákós József muzeumi segédőr

IX. 88.

Zilzer Hajnalka

wód
z

Magyar Iparmuvészet
1928. 30. l.

DA

MÖ

Zilzer Hajnalka

Festett majolika
vázák és Madonna,
áttört koszorúban.

Repr.
Magyar Iparművészet

1925. 13. l.

976

I
400

976. Claude Gelée-Lorrain után.

A mester sz. Chamagneban 1600 körül. † Rómában 1682-ben.

Tájkép.

A lenyugvó nap sugaraitól megvilágított hegyes vidéket folyó szeli, melyen át pilléreken nyugvó bolthajtásos kőhíd vezet a középtérben kibontakozó erődhöz meg városhoz. A folyó túlsó partján két leány van. Az egyik fehérneműt öblöget; a másik, kitől nem messze két cseléd beszélget, fején ruhával telt kosárral indul a város felé. Az előtérben balról egy ifjú pásztor és egy fiatal leány őriz kecskéket. Az utóbbi előtt kutya hever, az előbbi pedig furulyát tart kezében és a leányt, ki a földön ül, jobbjára támaszkodik és baljával előre mutat, hallgatja. A középütt díszlő facsoport mögött szikla emelkedik, tövében épületekkel és romokkal, míg jobbról két szarvasmarha tűnik szemünkbe, a melyeknek egyike iszik. Fönt a magasban madarak röpködnek. Az égbolt felhős.

Vászon, méretei 99 : 130 cm. — Mündler: II. 8.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

Zilzer Hajnalka

Írod

Mihalik Sándor dr.

Az iparművészet Magyarországon – Magyar Iparművészet. 1937.

224 l.

Zilzer Hajnalka

keramikus
1937 jan.
amsterdam Riall.

MAGYAR IPARMUVESZET

1937. 38. l.

Zilzer Fl.

Keramiker

l.

1937.163.l.

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

31 nap **DECEMBER** 50. hét

7 Vasárnap		Ambrus *Ambrus*
8 Hétfő		Szepl. fog. *Mária*
9 Kedd		Furier Péter *Natália*
10 Szerda		Melkiades *Judit*
11 Csütörtök		Damáz *Árpád*
12 Péntek		Otilia *Gabriella*
13 Szombat		Luca *Luca*

Zilzer Hajnalka

kerámikus

l.

4 1

MAGYAR IPARMŰVESZET

1940. 57. l.

Zilzer Hajnalka

Zilzer Hajnalka mesealakjaiban gyermekkorunk királykisasszonyai, Borsóhercegnői és tündérei testesednek meg. Színesség, jó megmunkálás és kifejezésre való törekvés jellemzi őt.

Mihalik Sándor dr. –

Az iparművészet Magyarországon –

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1937. 224. l.

Zilzer Hajnalka

l. a'

MAGYAR IPARMUVESZET

1940. 39 l.

Zilzer Hajnalka

zobrázy

Műcs. kiáll, 1916 tól
Pipics 122. l.

Zilzer Hajnalka

Keramikus

Pécs

Magyar Iparművészet

1924. 110. l.

DAWANT ALBERT PIERRE. MISE VÉGÉN EINSIEDELBEN.

Zilzer Hajnalka

kiáll.

Nemzeti Szalon

1924. dec.

Föv. képt.

Zilzer Hajnalka

iparm. kobrász,

VIII. József Körút 55-57

tagja a Magy. Iparm.

Orsz. Egyesületének és

részt vett első karácsonyi

kiállításán.

(Nemzeti Szalon) 1931.

.

at).

illig ábrázolt fiatal hölgy szembe néz
ürzött haja homlokába lóg, szemeés szemöl
lól jobbra a vállon „(K)."

aston
~~[illegible]~~, méretei 40:42·7 cm.

4/98 sz. I rendelet (tel) ~~alapján~~. ~~Ára~~ 45 frton, a vé-
99. XI. 22-én (18/99), az elszámolás, tu
III. 4 én a ~~[illegible]~~ 2075/900 szv. sz. le-

Zilzer Hajnalka
obraz
Táncosnő, bronz

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1926

1907.

l.

sima karimájú, de egyoldalú erinen

e és ~~balrahajtott fejjel~~ van ábrá-
ékesiti, haja hosszú, ~~bajusza és~~ azoza pedig
gallérés ~~[illegible]~~ köntösén a
ata a ~~vonalkörön belül~~:

REX. MORT. MCLXI.4.

~~képlapjának háttere, karimája és~~

űvel, méretei 6.8:6.8 cm.-- Becsér-
jándéka 1907. április 30-án (787-907-

150

1579

Zilzer Hajnalka

ZILZER HAJNALKA a Nemzeti Szalón egyik csoportkiállításán mutatta be újabb szobrait és kerámiai műveit. Minket különösen az utóbbiak érdekeltek, mert évek óta kísérjük figyelemmel a jeles művésznőnek e téren való munkásságát s örvendünk komoly törekvésének és egyre tökéletesedő mintázó, díszítő és technikai készségének. Úgy formái, mint ornamentikája egészen egyéniek. Kerüli a szertelenségeket és választékos ízléssel határozza meg vázáinak, urnáinak, apróbb edényeinek arányait, díszítését és színezését. Külön dícséretet érdemelnek kifogástalan mázú figurális szobrai és kompozíciói, melyek jólesően különböznek az ú. n. gicsektől, a felületesen összecsapott, a laikust megtévesztő, mutatós, de valójukban értéktelen tákolmányoktól. Zilzer Hajnalkának ez a kiállítása biztató ígéret arra, hogy izmosodó tehetsége, kitartó szorgalma a magyar kerámiát még sok értékes alkotással fogja gazdagítani.

Magyar Iparművészet

1925. 20. l.

S. del Piombo: Das Bildniss des Cardinals Polus. — 1839: XI. 42. *S. del Piombo:* Bildniss des Cardinals Polus. — 1844: XI. 39. *S. del Piombo:* Bildniss des Cardinals Polus. — 1865, 1866, 1867, 1869: XIII. 42. *Del Piombo Seb.:* Polus bibornok képmása.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: XIII. 42. *Del. Piombo Seb.:* Polus bibornok képmása. — 1873: XIII. 42. *Nach S. del Piombo:* Bildniss des Cardinals Polus. — 1876, 1878, 1879: IX. 283. *S. del Piombo után:* Polus bibornok arczképe. — 1881: 109. *Másolat Seb. Luciani del Piombo után:* Bibornok arczképe.

Zilzer Hajnalka
Kleopatra, tanulm. gipsz

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 18 l.

Zilzer Hajnalka

- i: Két kiállitás. N.Szal. Pesti Napló, 1936. okt. 17. 11 l.

MTK

Zilzer Hajnalka, szobrász-keramikus.

Kerámiái:	A család.	Repr.
	A kórus.	"
	Kis muzsikusok.	"
	Magyaros kerániák.	"

A kerámia.

Ünnep. 1934. dec.17. 54.l.

MDK

Zilzer Hajnalka: iparm.-keram.

Majolika-plasztika.-Dian.	Kép.	39.1.
Indus táncosnö.	"	"
Vak koldusnö.	"	"
Démon.	"	"

Magyar Iparmüvészet. 1928. 37-40.l.

MDK

Zilzer Hajnalka, szobrász-kerámikus.

A modern művészi kerámia tehetséges fiatal művésze. Mesterének Ligeti Miklósnak növendéke elleste az agyagmegmunkálás minden technikai fogását és sok-sok színbeli finomsággal, meglepő készséggel alkotja meg apró szobrait.

Magyar Iparművészet. 1919. 33.l.

Zólczer Hajnalka

porcellán- és fayance-tárgyakkal

•

Magyar Iparmivészet 1935. 3.sz. 71 l.
/A magyar népmivészet és iparmivészet ünnepnapjai Bécsben./

M. D. K.

ZILZER Hajnalka keramikus

Csángi 1954. 60., 108, (XLVI t.) 117. l

MD K

Zilzer H.,ip.müv.
keramikus.

Müveivel szerepelt apárizsi világkiállitás magyar pavillonjában./Ennek tervezöje: Györgyi Dénes, müépitész/.

Illusztr. 163.l. felső kép.)

Magyar Iparmüvészet.1937/?/. Illusztrációk a párizsi világkiállitás magyar pavillonjáról. 157.-164.l.

MNK

Zilzer Hajnalka

Madonna, ker.

dr. Lakos Zoltán Tibor

Baranyai Ilona urnő, gipsz

M. Képzőm.nők Egy. jub. kiáll. 1938.jun.

2o. 1.

MDK

Zilzer Hajnalka

Magyar bőség, ker.

Holdsugár, ker.

Madonna, ker.

Frau Ilse Brandt, gipsz

M. Képzőm.nők Egy. jub. kiáll. 1938.jun.

2o.l.

MDK

Zilzer Hajnalka

Magyar bőség, kerám.

Holdsugár, kerám.

Madonna, kerám.

Frau Ilse Brandt, gipsz

Magyar képzőm.nők Egyesülete jub. kiáll. katalógusa 1938 jun. 3-18. 16.1.

Silver Salmiak

Medium brown, matte.

Holsinger, Adams.

Medium, matte.

Fine line Brandt, Elbas

10.1.

Zilzer Hajnalka

Madonna, kerám.

dr. Lakos Zoltán Tibor

Baranyai Ilona urnő, gipsz

Magyar képzőm.nők Egyesülete jub. kiáll. katalógusa
1958 jun. 5-18.

16.1.

Silver Wedding

Madonna, Xerxes.

Dr. Lance Calvin Tibor

Serenyi Ilona und. Elias

16.1.

MDK

Zilzer Hajnalka

Madonna, kerám.

Reliefek, kerám.

Éva, kerám.

Lengyel és Magyar képzőm.nők Egyes.kiáll.katalógusa
1936 okt. G.l.

MDK

Zilzer Hajnalka

Tizenkét hónap, kerám.

Szent Ferenc, kerám.

Szent Kristóf, kerám.

Szent Péter, kerám.

Lengyel és Magyar képzőm.nők Egyes.kiáll.katalógusa
1936 okt. S.l.

M.D.K.

Zilzer Hajnal

Majolika disztárgyak.A pécsi Zsolnaygyár ujabb porcellánjai. Mintázta Lux Elek. Repr.

Az Orsz. M. Iparm. Társ., a Baross Szövetség kiáll. emlékalbuma. Bp. 1929.
Szerk.: Györgyi Kálmán. 38. l.

MDK

Zilzer Hajnalka

Vak asszony, gipsz

N.Szal. kiáll. 1927. jun. 28. 1.

MDK

Zilzer Hajnalka

Dr. Lakos Zoltán Tibor

Baranyai Ilona szobrászmüvész

M. képzőm. nők 24. kiáll. N. Szal. 1933.

8. 1.

M.D.K.

Zilzer Hajnalka

Prof. dr. Wilhelm Liekmann berlini egyetemi tanár szoborportréjának repr.-ját hozza a lap "Az ideális férfi" c. körkérdés válaszául.

Szinházi Élet. Bp. 1931. május 3-9. XXI. évf. 19. sz. 33. lap

Zilzer Hajnalka.

Müveit kiállitotta a Nemzeti Szalon 1924-b

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

4/. MDK

Zilzer Hajnalka, szobrászm.
kerámikus.

Benedikt Henrik prof. portréja. Repr. 141.1.

Portrait./Csuklyás leányfej./ " 141.1.

Secundus: Látogatás egy művész családnál.
Mult és Jövő. 1921. XI.évf. 138-142.old.

5/.

MDK

Zilzer Hajnalka, szobrászm.-
keramikus.

Gyárfás-portrait. repr. 142.l.

Szobrok, miniatürök, figuráéis edények, artisztikus dísztárgyak, reliefek, gipszek és agyagpróbák sorakoznak egymás mellé mütermében.

Secundus: Látogatás egy müvész családnál.
Mult és Jövö. 1921. XI.évf. 138-142.l.

MDK

Zilzer Hajnalka

Az Iparmüvészeti Társulat karácsonyi kiállitása.
Nemzeti Ujság 1933. dec. 6. 11.1.

MDK

Zilzer Hajnalka, keramikus

naivstilusu cicomás kerámiái bájosak.

B.A.: Képzőművésznőink a Szalonban.
M.Képzőművésznők Egyes.1908.- Jub.retrosp.kiáll.
Magyarság. 1938.jun.4. 10.1.

Zilzer Hajnalka MDK

Udvary Géza festőművész, gipsz

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Zilzer Hajnalka MDK

Kleopatra, tanulmány, gipsz

Műcsarnok 1918-19 téli kiállítás

MDK

Zilzer Hajnalka

Képzőművészet 1927. I. évf. 1. sz. 11.l.

Zilzer Hajnalka MDK

Gyönyörködés, gipsz
L.A. ur portréja, gipsz

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

MDK

Zilzer Hajnalka

XXXXXXXXXXXXXXXXX

kitünö kerámikusunk kitünö müvekkel szerepel.

? Iparmüvészeti kiállitás. ?.
Müvészet.1938. III.évf.22.sz. 160.l.

MDK

Zilzer Hajnalka

Magyar Iparmüvészet 1934. 85.l.

MDK

Zilzer Hajnalka, szobrász-kerámikus.

Budapest.1893. U.itt az iparmüv.isk.-ban és Ligeti Miklósnál tanult. Realisztikus meglátásról tanuskodó portrékon kivül sikerült kerámiai müvekkel szerepel a föv. kiállitásokon. 1924. gyüjt.kill. -a volt a Nemzeti Szalonban.

E.G. II. 627.1.

1/.

MDK

Zilzer Hajnalka: iparm.-keram.

Dombormü: Pieta. Kép.37.1.

Szenvedök. " 37.1.

Majolika dísztárgyak. Két kép.

9 mü. 38.1.

Magyar Iparmüvészet. 1928. 37-40.1.

Zilzer Hajnalka, ip.müv. MDK

Keramikáiról három repr. 18.1.

Magyar Iparmüvészet. 1940.

3/.

MDK

Zilzer Hajnalka, ip.müv.kerám.

Dr. Hevesi Simon, förabbi.

Prof.Dr. Benedict Henrik.

Müvészi kerámiák megcsinálásában nagy erövel bontakozi ki fantáziája.

Nemzeti Szalon. 1924. dec.
42.csop.kiáll. Kat.

1.)

MDK

Zilzer Hajnalka, ip.müv.kerem.

Szül Budapesten 1893-ban. Első müv.tanulmányait az ip
iparmüv. isk.-ban kezdte meg. Mátray Szobrászmüvész vezetése alatt dolgozott néhány hónapig. Majd Udvary Géza fe festöm. mellett tabult, s végül Lügeti Miklóstól kapta végső kiképzését.

Nemzeti Szalon. 1924. dec.
42.csop.kiáll. Kat.

MDK

1/. Zilzer Hajnalka, keramikus.
szobrászno.

a nyilvánosság elé "Salome" c. kompoziciójával lépett 1916-ban a Mücsarnok téli kiállitásán.

"Salome" . Dombormü. Repr. 139.l.
A reliefet ö maga faragta márványba.

Secundus: Látogatás egy müvész családnál.
Mult és Jövö. 1921. XI.évf. ápr. 138- 142.l.

2/.

MDK

Zilzer Hajnalka, ip.müv.kerám.

Vallomása szerint mint önálló szobrászt elsősorban az ember feje érdekli. Egyszerüen, szinte eszköztelenül igyekszik kifejezni a felismert karaktert.

Nemzeti Szalon. 1924. dec.
42.csop.kiáll. Kat.

2/. MDK

Zilzer Hajnalka, szobrászm.

Gyönyörködés. Repr. 136.1.

Levin-portrait. Fej. " 136.1.

Secundus: Látogatás egy müvész családnál.
Mult és Jövö. 1921. XI.évf. XX 138-142.old.

3/. MDK

Zilzer Hajnalka, szobrászm.
keramikus

Kerámia figurák. Repr. 140.1.

Kut. Bembermü. " 140.1.

Secundus: Látogatás egy müvész családnál.
Mult és Jövö. 1921. XI.évf. XII 138-142.old.

Zilzer Hajnalka

MDK

Gyárfás Dezső szinmüvész, gipsz

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

A függöny előtt és a függöny mögött

Regények, színdarabok érdekes és vonzó milieuje nem egyszer az a különös világ, amelynek hol a „forró deszkák", hol a „kulisszák birodalma", hol meg a „világot jelentő deszkák" elnevezés a közelebbi meghatározás. Erről az érdekes, különös világról lebbenti most föl a kárpitot kedves csevegésekben *Szomory* Emil, akinek „A függöny előtt és a függöny mögött" című ötletes könyve a színpadi intimitások egész bokrétája. Színésznők, írók, színdarabok élete és sorsa, önvallomása és művészi portréja a könyv egyes fejezetei, amelyek sohasem válnak banális kulissza-történetekké. Ujságíró látta meg e följegyzésekben az aktualitást, de a megírásukban már nemcsak ujságírói, de írói kvalitások mentik meg e följegyzéseket az u. n. szezónélettől. Ezek az írások, a könyv egyes fejezetei, szinte históriai dokumentumok a mai színészet életéből éppen úgy, mint a színpadi írókéból. Akinek a színház körül csak szerepe van: annak képe, mint gyüjtőtükörben, ott csillog ennek a könyvnek lapjain és például „Weidinger bácsi" visszaemlékezéseiből nem csupán a siker kormányzójának, a klakk-mesternek élete domborodik ki, hanem a színházi sikerek titka és intimitása is kiviláglik.

Dokumentumszerü értékük mellett is e följegyzésekben semmi komolykodás és főleg — semmi unalmasság. Az egész könyv mindvégig olyan, mintha a színházi élet kitünő ösmerőjének elmés, ötletes, fordulatos és friss csevegését hallgatnánk. Vagy mintha a színész-páholyban, az íróvilággal együtt egymás mellé került volna Blaháné, Jászai Mari, Márkus Emilia, Pálmay Ilka, Küry Klára, Fedák Sári, Varsányi Irén, Cléo de Mérode, Caruso, Mary Halton és a színészek, színésznők önmagukról, az írók pedig új darabjukról beszélgetnének és mi a vörös bársonyfüggönyök mögül — Szomory Emil jóvoltából — kihallgathatnánk az egész beszélgetést.

A színészek, színésznők, színpadi írók élete meg maga a színház bizarr világa mindenkit érdekel. Szomory Emil könyvében pedig evvel ösmerkedhetünk meg.

A tetszetős, izléses kiállitásu könyvből, mely Singer és Wolfner kiadásában jelent meg s melynek ára 3 korona 50 fillér, alább közlünk egy fejezetet mutatóba:

A Gyurkovics-lányok angol mamája

Minden a szerencse dolga. Boros Ferike az Országos Színművészeti Akadémia növendéke volt, olyan jó lány, szép lány, okos lány, igyekvő lány és még sok mindenféle lány, mint a kolléganői, akik vele végeztek, vele együtt kaptak színjátszásra iparengedélyt. Sőt éppen amiért még különb is volt számosoknál, akik ma igen jónevü drámai művésznők, esetleg szeszélyes primadonnák, szerződtet-

Az uj tavaszi divat. Párisi toalettek

ték is a Nemzeti Színházhoz, ha jól emlékszem, Keglevich István gróf akkori intendáns ajánlatára.

És az idők folyamán mégis földönfutó lett ebből a nagytehetségü lányból, ma itt verekedett az élettel, holnap amott, mindig tisztességes úton és eszközökkel, értem is, hogy nagy időre, évtizedekre, talán az egész ifjuságára elvesztette a csatát. Az élet megy tovább és fütyül egy nagyot azokra, akik nem tudnak okosan beléje csimpaszkodni. Ez a szegény Boros Ferike is azt hitte, amilyen önhitt és elbizakodott lány volt egyébként, hogy a Nemzeti Színházbeli szerződését akár az angol bank is eszkomptálja. És azt hitte, hogy ő különb lesz az összes drámai művésznőknél, mondjuk: egyenrangu a legkiválóbbakkal. Talán lett is volna, láttunk már ennél különbet, de hát nem volt szerencséje. Egy szép napon kicsöppent a Nemzetiből, Keglevich elkerült a színháztól és a Boros Ferike szerződését elfelejtették megújitani. Azt hiszem, így volt.

És Boros Ferike itt állott, szemben az élettel, teljesen magára hagyatva, művészi lelkesedése rongyokra szaggatva, de még mindig bátran és teli a jövőbe vetett bizalommal. Próbált bejutni ebbe a színházba is, amabba is, de hát a direktorok elfogultak voltak vele szemben, mondván, ha jó színésznő volna, nem engedték volna el a Nemzetitől. Mert a direktorok ilyeneket mondanak. A vidéken nem akart elkallódni, nem az a fajta lány volt, hát kiment külföldre. Egyenesen Angliába, kizárólag magyar nyelvtudással. Egy Londonban élő magyar embernek, Teleky nevünek a boardinghousejában kapott nagyon olcsón lakást, ellátást, egy tizedrangu penzióban, ahol szegény Londonba szakadt magyarok és angol hajóskapitányok laktak, akik kora reggel ott ődgyelegtek a Themse partján, valami nyomoruságos állás elnyerése iránti vággyal megkopott szívükben.

Boros Ferike nem igen törődött se az angol hajósokkal, se a szegény magyarokkal, bezárkózott szobájába és tanult reggeltől napestig angolul. A nyelvekhez igazán nem nagy talentuma volt, az angolt, amelyet pedig el lehet sajátitani kilencven nap alatt, ő hónapokig tanulta. De aztán tudott is. Tökéletesen tudott, úgy hogy a londoniak, akik igen toleránsak, elhitték neki, hogy a Bloomsburyn született ez a pesti lány.

Minden igyekezetével most azon volt, hogy odahaza halljanak róla. Valami nagyszerüt, valami meglepőt. És addig járt és járt főhöz-fához, amig kijárta magának, hogy valamelyik kisebb színház fölléptesse. Előzőleg ugyanis már több előkelő klub estélyén szavalt és nagy tetszés mellett. Ámde ez az első nyilvános londoni szereplés, bárha sikerrel járt, Boros Ferikét, aki nem volt se valami ragyogó szépség, se valami rendkivül érdekes jelenség, szerződéshez nem juttatta és így nem is erőltette tovább a dolgot.

Thoman István zongoraművész plakettje.
Zilzer Hajnalka műve

Lemondott a művészpályáról és mivel a tisztességéből akart megélni továbbra is, idegenvezető lett Londonban és francia, meg amerikai társaságokat kalauzolt a hatalmas labirintusban.

Ekkor a Victoria-Streeten, a Victoria-vasut állomása közelében volt igen szerény lakása és ő elégedett volt és a sok csalódás után talán boldog is. De az idegenvezetéssel nehezen keresett kis kenyeret is kiütötték lassanként a szájából. Nem volt nap, ahol egyik-másik idegen, akit végigkalauzolt Londonon, egyebet is ne kért volna a megnyerő külsejü Boros Ferikétől, mint fölvilágositást, meg tájékozást és amikor a léha udvarlásokat nem birta tovább tűrni, fölhagyott az idegenvezetés mesterségével, ami kis összegyüjtött pénze volt, azon még egyszer hazajött Budapestre, elbúcsúzott a családjától és néhány nap után már utazott Amerika felé.

Szomorú, majdnem megható sorsa egy fiatal leánynak, aki nem akar, aki nem tud elbukni. Meg sem állt Newyorkig. Ott egy kis penziót alapitott és próbálta az egész boldogulási processzust elölről. Ment is valahogy a dolog, annyira mindenesetre, hogy föl nem fordult éhen. A kliensei szerették az energikus lányt, tisztelték és lassanként föllendült a Boros Ferike penziója. De hát megint csak megromlott hamarosan az élete. Volt egy lakója, egy igen előkelő magyar mágnáscsalád sarja, a fiatal Csáky gróf, aki valaha főhadnagy volt a Hadik-huszároknál. Megismerkedett Boros Ferikével és odament lakni a penziójába. Ne méltóztassék félreérteni, nem a szeretője volt, mert ha Boros Ferike ilyen módon akarta volna etabilirozni magát, már jóval előbb tehette volna. Nem, ez a Csáky gróf, aki idehaza egy kicsit sebesen és könnyelmüen élt, kevés olyan nővel találkozhatott, mint Boros Ferike. És szerette szive megtisztult érzésével és talán feleségül is vette volna, ha egy csekélység közbe nem jön. Egy revolvergolyó, amelyet az amerikai küzdelmekben elfáradt mágnás a fejébe röpitett. És távol a hazájától, szegényen és elhagyatva, Boros Ferike ápolta a szerencsétlen fiút hetekig tartó agóniájában. Mikor meghalt, Boros Ferike a pokol egyik fergetegéből, Newyorkból ment vissza a másikba, Londonba.

Már most mihez fogjon. Angol vállalkozással nem volt szerencséje, amerikaival még kevésbbé. Mit csináljon, mit csináljon? És visszatért első szerelméhez, a művészethez. A nagy, a komoly művészethez: az irodalomhoz. Lefordított egy csomó magyar darabot és próbálkozott velük a szinházdirektoroknál, akik őt szivesen fogadták. De az adoptált darabokból nem kértek. Boros Ferike még mindig nem adta föl a küzdelmet, nem mondott le a reményről. És mint a következmények mutatják, neki volt igaza. Ez a szinházi hirdetés a bizonyitéka:

SAVOY THEATRE. 25 May 1913
NORMAN TREVOR. TO-NIGHT, at 8.50 A farcical Comedy, from the Hungarian of Ferenc Herczegh, Translated by Ferike Boros.
THE SEVEN SISTERS.
Preceded, at 8.15 by Archie Naish.
MATINEE EVERY WEDNESDAY and SATURDAY, at 2.15. Box-office in SAVOY COURT ENTRANGE. Ger. 2602.

The seven sisters; Herczeg Ferencnek nagyszerü és egyik legnépszerübb darabja: A Gyurkovics-lányok. Ez megtetszett a Savoy-színház igazgatójának és elfogadta előadásra. A napokban volt a bemutatója nagy és osztatlan sikerrel. Amint hogy érthető, hogy ennek a finom, rokonszenves és tehetségtől áradozó drámának meg kellett hódítania az angolokat. Esténként játsszák és fogják játszani még soká és ezzel alighanem véget ér a Boros Ferike kálváriája is. Mert része van a tantiémekben és tudvalevő, hogy egy komoly angol siker, pénzben kifejezve, fölér egy Andrássy-uti házzal. Vagy kettővel is talán — és jól esik megemlékezni arról, hogy a viharvert magyar lány végül mégis boldogult. És milyen nobilisan és előkelően, mint a Gyurkovics-lányok angol mamája!

A mi lányaink. Van egy kedves rovata a Magyar Lányoknak, amelyben ifjú olvasóinak arcképét közli és ez a rovat, melynek főcíme „A mi lányaink", kitünően alkalmas arra, hogy a magyar leányvilág, amelyből *Tutsek* Anna népszerű lapjának olvasói toborzódnak, személyesen is megismerje egymást, bármekkora földrajzi távolság választja is el őket. Hétről-hétre bájos lányarcok mosolyognak ránk ebből a rovatból és a jövendő kis háziasszonyai, mint valami választékos társaságban, itt ismerkednek meg egymással.

Ujság 1914. XX. 28

svédül olvasni, hogy ne legyenek olyan járatlanok, mint a szüleik, mikor gyűlésre és vásárra mennek le a svédekhez. De midőn a finn öregek és asszonyok meghallották, hogy a gyerekek svédül kezdenek beszélni, a régi nyugtalanság újra föllobbant. Ismét elmentek Péterhez. Talán nagyobb fizetést akar a lelkész? Péter azonban azt mondta, hogy a lelkész meg van elégedve a fizetésével, a mi pedig nem volt nagyobb, mint a mennyit egy szolga kap akármelyik svéd parasztnál. Péter volt az egyedüli köztük, a kinek volt egy kis esze.

Ugyanaz történt, mikor len-termesztésre tanította meg a finn asszonyokat. Velök ment, megmutatott mindent, maga vetett, gerebenezett és tilolt. De mikor már annyira ment, hogy a saját lenjüket szőhették a kunyhókban, újra föléledt a régi nyugtalanság. Miért tanította meg őket a lelkész lent termeszteni? Sehogysem tudták megérteni. Megint csak Péterhez kellett tanácsért menekülniök. Talán csak nem akar a lelkész új utat a lakásához? Péter azt felelte, hogy a lelkész meg van elégedve az úttal, a milyen most, pedig annyira dombos és kátyus volt, hogy kocsival alig lehetett rajta menni, csak tél idején.

Persze, persze, ez bosszantó volt, jegyezte meg a nagynéni. Ezért keresett hát másutt állást?

Ez is hozzájárult. Nagyon elkeserítette, hogy nem tudta megnyerni a bizalmukat. De leginkább az volt, hogy az anyja és a rokonok elárasztották könyörgéseikkel. Ők is ép oly makacsok voltak, mint a finn parasztok. Örökösen irtak neki, hogy ne játsza el életét. Csalogatták, hogy keressen délen egy állást, mihelyt valami tisztességes paróchia megürült. Bármennyire is megunta ezt már, még sem sokat törődött vele, mert munkáját be akarta fejezni. Midőn azonban Sjöskoga . . .

Hirtelen elhallgatott és odament a papkisasszony elé és ránézett.

De olyant mint ő, mondta gondolkodva, sohasem kaphatna feleségül, ha Finnerudban marad.

Világos, hogy arra gondolt, milyen szép. De többre, semmire. Úgy nézett rá, mint valami élettelen képre. Még édes anya sem fedezhetne fel ezen pillantásban némi gyöngédséget.

Azután hirtelen folytatá gondjainak elbeszélését.

Midőn az öreg esperes, Cameen, Sjöskogában meghalt ezen a nyáron és üresen maradt a paróchiája, akkor eszébe jutott, hogy kérni fogja. Úgy gondolta, hogy már a kérelemmel is örömet szerez anyjának, mert attól úgy sem kell tartania, hogy valami sikere lesz. Sjöskogát mindig valami öreg professzornak szokták adni, a ki egyenesen a királytól kérte. Azután meg kiváncsi volt, hogy mit szólnak majd ehhez Finnerudban. Az egész inkább csak tréfa volt, midőn papirjaival leutazott Karlstadba.

Az egész úton tépelődött. Hátha majd gúnyt űznek belőle. Merész dolog volt egy finn lelkésztől egy ilyen nagy eklézsiát kérni. De azért azt gondolta, mégis csak elmegy Karlstadba, ha már úton van. Addig nem adja be az iratait, míg meg nem tudja, hogy kik kérvényezték.

Az út tovább tartott, mint gondolta és épen egy órával a határidő letelte előtt érkezett be a városba. Csak annyi ideje volt, hogy lovát az istállóba köthette, azonnal sietnie kellett föl a konzisztoriumba.

Midőn a lépcsőhöz ért, megbánta az egész dolgot és vissza akart fordulni.

De a konzisztorium jegyzője jó barátja volt és ha már itt van, bemegy hozzá és köszönti. Sjöskogát meg sem említi. Azt mondja, hogy anyjával akar találkozni Karlstadban.

Alig dugta be a fejét az ajtón, már is odakiáltotta a konzisztórium jegyzője: «Itt jön végre valaki, a ki Sjöskogát kérelmezi! Az egész idő alatt vártam rád, testvér.»

Először azt gondolta, hogy csak tréfálkozik és megmondta neki, hogy az anyja elibe jött a városba. Hogyan jut eszébe, hogy ő Sjöskogát kéri? Csak nem olyan bolond, hogy ne tudná, hogy Sjöskogát a király ő felsége szokta odaadományozni valami öreg upsalai vagy lundi tudósnak.

«Úgy látszik, mindannyian ezt képzelitek — mondta a jegyző. — Olyan bátortalanok vagytok, hogy senki sem meri kérelmezni. De most más idők járnak, nem úgy, mint mikor az előbbi király élt. Örülök, hogy eljöttél testvér, mert eddig még csak két kérvényt kaptam. Egyre

THOMÁN ISTVÁN ZONGORAMŰVÉSZ, ZENEAKADÉMIAI TANÁR PLAKETTJE. — Zilzer Hajnalka szobormüve.

még föltétlenül szükségünk van. Elő csak a papirokkal!»

Igy csalogatta ki a kérvényét. Midőn hazament, még egy pár napig tépelődött, hogy lesz-e valami eredménye. De azután ismét belejött a rendes kerékvágásba és elfelejtett mindent, midőn egy szép napon irást kapott a konzisztoriumtól. Harmadiknak jelölték és néhány hét mulva le kell mennie Sjöskogába próba-prédikációt tartani.

Egy pillanatig sem örült ennek. Szivesen visszavette volna a kérelmet, de nem tette, nehogy azt mondják, hogy nem mer prédikálni olyan egyházban, a hol sok a gazdag paraszt és az úrinép. Margreta néni jól tudja, hogy régi pap-nemzetségből való. Nem akarta, hogy azt higyjék, hitványabb az apjánál, meg a nagyapjánál. Igy hát megtartotta a próba-prédikációt és a hallgatóság meglehetős meghatottsággal ült a templomban. De nem tudta, hogyan vélekedtek. Boldog volt, mikor hazaért. Most hát vége az egész históriának. Karácsony előtt azonban értesítést kapott, hogy megválasztották és hogy valamennyi szavazatot ő kapta.

Mindezt olyan gondterhes arczczal mondta, hogy Margreta néni fölkaczagott.

Ha nem akarta, lemondhatott volna? Hiszen meg is próbálta először, de akkor maga a püspök irt és figyelmeztette, hogy maradjon meg, mert nagy reménye van, hogy ki is nevezik. És midőn az anya értesült a dologról, azonnal irt, könyörgött, hogy ne dobja el magától a szerencséjét. De nemcsak az anyja, hanem a bátyjai, nővérei és unokahugai. Nem is tudta, hogy ilyen nagy rokonsága van.

— Igazuk is volt! Csak nem maradhat . . . De félbeszakította. Fel-le szaladgált a szobában és szinte tragikomikus mozdulattal szorította öklét homlokához. Oh azok az áldott finn parasztok! Tudja Margreta néni, mit csináltak? Midőn meghallották, hogy elköltözök, fatörzseket vágtak az erdőben és odavitték a paplakhoz, hogy új lakást építsenek. A fizetést ugyan nem emelték, hanem máskép csinálták. Egy napon iramszarvasbőrt talált a szánkójában, másnap egy bödön zsírt az ajtaja előtt. Egyik sem szólt egy szót sem, ha találkozott velök, de midőn a szószéken állt és úgy a nagyok, mint a kicsinyek rászegezték tekintetüket, akkor megértette, hogy ezt gondolják magukban: «Csak nem akarsz elhagyni bennünket? Akkor jobb lett volna, ha sohasem jöttél volna hozzánk.»

Most tudta meg végtére, hogy meg akarják tartani. Odament a nagynénihez, leült mellé és megfogta kemény, munkás kezét. «Gondolja csak, Margreta néni — szólt lágyan és bensőségesen, hogy úgy a nagynéninek, mint Maja Lizának, könny szökött szemébe, — ha most jönne valaki és azt mondaná, hogy egy nagy udvarházba költözködhetik oly föltétel alatt, hogy ezt az udvart és mindent, a mit egész életében dolgozott, elhagyja! Mit csinálna akkor?»

Hogy mit akart felelni a nagynéni, azt nem tudjuk, mert Maja Liza nem tudta tovább visszatartani magát. Az izgatottságtól kigyult arczczal odarohant a lelkészhez és remegő hangon mondta, természetesen ott kell maradnia Finnerudban. Miért menne Sjöskogába? Ott már meglesznek nélküle is. Ha már ennyit tett a finn parasztokért, hogy gondolhat arra, most otthagyni őket!

Még tovább is szólt volna, ha valaki ki nem nyitja az ajtót. Hirtelen abbahagyta, bár nem volt édes anya, hanem csak az egyik szolgáló, mégis annyira megzavarodott, hogy nem tudta tovább folytatni.

Az ifjú lelkész megértette a gondolkozását. Fölugrott és elébe ment. Kitárta karját. Úgy látszott, mintha meg akarná ölelni, de csak a kezét ragadta meg és megszorongatta. «Maja Liza kisasszony, legkedvesebb Maja Liza kisasszony! — mondta nagy melegséggel. — Maja Liza kisasszony az első, a ki igazán azt hiszi, hogy hasznosat műveltem odafent. Szivből köszönöm. Persze, persze, hogy . . .»

De épen akkor hagyta abba, mikor igéretet akart tenni. A szó a torkán akadt, keze megrezzent és a papkisasszony csodálkozva nézett az arczába, melyet erős indulat szántott végig. Elfordult, végig ment a szobán és midőn visszajött, meghajtotta magát előtte és az izgatottságtól bizonytalan hangon mondta: «Le fogok mondani, ha tudok. De ha nem tudok, ennek Maja Liza kisasszony lesz az oka.»

A henriksbergi kovács.

Egész nap csak egyetlen egyszer nem gondolt Maja Liza édes anyára, mikor este ő, Liljecrona lelkész és az egész háznép körülülték a nagyszobában a lobogó tüzet és hallgatták a magas, sötét henriksbergi kovácsot, a mint nekidőlve az egyik szekrénynek hegedült.

Oly szép volt mindez, hogy Maja Liza megértette, miért érzi magát jól a nagynéni, mint egyszerű parasztasszony. Micsoda boldogság ez itt ülni esténkint a hasábtűz mellett a férjével és a cselédséggel, kiki a maga munkájával, mindnyájan kedélyesek és szivesen beszélgetnek. Itten a szolga szóba áll a házigazdával és a háziasszony a szolgálóval, nincs különbség köztük. Ej, talán olyan nagy szerencse uraságnak lenni és megpróbálni felülemelkedni a tömegen? Ugyan mit nyer az ember vele, mint elhagyatottságot és szomorúságot?

Lesz-e ily biztonsága és nyugalma, mint ebben a régi paraszt udvarházban? Maja Liza bizonnyal azt akarta mondani, hogy az ember itt közelebb van a földhöz, mint bárhol, hogy itt biztosabb talajon nyugszik és nincs kitéve annyi változásnak.

Istenem, kint a nagyvilágban, mennyi változás, mennyi veszély! Most, hogy a sötét kovács játszott, eszébe jutott, a mit ma hallott a henriksbergi hámor felügyelőjéről, a ki szintén nagy muzsikus volt.

Liljecrona lelkész beszélte ezt el az öccséről. Egész nap várta őt Svanskogba és bizonyára azért emlegették annyit.

Maja Lizának megvolt az az elégtétele, hogy a szép lelkész, a ki kezdetben csak úgy nézett rá, mint valami bábura, attól a percztől kezdve, mikor bátran a szemébe mondta, hogy maradjon csak Finnerudban és ne gondoljon Sjöskogára — alig beszélt mással, csak vele.

Bizonyára észrevette, hogy ő már nem valami apróság. Bár nem nézett úgy rá, de a helyett egész délután vele beszélgetett és ez nagyon kellemes volt, mert a finnerudi lelkész kedves, természetes és nyiltszivű ember volt. Épen olyan könnyen ment, mint mikor édes apával beszélget.

Ebédután magával vitte sétálni, mert ő nem tud egyfolytában annyit ülni és fel-le sétáltak az országúton, míg beesteledett és az öccséről beszélgettek.

Liljecrona épen olyan régi papfamiliából származott, mint ő. A mint ő eldicsekedhet vele, hogy az anyja, a nagyanyja és a szépanyja ugyanabban a házban voltak tiszteletes asszonyok, úgy ő azzal dicsekedhetett, hogy az apja, a nagyapja és a szépapja egymásután voltak esperesek ugyanabban az eklézsiában.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

König Gyula posthumus könyve. Nincs még egy esztendeje, hogy *König* Gyula, a magyar tudományosság legelső kitünőségeinek egyike meghalt; emléke még frissen és melegen él mindazokban, a kik ismerték, a kik közel állottak hozzá s a kik tanítványai voltak. A veszteséget, melyet idő előtti halálával szenvedett szellemi életünk, mindennél jobban érezteti most, halála után megjelent könyve, utolsó munkája, a melylyel úgyszólván élete utolsó órájáig foglalkozott s a mely most úgy hat ránk, mint szellemének utolsó, hatalmas fellobbanása. A tudománynak nagy szerencséje, hogy ezt a könyvet szerzője még teljesen elkészíthette s csak utolsó fejezete maradt töredékben, de abból is csak néhány lap hiányzik, úgy, hogy a munka teljesnek tekinthető s most úgy lát napvilágot, a hogy szerzője megirta. Fia, dr. *König* Dénes műegyetemi tanár, a kire a sajtó alá rendezés feladata kegyeletes örökségképen hárult s a ki ezt a feladatot nagy gonddal, szeretettel és apja művének congeniális megértésével végezte, mindennemű hozzáadás vagy kiegészítés nélkül adta ki a könyvet, úgy, a hogy König Gyula kéziratban hátrahagyta. A könyv tehát a nemes emlékezetű tudós szellemének, gazdag és tartalmas szellemnek teljesen hű tükre. Tekintve, hogy tárgyánál és tartalmánál fogva a tudomány minden nemzetbeli művelőihez szól, szerzője német nyelven irta a munkát. Címe: *A logika, aritmetika és halmazelmélet új alapjai.* (Neue Grundlagen der Logik, Arithmetik und Mengenlehre). Tartalma a mathematikai tudomány legmagasabb régióiból való, a hol a mathematika már a filozófiával érintkezik s a filozófiai eszmék fejlődésére van hatással. Tárgya és eszmemenete sokkal elvontabb és behatóbb tudományos előismeretet feltételező, semhogy fogalmat lehetne adni a laikusnak róla. A könyv főtárgya annak *szemléltetése*, hogy a logika nem vezet ellentmondáshoz. Hangsúlyozzuk a szemléltetés szót: nem logikai dedukcióval, hanem ennél primitivebb lelki folyamattal, t. i. közvetlen szemlélet által jut az ember a logika ezen ellentmondásnélküliségének «evidentiá»-jához. A szerző t. i. lényeges különbséget lát a «bizonyítás»-nak nevezett eljárás két momentuma között, t. i. egyrészt a logikai dedukció, másrészt az alapul vett «gondolkozási tartomány»-on tett közvetlen szemléletek között. A könyv az ellentmondásnélküliség ezen közvetlen szemléltetését a logikán kivül az aritmetikára és halmazelméletre is keresztülviszi. A halmazok elméletére nézve ez annál fontosabb, mert az utolsó két évtizedben e diszciplina valóban ellentmondásokhoz vezetett, melyek megszüntetésére mindezideig nem találtak általánosan elfogadott megoldást. A szerző bizonyos abstrakciók kivihetetlenségével oszlatja el ezeket az ellentmondásokat, melyekkel különösen az angol Russell és Poincaré foglalkozott behatóan. E problemáknak köszönheti eredetét a «Neue Grundlagen.» S ezek vezették el a szerzőt a logika egészen új, «synthetikus» felépítéséhez, melynek a fentemlített megkülönböztetés egyik jellegzetes tulajdonsága. Tudományos körökben máris nagy érdeklődés nyilvánul a könyv és eszméi iránt, a legelőkelőbb mathematikai folyóiratok és társulatok készülnek foglalkozni vele, úgy, hogy König Gyula eszméi előreláthatóan rövid idő alatt tárgyaivá lesznek a nemzetközi tudományos diskussziónak, a melyből tudományosságunknak új dicsősége fog származni. A könyv Leipzigben jelent meg, Veit és Társa kiadónál.

A magyar impresszionista festészet. Az utolsó 30 év magyar festőművészete, melynek értékelésére ma még nincs meg a kellő távlat és elfogulatlanság, bizonyára a legmozgalmasabb volt, melyet festészetünk valaha átélt. Nemcsak a művészek száma szaporodott meg szinte hihetetlen módon, hanem útjaik is szerte-széjjel ágaztak. Művészeti forradalmak nem mennek ritkaságszámba a művészetek történetében, de rendszerint egy eszme jegyében, egy bizonyos irány ellenhatásaként folynak le s mihelyest czéljukat: a közönség meghódítását elérték, csöndes hömpölygésű hatalmas folyamhoz hasonló lassú fejlődésben várják meg egy újabb forradalom kataraktusait. Az utolsó évtizedek azonban sziklát szikla után gördítettek a csendes fejlődés elé s a ki az impresszionizmus széles térfoglalásából arra mert volna következtetni, hogy ez az az irány, mely egy hosszú korszak festészetét lesz hivatva jellemezni, álmélkodva szemlélhette új és új irányok lábra kapását. Apró monographiáktól eltekintve, Rózsa könyve az első összefoglaló kisérlet e korszak magyar festészete történetének megirására. Nem próbálja az átélt kort az egész fejlődésbe beleállítani, de helyes, hogy nem teszi, mert ennek az ideje még nem érkezett el. A megértő és congeniális kortárs szemével és hangján látja és birálja meg a festőket és képeiket. Műve nem tulajdonképeni kritikai mű, melyben festők felett itéletet akarna mondani, inkább az impresszionista festők házi historikusának érzi magát, ki mindegyikük fejlődését ismeri, diadalaiknak és kudarczaiknak szemtanuja volt, vagy legalább is szemtanuktól értesült mindenről, a mit mond. Rózsa előadásmódja anekdotikus, de anekdotái jellemzőbben mutatják be a kort és az embereket, mint sok adat száraz összehordása tette volna. Minthogy a szerző nem magas piedesztálra helyezkedve itélkezik, hanem jobbára csak azokról szól, kikért lelkesedik, nem árt könyvének az a véges-végig elragadtatással telített hang sem, mely, minthogy a bombasztba nem igen szokott átcsapni, inkább könyvének igen szimpatikus vonása. Érezzük, hogy olyan ember irása, kinek megadatott őszintén lelkesedni azért, a mivel foglalkozik. *k. gy.*

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes gyermeklapja legújabb, márczius 22-iki számába *Benedek* Elek és *Endrődi* Béla irtak verset, *Nagy* Endre kedves történetkét mond el Prutyiról, *Sebők* Zsigmond folytatja *Az arany czipő*, *Benedek* Elek *Oh, szép ifjúságom* című regényét, *Szemere* György folytatja *Egy színész története* című novelláját, *Voit* Ervin szép képet rajzolt, *Gedő* Lipót mulatságos verses elbeszélést irt — kaczagtató képekkel — Kerekes Miskáról, *Zsiga bácsi* kedves mókát mond el. A rejtvények, szerkesztői izenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A «*Jó Pajtás*»-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fillér. Mutatványszámot kivánatra ingyen küld a kiadóhivatal (IV. ker., Egyetem-utcza 4.).

Új könyvek.

A magyar impresszionista festészet. Irta *Rózsa* Miklós. Budapest, Pallas, 1914.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Id. Pap Károly, református lelkész, 84 éves korában Beregrákoson. — Kürthy István, ref. lelkész, 81 éves korában Dunaföldváron. — Gróf Bethlen Emil, 76 éves korában Salzburgban. — Nedeczei Nedeczky Jenő, földbirtokos, volt országgyűlési képviselő s Zalamegye nemesi választmányának tagja, 74 éves korában Feketekastélyon. — Zahoray Ede, volt honvédszázados, 74 éves korában Budapesten. — Id. Doctorics Sándor, Sopron vármegye nyug. árvaszéki ülnöke, 72 éves korában Budapesten. — Pelsőczi báró Hámos László, nyug. főispán, volt országgyűlési képviselő, Gömörmegye törvényhatósági bizottságának tagja, 67 éves korában Budapesten. — Berzeviczi és kakaslomniczi Berzeviczy

SALVATOR a kiváló bór- és lithiumos gyógyforrás, vese- és hólyagbajoknál, köszvénynél, czukorbetegségnél, vörhenynél, emésztési és lélegzési szervek hurutjainál kitünő hatásu.
SCHULTES ÁGOST Szinye-Lipóczi Salvatorforrás-vállalat Budapest V. Rudolf-rakpart 5.

Vegyen Schweizer's Selymet

Kérjenek mintát a mi ujdonságainkból fekete, fehér, vagy szinesben: crépon, façonnés, chinés, ottoman, messalin stb. mousseline 120-cm. széles, méterje K. 1.20-tól kezdve, bársony ruháknak, és bluzoknak, plüs, kabátoknak és köpenyeknek, valamint bluzok varratlan és ruhák valódi svájczi himzéssel batist, -gyapju, és selyemben.
Mi csakis kezeskedett szolid selyemszövetet árulunk, közvetlenül magánvevőknek, póstaköltség, és vámmentesen a házhoz. (Dupla levélbélyeg.)
Schweizer és Társa, Luzern U 23 (Svájcz)

CZIMBALOM
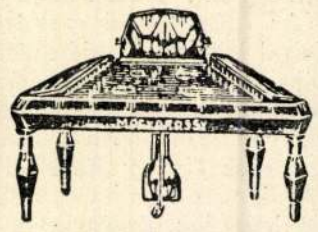
Legujabb szab. aczélszerkezettel részletre is. Csodaerős, tiszta gramofon beszélőhangu gép 25 K s feljebb. — Hozzá: Fedák Sáci, Király, Rózsa, Berczei, Bonci, Caruso-tól legszebb lemezek 2 korona 50 fillér.
Hegedük világhirü mesterek hü utánzatai
Fuvolák, Tárogatók, cziterák, harmonikák, stb. — Húrok.
MOGYOROSSY GYULA kir. szab. hangszergyár, Bpest, VII., Rákóczi-ut 71.
Javitási műterem stb. Számos kitüntetés a jó munkáért. — Árjegyzék ingyen.

EZÜST! DRÁGAKŐ! ÉKSZER! gyári áron beszerezhető:

SÁRGA JÁNOS
cs. és kir. udv. szállító, ékszerész, műötvösnél.
Bpest, IV., Kigyó-tér 5.
Ezüst evőeszközök, grammja munkával együtt 12 f. Ezüst tálczák, tálak stb. grammja 15 fill. Ezüst czukortartók, kosarak, zsardinetó-állványok stb. gr.-ja 16 fill. Elsőrendü uj áruk! Legujabb árjegyzék ingyen és bérmentve. Vidékre választékot küldök!

Gulliver

rendkivül olcsó, mert kaucsukból készült.

Lohr Mária
(KRONFUSZ)
A főváros első és legrégibb csipketisztitó, vegytisztitó és kelmefestő gyári intézete.
Gyár és főüzlet: VII., Baross-u. 85.
Telefon: József 2—37.
Fiókok: II. ker., Fő-utcza 27. sz. IV. ker., Eskü-út 6. sz. IV., Kecskeméti-utcza 14. V., Harminczadutcza 4. sz. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-út 16. sz. VIII. ker., József-körút 2.

Van-e homokja?
ha igen, akkor keverje czementtel és készitsen falitéglákat, fedőcserepeket, ürtömböket, padló- és járdalapokat, csöveket, lépcsőfokokat, oszlopokat stb. belőle. — Szállitjuk az összes gépeket és formákat ezen jövedelmező iparághoz.
Dr. Gaspary & Co. gépgyára Markranstädt, Leipzig mellett.
Kérjük gyárunkat meglátogatni.
228. számu árjegyzék ingyen.

Zilzer Hajnalka

Herodias c.
domborművű rep.
Vas. Lip. 1916.
7-46-1

Őskori telep VII. 143.

Zilzer Hajnalka

Ligeti Miklós egykori tanítványa *Zilzer* Hajnalka más utakon jár, mint mestere. Erősen figurális hajlamai igen finom dekorativ tehetséggel párosulnak. Kisplasztikai készsége évről-évre izmosabbnak mutatkozik, ~~és egy nagyvárosi~~.

Magyar Iparművészet

1922. 33. l.

Zilzer Hajnalka

Magyar Iparművészet

1919. 33. l.

ZILZER HAJNALKA KERÁMIÁI. A modern művészi kerámia egyik tehetséges fiatal művészét mutatjuk be művei révén a közönségnek. Zilzer Hajnalka kiváló mesterének: Ligeti Miklós szobrászművésznek volt kitünő növendéke, aki tanítómestere mellett elleste az agyagmegmunkálás minden technikai fogását és sok-sok színbeli finomsággal, meglepő készséggel alkotja meg apró szobrait. ~~Az ipar-~~

Magyar Iparművészet.

A többi smonca.

digi képviseletem épségben tartásával a

ODOR KFT. cég,
Ügynök-utca 33,

vettem.

mann-tömítések

rtási módszere szerint a már ismert

Zilzer

Z. 3. *Hajnalka*, szobrász és kerámikus. * Budapest 1893. Ú. itt az iparművészeti iskolában és Ligeti Miklósnál tanult. Realisztikus meglátásról tanuskodó portrékon kívül sikerült kerámiai művekkel szerepel a fővárosi kiállításokon. 1924. gyüjt. kiállítása volt a Nemzeti Szalónban.

K. Gy. II. 627. l

V.

képt.), Madonna a gyermekkel (Bpest, Szépmüv. Múzeum). — Irodalom: *Vermiglioni*, Memorie di B. P. (Perugia, 1873). *Schmarlow*, Raphael und P. in Siena (Stuttgart, 1880). U. a., B. P. in Rom (Stuttgart, 1882). *Ehrle—Stevenson*, Gli affreschi del P. nell'Appartemento Borgia (Róma 1897, 1899). *Steinmann* E., P. (Knackfuss-Monogr. Bielefeld, 1893). *Boyer* d'Agen L'oeuvre de P. (Párizs, 1903). *Ricci* C., P. (London, 1902). *Fónagy.*

PIRANESI, *Giambattista*, olasz rajzoló, rézkarcoló és építész, * Velence 1720, † Róma 1778. Nápolyban végezte tanulmányait. Építésznek indult, de sok kedvet érzett a grafikai művészet művelésére és Rómába került a pápai követséghez rajzolónak. Első műve 1743. jelent meg „Architetture e Prospettive diverse" címen. Egyszerű római városlátképek mellett az antik művészet hatása alatt bámulatos fantasztikus rézkarcokat is készített, amelyek úgy a képzelet érdekes szárnyalásánál fogva, mint az akkor még új és szokatlan bátor és lendületes árnyékhatások miatt nagy feltűnést keltettek. Több mint 2000 lemezt hagyott hátra. Két kötetben jelent meg 1748-ban a „Vedute di Roma"; négy kötetben „Le antichità Romane". P. még műtörténettel is foglalkozott és írásai — amelyeket alapos tanulmány előzött meg — értékes régészeti kutatások eredményei. Ezeknek hatása alatt ízlése mindinkább a klasszicizmus felé fordult, melynek egyik előharcosa. Építészeti tevékenysége egy újrómai stílus megteremtésére irányult; hogy monumentális emlékei nem maradtak, annak oka éppen az, hogy ezt a stílusideált nem mint konstruktor, hanem mint dekorátor akarta elérni; kétes egyáltalán, hogy konstrukciókat csinált-e. Így főműve a máltai lovagrend temploma Rómában, szintén csak egy meglevő mag dekoratív átképzése. — Irodalom: *Giesecke* (Leipzig, é. n.). *Focillon* (Párizs, 1918). A. M. *Hind* (London, 1922).

Zilzer Hajnalka

festőművész

Magyar Képzőművésznők Egyesületének kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Férfiportré.

Est
1933.II.19.

Zilzer Hajnalka

szobrász

Magyar Képzőművésznők Egyesülete kiállitása - Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.
Fejei.

Pesti Hirlap
1933.II.19.

Zilzer Hajnalka

szerepelt a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

Nk 1930. III. 15.

Zilzer Hajnalka

szerepelt a Nemzeti Szalon iparművészeti kiállításán.

M. N. 1932. XII. 10.

Zilzer Hajnalka

szerepelt a Nemzeti Szalon iparművészeti kiállításán.

PH. 1932. VII 8.

Zilzer Hajnalka
szobrász

Magyar Képzőművésznők Egyesülete kiállitása - Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Két portré.

Nemzeti Ujság
1933.II.19.

Zilzer Hajnalra.

Szerepelt a Nemzeti Szalon iparművészeti kiállításán.

EK. 1932. XII. 10.

Zilzer Hajnalka.

szabrász

KUT kiállítása - Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel. Érdekes tanulmányal.

Magyar Hirlap
1930.I.12.

Zilser Hajnalka

Szerepelt a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

Újság 1930. III. 18.

MDK

Zilzer Hajnalka, keram. ip.müv.

A kiáll.-t rendezte:OMTI és a Magy. Iparmüv. Orsz. Egy.

"Magyarország" 1940. márc 16. 8.l.
Mária Valéria u. helység. "Uj Magyar Otthon" kiáll.

Zilzer Hajnalka

Az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításáról az Iparművészeti Muzeumban, a Művészet c. rovatban közölt kritika számol be, /sign. nélkül./ a figyelemreméltó művészek a tárlaton: Erdős Péter, Novák Arany, Zilzer Hajnalka, Kiss Ferenc, Bazala Béláné és Nagy Rezső.
Zilzer Hajnalka kerámiáit méltatja a beszámoló.

A HÉT, Bp. 1920. dec. 15.
XXXI. évf. 37. sz. 574. lap.

Zilzer Hajnalka

Kerámiai sannak az Iparművészeti Múzeum ban

Katona Imre: A Iparművészeti Múzeum magyar kerámiái

Budapest 1970 VII. sz.

Zilzer Hajnalka

A Magyar Képzőművésnők
Egyesülete jubiláris kiállításán
szokrászati díjat kapott

Nemzeti Ujság 1938 VI. 14

Zilzer Hajnalka

Szerepel a magyar Képzőművészeti
Egyesületek 30 éves jubileumi
kiállításán a Nemzeti Szalonban

Az Est 1938 VI. 5

MDK

Zilzer Hajmalka

kerámia munkával résztvett az alábbi kiállításon

Karácsonyi vásár akadályokkal. Magyar Iparművészet 1937. 247.l.

Zilzer Hajnalka

2 virágváza, kerámia
Kakas tállal.
porcellán eozin
" " majolika

Lhevinne József hongora-
művész, gipsz

Nemzeti Szalon
1917 - máj.
tav. tárl -

Artisztikus

KÉPKERETEK

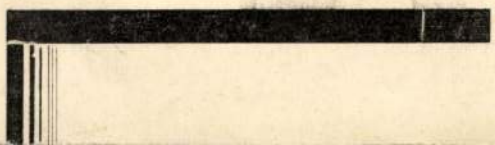

Zilzer Hajnalka

keramikus

Csenyi 1954

60 l.

Zilzer Hajnalka

u. 1770.

Vas. Gy. S. 1914.

235. l.

Mün.

XXV

List,

Dr. Camillo

Tafelbilder aus dem Museum
des Stiftes Klosterneuburg

l. „Dexler" abolt

Zilzer Hajnalka

Kolozsvár

1911 - 1915

Érmihályfalva 1930

90. p.

396 1930

Zilzer Hajnalka

l.

Magy. Pharm

1938. 205. l.

VERNET, HORACE (francia festő, 1789—1863)
Hajóvontatás
Vászon, olaj, 34×46 cm.
Lepold—Homor 97. l.

ZTRÁK KÉPEK

BALDUNG, HANS (német festő, 1480—1545 körül.)
Kálvária Máriával és Szent János evangélistával (136. kép)
Fa, olaj és tempera, 61×48 cm.
Régebben mint Altdorfer műve szerepelt.
Benesch Belved, 70. l. (Cornelis Massys köre.) — Gerevich IPGY, 95. l. — Paul Ganz (szóbelileg): Baldung.

BLAAS, CARL VON (osztrák festő, 1815—1894)
Madonna
Vászon, olaj, 104×70 cm.
Jelezve lenn középen Carl Blaas, Rom 1841.
Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 44. szám. — Esztergom, 1876. III. évf. 45. szám. —. Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII. 1876., 36. l. — -ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 20. szám. — Rényi 23—24. l. — Z.: Az esztergomi érseki

Zilzer Hajnalka

Nobrais

VIII. József körút 55/57

Meghalt 1947

MKSz 1947

Zilzer Hajnalka

meghalt 1947

Szabad Művészet

1947. 48. 1.

Filzer Hajnalka

U. 4157.

Lapos temetkezés III. 71.

— sír III. 68.

Žilzer Hlasatka

U. 1770.

46

Clement & Co

Zilzer Hajnalka

elektr.

Nemzeti kalom

1924 dc -

Ipolysági múzeum V. 32.

Filzer Flamalka

1

Magy. Iparművészet

1925. 20. 1

Erdélyi Pál dr. V. 219

ZILZER HAJNALKA

226 Halleluja, fayance 500.—

Nemzeti Szalon 1930
Kat. jan.

178. *Novotny* Emil Róbert: *Cséplés* (olajfestmény) Eladó.
179. *Novotny* Emil Róbert: *Fekvő nő* (olajfestmény) 600 P.
180. *Pátzay* Pál: *Arckép-plakett* (bronz) magántulajdon.
181. *Perlrott* Csaba Vilmos: *A Notre Dame* (tempera) 450 P.
182. *Perlrott* Csaba Vilmos: *Csendélet* (tempera) 700 P.
183. *Perlrott* Csaba Vilmos: *Kompozició* (olajfestmény) 1500 P.
184. *Pesti-Deutsch* István: *Csók* (faszobor) 300 P.
185. *Pesti-Deutsch* István: *Női fej* (szobormű) magántulajdon.
186. *Radnai* Margit: *Kandalló* (kerámia) eladó.
187. *Radnai* Margit: *Figurális kerámia* (eladó.)
188. *Rauscher* György: *Zenebohóc* (olajfestmény) 1200 P.
189. *Schalk* László: *Romantika* (pastell) 200 P.
190. *Schönberger* Armand: *Rakpart* (tempera) 1200 P.
191. *Schönberger* Armand: *Horgászók* (olajfestmény) 1500 P.
192. *Schönberger* Armand: *Társaság* (tempera) 1000 P.
193. *Schönberger* Armand: *Zene* (olajfestmény) 2000 P.
194. *Schönberger* Armand: *Quartett* (tempera) magántulajdon.
195. *Schönberger* Armand: *Család* (olajfestmény) magántulajdon.
196. *Sebők* Margit: *Önarckép.* 100 pengő.
197. *Sebők* Margit: *Önarckép II.* (Pasztell) 100 P.
198. *Simon* György János: *Kékruhás lány* (olajfestmény) 1000 P.
199. *Simon* György János: *Csendélet* (olajfestmény) 600 P.
200. *Simon* György János: *Portrait-tanulmány* (olajf.) magántul.
201. *Szegedi-Szüts* István: *Csorba Géza arcképe.* 500 P.
202. *Szente* János: *Tájképrészlet fekete kutyával* (olajf.) 700 P.
203. *Szente* János: *Fehérruhás nő* (olajfestmény) 300 P.
204. *Székessy* Zoltán: *Anyaság* (faszobor) 700 P.
205. *Székessy* Zoltán: *Asszony* (műkő-szobor) 2000 P.
206. *Székessy* Zoltán: *Szobormű* (szines műkő) 150 P.
207. *Székessy* Zoltán: *Heverő* (Beton-szobor) 500 P.

Zilczer Hajnalka

keramiai munkáját megvette a fővárs.

vod

Képzőművészet

1928. II. évf. 173. l.

Ihre Zeichen:

Ihre Nachricht von:

Betreff:

Zilzer Hajnalka

szül. 1893 Budapest.

szobrász és keramikus.

Iparművészeti iskolában, Matrai és Udvarynál, aztán Ligeti Miklósnál tanult. Mint önálló szobrászt elsősorban az ember feje érdekli. Művészi keramikák megcsinálásában nagy erővel bontakozik ki fantáziája, a formák és díszek vidámán fonódnak öszre harmonikus egészre.

1924. archép szobraibol és keramiáibol koll. kiáll a Nemzeti Szalonban

235

Bléry, Eugène

Fagyökerek. Rk.

112 m, 162 sz.

K. 15. —

Zilzer Hajnalka

Magyar Művészet
1925. II. 53

~~Árszabás~~ (löcsei 1706-iki)

VI. 208. — sárosvár-
megyei 1666-iki VI. 207; 1706-iki VI. 208. —
szepesvármegyei 1721-iki VI. 208. — ungvár-
megyei 1626-iki VI. 207; 1666-iki VI. 207. — zem-
plénvármegyei 1655-iki VI. 207; 1666-iki VI. 207.

Zilzer Hajnalka

szül. Budapesten 1893-ban. Mű-
vészeti tanulmányait az iparművé-
szeti iskolában Mátray vezetése
alatt kezdte, majd Udvary Géránál
tanult, míg végső kiképrését Ligeti
Miklóstól kapta. Szobrász és
~~iparm~~ keramikus. Művészi
keramikák megcsinálásában nagy
erővel bontakozik ki fantáziája,
~~a formak és~~ 1924. dec. 12
szobornűvéből és 71 keramiai
munkájából koll. kiállítása volt
a Nemzeti Szalonban.

N. Szalon 1924. dec. kiáll.
kat.

Németországi limes V. 253.

Zilzer Hajnalka

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. II 53

csekkészünk sem szabad, hogy kimaradjon

A mai nyomorúságos időkben e

Ezért azzal a kéréssel fordulunk Nagyméltóságod-, Méltóságod- Nagyságod- tasson közelebb célunkhoz. Kérjük, ne mé lapot, hanem azt az összeget, amelyet szív támogatására, méltóztassék a mellékelt csek

Szíves áldozatkészségét sok sok

Budapest, 1933, junius 15-én.

a

Zilzer Hajnalka

wód
z

Wam

489.1

42 1 13 15

Zilczer Hajnalka

5 gimn.
női rajziskola
10 hónap, jó eredm.
tanár Voit Ervin
Iparrajziskola 1910

Wurmser Dagobert Zsigmond.

Mellig, balrafordultan
tett tojásdad medaillonban van
viselt Mária Terézia rend jelv
Conte Dagoberto Sigis:
Feld:Mar:di S.M.J.R.A.C
Mil:di M.Teresa, Gen:Pr
e supremo Comand: dell'
jelzése pedig: Lasinio inc.

Rézkarcz, méretei 27.1:14

Sz.n.37-913
793-913-30
Át.lelt.10037.

Zilzer Hajnalka

d. Déry 1927

13, 4p, 52, 71. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Zilzer Hajnalka

szobrász Képzőművésznők
Egyes. tagja.

Műcsarnok
1932. febr. – márc. kiáll.
330

Zilzer Hajnalka

Tajánsz nobrocskák, repr.

Magyar Iparművészet

1919. 25. l.

k- és Építész Egylet Központi irodájában (Budapest,

tudatni fogjuk az igénybe vehető legnagyobb vasuti

városházán mosdó és ruhatár áll rendelkezésre.
elvilágosítással a Győri Osztály titkára, Káldy

kézbesítjük.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET GYŐRI OSZTÁLYA.

---

bejelentés.

z-Egylet Győri Osztályának

Győr.

t 1935. évi június hó 15- és 16-án Győrött tartandó

akat m. p. összesen ..... P-t egyidejűen
döttem és kérem az igényelt részvételi jegyek meg-

.....-n.

20	Zöld kehely parasztleánnyal	6000
21	Nagy váza bucsújáró parasztleányokkal	5000
22	Nagy váza ornamentes	4000
23	Fedeles váza hindu táncosokkal	4000
24	Őszi hangulat	3000
25	Őszi napsütés	2500
26	Diszváza	2500
27	Váza	3000
28	Váza	2000
29	Váza	1500
30	Diszedény	4000
31	Talpas váza	3000
32	Virágtartó	800
33	Gyümölcstál faunnal	1500
34	Talpas váza	900
35	Virágtartó	500
36	Virágcserép tartó	500
37	Diszedény	1500
38	Diszedény	1500
39	Diszedény	900
40	Bonbonniére	1500
41	Dohánytartó	900
42	Bonbonniére	500
43	Bonbonniére	500
44	Váza	500
45	Füstölő	250
46a	Szarvasos kis bonbonniére	
b	" " "	
c	" " "	
d	" " "	
e	" " "	

262 Dienzel Oszkár
263 Moly Tamás
264 Vágó Lipót
265 Dr. Frank Rezsőné
266 Udvary Géza
267 Bárciházi Bárczy Gusztáv
268 Gyárfás Dezső
269 Mr. Charles Biddle
270 Tanulmány
271 Művész és a nyomor, vázlat.

Kerámiák

		m. t.
1	Háboru és béke	5000
2	Szilén és faun	5000
3	Madonna	3500
4	Diana	4000
5	Kleopatra	3500
6	Démon	6000
7	Dudás faun	6000
8	Nászbotos parasztleány	1500
9	Libás asszony	1500
10	„Klosterbrüder“	2000
11	Bachansnő	2000
12	Kis faun	600
13	Táncoló parasztleány	600
14	Táncoló parasztleány	12000
15	Marmorstein Izidorné urnő	m. t.
16	Vilma hugom	4000
17	Hindu táncosnő	m. t.
18	Hindu táncosnő	500
19	Gyárfás mint Buddha	

47a Szarvasos kis bonbonniére
b " " "
c " " "
d " " "
e " " "
darabonként 95,000 korona

48 Bonbonniére 300
49 Bonbonniére 300
50 Bonbonniére 250
51 Bonbonniére 250
52 Bonbonniére 250
53 Bonbonniére 220
54 Bonbonniére 220
55 Bonbonniére 220
56 Bonbonniére 220
57 Bonbonniére 220
58 Bonbonniére 220
59 Bonbonniére 220
60 Bonbonniére 220
61 Bonbonniére 220
62 Kis váza 200
63 Bonbonniére 400
64 Bonbonniére 400
65 Hamutál 200
66 Hamutál 180
67 Hamutál 180
68 Hamutál 180
69 Bonbonniére 500
70 Bonbonniére 500
71 Bonbonniére 500

A mütárgyak eladását **Kató Kálmán** mütáros eszközli.

A vételár 50%-a a vásárláskor, a többi 50% pedig 8 napon belül, legkésőbb azonban a kiállitás bezárásakor fizetendő. A kiirott árak ezer koronákban értendők.

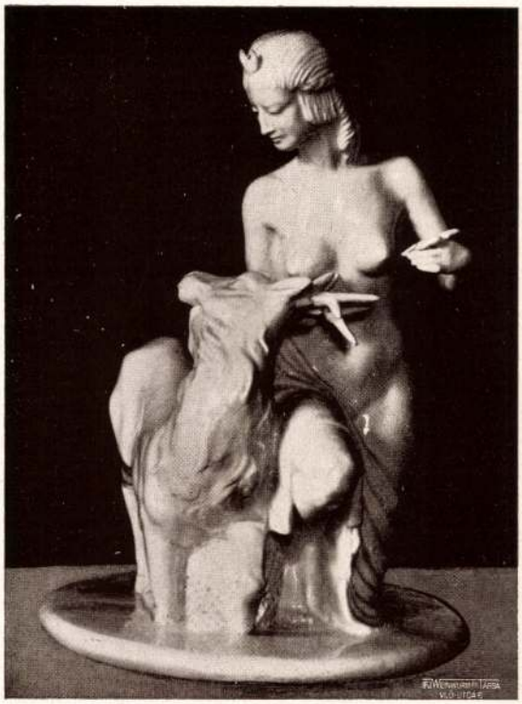

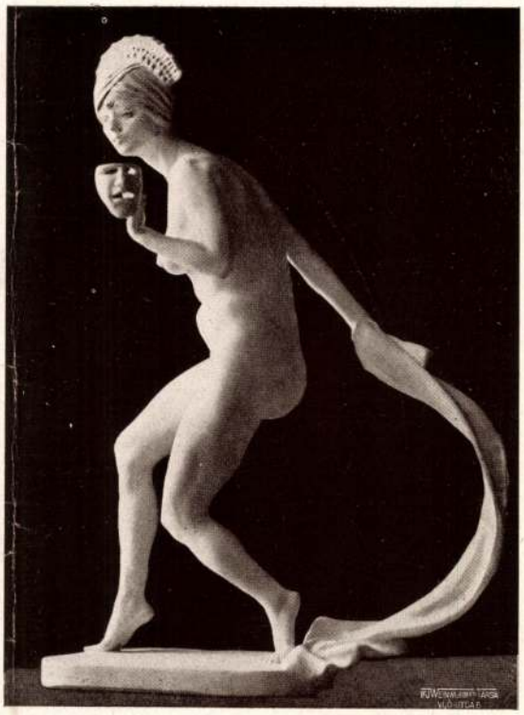

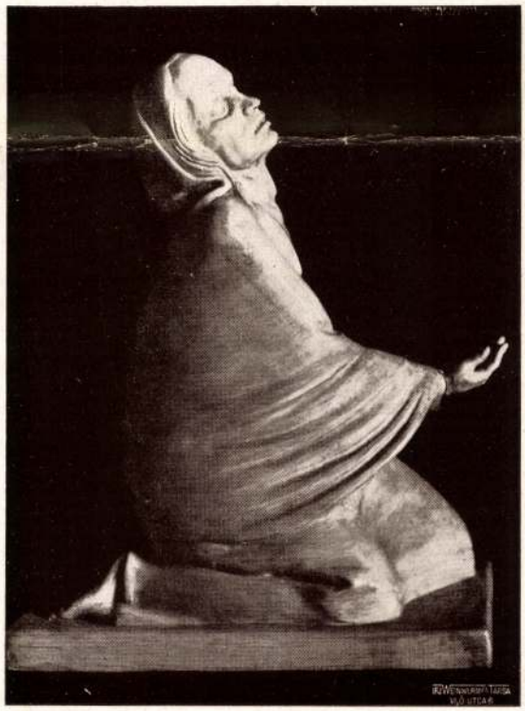

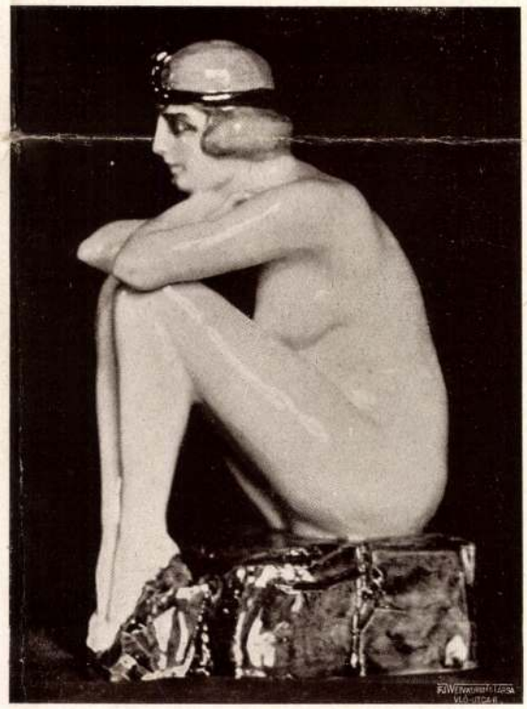

Zilzer Hajnalka: Majolika-plasztika. Diana. Indus táncosnő. Vak koldusnő. Démon. — Majolikaplastik. Diana. Indische Tänzerin. Blinde Bettlerin. Dämon. — Plastiques en majolique. Diane. Danseuse indienne. Mendiante aveugle. Démon.

Zilzer Hajnalka

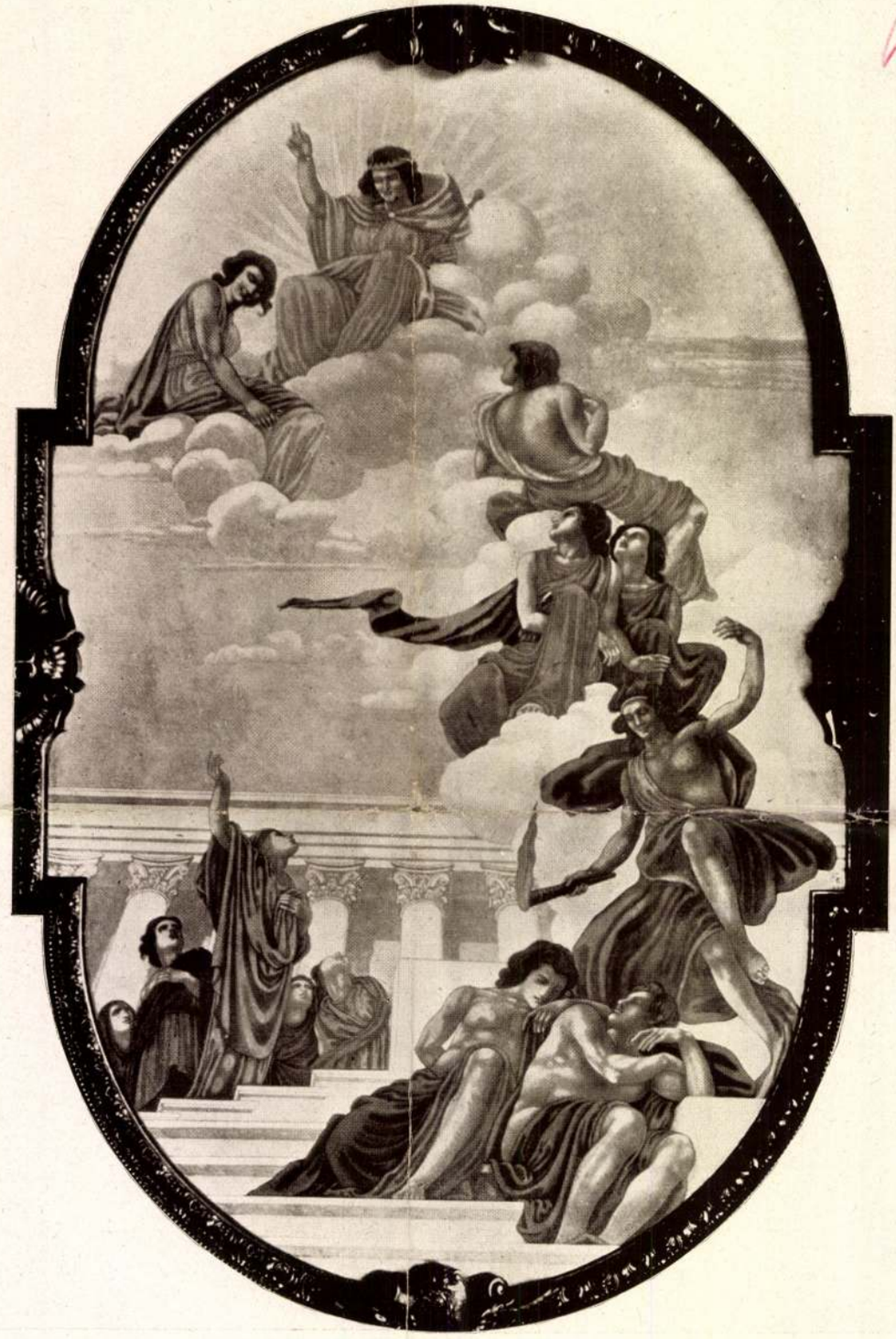

Hende Vince: Freskófestmény egy rózsadombi villa mennyezetén. — Deckenmalerei al fresco einer Budapester Villa. — Peinture al fresco sur le plafond d'une villa à Budapest.

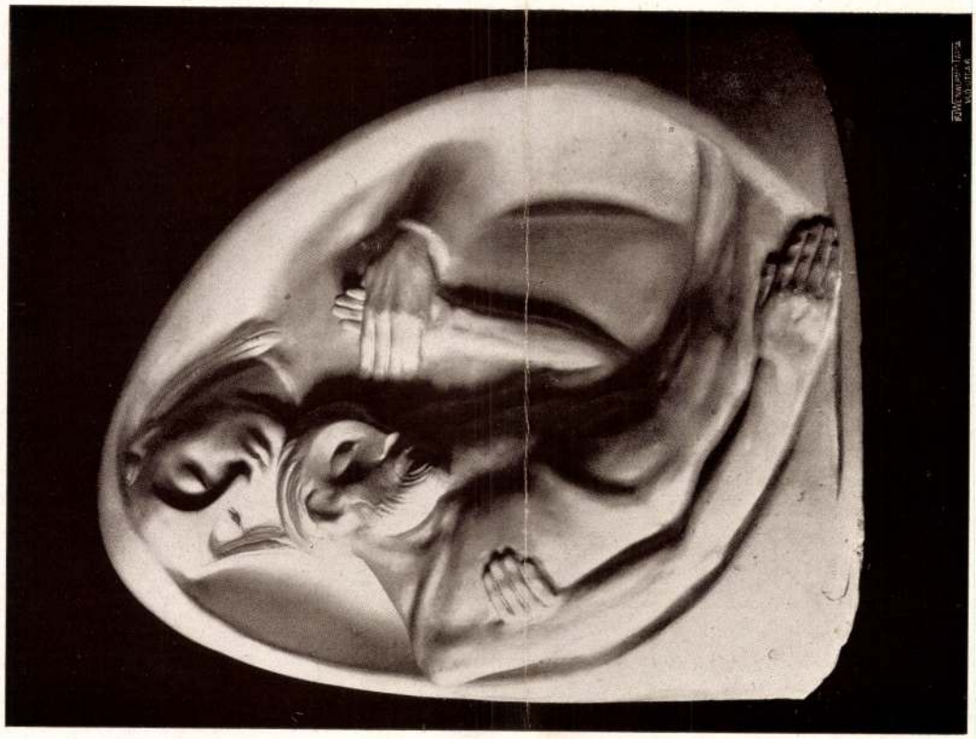

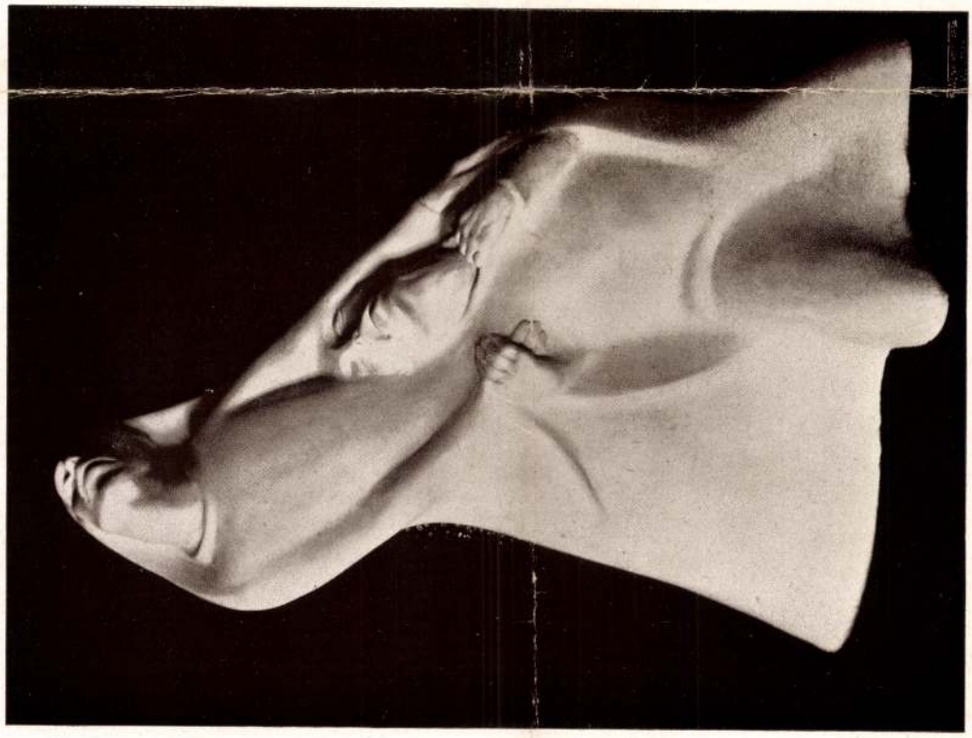

Zilzer Hajnalka: Pietà. Szenvedők. Majolikaplasztika. — Pietà. Leidende. Majolikaplastik. — Plastiques en majolique

Magyar Iparművészet
1928.

Zilzer Hajnalka majolika dísztárgyai. — Majolika-Ziergefässe und Figuren. — Vases et figurines en majolique.

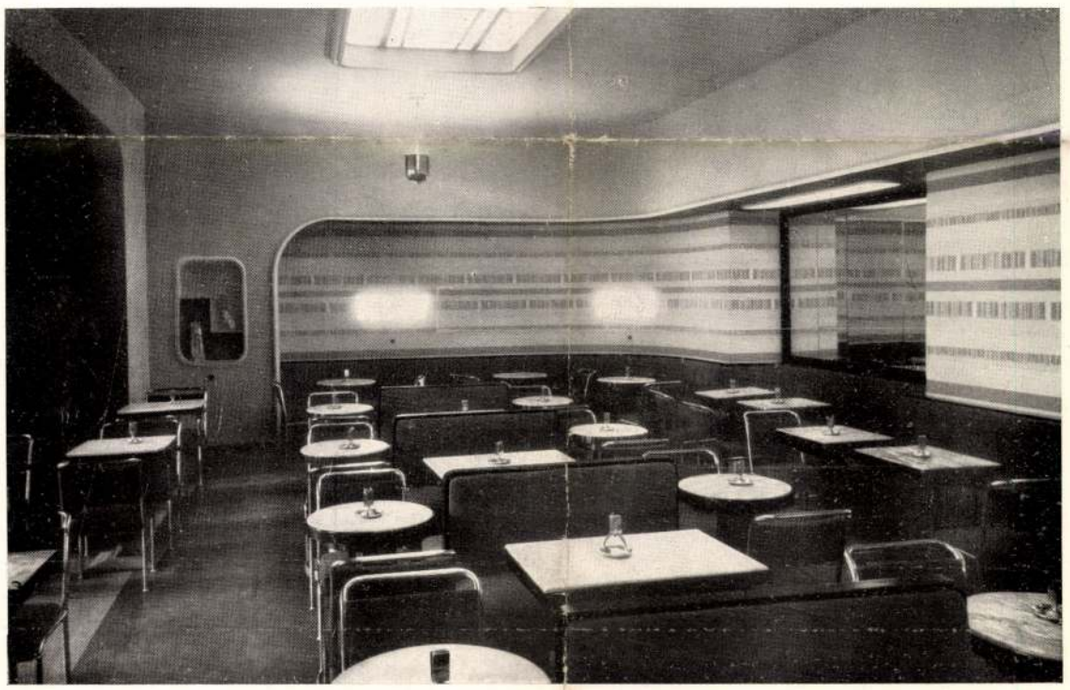

A Savoy-kávéház belső berendezése. Tervezték Rákos Pál és Beuthum Arthur. — Innere Einrichtung des Café Savoy. Entworfen von P. Rákos und A. Beuthum. — Inner furnishing of the Savoy Coffee-Rooms. Designed by P. Rákos and A. Beuthum.

Zilzer Hajnalka kerámiái. — Keramiken von H. Zilzer. — Ceramics of H. Zilzer.

és 1935. l.

Magyar Iparművészet
1935.

Zilver Hajnalka

Keramikus

l.

Forum 1932. 321. l.

Férfi-arckép. Asztalos Gyula olajfestménye.
Műcsarnok, Téli Tárlat

Palástos madonna.
Zilzer Hajnalka kerámiája.

Madonna Zilzer Hajnalka kerámiája
Gróf Bánffy Miklósné tulajdona.

Tél a művészetben.
(Brest, 1940.)

Fent : Háziáldás. Lent : Üdvözlő irat. Szathmáry István művei. — Oben : Haussegen. Unten : Gratulationsschrift, von Stephan Szathmáry. — Above : „House-blessing." Below : Congratulatory script. Works of Stephen Szathmáry.

Zilzer Hajnalka keramikái. — Keramiken von Hajnalka Zilzer. — Ceramics by Miss Hajnalka Zilzer.

MAGYAR IPARMUVESZET
1940